

ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2558 – 2561

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONTEMPORARY YOUTH PROBLEMS IN WANKAEW AWARDED IN YOUNG ADULT
FICTION DURING 2015-2018

Miss Warachaya Liaotianchai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

FACULTY OF ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่น
แก้ว ปี พ.ศ. 2558 – 2561
โดย น.ศ.วรรษยา เลี้ยวเทียนไชย
สาขาวิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

----- คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ พลมุข)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกุล)

----- กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา ทิมประเสริฐกุล)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

รัชชา เลี้ยวเทียนไชย : ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์
ปี พ.ศ. 2558 – 2561. (CONTEMPORARY YOUTH PROBLEMS IN WANKAEW
AWARDED IN YOUNG ADULT FICTION DURING 2015-2018) อ.ที่ปรึกษาหลัก :
ผศ. ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกุล

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์
ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2561 ทั้งหมด 12 เรื่อง ได้แก่ *ซังบิน* *ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด* *เอกอีเอ๊ก*
เอย *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* *จิวกับน้อย* *ม้าน้ำสีทอง* *Color Land* *ดินแดนสีส้ม* *กล่องตุ๊กตาสี*
ใสกับจดหมายของพ่อ *วันเกิดของเค้าโมง* *น้ำตาแม่มด* *เด็กชายต้นไม้* และ *กระรอกแดงแห่งสวน*
กว้าง โดยศึกษาเกี่ยวกับปัญหาเยาวชนที่ได้รับการนำเสนอ และวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ
ปัญหาดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์กลุ่มตัวบทนำเสนอ 3
ปัญหาสำคัญที่เยาวชนต้องเผชิญในปัจจุบัน คือปัญหาภายในจิตใจของเยาวชน ได้แก่ การสูญเสีย
บุคคลที่รัก การขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ปัญหาในครอบครัว ได้แก่ การใช้ความรุนแรง และ
ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน ปัญหา
การคุกคามธรรมชาติ และปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคม ซึ่งไม่เคยได้รับการ
นำเสนอมาก่อนในวรรณกรรมกลุ่มนี้ จึงนับว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2558-2561 นำเสนอปัญหาเยาวชนที่ร่วมสมัยกับช่วงปีที่ได้รับการแต่งตั้ง ปัญหาเยาวชนเหล่านี้
ถูกนำเสนอผ่านกลวิธีที่สำคัญคือการใช้กลวิธีแบบแฟนตาซีผสมผสาน และการสร้างอารมณ์
กระทบใจ กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 -2561 มีคุณค่าใน
ฐานะวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการชี้แนะเยาวชนเกี่ยวกับชีวิต และใน
ฐานะวรรณกรรม เพราะมีกลวิธีการแต่งที่สร้างสรรค์ โดยการใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสานไม่
เพียงทำให้เรื่องน่าสนใจมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังทำให้การนำเสนอปัญหาเยาวชนชัดเจนมากยิ่งขึ้น
ด้วย ในขณะที่การสร้างอารมณ์กระทบใจก็ทำได้อย่างลุ่มลึกและสมจริง ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์
ร่วมและคล้อยตาม อันจะช่วยเสริมความสามารถในการเรียนรู้จากเรื่อง ได้ดียิ่งขึ้นด้วย

สาขาวิชา ภาษาไทย

ลายมือชื่อนิติติต .....

ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6080152522 : MAJOR THAI

KEYWORD: Young adult literature, Wankaew awarded, Youth's problems, Literary techniques

Warachaya Liaotianchai : CONTEMPORARY YOUTH PROBLEMS IN WANKAEW AWARDED IN YOUNG ADULT FICTION DURING 2015-2018.

Advisor: Assoc. Prof. NAMPHUENG PADAMALANGULA, Ph.D.

This thesis aims to study contemporary youth problems in Wankaew awarded young adult fictions during 2015-2018, which are *Changbin*, *Rim khlung nan mi phom kap pet*, *Ek i ek oei*, *Dekchai phu rabaisi fa mai pen*, *Chio kap noi*, *Manam si thong*, *Color Land Dindaen sisan*, *Klong tukkata sai kap chotmai khong pho*, *Wan koet khong khao mong*, *Mamta maemot*, *Dekchai tonmai*, and *Kra rok daeng haeng suan Kwang*. The results show that these young adult fictions present 3 major youth's problems which are losing of their beloved ones and low self-esteem, domestic violent, in both physical and mental, and social and environmental problems, which are inequality and poverty, natural and environmental crisis, and suppression by authority which has never been presented before in Wankaew awarded young adult fictions. This shows that Wankaew awarded young adult fictions during 2015-2018 portray contemporary youth's problems with the years they were written. These youth's problems are presented by using literary techniques which are creating mixed fantasy and building emotional impacts. The result prove that these young adult fictions are meant to help their young readers to cope with life and problems. In term of literacy technique, creating mixed fantasy in Wankaew awarded young adult fictions during 2015-2018 is not only to make a story more attractive to young readers, but it also helps clarify the youth problems the story meant to present. While building emotional impacts is deep and realistic which affects their young readers, and also helps them learn through reading more effectively.

Field of Study: Thai

Student's Signature .....

Academic Year: 2020

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. น้ำผึ้ง ปัทมะกลางคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำแนะนำอันทรงคุณค่า ชี้แนะ และจัดเวลาวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด ความเมตตาและความเข้าใจของครุมีคุณค่ายิ่งต่อผู้วิจัย และยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงในท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงอีกครั้ง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่กรุณาชี้แนะผู้วิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณคณาจารย์และฝ่ายสนับสนุนทุกท่านในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เกื้อกูลและช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอบคุณนาย กัณพจน์ เตชะวงศ์เสถียร ที่อยู่เคียงข้าง แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอ วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะไม่สามารเสร็จสมบูรณ์ได้เลย หากไม่มีพลังใจที่ทรงคุณค่านี้ ขอขอบคุณจากใจ

ขอบคุณสุพิชญา ชัดติยะมาน ที่ให้คำแนะนำ และคอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ กำลังใจและคำแนะนำของสุพิชญาเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ขึ้นมาได้

ขอบคุณ ขวัญชนก ทองล้วน และ วรรณศิลป์ เขียวหลี่ พี่สาวที่รักยิ่ง และเพื่อนร่วมงานที่ประเสริฐ ที่ให้กำลังใจและเกื้อกูลผู้วิจัยเสมอมา พลังใจจากทั้งสองท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อผู้วิจัย และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จ

My sincere appreciation to Miss Sabina Hugenberg for your kind support and encouragement. It's my deepest thanks for your understanding, caring, and concern.

ขอบคุณเพื่อนร่วมงานจากสถาบัน CTFL คณะอักษรฯ จุฬาฯ ทุกท่านที่เข้าใจความจำเป็นและความยากลำบากในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และยังคงคอยสนับสนุน ช่วยเหลือทั้งในด้านการงานและการใช้ชีวิต ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างสมดุลทั้งการเรียนและการทำงานได้ ทุกท่านเป็นทั้งเพื่อนร่วมงานและเป็นเพื่อนที่มีค่ามากสำหรับข้าพเจ้า วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะแล้วเสร็จไม่ได้เลย หากขาดความเข้าใจและความช่วยเหลือของทุกท่าน

ขอบคุณแม่ นางกัลยา เลี้ยวเทียนไชย ที่สนับสนุนและเข้าใจผู้วิจัยตลอดมา หากไม่ได้รับการสนับสนุนและความเข้าใจอย่างยี่งยวคนี้แล้ว ผู้วิจัยคงไม่สามารถทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนลุล่วงได้ แม่คือส่วนสำคัญที่สุดในความสำเร็จครั้งนี้ ขอขอบพระคุณจากใจ

วรรษยา เลี้ยวเทียนไชย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

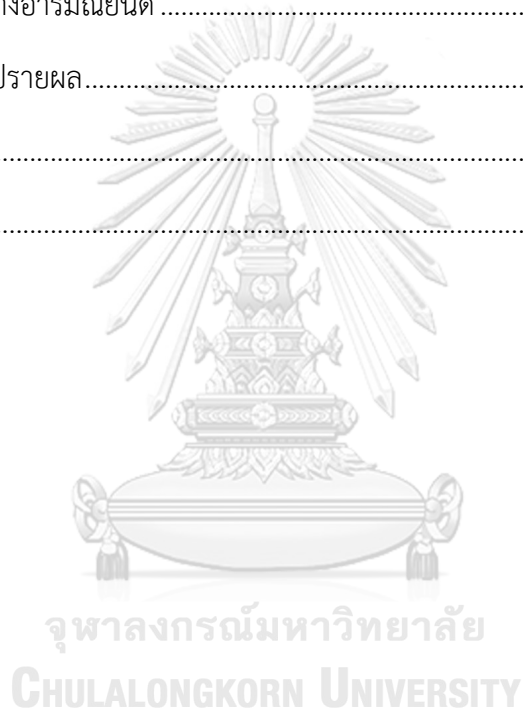
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	
กิตติกรรมประกาศ.....จ	
สารบัญ.....ช	
บทที่ 1 บทนำ..... 1	
1.1. ที่มาและความสำคัญ..... 1	
1.2. ขอบเขตการวิจัย..... 9	
1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย..... 10	
1.4. สมมติฐานการวิจัย..... 10	
1.5. วิธีดำเนินการวิจัย..... 10	
1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 10	
1.7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว..... 11	
บทที่ 2 กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 18	
2.1. ความเป็นเยาวชน และนิยามของคำว่าเยาวชน..... 18	
2.2. วรรณกรรมเยาวชน..... 19	
2.3. วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว..... 23	
2.3.1. ความเป็นมาของการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว..... 23	
2.3.2. เกณฑ์การประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว..... 24	
2.3.3. เรื่องย่อวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561..... 25	
บทที่ 3 ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2558 – 2561 32	
3.1. ปัญหาภายในจิตใจของเยาวชน..... 32	

3.1.1. การสูญเสียและการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก	33
3.1.1.1. ความตายช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์	35
3.1.1.2. ความตายทำให้ได้พบกับผู้เป็นที่รักอีกครั้ง	41
3.1.1.3. ความตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต.....	42
3.1.2. การขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง	46
3.1.2.1. การขาดความภาคภูมิใจในตัวเองจากความบกพร่องหรือความพิการ ทางร่างกาย.....	48
3.1.2.2. การขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอันเป็นผลมาจากครอบครัว.....	57
3.2. ปัญหาของเยาวชนกับครอบครัว	68
3.2.1. ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว.....	68
3.2.1.1. ปัญหาความรุนแรงทางกายภาพ (Physical Abusive).....	70
3.2.1.2. ปัญหาความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological Abusive)	79
3.3. ปัญหาเยาวชนกับสังคมและสิ่งแวดล้อม.....	88
3.3.1. ปัญหาเยาวชนกับความเหลื่อมล้ำและความยากจน	88
3.3.2. ปัญหาเยาวชนกับการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคม	94
3.3.3. ปัญหาเยาวชนกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	99
บทที่ 4 กลวิธีการนำเสนอปัญหาในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561.....	106
4.1. การใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน (Mixed Fantasy).....	106
4.1.1. การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้หรือของเล่นมีชีวิต	108
4.1.1.1. การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้.....	108
4.1.1.2. การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต.....	116
4.1.2. การสร้างตัวละครผู้มีพลังวิเศษ	119
4.1.3. การสร้างตัวละครแนววีรบุรุษ	123
4.1.4. การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทาง.....	131

4.1.4.1. การเดินทางข้ามเวลา	132
4.1.4.2. การเดินทางข้ามเขตแดน	136
4.2. กลวิธีการสร้างอารมณ์กระทบใจ.....	143
4.2.1. การสร้างอารมณ์เศร้า.....	144
4.2.2. การสร้างอารมณ์โกรธ.....	152
4.2.3. การสร้างอารมณ์หวาดกลัว.....	159
4.2.4. การสร้างอารมณ์ยินดี	166
บทที่ 5 สรุป และอภิปรายผล.....	175
บรรณานุกรม	184
ประวัติผู้เขียน	190

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ที่มาและความสำคัญ

เด็กและเยาวชนเป็นกำลังสำคัญของชาติ เพราะถือว่าเป็นผู้รับช่วงต่อภาระและหน้าที่ในการพัฒนาประเทศชาติต่อจากผู้ใหญ่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของเด็กและเยาวชน เนื่องในโอกาสปีเด็กสากล เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2522 ความว่า

“...เด็กเป็นผู้ที่จะได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อยสุจริต และมีปัญญาฉลาดแจ่มใสในเหตุผล...” (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2559, หน้า 2)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนของประเทศให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ทุกคน ที่จะสร้างกระบวนการซึ่งเอื้อให้เด็กเกิดการพัฒนาทั้งด้านความคิดและเหตุผล ในขณะที่เดียวกันก็สามารถดำรงอยู่ในคุณธรรมจริยธรรมอันดีได้ ทั้งนี้เครื่องมือสำคัญยิ่งเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยสร้างและทำให้กระบวนการดังกล่าวบรรลุผลก็คือหนังสือ เพราะหนังสือนับเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ มากมายไว้ให้เด็กและเยาวชนได้ซึมซับและใช้เป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการคิด วิเคราะห์ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญต่อการสร้างสังคมอุดมปัญญา และพัฒนาประเทศชาติ

ทั้งนี้ หนังสือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสังคมและประเทศ หนังสือที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา ทั้งนี้ หนังสือประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมักได้รับความสนใจจากเยาวชนมากกว่าหนังสือประเภทอื่น เพราะสามารถเข้าถึงผู้อ่านกลุ่มนี้ได้ดีกว่า เนื่องจากวรรณกรรมไม่เน้นการสั่งสอนและให้ความรู้โดยตรง แต่เป็นการสร้างโลกจำลองซึ่งมีทั้งความตื่นเต้นและสนุกสนาน ควบคู่ไปกับการให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตผ่านประสบการณ์ของตัวละคร ทั้งนี้ ปราณี เชียงทอง ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมเยาวชนไว้ว่า

“...วรรณกรรมเยาวชน หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็ก มีความเหมาะสมและความน่าสนใจสำหรับการอ่านในวัยต่าง ๆ ของเด็ก ตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งวัยรุ่น เด็กสามารถเลือกอ่านได้ตามความพึงพอใจ โดยไม่มีการบังคับ ซึ่งการประเมินค่าวรรณกรรมเยาวชนเป็นการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบของวรรณกรรมเยาวชน เช่น เนื้อหา ที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน มีความน่าสนใจ ควรค่าแก่การเป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ดีและมีคุณประโยชน์แก่ผู้อ่าน เป็นต้น...” (ปราณี เชียงทอง, 2526, หน้า 6)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนสร้างขึ้นโดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ และประโยชน์ของเยาวชนเป็นสำคัญ และตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าวรรณกรรมเยาวชนมีส่วนในการสอนและสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านทางอ้อม วรรณกรรมเยาวชนจึงยิ่งทวีความสำคัญขึ้น เมื่อพิจารณาในแง่ที่ว่า วรรณกรรมเหล่านี้มีสถานะเป็นสื่อในการสอนเยาวชนให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข และให้เยาวชนสร้างสังคมที่มีความสุขขึ้นได้

ในขณะเดียวกัน สันนั้น มีขันหมาก ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างและเสพวรรณกรรมเยาวชนไว้ในทิศทางเดียวกัน ความว่า

“(วรรณกรรมเยาวชน) เป็นเครื่องมือสื่อสารอันทรงประสิทธิภาพในการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ทั้งยังช่วยปลูกปลอบอารมณ์ ปลูกฝังแนวคิดจิตสำนึกที่ขอบธรรมของสังคมให้แก่เยาวชน ผู้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญที่สุดของมวลมนุษยชาติ วรรณกรรมเยาวชนเป็นเหมือนภาพจำลองที่เด็กเรียนรู้และแก้ปัญหาชีวิต เรียนรู้ความจริงในโลกรอบ ๆ ตัว เกิดประสบการณ์กว้างขวาง และเจริญก้าวหน้าในการค้นหาความหมายต่าง ๆ ของชีวิต วรรณกรรมสอนให้เรียนรู้วิธีตัดสินใจว่าการกระทำอย่างไรที่สังคมยอมรับ...” (สนั่น มีจันทร์หมาก, 2537, หน้า ก)

จากที่กล่าวมา จึงทำให้เห็นว่าหนังสือกลุ่มนี้มีความสำคัญต่อเยาวชน เพราะถือเป็นสื่อที่จำลองประสบการณ์เรื่องต่าง ๆ ให้กับเยาวชนได้เรียนรู้ โดยไม่จำเป็นต้องเผชิญประสบการณ์นั้นด้วยตนเอง รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดค่านิยม หล่อหลอมมโนทัศน์ และชี้แนะวิธีการรับมือกับปัญหาให้กับเยาวชนด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การจำลองโลกและสังคมไว้ในวรรณกรรมยังทำให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนตระหนักและรู้เท่าทันสังคม รวมถึงปัญหาในสังคมซึ่งตนจะต้องเผชิญ และสามารถสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองได้

วรรณกรรมเยาวชนได้รับความสนใจจากภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นทุกปี กระทั่งมีการจัดประกวดรางวัลวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหลายรางวัล เช่น รางวัลแว่นแก้ว รางวัลหนังสือแห่งชาติ และรางวัลเซเวนบุ๊กอวอร์ด เป็นต้น เพื่อสนับสนุนให้เกิดสังคมรักการอ่านในหมู่เยาวชน รวมทั้งสนับสนุนวรรณกรรมเยาวชนไทยและนักเขียนไทยด้วย ทั้งนี้ รางวัลวรรณกรรมสำหรับเด็กเยาวชนรางวัลหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านและความสนใจจากนักเขียนเป็นอย่างมาก จนมีการจัดประกวดอย่างต่อเนื่องทุกปี คือ รางวัลแว่นแก้ว

การประกวดวรรณกรรมรางวัลแว่นแก้ว จัดขึ้นโดยบริษัท นานามีบุ๊กส์ จำกัด ซึ่งได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชนุญาตจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อัญเชิญพระนามแฝง “แว่นแก้ว” ของพระองค์มาใช้เป็นชื่อรางวัล ทั้งนี้ พระนามแฝงดังกล่าว สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้เป็นนามปากกาพระราชนิพนธ์วรรณกรรมเยาวชนสองเล่ม ได้แก่ แก้วจอมแก่น และ แก้วจอมชน

โครงการรางวัลแว่นแก้วจัดการประกวดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2544 โดยมีการประกวดหนังสือเพียงหนึ่งประเภท ได้แก่ นวนิยายสำหรับเยาวชน ทั้งนี้ มีนักเขียนสนใจส่งผลงานเข้าประกวดอย่างมากต่อเนื่องทุกปี ทำให้โครงการแว่นแก้วต้องเพิ่มรายการการประกวดจากเดิมเพียงหนึ่งประเภทเป็น 6 ประเภทใน พ.ศ. 2556 จุดประสงค์สำคัญของการประกวดรางวัลแว่นแก้ว คือเพื่อเสริมสร้างสังคมรักการอ่านให้แก่เด็กและเยาวชนไทย เพื่อสนับสนุนให้คนไทยอ่านงานวรรณกรรมของนักเขียนไทยมากยิ่งขึ้น และเพื่อพัฒนาหนังสือของไทยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วได้รับการศึกษาอย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตาม การศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วโดยส่วนมากมุ่งเน้นที่การศึกษาเนื้อหา แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ และคุณค่าของวรรณกรรมซึ่งได้รับรางวัลในแต่ละปี เช่น ลลิตา ศุภชนสินเขมม (2551) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2544-2547” พรรณทิศา ปานเอี่ยม (2554) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์รางวัลเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย” และ LUO YAN (2560) ศึกษา “กลวิธีการแต่งและแนวคิดในนวนิยายสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2557” การศึกษาที่ยกตัวอย่างมานี้ มีผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือพบว่าเนื้อหาและแนวคิดในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความอดทน และความเมตตา การผูกเรื่องมักจะไม่น่าซับซ้อน และผู้แต่งนิยมใช้ถ้อยคำเรียบง่ายเพื่อให้เข้าถึงวัยของผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน คุณค่าที่ปรากฏมีทั้งคุณค่าเชิงอารมณ์ คือให้ความบันเทิงและจรรโลงใจ และคุณค่าเชิงสังคม คือสอนให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนในแง่ของกลวิธีการแต่ง งานวิจัยส่วนใหญ่มีข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกัน คือวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วใช้กลวิธีการแต่งที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถของกลุ่มผู้อ่านซึ่งเป็นเยาวชน อายุระหว่าง 12-18 ปี ตามที่ระบุไว้ในเกณฑ์การประกวด

นอกจากการศึกษาวิเคราะห์ภาพรวมของวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วแล้ว ยังมีงานวิจัยบางส่วนที่มุ่งเน้นการศึกษาภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วด้วย เช่น งานวิจัยของ Chuxiao Chen (2557) เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2553-2555 และงานวิจัยของ Hu Qiubo และ ชีร โขติ เกิดแก้ว (2563) เรื่อง ภาพ

สะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2558-2561 โดยงานวิจัยทั้งสองงานวิจัยนี้ ได้ผลการศึกษาค่อนข้างใกล้เคียงกัน คือ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วส่วนใหญ่สะท้อนภาพวิถีชีวิตอันร่มเย็นเป็นสุข และพึงพาอาศัยกันของคนในสังคมไทย สะท้อนภาพประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย โดยเฉพาะในสังคมชนบท ในขณะที่ภาพสะท้อนสังคมเมือง แสดงให้เห็นความเร่งรีบ และมลพิษจากการจราจรอันติดขัด

เมื่อก้าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมจากนวนิยายแล้ว ตรีศิลป์ บุญขจร ได้ให้ความเห็นในประเด็นดังกล่าวว่า

“วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียน เพราะนักเขียนอยู่ในสังคม ย่อมได้อิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ชนบทประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง ขณะเดียวกันวรรณกรรมหรือนักเขียนก็ย่อมมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งในด้านอิทธิพลภายนอกและภายใน” (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547, หน้า 5)

เมื่อพิจารณาตามข้อความข้างต้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่า เมื่อวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม จึงเป็นไปได้ยากที่วรรณกรรมจะสะท้อนแต่เพียงภาพที่งดงามในสังคมเท่านั้น ต่อให้วรรณกรรมกลุ่มนั้นจะเป็นวรรณกรรมเยาวชนก็ตาม ในที่นี้ ผู้วิจัยจึงสนใจประเด็นอื่น นอกจากภาพลักษณ์อันงดงามของสังคมไทยที่สะท้อนจากวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน และจากการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าลักษณะเด่นประการหนึ่งของวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว คือการสะท้อนภาพปัญหาเยาวชนในสังคมไทยร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับตนเอง ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว และปัญหาเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ถึงกระนั้น แม้งานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นที่การศึกษาปัญหาเยาวชนในสังคมไทยร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว แต่ผู้วิจัยก็พบว่าการนำเสนอปัญหาในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้มีความสร้างสรรค์ เพราะผู้แต่งไม่เพียงแต่สะท้อนภาพปัญหาที่เยาวชนต้องเจอเท่านั้น แต่ผู้แต่งยังเสนอแนะวิธีการรับมือหรือแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นการสร้างสรรค์สังคมรูปแบบหนึ่ง

การนำเสนอปัญหาเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 ก่อนข้างเป็นระบบ และยังคงแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาเยาวชนไทยด้วย ตั้งแต่การนำเสนอปัญหาต่าง ๆ การชี้แนะต้นตอของปัญหาตามทัศนะของผู้แต่ง อันจะนำไปสู่การชี้แนะวิธีการรับมือและแก้ไขปัญหอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทำให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนเกิดภูมิคุ้มกันเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านั้น และมีความพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นกับตัวเองได้ในอนาคต ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วมีคุณค่าในฐานะวรรณกรรมสำหรับเยาวชนอย่างแท้จริง ซึ่งไม่เพียงแต่พยายามสร้างเยาวชนให้เป็นคนดีตามวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการเป็นวรรณกรรมเยาวชนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการให้กำลังใจและเสนอแนะวิธีการรับมือและแก้ไขปัญหให้กับเยาวชนด้วย วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วจึงนับได้ว่ามีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมไทยด้วย

ทั้งนี้ ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสื่อต่าง ๆ ให้ความสนใจเรื่องปัญหาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากละครไทยและซีรีส์ไทยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเยาวชน ในขณะที่ภาครัฐเองก็ให้ความสนใจในปัญหาดังกล่าวเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากโครงการของภาครัฐหลากหลายโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหเหล่านี้ เช่น โครงการ To Be Number One ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2545 เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นต้น วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วจึงเป็นอีกสื่อหนึ่งที่ทำให้ความสนใจเรื่องปัญหาเยาวชน และปัญหาเยาวชนที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มนี้ก็มีทั้งส่วนที่ซ้อนทับกับที่ปรากฏในสื่อมีเดีย และที่แตกต่างออกไป ทำให้กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วก็มีบทบาทในการนำเสนอปัญหาเยาวชนที่ซับซ้อนและหลากหลายด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2557 ทั้งในแง่ของแนวคิดและกลวิธีการแต่ง จนถึงการศึกษาสภาพสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมเยาวชนชุดนี้ต่อในปี พ.ศ. 2558 – 2561 ซึ่งเป็นครั้งล่าสุด เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ประเภทนวนิยาย และเพื่อศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วในครั้งล่าสุดว่ามีแนวคิดและกลวิธีอย่างไร

ทั้งนี้ เมื่อศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วโดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2558 – 2561 อย่างละเอียดแล้ว จะพบว่าวรรณกรรมชุดดังกล่าวไม่เพียงแต่มีแนวคิดที่มุ่งเน้นการสั่งสอนเยาวชน

ให้เป็นคนดีของสังคมตามคุณธรรมจริยธรรมซึ่งบรรจุอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่วรรณกรรมชุดนี้บางเรื่องยังริเริ่มที่จะนำเสนอค่านิยมในกลุ่มเยาวชนบางประการที่แสดงถึงความขัดแย้ง และความไม่ลงรอยกับค่านิยมดั้งเดิมของไทย อันเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ทำให้เห็นทิศทางใหม่ของการให้รางวัลวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ด้วย นอกจากนี้ จากการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้แต่งใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างมากในการแต่ง และผู้แต่งยังเลือกใช้กลวิธีการแต่งได้สอดคล้องลงตัวอย่างยิ่งกับแก่นเรื่องและแนวคิดที่ต้องการจะนำเสนอ จนทำให้อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ ไม่จำเป็นต้องใช้กลวิธีการแต่งที่เรียบง่าย และไม่ซับซ้อนเสมอไป

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ ไม่เพียงแต่นำเสนอปัญหา “ภายนอก” ของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังนำเสนอปัญหาความขัดแย้ง “ภายใน” จิตใจของเยาวชนด้วย เช่น ปัญหาเรื่องการตามหาตัวตน ปัญหาเรื่องความรู้สึก โดดเดี่ยวแปลกแยก เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวมานี้อาจไม่กระทบต่อสังคมอย่างเป็นที่ประจักษ์ แต่ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและอุปนิสัยของเยาวชนอย่างแน่นอน และเยาวชนที่เติบโตขึ้นพร้อมกับปัญหาด้านพฤติกรรมก็อาจส่งผลกระทบต่อสังคมได้เช่นกัน การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาภายในจิตใจของเยาวชนจึงมีความสำคัญ ในแง่ของการศึกษาปัญหาเชิงพฤติกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นลูกโซ่

ไม่เพียงแต่ปัญหาระดับปัจเจกของเยาวชนเท่านั้นที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ วรรณกรรมกลุ่มนี้ยังสะท้อนภาพปัญหาในระดับที่ใหญ่ขึ้น ได้แก่ ปัญหาในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของเยาวชนมาอย่างต่อเนื่อง และยังคงไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้เด็กต้องกลายเป็นเหยื่อและอาจซึมซับความรุนแรงจนเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมในภายหลัง หรือกลายเป็นผู้ใช้ความรุนแรงเสียเองในอนาคต ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่นำเสนอประเด็นปัญหาในครอบครัว ได้อย่างลุ่มลึกและน่าขบคิด เพราะนวนิยายเยาวชนกลุ่มนี้ไม่พยายามสร้างภาพเหมารวมเกี่ยวกับต้นตอของปัญหาดังกล่าว แต่ยังแสดงให้เห็นที่มาของปัญหาซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามแต่สภาพของแต่ละครอบครัว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่จึงมีความน่าสนใจในฐานะที่เป็นวรรณกรรมเยาวชนซึ่งพยายามชี้ให้ผู้อ่านตระหนักถึงความหลากหลายและความซับซ้อนของปัญหาเหล่านั้น เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วยังสะท้อนปัญหาในระดับสังคมด้วย ได้แก่ ปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมของรัฐ ซึ่งสะท้อนความรู้สึกคับแค้นใจและอิ้อัดใจของเยาวชนซึ่งถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก ปัญหาการถูกขับออกจากระบบการศึกษาเพราะความยากจน ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เยาวชนถูกลดทอนความสามารถในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง และปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่และกำลังได้รับความสนใจอย่างมากไปทั่วโลก ทั้งนี้ การนำเสนอปัญหาดังกล่าวในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วนับว่ามีความน่าสนใจ ทั้งในแง่ของการถ่ายทอดปัญหาเดิมของเยาวชนที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข การนำเสนอประเด็นปัญหาใหม่ of เยาวชนที่ไม่ค่อยได้รับการพูดถึงมากนักในวรรณกรรมเยาวชนของไทย และการนำเสนอประเด็นปัญหาในระดับโลก เพื่อให้เยาวชนไทยรับรู้ปัญหาในฐานะพลเมืองโลกด้วย

ในแง่ของงานวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าการศึกษาวรรณกรรมรางวัลแวนแก้วโดยส่วนมากมีผลการวิจัยคล้ายคลึงกันคือวรรณกรรมกลุ่มนี้มีกลวิธีการนำเสนอที่เรียบง่าย ง่าย ๆ ใดก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าวรรณกรรมรางวัลแวนแก้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมามีกลวิธีการนำเสนอที่โดดเด่นด้านความคิดสร้างสรรค์และการเลือกสรรกลวิธีการนำเสนออย่างเหมาะสมลงตัว เพราะผู้แต่งคัดเลือกกลวิธีการนำเสนอได้เหมาะสมกับปัญหาสำคัญที่ต้องการจะสื่อ เช่น การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตในโครงเรื่องที่มีออกเดินทางผจญภัยอย่างสุดซึ้ง เพื่อนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันแตกต่างหลากหลาย และปัญหาเยาวชนที่แตกต่างกันในนวนิยายเพียงเรื่องเดียว หรือ การสร้างตัวละครวิบุรุษ เพื่อนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยม ทั้งยังเพื่อแสดงให้เห็นความดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากค่านิยมเหล่านั้นของเยาวชนด้วย หรือแม้กระทั่งในกลุ่มวรรณกรรมเยาวชนแนวสมจริง ผู้แต่งก็เลือกใช้กลวิธีในการถ่ายทอดอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อนำเสนอปัญหาเยาวชนได้อย่างเหมาะสมลงตัวด้วย เช่น การสร้างอารมณ์เศร้าและอารมณ์หวาดกลัวให้เป็นที่ประจักษ์และสะท้อนอารมณ์ผู้อ่าน เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบจากปัญหาการใช้ความรุนแรง เป็นต้น

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วมีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อสังคมในการคัดเลือกผลงานซึ่งมีความดีเด่นในการประพันธ์เพื่อสะท้อนภาพปัญหาเยาวชนรูปแบบต่าง ๆ ถึงสามระดับ ทั้งปัญหาระดับปัจเจก ปัญหาครอบครัว และปัญหาระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี พลเมืองประเทศที่ดี และพลเมืองโลกที่ดีทั้งสิ้น
 วรรณกรรมรางวัลแวนแคว์จึงมีความน่าสนใจและสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว
 อย่างละเอียดต่อไป เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาเยาวชนอย่างชัดเจน อันจะก่อให้เกิดความตระหนักรู้
 ความเข้าใจ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้ายที่สุด

1.2. ขอบเขตการวิจัย

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ประเภทนวนิยายสำหรับเยาวชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558
 - 2561 ดังนี้

วรรณกรรมรางวัลแวนแคว์ ครั้งที่ 12 ปี พ.ศ. 2558

- 1) ช้างบิน
- 2) ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด
- 3) เอกอีเอ็กเอย

วรรณกรรมรางวัลแวนแคว์ ครั้งที่ 13 ปี พ.ศ. 2559

- 1) เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น
- 2) จี๊กับน้อย
- 3) ม้าน้ำสีทอง
- 4) Color Land ดินแดนสีสัน
- 5) กล้องตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ

วรรณกรรมรางวัลแวนแคว์ ครั้งที่ 14 ปี พ.ศ. 2561

- 1) วันเกิดของเค้าโมง
- 2) น้ำตาแม่มด
- 3) เด็กชายต้นไม้
- 4) กระจอกแดงแห่งสวนกว้าง

*หมายเหตุ ปี พ.ศ. 2560 ไม่มีการประกวดรางวัลวรรณกรรมแว่นแก้ว เนื่องจากการสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในปี พ.ศ. 2559

1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในสังคมไทย ซึ่งได้รับการนำเสนอผ่านวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว
- 2) เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอปัญหาเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

1.4. สมมติฐานการวิจัย

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ระหว่างปี พ.ศ. 2558 -2561 เน้นการนำเสนอปัญหาหลากหลายด้านที่เยาวชนต้องเผชิญในปัจจุบัน เช่น ปัญหาความรู้สึกแปลกแยกต่อสังคม ภาวะซึมเศร้า การใช้ความรุนแรง การถูกกีดกันเนื่องจากข้อบกพร่องทางร่างกายหรือสถานภาพทางสังคม เป็นต้น ปัญหาเยาวชนเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านการประกอบสร้างเรื่องอย่างมีศิลปะ เน้นความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างอารมณ์กระทบใจผู้อ่านเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร

1.5. วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) สืบค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 3) สรุปผลการวิเคราะห์ และบรรยายแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เข้าใจความซับซ้อนของปัญหาเยาวชน ซึ่งสะท้อนผ่านวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว
- 2) เข้าใจกลวิธีการนำเสนอปัญหาเหล่านั้น

1.7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

มีงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วจำนวนไม่น้อย และต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่มีการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ดังที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

ลลิตา สุภชนสินเขมม (2551) ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วทั้งในด้านเนื้อหาและกลวิธีการดำเนินเรื่อง ใน การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2544-2547 ได้ผลการศึกษาว่า วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วในยุคเริ่มแรกนั้นมีเนื้อหาสำคัญในการสะท้อนสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งลักษณะทางสังคมที่ต้องอาศัยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การเข้ามาของความเจริญในพื้นที่ห่างไกล และปัญหาจากแนวคิดวัตถุนิยม ซึ่งบ่อนทำลายความสุขและความเรียบง่ายของชาวบ้าน รวมทั้งปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่น และปัญหาเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื้อหาต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ได้รับการนำเสนอผ่านการสร้างโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง การสร้างฉากและตัวละคร การเปิดปิดเรื่อง ที่เรียบง่าย เพื่อให้เยาวชนสามารถเข้าใจสารของผู้แต่งได้ง่าย แต่ในขณะเดียวกัน วรรณกรรมกลุ่มดังกล่าวยังทำหน้าที่สั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนด้วย เช่น ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 **พรรณนิตา ปานเอี่ยม (2554)** ได้ทำสารนิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย ประจำปี พ.ศ. 2552 เรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย ได้ผลการศึกษาสอดคล้องกับลลิตา สุภชนสินเขมม ว่าวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าวยังคงทำหน้าที่สะท้อนสภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ เช่น สภาพสังคมไทยที่เน้นความรักใคร่สามัคคีปรองดอง ซึ่งทำให้แนวคิดเรื่องมิตรภาพเป็นสิ่งสำคัญ สังคมไทยยังคงมีปัญหาครอบครัวที่ทำให้เยาวชนขาดความอบอุ่น และกลวิธีการนำเสนอมีลักษณะเรียบง่ายเพื่อให้เข้าถึงเยาวชนได้ง่าย

กฤษฏีกา ชาพิมล (2557) ได้ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ในเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รางวัลหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลแว่นแก้ว และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดระหว่างปีพุทธศักราช 2546-2555 ได้ผลการศึกษาว่าวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับ

รางวัลแต่ละรางวัลข้างต้นนั้นมีลักษณะสัมพันธ์กันทั้งในด้านเนื้อหา นั่นคือ การสะท้อนสภาพสังคมร่วมสมัย และการส่งต่อคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นที่นิยมในสังคม เช่น ความกตัญญู และความสามัคคี และในด้านกลวิธีการนำเสนอ ซึ่งเน้นความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ชัดเจน และตรงไปตรงมา ทั้งในแง่ของการสร้างโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง การเปิดปิดเรื่อง และการสร้างฉากและตัวละคร

Chuxiao Chen ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2553-2555 (2557) ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วในช่วงปีดังกล่าว สะท้อนสภาพสังคมร่วมสมัย และสะท้อนสภาพวิถีชีวิตของคนไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะสังคมชายเป็นใหญ่ การนิยมมีลูกหลายคน ลักษณะครอบครัวขยายที่สมาชิกในครอบครัวรักและห่วงใยกันและกัน การใส่ใจกับความอาวุโส และความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างครูกับลูกศิษย์ แต่ในขณะเดียวกัน วรรณกรรมกลุ่มดังกล่าวก็สะท้อนปัญหาสังคมในยุคดังกล่าวด้วย เช่น การสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย เพราะเยาวชนให้ความสนใจวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่า การสนใจคอมพิวเตอร์และเกมออนไลน์ การติดยาเสพติด และการฆ่าตัวตาย ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ไม่ได้ศึกษาเรื่องกลวิธีการนำเสนอ แต่ศึกษาเรื่องอิทธิพลของวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วต่อผู้อ่าน ผลปรากฏว่า วรรณกรรมในกลุ่มข้อมูลการวิจัยทั้งหมดพยายามปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้อ่าน เช่น เรื่องความพอเพียง ความขยันหมั่นเพียร และความรักในวัฒนธรรมไทย

จิตรภรณ์ หาญจักราพิทักษ์ ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ควบคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในหัวข้อ องค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในนวนิยายเยาวชนที่ชนะการประกวดรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2544 – 2553 (2557) ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเยาวชนที่ชนะเลิศรางวัลแวนแก้วในช่วงปีดังกล่าว มีองค์ประกอบทางวรรณกรรมที่ช่วยนำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ครบทุกประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสำนึกสาธารณะ

ปาริฉัตร วงศ์ดียิ่ง (2560) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ต่อเนื่องมา ในหัวข้อ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย ปี พ.ศ. 2553-2556 ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดหลักของวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าวคือแนวคิดเรื่องความพอเพียง การยอมรับและเข้าใจในปัญหาชีวิต ในขณะที่แนวคิดรองคือแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมถึงแนวคิดเชิงจิตวิทยาภาพ โดยใช้การนำเสนอเรื่องแบบมีการผจญภัย ทั้งการผจญภัยในโลกสมมติ และการผจญภัยในโลกจริง ทำให้วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าวมีคุณค่าทั้งในด้านความรู้ ทักษะคุณธรรม และวัฒนธรรม

ในปีเดียวกัน **Luo Yan (2560)** ก็ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วด้วยเช่นกัน ในหัวข้อ กลวิธีการแต่งและแนวคิดในนวนิยายสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2557 ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดสำคัญที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วในช่วงปีดังกล่าว ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรัก และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งแนวคิดในการนำเสนอปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเด็กมีพฤติกรรมไม่ดี ปัญหาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาผู้ใหญ่คิดการพนัน เป็นต้น โดยแนวคิดเหล่านี้ก็นำเสนอผ่านกลวิธีการสร้างโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง การเปิดปิดเรื่อง การสร้างฉากและตัวละคร รวมถึงการสร้างบทสนทนาที่มีความน่าสนใจ ทว่าตรงไปตรงมาและชัดเจน

ในปี พ.ศ. 2563 **ทิพวรรณ แสงทอง และ สารภี ขาวดี (2563)** ได้นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง แนวคิดในนวนิยายสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว รางวัลชนะเลิศ พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2560 ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดสำคัญในนวนิยายที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในช่วงปีดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 แนวคิด คือแนวคิดเรื่องความขาด ได้แก่ การขาดบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว ขาดร่างกายที่แข็งแรง และขาดการยอมรับ และแนวคิดเรื่องความเมตตากรุณา ซึ่งสามารถทดแทนหรือชดเชยปัญหาการขาดที่เกิดขึ้นได้ ส่วนแนวคิดรองก็สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด เช่นเดียวกัน ได้แก่ แนวคิดเรื่องครอบครัว และแนวคิดเรื่องธรรมชาติ โดยทั้งแนวคิดหลักและแนวคิดรองมีส่วนในการสะท้อนภาพสังคมและสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้

Hu Qiubo และ ชีร์โชติ เกิดแก้ว (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทย ในนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561 ได้ผลการศึกษาว่า วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าว สะท้อนภาพสังคมไทยไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนในชนบทมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย พอเพียง พึ่งพาอาศัยกัน และผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ แตกต่างจากคน

ในเมืองที่มีความเจริญทางวัตถุ ความเป็นอยู่รุ่มรวย และมีการแข่งขันกันสูง ด้านความสัมพันธ์ของ คนในสังคมและคนในครอบครัว ปรากฏว่ามีความรักใคร่ปรองดองกันเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีปัญหา บ้าง แต่ก็สามารถจับมือกันฝ่าฟันปัญหาไปได้ ด้านการเมือง พบว่ามีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า ด้านวัฒนธรรม พบว่าคนไทยมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมหลากหลาย และด้านคุณธรรม พบว่าคนไทยนิยมปลูกฝังความกตัญญู ความอดทน และความมีน้ำใจต่อกัน เป็นต้น

ทั้งนี้ กฤษศยา ณ หนองคาย (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม สำหรับเด็กก่อน วัยรุ่นที่ได้รับรางวัล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 – 2542” งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาแนวคิดและ กลวิธีการประพันธ์ของวรรณกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้ชนะรางวัลคณะกรรมการพัฒนา หนังสือแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่าแนวคิด หลักของหนังสือเหล่านี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ความรัก และปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผู้แต่งได้ นำเสนอผ่านการวางโครงเรื่อง รวมทั้งการสร้างฉาก ตัวละคร และบทสนทนาที่ตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน เพื่อให้ ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็ก สามารถซึมซับได้ง่าย ซึ่งผลการศึกษาใกล้เคียงกับงานวิจัยของ อภันตรี กันเดช (2549) ซึ่งศึกษา เรื่อง “การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ พ.ศ. 2506 – 2548” โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่ง ศึกษาวรรณกรรม เยาวชนที่ได้รับรางวัลระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวทั้งในด้านผู้จัดทำ เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีการนำเสนอ ผลการวิจัยพบว่าเนื้อเรื่องของวรรณกรรมกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่มีเนื้อหา เกี่ยวกับวิถีชีวิต มีแนวคิดเกี่ยวกับมิตรภาพ และมีกลวิธีการนำเสนอที่ตรงไปตรงมา เรียบง่าย โดย มักมีตัวละครเอกเป็นมนุษย์ในวัยที่ใกล้เคียงกับผู้อ่าน กลุ่มเป้าหมาย มีฉากเป็นประเทศไทย มีการ บรรยายฉากอย่างสมจริง และมีโครงเรื่องเป็นเอกภาพ และไม่ซับซ้อน นอกจากนี้ นवलจันทร์ ชาญวิ วัฒนา (2550) ยังศึกษาวรรณกรรมเยาวชนในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเนื้อหาและแนวคิด ของ วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีในปี พ.ศ. 2547” ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมเยาวชนกลุ่ม นี้ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ทั้งยังสะท้อนปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ในท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วย เช่น ปัญหาความยากจนของชาวนา ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐาน และการละ ทิ้งบ้านเกิด เป็นต้น นอกจากนี้ยัง นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชนและสะท้อนปัญหา วัยรุ่น เช่น ปัญหาเรื่องการขาดความรักและความอบอุ่น ทำให้มีปัญหาเรื่องการใช้ความรุนแรง เป็น ต้น ทั้งนี้ แนวคิดหลักของวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ คือ แนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การ อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมและธรรมชาติโดยเนื้อหาและแนวคิดดังกล่าวได้รับการ ถ่ายทอดผ่าน คำพูดของตัวละครและบทบรรยายอย่างตรงไปตรงมา

มันที บัญญัติ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ในวรรณกรรมเยาวชน ของ มาลา คำจันทร์ ที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ” โดยศึกษาทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ หมู่บ้านอาบจันทร์ ลูกป่า เขี้ยวเสือไฟ และหุบเขากินคน ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดที่ปรากฏตรงกัน ทุกเรื่องคือแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิต เช่น แนวคิดเรื่องปัญหาสังคม แนวคิดเรื่องความรักในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น และวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 4 เรื่องของ มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีการสร้างตัวละครที่น่าสนใจ มีการสร้างฉาก ที่สมจริง และ โครงเรื่องอย่างมีเอกภาพและน่าตื่นเต้น ทั้งยังสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไปตลอดทั้งเรื่อง นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา เรียบง่าย เพื่อให้เยาวชนสามารถซึมซับเนื้อหาและแนวคิดของ เรื่องได้ด้วย ในขณะที่ **บุญทริกา เกื้อคลัง (2547)** ศึกษาเรื่อง “การเล่าเรื่องในวรรณกรรมเยาวชนของ อศศิริ ธรรมโชติ” งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบของเรื่องในวรรณกรรมเยาวชนของ อศศิริ ธรรมโชติ ทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ โลกสีน้ำเงิน และ มหกรรมในท้องทุ่ง ผลการศึกษาพบว่าทั้งสองเรื่องต่างนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตใน ชนบท ความสุข ความทุกข์ และปัญหาต่าง ๆ ในสังคมชนบท ทั้งสังคมของชานาและสังคมของชาวเล โดยเนื้อหา ดังกล่าวได้รับการนำเสนอผ่าน โครงเรื่อง บทบรรยาย คำพูดของตัวละคร และฉาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่างานวิจัยของ **Hu Qiubo** เป็นงานวิจัยที่ใช้กลุ่มข้อมูลเดียวกันกับงานวิจัยนี้ คือวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561

อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญของงานวิจัยข้างต้นกับงานวิจัยนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ประการที่หนึ่ง คืองานวิจัยข้างต้นศึกษาเรื่องภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมซึ่งได้ผลการศึกษาว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วช่วงปีดังกล่าวส่วนใหญ่สะท้อนภาพสังคมไทยชนบทที่งดงาม และรักใคร่ปรองดองกัน รวมถึงยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทยด้วย แต่งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเรื่องปัญหาเยาวชนร่วมสมัย รวมถึงกลวิธีในการนำเสนอปัญหาดังกล่าว ซึ่งถึงแม้จะเป็นการสะท้อนภาพสังคมเช่นเดียวกัน แต่ผู้วิจัยกลับพบว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้ไม่ได้สะท้อนภาพบรรยากาศที่ร่มเย็นหรือรักใคร่ปรองดองกันของคนไทยเพียงอย่างเดียว ในอีกแง่มุมหนึ่ง วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้กลับนำเสนอปัญหาที่เยาวชนต้องเผชิญได้อย่างลุ่มลึก แสดงให้เห็นความซับซ้อนของปัญหาทั้งปัญหาภายในจิตใจของเยาวชน และปัญหาของเยาวชนกับสิ่งอื่นภายนอก ผลการวิจัยของผู้วิจัยกับงานวิจัยข้างต้นจึงแตกต่างกัน และประการที่สอง คือ

งานวิจัยข้างต้นศึกษาภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นวรรณกรรมแนวสมจริง และมีฉากเป็นสังคมไทยทั้งหมดเท่านั้น จำนวน 9 เรื่อง แต่งานวิจัยนี้ใช้วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 ทั้งหมด 12 เรื่อง และจะศึกษาทั้งกลุ่มที่เป็นวรรณกรรมแนวสมจริงที่ไม่มีการผสมลักษณะแฟนตาซี และกลุ่มที่เป็นวรรณกรรมแนวแฟนตาซีผสมผสาน (Mixed Fantasy) ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเยาวชนอีก 3 เรื่องที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยข้างต้น ได้แก่ *ซังบิน เอกอีเอ็กเอย* และ *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* ก็นำเสนอปัญหาของเยาวชนอย่างลึกซึ้ง สามารถสะท้อนภาพความแตกต่างหลากหลายของสังคมไทยได้เช่นกัน เพราะมีลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน กล่าวคือมีความสมจริงควบคู่ไปกับความแฟนตาซี ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อศึกษาวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่องนี้แล้วจะพบว่า ผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติจะแตกต่างออกไปจากข้อสรุปของงานวิจัยข้างต้นอย่างสิ้นเชิง ตามที่งานวิจัยข้างต้นให้ข้อสรุปว่า “...นวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2558-2561 ได้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในฐานะมนุษย์ผู้อยู่ใกล้ขีดธรรมชาติมาตั้งแต่เกิด มีความผูกพัน และพึ่งธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพ มนุษย์เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากธรรมชาติทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนถึงหน้าที่ที่มนุษย์จะต้องตอบแทนคุณธรรมชาติด้วยการดูแล รักษา ปกป้องธรรมชาติไม่ให้ถูกทำลาย และฟื้นฟูธรรมชาติที่เสียไปให้ดีขึ้นด้วย...” (QIUBO และ เกิดแก้ว, 2561, หน้า 439) แต่เมื่อศึกษาเรื่อง *ซังบิน เอกอีเอ็กเอย* และ *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* จะได้ข้อสรุปที่แตกต่างออกไป เพราะทั้งสามเรื่องดังกล่าวมานี้ นำเสนออย่างชัดเจนว่ามนุษย์เป็นส่วนสำคัญในการบ่อนทำลายธรรมชาติ เพราะมนุษย์นั้นมันง่ายและเห็นแก่ตัว นอกจากนี้ วรรณกรรมทั้ง 3 เรื่องนี้ก็ยังมีความโดดเด่นในเรื่องกลวิธีการนำเสนอที่ไม่ได้รับการกล่าวถึงในงานวิจัยข้างต้นด้วย

ส่วนงานวิจัยเรื่อง แนวคิดในนวนิยายสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว รางวัลชนะเลิศ พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2560 ของ *ทิพวรรณ แสงทอง* และ *สารภี ขาวดี* (2563) ก็มีกลุ่มข้อมูลที่ทับซ้อนกับงานวิจัยนี้จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *ซังบิน ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด* และ *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* โดยพบว่าผลการวิจัยบางส่วนทับซ้อนกับงานวิจัยนี้ คือ ปัญหาเรื่อง “ความขาด” ของเยาวชน เช่น ความขาดบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว ความขาดสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวได้ข้อสรุปว่า ความขาดบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว สามารถแก้ไขได้ด้วยการเติมเต็มจากคนอื่น แต่กรอบการศึกษาเรื่องความสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในงานวิจัยนี้ต่างออกไป เพราะผู้วิจัยเห็นว่า วรรณกรรมทั้งสามเรื่องข้างต้นนี้ นอกจาก

จะมองว่าการเติมเต็มจากคนอื่นช่วยเยียวยาและทดแทนความขาดได้แล้ว การนำเสนอโน้ตทัศน์เกี่ยวกับความตายในด้านอื่น ๆ ก็สามารถช่วยให้เยาวชนรับมือกับปัญหาเรื่องความขาดหรือความสูญเสียได้เช่นกัน และยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยมองว่าการนำเสนอเรื่องความสูญเสียในวรรณกรรมเยาวชนข้างต้น ทำให้เยาวชนได้ค้นหาและเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าในชีวิตของตนเองด้วย

จะเห็นได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับวรรณกรรมรางวัลแวนแคว้โดยส่วนมากมุ่งเน้นที่การศึกษาทวิวิธีการประพันธ์ เนื้อหา และแนวคิด โดยมักจะมีผลการศึกษาดตรงกันคือวรรณกรรมกลุ่มนี้มีเนื้อหาแนวคิดซึ่งแสดงถึงคุณธรรมจริยธรรม ทั้งยังมีกลวิธีการนำเสนอที่เรียบง่าย ในขณะเดียวกัน การศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลอื่น ๆ ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ จะพบว่ามีการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 2561 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ โดยเฉพาะวรรณกรรมเยาวชนซึ่งได้รับรางวัลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2561 มีประเด็นแปลกใหม่ที่ไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงมากนักในวรรณกรรมเยาวชน นั่นคือ ปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคม ซึ่งสิ่งนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่อาจแสดงให้เห็นแนวโน้มของทิศทางใหม่ในการให้รางวัลวรรณกรรมเยาวชนของไทย ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยก็พบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2561 มีความโดดเด่นในการนำเสนอปัญหาเยาวชน และเสนอแนะวิธีการแก้ไข ซึ่งแสดงให้เห็นการสร้างสรรค์สังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เริ่มมีการใช้กลวิธีการนำเสนอที่ซับซ้อนและสร้างสรรค์อย่างยิ่ง เพราะผู้แต่งเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอได้อย่างเหมาะสมลงตัวกับปัญหาเยาวชนด้านต่าง ๆ การเลือกใช้กลวิธีเหล่านั้นจึงความลึกซึ้ง แม้จะยังคงลักษณะเด่นของวรรณกรรมเยาวชนไทย คือการเข้าถึงง่าย ไว้อยู่ก็ตาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2561 และกลวิธีการนำเสนอปัญหาเหล่านั้น อันจะแสดงให้เห็นแนวคิดและทัศนคติของนักเขียนวรรณกรรมเยาวชนต่อปัญหาเยาวชน รวมถึงการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาเยาวชนในมุมมองของนักเขียนวรรณกรรม

บทที่ 2

กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในหัวข้อ “ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ พ.ศ. 2558-2561” มีดังนี้

2.1. ความเป็นเยาวชน และนิยามของคำว่าเยาวชน

พระราชบัญญัติศาลครอบครัวและเยาวชนของไทยนิยามคำว่าเยาวชน คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ในขณะที่องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nations (UN) นิยามคำว่าเยาวชนว่า คือบุคคลอายุตั้งแต่ 15 จนถึง 24 ปี โดยให้เหตุผลแนบท้ายว่า คำนิยามดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจว่าแต่ละหน่วยงาน และแต่ละประเทศนิยามช่วงอายุของเยาวชนแตกต่างกันตามความเหมาะสมของเนื้อหา ทั้งนี้ นิยามคำว่า “เยาวชน” ขององค์การสหประชาชาติมีขึ้นตามคำแถลงการณ์ของเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในปีเยาวชนแห่งชาติ ค.ศ. 1978

ในขณะเดียวกัน Lee A. Talley (2015) กล่าวว่า Sarah Trimmer นักวิจารณ์วรรณกรรมสำหรับเด็กชาวอังกฤษในยุคศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นผู้กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชนเป็นคนแรก ๆ ในผลงาน *Observation on The Change Which Have Taken Place in Books for Children and Young Persons*. ได้แยกหนังสือสำหรับเด็ก (Books for Children) ออกจากหนังสือสำหรับวัยรุ่น (Books for Young Persons) โดยให้ความเห็นว่าบุคคลจะเป็นเด็กจนถึงอายุ 14 ปี และจะเป็นวัยรุ่นจนถึงอายุอย่างน้อย 21 ปี และยังให้ความเห็นว่าเราควรมีหนังสือที่เหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงวัยของชีวิต ด้วยข้อความดังกล่าวนี้ ทำให้เริ่มมีแนวคิดแยกหนังสือเด็กออกจากหนังสือวัยรุ่น และค่อย ๆ เกิดเป็นวรรณกรรมประเภทวรรณกรรมเยาวชน หรือ Young Adult Literature (บางที่เรียก Juvenile Literature) ขึ้นมา โดยวรรณกรรมกลุ่มดังกล่าวตั้งกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านเป็นบุคคลที่ไม่ใช่เด็ก และไม่ใช่ผู้ใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้ตั้งเป้ากลุ่มผู้อ่านคล้ายคลึงกับนิยาม “วัยรุ่น” ของซาราห์ ทริมเมอร์

สำหรับวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ซึ่งเป็นตัวบทที่ใช้ศึกษาในบทความนี้ ไม่ปรากฏนิยามช่วงอายุของผู้อ่านไว้อย่างชัดเจนในประกาศก่อตั้งโครงการประกวดวรรณกรรมรางวัลแว่นแก้ว หรือแม้แต่กระทั่งในรูปเล่มหนังสือ อย่างไรก็ตาม ตามประกาศก่อตั้งโครงการในปี พ.ศ. 2543 ระบุว่ามีการประกวดรางวัลประเภทเดียว นั่นคือ “นวนิยายสำหรับเยาวชน” ตามที่ผู้ก่อตั้งให้ความเห็นว่า “การสร้างหนังสือที่เหมาะสม และมีคุณภาพ จะกระตุ้นให้เยาวชนและคนไทยใฝ่รู้ รักการอ่าน” จึงอนุมานได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วตั้งกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านคือเยาวชนเป็นหลัก และต่อมามีภายหลัง จึงได้มีการกำหนดอายุกลุ่มผู้อ่านสำหรับนวนิยายเยาวชนที่จะเข้าประกวดในโครงการว่าควรเหมาะสมกับผู้อ่านที่มีอายุ 12-18 ปี

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการนิยามช่วงอายุเยาวชนอย่างแตกต่างหลากหลาย แต่นิยามที่กล่าวมาทั้งหมดมีจุดร่วมกันที่สำคัญ คือเยาวชนเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 14-15 ปี จนถึงอายุ 18-24 ปี ดังนั้น ในบทความนี้ ผู้แต่งจะขอคาดการณ์กลุ่มผู้อ่านวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองเรื่องว่าเป็นเยาวชนที่มีอายุ 12-18 ปี ตามที่ปรากฏในคำประกาศรับคัดเลือกนวนิยายเยาวชนเข้าร่วมโครงการประกวดรางวัลแว่นแก้ว

2.2. วรรณกรรมเยาวชน

นักวิชาการไทยให้คำนิยามเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ปราณี เชียงทอง (2526, หน้า 6) กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชนว่า คือหนังสือที่เขียนขึ้นมาสำหรับเด็ก เพื่อให้พวกเขาอ่านได้อย่างเหมาะสมกับวัย และเป็นที่น่าสนใจในกลุ่มวัยของพวกเขาด้วย ทั้งนี้ วรรณกรรมเยาวชนควรเป็นวรรณกรรมที่เด็กอ่านได้โดยไม่มีการบังคับ ปราณี เชียงทอง แบ่งประเภทหนังสือที่เด็กชอบอ่านไว้ ดังนี้

1) เรื่องผจญภัย เช่น เรื่องเกี่ยวกับการเดินทางสำรวจดินแดนต่าง ๆ หรือเรื่องประเภทลูกทุ่ง ผู้ชีวิต

2) เรื่องกีฬา เป็นเรื่องที่เด็ก ๆ ชอบอ่าน ตัวเอกมักเป็นนักกีฬา ปราณี ให้ความเห็นว่าเด็กชอบอ่านนวนิยายประเภทนี้ เพื่อชดเชยที่ตัวเองไม่ได้เป็นนักกีฬา

3) เรื่องอาชีพ ปราณีให้ความเห็นว่าเรื่องแนวนี้เด็กหญิงชอบอ่าน โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ เรื่องแนวนี้มีผลต่อการเลือกอาชีพในอนาคต

4) เรื่องความรัก เรื่องทำนองนี้มักเป็นเรื่องเพื่อฝัน และมักเกี่ยวข้องกับความรักของวัยรุ่นหรือวัยรุ่นสาว

5) เรื่องสืบสวนสอบสวน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการไขคดีต่าง ๆ

6) เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เป็นเรื่องที่มีตัวละครเอกเป็นสัตว์ เด็กเล็กชอบอ่านมากกว่าเด็กโต

7) เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์หรือเครื่องยนตร์กลไก ปราณีให้ความเห็นว่า เด็กผู้ชายชอบอ่านเรื่องแนวนี้ เรื่องเหล่านี้อาจเป็นเรื่องจินตนาการที่อิงหลักวิทยาศาสตร์

ทั้งนี้ ปราณีได้ให้ความเห็นสรุปไว้ว่า ผู้อ่านเด็กมักไม่ได้ยึดติดอยู่กับประเภทของหนังสือ แต่มักยึดติดที่ความสนุกเป็นหลัก ในที่นี้ จึงกล่าวได้ว่ากลวิธีการนำเสนอเรื่องให้มีความสนุกน่าติดตาม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กสนใจวรรณกรรม

ในขณะเดียวกัน จินตนา ไบกาซูยี (2534, หน้า 22) ก็กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชนไว้ใกล้เคียงกับ ปราณี เชิงทอง คือ วรรณกรรมเยาวชน หรือหนังสือสำหรับเด็กนั้นควรเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้ใช้ฟัง อ่าน และเรียนรู้ ด้วยเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งคู่พร้อมกัน ทั้งนี้ จินตนา ไบกาซูยี ให้ความเห็นไว้ว่าหนังสือสำหรับเด็กควรเป็นหนังสือที่เรียกว่า “สาระบันเทิง” โดยใช้วิธีการเขียน จัดทำ และมีรูปแบบที่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน และความสามารถในการอ่านของพวกเขาด้วย

ภัทรขวัญ ลาสงยาง (2561, หน้า 22-23) กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชน ประเภทนวนิยายสำหรับเด็กว่า งานวรรณกรรมกลุ่มนี้มีไว้เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน นวนิยายกลุ่มนี้มีความแตกต่างจากนิทาน และตำนาน มีการจัดรูปแบบการสนทนา มีการบรรยายอากัปกริยาของตัวละคร มีการกำหนดฉากและสิ่งแวดล้อมที่แสดงถึงลักษณะนิสัย พฤติกรรมของตัวละคร และยังมีการสอดแทรกมุมมองความคิดของผู้แต่งเข้าไปในนวนิยายกลุ่มนี้ด้วย

ในหนังสือเล่มเดียวกัน ภัทรขวัญ ลาสงยาง ยังจัดประเภทของนวนิยายสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1) นวนิยายแนวสมจริง เป็นนวนิยายที่มีตัวละครและฉากสมจริง คือสามารถเกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ นวนิยายประเภทนี้อาจจะสอดแทรกวัตถุประสงค์อื่นไว้ด้วยก็ได้ เช่น การแสดงขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือคุณธรรมจริยธรรม

2) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เป็นนวนิยายที่อาจสร้างตัวละครเป็นบุคคลจริงหรือไม่ก็ได้ แต่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ต้องถูกต้องสมจริง

3) นวนิยายผจญภัย เป็นนวนิยายที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ น่าตื่นเต้น แสดงให้เห็นปฏิกิริยาไหวพริบ และความอดทนของตัวละครในการเอาชนะอุปสรรคหรือ ภัยที่ตนเผชิญอยู่

4) นวนิยายเกี่ยวกับการสืบสวน เป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นไหวพริบในการสืบสวนคดีต่าง ๆ

5) นวนิยายเกี่ยวกับความรักหนุ่มสาว เป็นนวนิยายที่ต้องแต่งอย่างระมัดระวัง และต้องแต่งให้เห็นความรักในแง่ดี ไม่ละเมิดศีลธรรม

6) นวนิยายจินตนาการ เป็นนวนิยายแนวเพื่อฝัน มักจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้ผู้อ่านหลีกเลี่ยงความจริง หรือผ่อนคลายความทุกข์ได้

ฉวีวรรณ อุทาภินันท์ (2545, หน้า 1) กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมเยาวชนว่าเป็นหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำขึ้นเพื่อเด็กโดยเฉพาะ โดยอาจจะเป็นหนังสือที่ผู้ใหญ่อ่านให้เด็กฟังก็ได้ และต้องจัดทำขึ้นให้มีเนื้อหาสาระ รูปแบบ และตัวอักษรที่เหมาะสมกับวัย ความรู้ และความสนใจของเด็กด้วย

รัฐจวน อินทรกำแหง (2525, หน้า 100) ก็ให้คำนิยามวรรณกรรมเยาวชน หรือหนังสือสำหรับเด็กในทิศทางเดียวกันกับนักวิชาการคนอื่น ๆ นั่นคือ วรรณกรรมเยาวชน หรือหนังสือสำหรับเด็ก คือหนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยไม่มีการบังคับให้อ่าน เพราะมีเนื้อหาสาระตรงกับความสนใจของพวกเขา มีรูปเล่มที่สวยงามสะอาด และการจัดการหนังสือที่เชิญชวนให้เด็กหยิบอ่านด้วยตัวเอง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ วิริยะ สิริสิงห (2524, หน้า 15) ในหนังสือ *การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก*

อย่างไรก็ตาม คำนิยามเกี่ยวกับ “วรรณกรรมสำหรับเด็ก” หรือ “วรรณกรรมเยาวชน” ยังคงคลุมเครือในวงการวิชาการของโลกตะวันตก นักวิชาการหลายคนยังไม่สามารถให้คำนิยามที่

ชัดเจน หรือบอกอย่างแน่ชัดได้ว่างานเขียนประเภทใดควรเรียกว่าเป็นวรรณกรรมเยาวชน หรือแม้กระทั่งวรรณกรรมเยาวชนควรมีลักษณะอย่างไร

Kimberley Reynolds (2011) กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชนไว้ในหนังสือ *Children's Literature: A Very Short Introduction* ว่า แม้คนจะเข้าใจตรงกันว่าเมื่อพูดถึง “วรรณกรรมเยาวชน” เรากำลังพูดถึงหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กและเยาวชน ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สำหรับเด็ก และได้รับการเก็บหรือจัดวางในชั้นหนังสือวรรณกรรมเด็กหรือวรรณกรรมเยาวชน แต่แท้จริงแล้ว ไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชน เหมือนกับที่ไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนว่าอะไรคือสิ่งที่เรียกว่า “วรรณกรรมผู้ใหญ่” แต่ถึงกระนั้น ในแง่ของคุณค่าเชิงวัฒนธรรม วรรณกรรมเยาวชนก็ส่งผลต่อความคิดและความเข้าใจของเราต่อโลก เพราะวรรณกรรมเยาวชนเป็นเครื่องมืออย่างแรก ๆ ที่ทำให้เด็กได้รู้จักกับเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งของการสร้างภาพ คำศัพท์ ทักษะคิด โครงสร้าง และคำอธิบายมากมายที่เราต้องการเพื่อสร้างประสบการณ์ชีวิต อีกทั้ง วรรณกรรมเยาวชนยังเป็นแหล่งของข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเด็ก ตั้งแต่สภาพของเด็ก ๆ ในอดีต สิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ ไปจนถึงร้านค้าต่าง ๆ คนรับใช้ การรักษาโรค ศาสนา สงคราม การอพยพ การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ การออกสำรวจ และอื่น ๆ อีกมากมาย

ในขณะเดียวกัน Deborah Stevenson (2011) ก็กล่าวถึงความคลุมเครือในการนิยามวรรณกรรมสำหรับเด็กหรือวรรณกรรมเยาวชนไว้เช่นกัน ในหนังสือ *Handbook of Research on Children and Young Adult Literature* ว่า เพื่อที่จะนิยามวรรณกรรมสำหรับเด็กเราก็ต้องนิยามคำว่าเด็ก และคำว่าวรรณกรรม การนิยามคำว่า “เด็ก” นั้นไม่ได้เรียบง่ายเหมือนกับที่มันเหมือนว่าจะจะเป็น เพราะงานเขียนบางอย่างเจาะกลุ่มผู้อ่านเยาวชนในยุคศตวรรษที่ 18 แต่เรากลับมองคนนี้เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวในศตวรรษที่ 20 และการนิยามคำว่า “วรรณกรรม” (literature) ยิ่งซับซ้อนกว่า ดังนี้ การนิยาม “วรรณกรรมเยาวชน” จึงซับซ้อนมากที่สุดในบรรดาคำนิยามสามอย่างนี้ ในขณะที่ Peter Hunt (2535, หน้า 1) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็กไว้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้นเป็นสิ่งที่ไร้รูปร่างและคลุมเครือ ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมสำหรับเด็กและผู้อ่านนั้นยากที่จะนิยาม ส่วนความสัมพันธ์ของมันกับวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ก็เป็นปัญหา

แต่ถึงกระนั้น F.J. Harvey Darton (1982) ก็ยังพยายามที่จะให้นิยามเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งใกล้เคียงกับคำนิยามของนักวิชาการไทย ว่าวรรณกรรมเยาวชนนั้นคืองานตีพิมพ์ที่ทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน และไม่ได้เป้าหมายหลักเพื่อสั่งสอน หรือทำให้เด็กเป็นคนดี

หรือแม้แต่ทำให้เด็กเสียบเพื่อ “ประโยชน์” บางอย่าง ในขณะที่เดียวกัน Darton ก็ยังให้ความเห็นด้วยว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้นคือการปะทะกันระหว่างคำสอนกับความสนุกสนาน ระหว่างกฎเกณฑ์กับอิสรภาพ และระหว่างคุณธรรมจริยธรรมกับความรื่นรมย์

จากข้อความทั้งหมดนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า “วรรณกรรมสำหรับเด็ก” หรือ “วรรณกรรมเยาวชน” มีนิยามที่คลุมเครือในแง่ของกลุ่มผู้อ่าน เพราะวรรณกรรมที่น่าจะเป็นวรรณกรรมเยาวชนบางเรื่อง ก็มีผู้อ่านที่ไม่ใช่เยาวชน หรือแม้แต่กระทั่งในแง่เนื้อหาว่าควรเป็นเนื้อหาแบบใด อย่างไรก็ตาม ทั้งนักวิชาการไทยและนักวิชาการตะวันตกต่างกล่าวตรงกันว่าวรรณกรรมเยาวชนควรเป็นหนังสือที่สร้างความเพลิดเพลินให้กับเด็ก และเป็นวรรณกรรมที่เป็นแนวปะทะกันระหว่างการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและความบันเทิงเรีงรมย์ ดังนี้แล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วจึงนับว่าเป็นวรรณกรรมเยาวชนที่น่าสนใจ ทั้งในแง่ของการนำเสนอเนื้อหาที่ผสมผสานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และกลวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจซึ่งสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้อ่านได้ ไม่ว่าจะอ้างอิงจากนิยามใด

2.3. วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

2.3.1. ความเป็นมาของการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระยศในขณะนั้นคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) ทรงใช้พระนามแฝงในการแต่งวรรณกรรมเยาวชนสองเรื่อง ได้แก่ “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมซน” ต่อมาบริษัท นานามิบุ๊กส์ จำกัด จึงขอพระราชทานพระนามแฝงของพระองค์มาใช้เป็นชื่อของ โครงการประกวดหนังสือดีสำหรับเด็ก เพื่อความเป็นสิริมงคล

ตามประกาศจัดตั้งโครงการประกวดรางวัลแว่นแก้วกล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพคนไทยเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน ในการวางแผนนโยบาย และการดำเนินการในระยะยาว ดังนั้น นโยบายสำคัญสองประการที่ภาคเอกชนควรมีส่วนช่วยรัฐบาลคือ ประการที่หนึ่ง การร่วมส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมรักการอ่าน และประการที่สอง การช่วยช่วย

สร้างสรรค์ให้มีหนังสือคุณภาพดีให้ประชาชนได้เลือกสรรทุกวัย บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด เชื่อว่านโยบายทั้งสองประการนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยได้

การปลูกฝังพัฒนาให้เกิดการรักการอ่านควรเป็นสิ่งที่ทำตั้งแต่เด็ก ขณะเดียวกันการสร้างสรรค์หนังสือที่เหมาะสม มีคุณภาพ ที่สามารถช่วยกระตุ้นให้เยาวชนใฝ่รู้รักการอ่านก็เป็นพื้นฐานที่สำคัญเช่นเดียวกัน บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด จึงได้จัดให้มีการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีการประกวดครั้งแรกนั้น มีการประกวดเพียงประเภทเดียว นั่นคือ นวนิยายสำหรับเยาวชน ต่อมา จึงได้มีการเพิ่มการประกวดสารคดีสำหรับเยาวชน และหนังสือภาพสำหรับเยาวชนด้วยตามลำดับ

2.3.2. เกณฑ์การประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

รางวัลวรรณกรรมแว่นแก้วได้กำหนดหลักเกณฑ์การประกวดนวนิยายสำหรับเยาวชน อายุ 12-18 ปี ไว้ดังนี้

1. ลักษณะงานเขียนเป็นนวนิยายสำหรับเยาวชน โดยมีองค์ประกอบของนวนิยาย คือ
  - 1.1. โครงเรื่อง
  - 1.2. แก่นเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดหลักและแนวคิดรอง
  - 1.3. การสร้างตัวละคร
  - 1.4. การดำเนินเรื่อง
2. เนื้อหาสาระเหมาะกับเยาวชน ส่งเสริมจินตนาการ หรือสะท้อนภาพชีวิตสังคมไทย
3. เนื้อเรื่องมีอรรถรสชวนอ่าน และมีคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์ จริยธรรม
4. สำนวนภาษาสละสลวย กระชับ และมีความเหมาะสม
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และช่วยพัฒนาเยาวชนด้านต่าง ๆ (ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว เป็นงานประกวดที่สนับสนุนให้เกิดหนังสือดีออกสู่ผู้อ่านที่เป็นเยาวชน โดยการให้คำนิยาม “หนังสือดี” ตามที่ปรากฏในคำประกาศก่อตั้งโครงการนั้น เป็นส่วนผสมของการเนื้อหาแนวคิดที่ส่งเสริมเยาวชนในด้านต่าง ๆ และกลวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและทำให้เรื่องมีอรรถรสได้นวนิยายเยาวชนที่ผ่านการประกวดรางวัลแว่นแก้ว จึงนับได้ว่าเป็นนวนิยายที่มีคุณภาพดี และสมควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

2.3.3. เรื่องย่อวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561

วรรณกรรมรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 12 ปี พ.ศ. 2558

1) ช้างบิน

เรื่อง *ช้างบิน* เป็นนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 12 เป็นเรื่องราวการเดินทางผจญภัยของตุ๊กตาดินเผารูปช้าง ชื่อ พลายดิน ผู้มีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นได้อ่างนก เรื่องราวของพลายดินเริ่มตั้งแต่มันมีชีวิตขึ้นมาจากรักของแม่เต่าในบ้านพักคนชรา ผู้สร้างมันขึ้นมา เมื่อแม่เต่าตาย พลายดิน ก็ถูกเด็กหญิงนักอนุรักษ์ ช้างเก็บได้ มันสัญญาว่าจะเป็นช้างนำโชคให้กับเธอ แต่กลับต้องระหกระเหินเร่ร่อน และผ่านมือเจ้าของอีกหลายคน ทั้งเด็กชายศิลปินมือพิการชาวเมืองชื่อต๋นกล้า เด็กหญิงร่างกายอ่อนแอชาวเลชื่อ แพลงก่ตอน และเด็กชายยากจนชาวป่าชื่ออิน จนกระทั่งได้กลับมาพบกับเด็กหญิงนักอนุรักษ์ช้างคนแรกที่เก็บมันได้อีกครั้งหนึ่ง และในที่สุดพลายดินก็ได้เรียนรู้ว่า จุดประสงค์ของการมีชีวิตอยู่ของมัน คือการเป็นกำลังใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้เด็ก ๆ ทำตามความฝันของตัวเอง

2) ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด

ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 12 เช่นเดียวกัน นวนิยายเยาวชนเรื่องนี้เล่าเรื่องราวของหยก เด็กชายชาวสวนชื่อ

สายไทย-จีน ซึ่งสูญเสียพ่อไปตั้งแต่เด็ก และยังคงพรากจากแม่ด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ หยกเติบโตขึ้นในครอบครัวของป้า ซึ่งมีลูกสาวอยู่แล้ว 3 คน เขาจึงรู้สึกแปลกแยกจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ทั้งพี่เขยของเขาก็ยังใจร้าย และทำร้ายเขาทั้งทางร่างกายและจิตใจอยู่เสมอ ทำให้หยกยิ่งรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง เพื่อนที่เขารักมากจึงมีเพียงฝูงเป็ด ซึ่งเป็นลูกหลานของเป็ด 2 คู่ที่แม่ของเขานำมาให้จากจังหวัดนครปฐม สิ่งนี้ทำให้หยกได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตจากฝูงเป็ด ทั้งเรื่องความรักและความสัมพันธ์ในครอบครัว และเรื่องการทำใจยอมรับข้อผิดพลาด หรือข้อบกพร่องในชีวิตที่ไม่สามารถควบคุมได้ สุดท้ายหยกจึงเรียนรู้ที่ก้าวข้ามความโกรธและความขัดแย้งในครอบครัว รวมถึงเรียนรู้ที่จะอยู่ในครอบครัวที่รักเขา แม้จะไม่มีแม่อยู่ด้วยก็ตาม

3) *เอกอีเอ็กเอย*

เรื่อง *เอกอีเอ็กเอย* ได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 12 เรื่องนี้เล่าเรื่องราวของไก่อชนชื่อ เอก ตั้งแต่เพิ่งออกจากไข่จนกลายเป็นไก่หนุ่มรูปงาม ซึ่งเป็นดาวเด่นในวงการกีฬาไก่อชน จนกระทั่งมันเริ่มเข้าสู่วัย “ถ่ายขน” เอกเป็นไก่อชนที่แรกเริ่มไม่มีความมั่นใจในตัวเอง ทำให้มันไม่มีความทะเยอทะยานมากไปกว่าการเป็นลูกเจี๊ยบของแม่ และขันได้อย่างสง่างามอย่างพอ แต่การเกิดเป็นไก่อชนทำให้เอกเรียนรู้ที่จะต่อสู้กับทั้งไก่อชนตัวอื่น และไก่อชนร่วมคอกเดียวกัน มันได้รู้จักกับมีอน้ำใจที่เป็นมนุษย์ และได้เรียนรู้ว่ามนุษย์เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของไก่อชนไปมากมายเพื่อให้ได้กำไรจากการพนัน เอกพบว่าชีวิตไม่ได้มีเพียงแค่มื้อเล็ก ๆ และได้เรียนรู้ว่าชีวิตของไก่อชนคือการต่อสู้ในสังเวียน ศักดิ์ศรีของไก่อชนคือการชัยชนะในการต่อสู้ หรือการยอมรับความพ่ายแพ้เมื่อแพ้ และในท้ายที่สุด เอกก็เรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความสุขและเข้าใจชีวิตตามประสา “ไก่อชน”

วรรณกรรมรางวัลแวนแก้ว ครั้งที่ 13 ปี พ.ศ. 2559

1) เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น

เรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดวรรณกรรมเยาวชน รางวัลแวนแก้วครั้งที่ 13 เรื่องนี้เล่าเรื่องราวของคราม เด็กชายกำพร้าแม่ ผู้หลงใหลการวาดภาพ โดยเฉพาะภาพท้องฟ้าเช่นเดียวกับแม่ของเขาที่เป็นศิลปิน แต่ครามกลับเป็นโรคตาบอดสีฟ้า ทำให้สีที่เขาเห็นผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง ภาพวาดท้องฟ้าของคราม ไม่เหมือนกับท้องฟ้าที่คนอื่นมองเห็น ครามจึงกลายเป็นเด็กมีปมด้อย แปลกแยก และถูกกลั่นแกล้งจากเด็กคนอื่น อีกทั้งพ่อของเขายังคงสิ้นหวังและเจ็บปวดจากการสูญเสียภรรยาอันเป็นที่รัก ทำให้ครามที่อยากให้พ่อกลับมารำเริงเหมือนเดิม ต้องพยายามกลับมาวาดรูปอีกครั้งเพื่อพิสูจน์ตัวเอง และเพื่อช่วยพ่อให้กลับมามีชีวิตชีวาจากรูปท้องฟ้าของเขา และในท้ายที่สุด ความพยายามก็ครามก็ทำให้เขายอมรับตัวเองได้ และช่วยให้พ่อกลับมาเห็นคุณค่าของปัจจุบันอีกครั้ง

2) จี๊กับน้อย

เรื่อง *จี๊กับน้อย* ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ในการประกวดวรรณกรรมเยาวชน รางวัลแวนแก้วครั้งที่ 13 เรื่องนี้เล่าเรื่องราวของน้อย ลูกชายคนกลางของครอบครัวชนชั้นกลาง ชาวสวน พ่อของน้อยเป็นคนมีความสามารถ แต่กลับได้ทำงานระดับกลาง ๆ คือเป็นนายช่าง และเป็นชาวสวน เพราะได้เรียนน้อย ส่วนแม่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยชื่อดังของรัฐ ครอบครัวของน้อยมีลูก 3 คน พี่ใหญ่ พี่ชายคนโตเป็นคนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทำให้เป็นที่ภาคภูมิใจของครอบครัว น้อยเล็ก น้อยชายคนเล็ก เป็นเด็กที่หน้าตาน่ารักและขี้อ้อน จึงทำให้พ่อกับแม่รักมาก ในขณะที่น้อยลูกชายคนกลาง เป็นเด็กที่ไม่โดดเด่นทั้งการเรียนและกีฬา ส่วนหน้าตาที่จัดว่าธรรมดาที่สุดในบรรดาลูกทั้ง 3 คน น้อยจึงมักจะถูกพ่อแม่ละเลยเสมอ จนอาจเรียกได้ว่า น้อยไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่เท่ากับพี่น้องคนอื่น ๆ ด้วยความน้อยอกน้อยใจ และโดดเดี่ยวอ้างว้าง น้อยจึงสร้าง “จี๊” เพื่อนจินตนาการขึ้นมาเพื่อรองรับอารมณ์และเป็นเพื่อนเขา ในท้ายที่สุด เพราะครอบครัวที่คุ้นเคยกับการใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผนวกกับที่ทั้งพ่อและแม่ ไม่มีใครยอมรับปัญหา หรือ

หาทางปรับแก้ ทำให้น้อยแตกสลายและพังทลาย นวนิยายเยาวชนเรื่องนี้ เป็นเรื่องเดียวในนวนิยายเยาวชนทั้ง 12 เรื่องในกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา ซึ่งใช้วิธีการจบเรื่องแบบโศกนาฏกรรม

3) *ม้าน้ำสีทอง*

เรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* ได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 13 นวนิยายเยาวชนเรื่องนี้เล่าเรื่องของ สน และ โต้ เด็กสลัมชาวเลสองคนที่มีฐานะยากจน เพราะไม่ต้องการหลุดออกจากระบบการศึกษา และต้องการได้กึ่งแก่นักเรียนตัวใหม่ เพราะกางเกงตัวเก่า ทั้งยับและปะช้ำไปเข้ามาจนสภาพยับเยิน เพื่อนรักทั้งสองคนนี้จึงคิดที่จะเลี้ยงม้าน้ำขาย แต่หลังจากที่เลี้ยงม้าน้ำจนผูกพันกัน ทั้งสองคนจึงตัดสินใจที่จะเพาะพันธุ์ม้าน้ำเพื่อปล่อยลงสู่ทะเล

4) *Color Land ดินแดนสีสัน*

เรื่อง *Color Land ดินแดนสีสัน* ได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 13 นวนิยายเรื่องนี้เล่าเรื่องราวของมาวิน ตัวละครเอกวัย 18 ปี ซึ่งเกิดและเติบโตในรัฐที่ริน ซึ่งเป็นดินแดนแห่งสีขาวดำ ผู้คนและสิ่งแวดล้อมในรัฐที่รินเป็นสีขาวดำทั้งหมด เพราะรัฐที่รินเชื่อว่าสีสันต่าง ๆ ก่อให้เกิดความวุ่นวาย สีขาวดำจึงเป็นความมั่นคงของรัฐ การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสีสันถือว่ามีคามผิดอย่างร้ายแรง นอกจากนี้ การสงสัยหรือการตั้งคำถาม ก็ยังถือเป็นความผิดร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐด้วย อย่างไรก็ตาม มาวิน ตัวเอกของเรื่องกลับเป็นผู้ช่างสงสัยใคร่รู้ เขาจึงต้องเข้าไปพัวพันกับเรื่องสีสัน และดินแดนสีสันศัตรูของรัฐที่ริน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในท้ายที่สุด มาวินหลบหนีออกจากรัฐที่รินได้สำเร็จ เขาออกเดินทางตามหาดินแดนสีสันจนพบ และได้ช่วยนำกองทัพจากดินแดนสีสันให้บุกเข้าไปปลดปล่อยผู้คนในรัฐที่รินได้สำเร็จ

5) **กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ**

เรื่อง **กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ** ได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วครั้งที่ 13 เช่นเดียวกัน นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวตั้งแต่เด็กจนตายของต้นข้าว เด็กหญิงผู้กำพร้าพ่อ ตั้งแต่พ่อตายจากไป ต้นข้าวต้องเจอกับปัญหาชีวิตในแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างกัน เช่น แม่มีครอบครัวใหม่ เพื่อนสาวตั้งท้องก่อนวัยเรียน ถูกไล่ออกจากงาน หรือสามีอาจจะมีการยาเก็บ เป็นต้น แต่ทุกครั้งที่ต้องเจอกับปัญหา จดหมายของพ่อแต่ละฉบับซึ่งจำหน่ายต่าง ๆ กัน แล้วแต่ปัญหาที่พ่อคิดว่าเธอจะต้องเจอในชีวิต ก็ช่วยให้เธอรับมือและผ่านพ้นปัญหาไปได้เสมอ ในท้ายที่สุด ต้นข้าวในวัยชรา ผู้รู้แจ้งและเข้าใจชีวิต จึงได้กลั่นกรองความรู้และประสบการณ์ ออกเป็นจดหมายหลายฉบับ เพื่อส่งต่อไปให้กับลูกชายของเธอเช่นเดียวกัน

วรรณกรรมรางวัลแวนแก้ว ครั้งที่ 14 ปี พ.ศ. 2561

1) **วันเกิดของเค้าโมง**

เรื่อง **วันเกิดของเค้าโมง** ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วครั้งที่ 14 นวนิยายเยาวชนเรื่องนี้เล่าเรื่องของเด็กสาวชื่อเค้าโมง ซึ่งเป็นลูกสาวคนกลางในครอบครัวชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ พี่สาวของเธอชื่อ ไก่จุก เป็นเด็กเรียนเก่ง และสอบเข้าโรงเรียนมัธยมปลายของรับอันคับคั่ง ๆ ของประเทศได้ ทำให้พ่อแม่ภูมิใจในตัวไก่จุกมาก ต่อมาไก่จุกรับแรงกดดันจากคนรอบข้างไม่ไหว จึงตกอยู่ในสภาวะซึมเศร้า และมีอาการเก็บตัวอย่างรุนแรง จนไม่สามารถไปโรงเรียนได้ ส่วนนกกะตืด น้องสาวคนเล็กของครอบครัว เป็นเด็กน่ารัก เอาแต่ใจ และขี้แอน ทำให้ทั้งพ่อและแม่เอาใจใส่นกกะตืดเป็นพิเศษ แตกต่างจากเค้าโมง ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่มีอะไรโดดเด่น และยังหน้าตาไม่สวย ทำให้เค้าโมงรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง และแปลกแยกจากครอบครัวของตัวเอง แต่ท้ายที่สุดเค้าโมง ซึ่งได้รับคำแนะนำจากจิตแพทย์และนักจิตวิทยา ก็สามารถโน้มน้าวครอบครัวของเธอให้ยอมหันหน้าเข้าหากัน และไปขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเรื่องปัญหาครอบครัวได้สำเร็จ

2) น้ำตาแม่มด

เรื่อง น้ำตาแม่มด ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จากการประกวดวรรณกรรมเยาวชน รางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 14 นวนิยายเรื่องนี้เล่าเรื่องราวของเด็กหนุ่มวัย 18 ปี ชื่อเอส และเพื่อน ๆ ของเขา ซึ่งดูเหมือนจะเป็นเพียงวัยรุ่นธรรมดา แต่ทั้งหมดต้องเข้าไปพัวพันกับเรื่องลึกลับบางอย่าง เพราะมินต์เพื่อนผู้หญิงในกลุ่มเกิดหายตัวไปอย่างปริศนา เอส และ อี๊ดได้ จึงต้องร่วมมือกันออกตามหามินต์ ในท้ายที่สุด ทั้งคู่ก็ได้รู้ความจริงว่ามินต์หนีออกจากบ้าน และย้ายเข้าไปอยู่ในความดูแลของคุณนายวัลย์ และมารีญา เพื่อนลูกครึ่งในวัยเด็กของเขา เพราะพ่อแม่ของมินต์แยกทางกัน ทำให้มินต์อยู่บ้านคนเดียว และถูกลุงข้างบ้านบุกเข้ามาลวนลาม ในขณะเดียวกัน เอสก็ได้พบว่า คุณนายวัลย์ป่วยเป็นโรคมะเร็ง และมารีญา เพื่อนในวัยเด็กของเขาก็มาขอร้องให้เขาช่วยโน้มน้าวให้คุณนายวัลย์ยอมเข้ารักษาตัว แม้ในท้ายที่สุด คุณนายวัลย์จะเลือกที่จะไม่รักษาตัว และใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างคุ้มค่า ก่อนจะจากไปอย่างสงบก็ตาม

3) เด็กชายต้นไม้

เรื่อง เด็กชายต้นไม้ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 จากการประกวดวรรณกรรมเยาวชน รางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 14 นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของตัวละครเอกสองตัวละคร จากต่างยุคต่างสมัยกัน ได้แก่ ละไม เด็กสาวชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในยุคปัจจุบัน และ อาสา เด็กชายจากโลกอนาคต ผู้มีความสามารถพิเศษในการสื่อสารกับต้นไม้ได้ อาสา กับพ่อแม่ของเขาซึ่งเป็นนักพฤกษศาสตร์ในโลกอีก 100 ปีให้หลัง ใช้สิ่งประดิษฐ์แห่งโลกอนาคตย้อนเวลากลับมาปัจจุบันเพื่อเก็บพันธุ์พืชและสิ่งมีชีวิตที่สูญพันธุ์ไปแล้วในช่วงเวลาของพวกเขา เด็กทั้งสองคนจึงได้เป็นเพื่อนกัน และละไมได้ตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติในยุคสมัยของเธอ ทำให้อนาคตในช่วงเวลาของอาสาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

4) กระจกแดงแห่งสวนกว้าง

เรื่อง กระจกแดงแห่งสวนกว้าง ได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 14 นวนิยายเยาวชนเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของกระจกแดงชลบุรี ชื่อ มะพร้าว ตั้งแต่ยังเป็นเพียงกระบอกเด็กที่ถูกมนุษย์ขโมยไปเลี้ยง จนกระทั่งมีครอบครัวและสร้างรังเป็นของตัวเอง มะพร้าวกับน้องสาวของเขาชื่อมะม่วง เป็นกระจกแดงชลบุรี ซึ่งถูกมนุษย์จับมาขายตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้พวกมันไม่มีสัญชาตญาณของการเป็นสัตว์ป่า เมื่อยังอยู่กับมนุษย์ พวกมันถูกลีงอยู่ในกรงนก และต้องอยู่อย่างอด ๆ อยาก ๆ ตามแต่ว่าเจ้าของจะใส่ใจมากน้อยในแต่ละวัน ทั้งยังถูกขาย เปลี่ยนมือเจ้าของหลายครั้ง จนกระทั่งถูกปล่อยออกสู่ธรรมชาติ เมื่อถูกปล่อยออกสู่ธรรมชาติไม่นานนัก มะม่วง น้องสาวของมะพร้าวก็นึกมนุษย์จับตัวไปอีกครั้งหนึ่ง และมะพร้าวต้องอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวในสวนกว้าง ในช่วงแรก มะพร้าวไม่สามารถหากินเองตามธรรมชาติได้เลย แต่ในท้ายที่สุด มันก็ค้นพบเอาชีวิตรอด และค่อย ๆ เริ่มเรียนรู้สัญชาตญาณสัตว์ป่าของตัวเองทีละน้อย ๆ จนกระทั่งได้เจอกับมะปราง และสร้างครอบครัวด้วยกันในสวนของมนุษย์ใจดีในที่สุด

บทที่ 3

ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

ปี พ.ศ. 2558 – 2561

บทนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 – 2561 รวมทั้งกลวิธีในการนำเสนอปัญหาเหล่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาเยาวชนที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มนี้สามารถแบ่งได้เป็นปัญหาภายในจิตใจของเด็ก ปัญหาระหว่างเด็กกับครอบครัว และปัญหาระหว่างเด็กกับสังคม

3.1. ปัญหาภายในจิตใจของเยาวชน

จากการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2561 พบว่า วรรณกรรมกลุ่มดังกล่าวมุ่งสำรวจปัญหาภายในจิตใจของเด็กและมุ่งที่จะพัฒนาสภาพจิตใจของเด็กให้ดีขึ้น เพราะคุณค่าที่แท้จริงของวรรณกรรมเยาวชน คือช่วยเหลือเยาวชนซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีสวัสดิภาพ วรรณกรรมเยาวชนจึงนับเป็นเครื่องมือที่ดีชิ้นหนึ่งในการเตรียมพร้อมเด็กให้เติบโตขึ้นอย่างงดงาม อนึ่ง การจะเตรียมพร้อมเยาวชนให้เติบโตขึ้นอย่างบริบูรณ์ได้นั้น วรรณกรรมเยาวชนที่ดีจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาร่วมสมัยของเยาวชนและแนะแนวทางออกให้กับพวกเขา ปัญหาเยาวชนที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าว สามารถจำแนกได้ ดังนี้

3.1.1. การสูญเสียและการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก

การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไม่ว่าจะเป็นการพลัดพรากทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่หรือการพลัดพรากเพราะความตายนับเป็นสิ่งที่ยากยิ่งต่อการรับมือ แม้กระทั่งกับผู้ใหญ่เองเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นก็ยังคงใช้เวลาในการเยียวยาจิตใจไม่น้อย อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ดังกล่าวนี้ เด็กอาจต้องตกอยู่ในสภาวะที่รับมือกับความสูญเสียได้ยากกว่าผู้ใหญ่ แม้ว่าเด็กจะยังมีแนวคิดเรื่องการพลัดพรากและความตายไม่ชัดเจนเท่าผู้ใหญ่

อนึ่ง เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าหนังสือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์เรียนรู้ตัวเองและสังคมได้ดียิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการกล่าวถึงความตายในวรรณกรรมเยาวชนไม่เพียงแต่สร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านเท่านั้น แต่การตายเหล่านั้นยังมีบทบาทในการเตรียมความพร้อมให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนสามารถรับมือกับการพลัดพรากหรือความตายได้ดียิ่งขึ้นด้วย

Gibson และ Zaidman (1991, หน้า 233) ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของความตายในวรรณกรรมเยาวชนไว้ว่า ในกลุ่มหนังสือเพื่อเยาวชน ตั้งแต่หนังสือภาพไปจนถึงนวนิยายสำหรับเยาวชน ต่างแสดงให้เห็นว่าเมื่อตัวละครตัวใดตัวหนึ่งตาย ตัวละครอีกตัวหนึ่งได้เรียนรู้วิธีการใช้ชีวิตมากขึ้นทีละนิด เพื่อที่จะได้รู้สึกถึงชีวิตที่เปรียบเสมือนของขวัญ แม้กระทั่งในช่วงเวลาของความเศร้าโศกเอง ความตายก็ยังสอนเรื่องอภิสัทธา (priorities) และคุณค่าของชีวิตแต่ละชีวิตให้แก่คนที่ยังอยู่ แม้แต่กระทั่งความเข้าใจที่จะก้าวข้ามบาดแผลทางอารมณ์ (emotional trauma) ก็เป็นบทเรียนอันทรงคุณค่าด้วยเช่นกัน

อาจกล่าวได้ว่าเยาวชนเป็นวัยแห่งความงุนงงสงสัยและเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เยาวชนส่วนใหญ่มักตั้งคำถามเกี่ยวกับตัวเองและพยายามหาคำตอบของการมีตัวตนของตัวเองเพื่อสร้างความหมายของการมีชีวิตอยู่ในที่นี้ Wass และ Shaak (1976, หน้า 81) ก็ได้กล่าวถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเยาวชนไว้เช่นกันว่า คำถามเกี่ยวกับความตายเป็นส่วนหนึ่งของการพยายามแสวงหาความหมายในชีวิต เด็ก ๆ พยายามหาหนทางในการทำความเข้าใจตนเอง โลกที่ตนอาศัยอยู่ และความหมายของการมีตัวตน ความตายจึงไม่อาจถูกละเลยเช่นเดียวกันกับเรื่องอื่น ๆ เพราะความตายก็เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าความตายเป็นปริศนาข้อหนึ่งซึ่งเยาวชนต้องการทำความเข้าใจเพื่อที่จะเติบโต ความตายจึงเป็นเรื่องปกติในวรรณกรรมเยาวชน เพราะวรรณกรรมเยาวชนมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือเป็น “คู่มือ” ที่ช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทั้งนี้ ปฏิเสธได้ยากว่าเมื่อเกิดความสูญเสียขึ้นในครอบครัว ในขณะที่ผู้ใหญ่กำลังเศร้าโศกเสียใจและทำใจไม่ได้จนละเลยที่จะใส่ใจเด็ก ๆ หรือไม่กล้าพอที่จะกล่าวถึงความตายต่อหน้าเด็ก ๆ Gibson และ Zaidman (1991, หน้า 233) ได้กล่าวไว้ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น วรรณกรรมเยาวชนเป็นตัวช่วยที่สำคัญที่สุดตัวช่วยหนึ่งที่จะทำให้เด็ก ๆ สามารถก้าวผ่านช่วงเวลาดังกล่าวไปได้ เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเด็ก ๆ ได้รับผลกระทบอย่างยิ่งยวดจากการสูญเสียญาติหรือเพื่อนไปไม่ต่างจากผู้ใหญ่ นวนิยายร่วมสมัยแนวสมจริงและแนวชีวิตประวัติน่าจะช่วยแก้ไขปัญหานานาประการเกี่ยวกับความตายที่เกิดขึ้นได้ เพราะวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตจริงและตัวละครในวรรณกรรมจะช่วยเติมเต็มความต้องการอย่างสิ้นหวัง (desperate need) ที่จะปลอบประโลมเด็ก ๆ ที่กำลังสับสนและหวาดกลัวความตาย

จะเห็นได้ว่าความตายในวรรณกรรมเยาวชนของตะวันตกเป็นเรื่องปกติ และยังมีบทบาทสำคัญในการประทับระบองจิตใจของผู้อ่านเยาวชนด้วย ทั้งนี้ เมื่อกลับมาองวรรณกรรมเยาวชนของไทย โดยเฉพาะวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ในช่วง ปี พ.ศ. 2558-2561 จะพบว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้ก็มีกรกล่าวถึงความตายในรูปแบบต่าง ๆ ที่เยาวชนจะต้องเผชิญเช่นเดียวกัน ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการกล่าวถึงความตายในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าวคือความตายที่ผู้แต่งถ่ายทอดออกมาสู่ผู้อ่านเยาวชนนั้นมีมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน

เมื่อเกิดความสูญเสียขึ้นในครอบครัว ไม่เพียงแต่ผู้ใหญ่เท่านั้นที่รู้สึกสะเทือนในต่อการจากไปของบุคคลอันเป็นที่รัก แต่เด็กเองก็รู้สึกถึงความสูญเสียเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า เด็กอาจจะรับมือต่อความสูญเสียได้ยากกว่าผู้ใหญ่เสียด้วยซ้ำ เพราะเด็กยังไม่มีกรอบความคิดเรื่องความตาย ความไม่รู้และไม่เข้าใจมักก่อให้เกิดความงุนงงสับสน และกลายเป็นความหวาดกลัวในที่สุด เมื่อความสูญเสียเกิดขึ้นในครอบครัว เด็กจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับความสูญเสียดังกล่าว ในที่นี้ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ของความตายไว้อย่างหลากหลาย ทั้งหมดนี้เพื่อช่วยให้เด็กสามารถสร้างกรอบความคิดเกี่ยวกับความตายขึ้น และทำความเข้าใจที่จะอยู่กับความสูญเสียได้อย่างไม่หวาดกลัวจนเกินไป นอกจากนี้

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วยังใช้ความตายเป็นสื่อในการถ่ายทอดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก และชีวิตให้กับเด็ก ๆ ด้วย

3.1.1.1. ความตายช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์

ในเรื่อง *ซังบิน* โดย อรเกษม รอดสุทธิ ผู้แต่งใช้ตัวละครพลายดินซึ่งเป็นตุ๊กตา ซังดินเผาเป็นตัวแทนของเด็ก ๆ ซึ่งต้องเผชิญหน้ากับความตายของผู้เป็นที่รัก พลายดินต้องเผชิญหน้ากับความตายของเพื่อน ๆ หลายคน และตัวละครแต่ละตัวที่จากไปนั้นก็เป็นตัวแทนของความตายแต่ละรูปแบบที่เยาวชนจะต้องเผชิญ

ในเรื่อง *ซังบิน* ความตายของ “เสื่อปลา” สัตว์ป่าที่ถูกมนุษย์จับมาอยู่ในสวนสัตว์ ได้รับการกล่าวถึงอย่างน่าสนใจ เพราะความตายของเสื่อปลาได้รับการนำเสนอในรูปแบบของหนทางหลุดพ้นจากความทุกข์ทรมาน ดังความว่า

“ดิน...ดิน...ดิน... โอ เจ้าบอกว่าดินใช่ไหม”

เสื่อปลาส่งเสียงแหบพลาถามขี้ขึ้นมา “ข้าไม่ได้สัมผัสพื้นดินมานานเหลือเกิน บอกข้าซิ พื้นดินตรงนั้นนุ่มไหม อุ่นหรือเย็น”
เสียงของมันเต็มไปด้วยความอยากรู้

เจ้าพลายตอบอย่างเสียใจ “ฉันไม่รู้หรอก ตุ๊กตา ดินเผาไม่เคยรู้สึกอุ่นหรือเย็น”

“กลืนล่ะ” เสื่อปลาถามต่อด้วยความหวัง “เจ้าได้กลืนอะไร น้ำค่าง ไบไม้เน่า ซากแมลง อา...” เสื่อปลาครางซुक่อขึ้นสุดกลืนอากาศอย่างรังเกียจ “พื้นในนี้หน้าขยะแยงน้ก!”

พลายดินมองพื้นซีเมนต์แห้งผากในกรง มีฝูงแมลงวันบินล้อมขามใส่น้ำไบใหญ่ บ้างก็ตอมปลาตายที่ทิ้งไว้เป็นอาหาร บ้างก็พยายามสร้างความเป็นมิตรบินวนรอบ ๆ ไบหน้าเจ้าของกรง...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 33)

ผู้แต่งจงใจสื่อให้ผู้อ่านเขวachsenเห็นว่า การมีชีวิตอยู่โดยปราศจากอิสรภาพ อย่างเช่นเสือปลานั้น คือความทุกข์อย่างแสนสาหัส ผู้แต่งสร้างความสะเทือนใจจากคำถามของเสือ ปลาซึ่งสื่อความคิดถึงป่าบ้านเกิดอย่างยิ่งยวด จากคำพูดที่เสือปลาบอกแก่พลายดินว่ามันไม่ได้ สัมผัสผืนดินมานานเหลือเกิน ยิ่งก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์แก่ผู้อ่าน เพราะในขณะเดียวกัน ผู้อ่านก็รู้ว่าสภาพความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันขณะของเสือปลาเลวร้ายเพียงใด จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็น คำถามที่เรียบง่าย แต่ความกระหายใคร่รู้ของเสือปลาก็ทำให้ผู้อ่านสะเทือนใจและตระหนักถึงความ ทุกข์ทรมานของมันได้ดี

กล่าวได้ว่าความทุกข์ทรมานของเสือปลา นอกจากจะโน้มน้าวให้ผู้อ่านยอมรับว่า ความตายจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในชีวิตของมันแล้ว จะเห็นได้ว่าสารสำคัญที่สุดที่ผู้แต่งต้องการ สื่อสารกับเขวachsen คือมนุษย์มีส่วนสำคัญเพียงใดในการทำให้เพื่อนร่วมโลกต้องทุกข์ทรมานถึง ขนาดที่ไม่อาจใช้ชีวิตอยู่ต่อไปได้ สิ่งนี้นอกจากจะทำให้เขวachsenเห็นว่าการพลัดพรากจากชีวิตอัน เป็นอิสระทุกข์ทรมานเพียงใด ยังช่วยทำให้เขวachsenตระหนักด้วยว่าเราสามารถทำให้ชีวิตของสัตว์ ป่าเหล่านี้ดีขึ้นได้ด้วยการไม่พรากมันมาจากที่ที่เป็นของมัน

ความทุกข์ทรมานเพราะการพลัดพรากจากอิสรภาพและถิ่นที่อยู่ของเสือปลา ยัง ได้รับการตอกย้ำอีกบ่อยครั้ง ดังจะเห็นได้ว่าทุกครั้งที่มีมันพบพลายดิน มันมักจะเล่าถึงสภาพผืนป่า หรือ “บ้าน” ที่มันจากมาให้พลายดินฟังเสมอ บางครั้งมันหลับตาและจินตนาการว่าตัวเอง ได้กลับไปสู่อันกว้างใหญ่ซึ่งเป็นบ้านที่มันจากมา แม้มันจะรู้ว่าไม่มีทางเป็นจริงได้ก็ตาม ดังความว่า

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“คิดถึงหรือ เฮอะ! ข้ายอมแลกทุกอย่างเพื่อให้ได้กลับบ้านอีกครั้ง บ้านที่ไม่เคยไร้เสียงธารน้ำไหล รยล้อมด้วยแมกไม้ที่บหนา บ้านที่ได้เหยียบย่ำผืนดินอันอ่อนนุ่ม รับสายลมเย็นและฝนชุ่มฉ่ำ บ้านที่พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว และหมู่เมฆไม่เคยหลบ เร้น ข้าปรารถนาทุกคำคืน ให้ลืมตาตื่นเห็นตัวข้าว่าแหวกในธาร ได้แสงอาทิตย์อันอบอุ่น หรือจะได้แสงจันทร์เย็นเยือก โอ ไม่ว่า แลกด้วยสิ่งใดข้ายอมทั้งนั้น!”

มันยังคงหลับตา พยายามหนีความจริงตรงหน้า
ราวกับหวังว่าเมื่อลืมตาขึ้นจะให้เห็นตัวเองกลับไปอยู่บ้านอีก
ครั้ง...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 41)

เมื่อตระหนักดีว่าตนเองไม่มีทางได้กลับบ้าน เสือปลาจึงได้กล่าวกับพลายดินว่ามี
เพียงแต่ “ศาลาหลอกหลอน” เท่านั้นที่สามารถปลดปล่อยเขาจากความทุกข์ระทมของการมีชีวิตอยู่
อย่างขาดอิสรภาพและน่าสังเวทเช่นนี้ได้ ความว่า

“ข้าทรมานทุกครั้งเมื่อคิดถึงที่ที่จากมา แม้จะ
เป็นสิ่งเดียวที่ทำให้มีความสุขด้วยเช่นกัน ฟังนะ เจ้าของเล่น
ร่างกายข้าคงอยู่ได้อีกไม่นาน ข้ากำลังรอเวลานั้น”

“เวลาไหน” พลายดินสงสัย

“เจ้าเห็นศาลานั้นไหม จิตวิญญาณของพวกเรา
จะเป็นอิสระเสรี เมื่อร่างของเราได้สถิตที่นั่น”

เสือปลามองไปยัง ศาลาหลอกหลอน ที่เด็กชาย
หวังว่าจะไม่ต้องขึ้นไป พลายดินสงสัยว่าแล้วใครจะช่วยพาเสือ
ปลาไปที่นั่น...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 48)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ศาลาหลอกหลอน” ที่เสือปลากล่าวถึงคือพิพิธภัณฑสถานสัตว์สัตว์ในสวนสัตว์ ตามที่
เด็กชายมีวิเศษได้อธิบายกับพลายดินไว้เมื่อครั้งแรกที่มาเยือนสวนสัตว์ เห็นได้ชัดว่าเสือปลามอง
ว่าทางออกเดียวของความทุกข์ทรมานคือความตาย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำว่า “หลอก
หลอน” ในที่นี้มีนัยสำคัญอย่างยิ่งยวดเกี่ยวกับความตาย กล่าวคือ “ศาลาหลอกหลอน” ซึ่งใช้เรียก
พิพิธภัณฑสถานสัตว์สัตว์สะท้อนให้เห็นว่าความตายของสัตว์ป่าผู้เฒ่าเหล่านี้ก็สร้างความหดหู่และ
เปรียบประหนึ่งแผลเป็นในใจของมนุษย์ไม่แพ้กัน เพราะสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์เลือกที่จะให้
คุณค่ากับซากศพของสัตว์ป่ามากกว่าจะให้คุณค่ากับชีวิตที่ยังคงมีลมหายใจ และการที่ต้นกล้าไม่

ชอบและไม่อยากขึ้นไปชมพิพิธภัณฑสถานสัตว์สตัฟ ก็สะท้อนให้เห็นว่า อย่างน้อยที่สุด เขาชื่นชมซึ่งเป็นตัวแทนของความหวังที่ตระหนักในความ “หลอกหลอน” ที่เกิดขึ้น และเขายังเลือกที่จะให้คุณค่ากับชีวิตของเสือปลามากกว่า ดังจะเห็นได้จากที่เขามักจะใช้เวลาหลังเลิกเรียนไปนั่งคุยและวาดภาพเสือปลาขณะที่มันยังมีลมหายใจ การกระทำเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยที่สุด ตันกล้าก็ตระหนักว่าการมีชีวิตอยู่ และการใส่ใจกับการมีชีวิตอยู่ มีคุณค่าและมีความหมายกว่าความตาย

หลายคืนเองก็เช่นกัน เขาตระหนักดีว่าเสือปลาทุกขั้ทรมาณจากการถูกกักขังมากเพียงใด ดังที่เขาแย้งกับผู้อ่านว่าเสือปลานั้นเปรียบเสมือนตายแล้วทั้งที่ยังมีลมหายใจ ในขณะที่ตุ๊กตาดินเผาอย่างเขามีชีวิตอยู่ทั้งที่ไม่มีลมหายใจ ความว่า

“น่าเสียดาย” ตุ๊กตาดินเผาไม่ได้ “ของเล่นที่ไม่มีหัวใจยังฝันจะ
เผชิญ โลกกว้าง แต่ผู้ที่มีหัวใจและความรู้สึกกลับต้องติดอยู่ใน
นั้น(อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 54)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า นอกจากผู้แต่งจะใช้ความตายเป็นสื่อแสดงให้เห็นความโหดร้ายของมนุษย์ต่อเหล่าสัตว์ป่าแล้ว ผู้แต่งยังใช้ความตายของเสือปลาเพื่อเสนอแนะว่าการมีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์นั้นเป็นเช่นไร โดยเปรียบเทียบกับหลายคืน ตุ๊กตาดินเผาตัวเองของเรื่องซึ่งเปี่ยมไปด้วยพลังชีวิต เพราะมีความฝันและมีอิสระ ผิดกับเสือปลาซึ่งถูกพรากจากอิสรภาพและหมดความหวังที่จะมีชีวิตอยู่

นอกจากเสือปลาแล้ว ตันกล้าก็มองว่าความตายเป็นสถานะหนึ่งที่ทำให้สิ่งมีชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ได้เช่นเดียวกัน ดังที่เขาเล่าให้หลายคืนฟังถึงดินแดนเส้นขอบฟ้าซึ่งเป็นดินแดนแห่งความตาย ความว่า

“แต่ที่ลึกกลับก็คือ...” เด็กชายเอ่ยราวกับรู้ความคิดของตุ๊กตา
“เวลานายเห็นเส้นขอบฟ้านะ นายได้จับให้ตายอย่างไรก็ไม่มันวัน
ไปถึง มันจะถอยห่างออกไปเรื่อย ๆ เหมือนเป็นดินแดน
มหัศจรรย์ มันจึงคิดได้ว่าสัตว์ทุกตัวที่ตายจากไปในสวนสัตว์

วิญญาณของพวกมันจะไปอยู่ใน โลกมหัศจรรย์ที่ขอบฟ้า มันจะ
เป็นโลกแสนสุขของสัตว์ป่า พวกมันจะวิ่งไปไหนก็ได้และอยู่
อย่างสุขสงบ”

พลายดินชอบจินตนาการของเขา และหวังว่าเสือปลา
และสัตว์อื่น ๆ ในสวนสัตว์จะมีความสุขที่นั่น...” (อรเกษม รอด
สุทธิ, 2559, หน้า 57)

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าผู้แต่งเลือกใช้ “ดินแดน ณ เส้นขอบฟ้า” เป็นสื่อในการ
กล่าวถึงสถานที่หลังความตาย ในแง่หนึ่งอาจมองได้ว่าดินแดนแห่งนั้นเป็นดินแดนในจินตนาการ
เพื่อปลอบประโลมใจเด็กเมื่อต้องกล่าวถึงความตาย กล่าวคือ “ดินแดน ณ เส้นขอบฟ้า” เป็นสถานที่
สมมติสำหรับให้ผู้ตายได้ดำรงอยู่เมื่อจากไปแล้ว แนวคิดเช่นนี้อาจช่วยให้เยาวชนยอมรับความตาย
ของผู้เป็นที่รักได้ง่ายขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ก็อาจกล่าวได้ว่า “ดินแดน ณ เส้นขอบฟ้า” เป็นสถานที่ใน
จินตนาการซึ่งผู้แต่งต้องการใช้เพื่อตอกย้ำกับผู้อ่านเยาวชนว่าโลกหลังความตายนั้นเป็นเพียงสิ่ง
สมมติ เป็นเพียงสถานที่ในจินตนาการที่ไม่มีใครเคยได้ไปเห็นจริง ดังที่ต้นกล้ากล่าวว่า “... ไล่จับ
อย่างไรก็ไม่มีความไปถึง...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 57) สิ่งนี้นับว่าเป็นกลวิธีอันแยบยลอย่าง
หนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเยาวชนไม่หลงคิดว่าความตายเป็นทางออกของปัญหาชีวิตจริง

แนวคิดเรื่อง “ดินแดน ณ เส้นขอบฟ้า” ก็ยังได้รับการกล่าวถึงอีกครั้งเมื่อพลายดิน
ต้องจากต้นกล้าไปอยู่กับเพลงก่ตอน เด็กหญิงร่างกายอ่อนแอที่นอนป่วยอยู่แรมปี เรือใบเล่าให้
พลายดินฟังถึงเหตุการณ์ที่เพลงก่ตอนสูญเสียพ่อแม่ไป ความว่า

“วันนั้นน้องเห็นพ่อแม่ถูกคลื่นซัดหายไปสุดขอบฟ้า ตั้งแต่นั้นมา
น้องก็เอาแต่นั่งมองออกไปที่นั่น คิดว่าพ่อกับแม่รอเขาอยู่ตรงนั้น
ในโลกที่เรามองไม่เห็น ที่เหนือเส้นขอบฟ้า”

“โลกแสนสุขที่เส้นขอบฟ้า”

ตุ๊กตานี้ก็ถึงโลกของต้นกล้าขึ้นมาทันที มันอยู่ที่นั่นเอง! เจ้าเส้น
 ลีกล้วยที่ต้นกล้าพยายามมองหาในเช้าวัน พลายคืนพลันคิดถึงเขา
 จับใจ...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 73)

จะเห็นได้ว่าผู้แต่งกล่าวถึง “ดินแดน ณ เส้นขอบฟ้า” โดยใช้แนวคิดแบบเดียวกัน
 นั่นคือ “...โลกที่เรามองไม่เห็น...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 73) ซึ่งเป็นการต่อยอดแนวคิด
 ที่ว่าดินแดนหลังความตายเป็นเรื่องสมมติที่มีขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ให้ผู้ตายดำรงอยู่ในความทรงจำ
 เท่านั้น แต่ดินแดนหลังความตายนั้นไม่ใช่สถานที่อันควรแก่การโหยหา และไม่มีใครสามารถยืนยัน
 ได้ว่าสถานที่แห่งนั้นมีอยู่จริง ในที่สุดแล้ว ความตายจึงไม่อาจเป็นวิถีแก้ปัญหาที่แท้จริงของชีวิตได้

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าในเรื่อง *ช่วงบิน* ตัวละครที่เกี่ยวข้องกับความตาย ทั้งเสื่อ
 ปลา แพลงก์ตอน และแม่เต่าแห่งท้องทะเล ต่างเป็นตัวละครซึ่งถูกกักขังไว้กับความทุกข์ทั้งสิ้น
 กล่าวคือ เสื่อปลาไม่เพียงแต่ถูกมนุษย์กักขังไว้ในกรงแคบ ๆ ในสวนสัตว์เท่านั้น แต่จิตใจเขาก็ยังถูก
 ผูกติดอยู่กับความหวังหาอาหารบ้านเกิดด้วย ในขณะที่แพลงก์ตอนถูกผูกติดไว้กับความสูญเสียที่เธอ
 ก้าวข้ามไม่ได้ ทำให้เธอจมจ่อมร่างกายอ่อนแอเกินเยียวยา ส่วนแม่เต่าแห่งท้องทะเลก็ถูกผูกไว้ใน
 ร่างกายอันแก่ชราซึ่งไม่สามารถต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมจากฝีมือมนุษย์ได้อีก
 ต่อไป ทั้งสามคนจึงมองว่าความตายคือทางออกในชีวิตของตน อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ มีเพียงแม่เต่า
 แห่งท้องทะเลเท่านั้นที่จากไปในวัยอันสมควร

เมื่อพิจารณาตัวละครทั้งสามตัวซึ่งได้รับการบรรยายควบคู่กับพลายคืนอยู่เสมอ
 แล้ว จะเห็นว่าผู้แต่งได้ใช้ความตายเป็นสื่อในการถ่ายทอดแนวคิดเรื่องความหมายของการมีชีวิตอยู่
 ได้เป็นอย่างดี นั่นคือการมีชีวิตอย่างอิสระ มีพลังในการไฝ่ฝัน โดยไม่ย่อท้อ และการไม่ขาดไว้
 แรงใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของตุ๊กตาดินเผาพลายคืนผู้เปี่ยมชีวิตชีวา และเป็นคุณสมบัติที่ตัว
 ละครซึ่งกำลังเผชิญหน้ากับความตายทุกตัวละครขาดไป

3.1.1.2. ความตายทำให้ได้พบกับผู้เป็นที่รักอีกครั้ง

กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ ของ จจรพัฒน์ สุขภัทราพิรมย์ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลชมเชยการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วครั้งที่ 13 นำเสนอมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในฐานะที่เป็นสถานที่ซึ่งทำให้ดวงวิญญาณได้พบกับผู้เป็นที่รักอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกัน ดังเช่น เมื่อตอนที่ต้นข้าว ตัวเอกของเรื่องต้องเผชิญหน้ากับความตายของแม่ แม่เธอจะไม่ใช่เด็กอีกแล้ว แต่เธอก็ยังทำใจรับความสูญเสียที่เกิดขึ้นไม่ได้ จนกระทั่งได้อ่านจดหมายที่พ่อฝากถึงเธอในวันที่แม่ต้องจากไป ความว่า

“...คงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเขียน ถ้าพ่อรู้ว่าแม่ได้จากไปแล้ว

ฉันเก็บจดหมายฉบับนี้ติดตัวตลอดงานศพของแม่ ฉัน
ไม่กล้าพอที่จะเปิดอ่าน จึงรอรจนกระทั่งวันสุดท้ายของงานที่ฉัน
ส่งแม่ขึ้นสวรรค์

ฉันมองควีนจากเมรุค่อย ๆ ลอยขึ้นฟ้า หัวใจฉันสลาย
และคงไม่ง่ายที่จะทำใจ แต่ก็เป็นอีกครั้งที่จดหมายของพ่อทำให้
ฉันรู้สึกดีขึ้นบ้าง จดหมายฉบับนี้พ่อเขียนไว้สั้นที่สุด...

[เมื่อแม่จากไปแล้ว]

ไม่ต้องร้องไห้ แม่อยู่กับพ่อแล้ว...” (จจรพัฒน์ สุขภัทราพิรมย์,
2561, หน้า 87)

จะเห็นได้ว่า ความตายเป็นเรื่องที่ยากต่อการทำใจ ไม่ว่าผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับความตายจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ และไม่ว่าความตายดังกล่าวจะเป็นความตายของตนเองหรือความตายของผู้เป็นที่รักก็ตาม กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ นำเสนอมุมมองที่ทำให้เยาวชนเห็นว่า ความหวาดกลัวและความเศร้าเสียใจต่อความสูญเสียเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ แม้แต่ตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่ก็ยังมีรู้สึกเศร้าโศกต่อการจากไปของผู้เป็นที่รักเช่นเดียวกัน การที่ผู้แต่งเลือกนำเสนอโนทัศน์ที่ว่าความตายทำให้ดวงวิญญาณได้กลับมาพบกันอีกครั้ง ก็เพื่อเป็นการสร้างสถานที่สมมติเพื่อให้ผู้ที่

จากไปยังคงดำรงอยู่ การสร้างสถานที่ในจินตนาการเช่นนี้ขึ้น อาจกล่าวได้ว่าช่วยให้เด็ก ๆ ยอมรับความตายของผู้เป็นที่รักได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่อง “ดินแดน ณ เส้นขอบฟ้า” ใน *ซังบิน* ทั้งนี้ *กล่องตุ๊กตา* ใสกับจดหมายของพ่อ ก็ยังสอดแทรกอารมณ์ขันให้กับตัวละครเพื่อทำให้การกล่าวถึงความตายไม่ใช่เรื่องน่าหดหู่เกินไปนัก ความว่า

“...วันนี้แม่ไปอยู่กับพ่อนานแล้ว ไม่รู้เหมือนกันว่าอาปวจะยอมไหม ฉันคิดไปก็เข้าไป คงต้องปล่อยให้คนบนฟ้าเขาเคลียร์กันเอง ส่วนพี่ชานก็น่าจะไปรอฉันอยู่ไม่ไกลจากพวกเขานัก
อีกไม่นาน ฉัน... จะตามไปอยู่กับทุกคน...” (จรรยาพัฒน์
สุภภัทรไพรมย์, 2561, หน้า 89)

จะเห็นได้ว่าต้นข้าวนี้ถึงความตายด้วยหัวใจที่เป็นสุข เธอผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตมากมายทั้งสุขและทุกข์ เมื่อชีวิตของเธอดำเนินมาถึงช่วงเวลาสุดท้าย ต้นข้าวข้ามผ่านความตายของผู้เป็นที่รักหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็ความตายของพ่อ แม่ สามิ มาจนถึงเวลาที่เธอเข้าใกล้ความตายนั้ด้วยตัวเอง ในเรื่องนี้ ผู้แต่งนำเสนอให้ผู้อ่านเขวชนเห็นว่าความตายจะไม่ใช่สิ่งน่าหวาดกลัวและน่าหดหู่ ก็ต่อเมื่อความตายนั้มาถึงในเวลาอันสมควร ดังเช่นเมื่อเวลาที่ความตายเข้ามาใกล้ต้นข้าว ซึ่งผ่านชีวิตมายาวนานจนกลายเป็นหญิงชราคนหนึ่ง

นอกจากนี้ การที่ผู้แต่งกล่าวถึงแนวคิดเรื่องดวงวิญญาณได้กลับมาพบกันอีกครั้งหลังความตาย ทั้งในเรื่อง *ซังบิน* และ *กล่องตุ๊กตา* ใสกับจดหมายของพ่อ ก็ยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่าแนวคิดดังกล่าวยังคงไหลเวียนอยู่ในสังคม อาจเป็นเพราะแนวคิดนี้ช่วยให้ผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับความสูญเสียทำใจยอมรับได้ง่ายขึ้นนั่นเอง

3.1.1.3. ความตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต

นอกจากมโนทัศน์ที่ว่าความตายไม่ใช่จุดสิ้นสุดของชีวิตแล้ว วรรณกรรมเขวชนกลุ่มนี้ยังใช้แนวคิดทางพุทธศาสนาอธิบายมโนทัศน์ของความตายด้วย มโนทัศน์ทางพุทธศาสนา

อย่างหนึ่งที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ ได้แก่ มโนทัศน์ที่ว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต หรือเป็นสัจธรรมของชีวิต ซึ่งไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้

ใน *กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ* ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ของความตายตามแนวทางพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจน ในตอนท้ายเรื่องเมื่อต้นข้าวเข้าสู่วัยชรา เธอเปิดอ่านจดหมายของพ่อ ซึ่งจำหน้าถึงเธอในวันที่เธอเข้าใจถึงความตายของตัวเอง ความว่า

“...จดหมายฉบับนี้ปลดปล่อยพ่อออกจากความกลัว กลัวที่จะไม่เห็นหน้าลูกอีกต่อไป ก่อนหน้านี้พ่อยอมรับว่าพ่อกลัว แต่เมื่อถึงจุดหนึ่ง พ่อก็ได้เรียนรู้ว่า “ความตาย” ไม่ใช่เรื่องน่ากลัวอย่างที่คิด

ทุกสรรพสิ่งที่มีชีวิตบนโลกใบนี้ล้วนต้องตายกันทั้งนั้น
เมื่อพ่อคิดได้แบบนี้แล้ว พ่อก็รู้สึกโล่งไปหมด

พ่อว่าชีวิตพ่อ โชคดีเหลือเกินที่มีแม่ของลูกเป็นภรรยา
และมีต้นข้าวเป็นลูกสาว พ่อมีความสุขขนาดนี้ แล้วพ่อจะต้อง
การอะไรอีกล่ะ จริงไหม ต้นข้าวก็เหมือนกัน ชีวิตต้นข้าวผ่าน
มาถึงวันนี้คงมีความสุขไม่น้อย

ไม่ต้องกลัวลูกพ่อ มันเป็นเรื่องธรรมดา

รักต้นข้าวเสมอ...” (จรรยาพัฒน์ สุขภัทราพิรมย์, 2561,

หน้า 91)

จะเห็นได้ว่า *กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ* กำลังชี้ให้ผู้อ่านยอมรับความเป็นไปของชีวิตผ่านการนำเสนอแนวคิดที่ว่าความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาซึ่งเกิดขึ้นกับทุกคน แนวคิดนี้เล่าผ่านจดหมายของตัวละคร “พ่อ” ในวาระสุดท้ายของเขา จากสิ่งนี้อาจกล่าวได้ว่า นอกจากผู้แต่งต้องการนำเสนอสัจธรรมที่ว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิตแล้ว ผู้แต่งยังแสดงให้เห็นด้วยว่าเมื่อเข้าใจถึงความตายมากขึ้น มนุษย์มักจะมีโอกาสได้พิจารณาชีวิตของตัวเอง และอาจนำไปสู่ปัญญาที่สามารถส่องทางให้กับผู้ยังมีชีวิตอยู่ได้ ดังเช่นที่พ่อทำ แม่พ่อของต้นข้าวจะ

ตายตั้งแต่อายุยังน้อย แต่เขาก็ไม่จมปลักอยู่กับสิ่งร้าย ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น กลับกันพ่อยังใช้เวลาที่เหลืออยู่ในการทบทวนและพิจารณาชีวิตที่ผ่านมาของตัวเอง และกลั่นกรองออกมาเป็นปัญหาที่สามารถช่วยให้ต้นข้าวก้าวผ่านปัญหาในชีวิตของเธอไปได้ สิ่งนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าความตายของใครคนหนึ่งอาจช่วยทำให้คนที่ยังคงมีชีวิตอยู่ใช้ชีวิตอย่างดีขึ้นได้อย่างไรบ้าง

ดังนั้น แม่พ่อจะจากไปนานแล้ว แต่พ่อก็ยังคาดหวังว่าตนเองจะยังทำหน้าที่พ่อได้อย่างดีที่สุด ด้วยการเป็นที่พึ่งให้กับต้นข้าวเสมอเมื่อเธอต้องการ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าพ่อไม่ได้ชี้แนะต้นข้าวว่าความตายคือทางออกของปัญหาชีวิต ในทางกลับกัน จดหมายของพ่อยังแสดงให้เห็นว่าพ่อคาดหวังให้ต้นข้าวได้เติบโตและใช้ชีวิตของเธออย่างคุ้มค่าโดยมีเขาอยู่เคียงข้างเสมอ แม้เขาจะไม่มีโอกาสได้เฝ้าดูเธอเติบโตจริง ๆ ก็ตาม และสิ่งนี้ทำให้ต้นข้าวเขียนจดหมายแบบเดียวกันเพื่อมอบให้กับลูกชายของเธอเอง หลังจากที่เธอเสียชีวิตลง จึงกล่าวได้ว่า ความตายที่เกิดขึ้นในเรื่อง *กล่องตุ๊กตา* สืบกับจดหมายของพ่อ แสดงทัศนคติของผู้แต่งว่าความตายทำให้มนุษย์ตระหนัก และพิจารณาชีวิตของตนเองมากขึ้น รวมถึงได้แสวงหาและค้นพบความหมายของชีวิตไปพร้อมกัน เหมือนที่พ่อได้ค้นพบความหมายของชีวิตเขาว่าเป็นพ่อที่พร้อมจะอยู่เคียงข้างทุกขณะที่ลูกสาวเติบโต และต้นข้าวก็ค้นพบความหมายในชีวิตของเธอในฐานะแม่เช่นกัน ความตายจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ปัจจุบันขณะของมนุษย์มีความหมาย

ความตายในเรื่อง *น้ำตาแม่มด* ของ คีตาณชลี แสงสังข์ ก็เช่นเดียวกัน ทั้งเอสและมารีญาต่างโกรธและไม่เข้าใจว่าเหตุใดป้าวัลย์จึงเลือกที่จะไม่รักษาตัว หลังจากพบว่าตนเองเป็นโรคมะเร็ง เอสและมารีญาเข้าใจมาโดยตลอดว่าเป็นเพราะป้าวัลย์ท้อแท้และหมดหวังกับชีวิต แต่แท้จริงแล้วเธอไม่ได้รู้สึกเช่นนั้น เธอมีมุมมองต่อชีวิตและความตายแตกต่างจากเอสและมารีญา ดังที่เธออธิบายไว้ว่า

“ฟังนะมารีญา เวลาที่เหลืออยู่ของป้า ป้าอยากให้มันเหลืออย่างมีคุณภาพ ป้าไม่ยอมผ่าตัดคีโมจนไม่เหลือเรี่ยวแรงจะทำอะไรอีก ป้าอยากใช้เวลาที่เหลือกับหนู กับเพื่อน ๆ ที่แวะเวียนมาหา อยากเดินออกไปตัดกุหลาบมาแจก อยากเห็นใบหน้ายิ้มแย้มของผู้คน รวมถึงใบหน้าของป้าในกระจกด้วย

เราทุกคนล้วนต้องตาย แต่ความตายไม่ใช่จุดสิ้นสุดของชีวิต
 คนหนึ่งนะมารีญา หนูอาจจะคิดถึงป้า แต่ไม่ใช่ที่เราจะไม่ได้เจอกัน
 อีก ฟิงนะเอส” คราวนี้คุณนายวัลย์หันมองทางผม “ไม่ว่าเธอจะเชื่อ
 เรื่องชาตินี้ชาติหน้าหรือไม่ แต่สิ่งที่เราไม่เห็น ไม่ได้แปลว่ามัน ไม่มี
 อยู่ และความตายไม่ใช่เรื่องน่าหวั่นเกรงเลย ขึ้นอยู่กับว่าเราจะมอง
 มันยังไง มองเห็นเป็นความสุขหรือความทุกข์...” (กิตาณูชติ แสง
 สัจ, 2561, หน้า 108)

ผู้อ่านจะเห็นว่าป้าวัลย์มีมุมมองต่อความตายแตกต่างจากเอสและมารีญาอย่าง
 ลึนเชิง เธอเลือกน้อมรับความตาย ไม่ใช่เพราะว่าเธอหวาดกลัวหรือหมดหวังกับชีวิต กลับกัน เธอ
 เลือกที่จะน้อมรับความตายอย่างสงบสุข เพราะ ประการที่หนึ่ง เธอมองว่าความตายเป็นเรื่องปกติ
 ธรรมดาของชีวิต เธอจึงเลือกที่จะปล่อยวาง และอีกประการหนึ่งคือเธอมองเห็นคุณค่าของชีวิตที่
 เหลืออยู่มากกว่า คำพูดของป้าวัลย์แสดงให้เห็นว่าเมื่อเข้าใจถึงความตาย มนุษย์จะยิ่งให้คุณค่ากับ
 ชีวิต และคิดทบทวนเรื่องชีวิตของตัวเองมากยิ่งขึ้น ป้าวัลย์ จากเรื่อง *น้ำตาแม่เมศ* และ *พ่อ* จากเรื่อง
กล่องตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ จึงไม่รู้สึกลัวหวาดกลัวความตายที่ใกล้เข้ามา แต่เลือกที่จะใช้ชีวิตที่
 เหลืออยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด ทั้งสำหรับตัวเองและผู้อื่น ดังที่ป้าวัลย์กล่าวว่าเธอยังคงต้องการพบเจอและ
 เห็นรอยยิ้มของผู้คนรอบตัว ส่วนพ่อก็เลือกที่จะเขียนจดหมายขึ้นมาหลายฉบับเพื่อสื่อสารและ
 ช่วยเหลือลูกสาวในวันที่เขาไม่มีลมหายใจอยู่แล้ว

การนำเสนอปัญหาการสูญเสียบุคคลที่รักในเรื่อง *น้ำตาแม่เมศ* และ *กล่องตุ๊กตาใส*
กับจดหมายของพ่อ จึงไม่ใช่การนำเสนอว่าเมื่อต้องพบกับการพลัดพรากสูญเสีย แล้วเยาวชนจะเกิด
 ปัญหาอย่างไรบ้าง แต่ทั้งสองเรื่องนี้นำเสนอให้เห็นว่าเมื่อเกิดความสูญเสียขึ้น เยาวชนสามารถ
 รับมือ ไปจนกระทั่งเรียนรู้จากความสูญเสียได้อย่างไร เหมือนกับที่ป้าวัลย์และพ่อ ได้เรียนรู้เพียง
 เวลาสั้น ๆ ก่อนความตายจะมาถึง ว่าการใช้ชีวิตที่คุ้มค่าที่สุดของตัวเองคืออะไร กล่าวคือ ป้าวัลย์รู้ว่าการ
 ใช้ชีวิตที่คุ้มค่าที่สุดของเธอคือการได้ใช้เวลาที่เหลือร่วมกับคนที่เธอรัก ในขณะที่พ่อก็รู้ว่าการใช้ชีวิตที่
 คุ้มค่าที่สุดของเขา คือการทำหน้าที่พ่ออย่างดีที่สุดในช่วงเวลาอันน้อยนิดที่เหลืออยู่ การเรียนรู้ของตัว
 ละครเหล่านี้ แสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าในขณะที่ไม่รู้ว่าความตายจะเข้าใกล้ตัวเองขึ้นมาเมื่อไหร่ มนุษย์

ก็ควรที่จะคิดและค้นหาคุณค่าในชีวิตของตัวเองให้พบ และใช้เวลาอย่างคุ้มค่าที่สุดที่สุจนกว่าจะถึงเวลาสุดท้ายของตัวเอง การนำเสนอปัญหาเรื่องการสูญเสียพลัดพรากในวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองเรื่องนี้ จึงไม่ใช่เพียงแค่การนำเสนอปัญหา และการรับมือกับปัญหา แต่ยังนำเสนอด้วยว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้ว เยาวชนก็สามารถเรียนรู้จากปัญหานั้นได้เช่นกัน

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การใช้แนวคิดพุทธศาสนานำเสนอให้เห็นว่าความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสิ่งมีชีวิต ทำให้คนที่ต้องเผชิญหน้ากับความตาย ไม่ว่าจะของคนที่รักหรือของตัวเอง สามารถทำใจยอมรับความตายและความสูญเสียได้ง่ายขึ้น จึงกล่าวได้ว่า *กล่องตุ๊กตาใส* กับ *จดหมายของพ่อ* และ *น้ำตาแม่เมตตา* ทำหน้าที่ปลอบประโลมผู้อ่านให้สามารถก้าวข้ามความรู้สึกเศร้าโศกและสูญเสียจากความตายได้ง่ายขึ้น และยังทำให้อ่านมีโอกาสได้พิจารณาชีวิตตนเองเพื่อแสวงหาความหมายในการมีชีวิตอยู่ไปพร้อมกันด้วย

3.1.2. การขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

สำนักงานราชบัณฑิตยสภาให้ความหมายของคำว่า (self-esteem) ไว้ว่า หมายถึงความภูมิใจในตัวเอง โดยให้ความหมายว่าคนที่มีความภูมิใจในใจตัวเองสูง (high self-esteem) คือคนที่มองตนเองในแง่ดี มองว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และการมีความภาคภูมิใจในตัวเองเช่นนี้จะส่งเสริมให้คนมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตและไม่คิดว่าตนเองมีปมด้อย ในทางกลับกันสำนักงานราชบัณฑิตยสภาก็ได้กล่าวถึงบุคลิกของคนที่มีความภูมิใจในตัวเองต่ำ (low self-esteem) ว่าคนเหล่านี้มักจะมองว่าตนเองด้อยค่า ไม่เห็นคุณค่าในตัวเองและสิ่งที่ตัวเองทำ รู้สึกว่าชีวิตมีปมด้อย จึงทำให้ไม่กล้ายอมรับความเสี่ยง หมดกำลังใจในการเรียนและการทำงาน ทำให้ประสบความล้มเหลวในชีวิต ผิดพลาดบ่อยครั้ง และกลายเป็นคนคนหดหู่ (จินดารัตน์ โพธิ์นอก, 2558)

จะเห็นได้ว่า ความภาคภูมิใจในตัวเองส่งผลอย่างยิ่งต่อสุขภาพจิตที่ดี และความภาคภูมิใจในตัวเองนี้ไม่ใช่สิ่งที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นในเวลาอันสั้น บุคคลจะมีความภาคภูมิใจในตัวเองได้ต้องเริ่มสร้างตั้งแต่เมื่อยังอายุน้อย เพราะสิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตต่อไป

สิ่งแวดลอมและบุคคลแวดลอมมีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างความภูมิใจในตัวเองให้กับเยาวชน เพราะเยาวชนยังมีกรอบความคิดและภาพของตนเองไม่ชัดเจน จึงต้องอาศัยการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสิ่งแวดลอมและคนรอบกายเพื่อสร้างตัวตนของตัวเองให้ชัดเจน และที่สำคัญคือเพื่อสร้างความมั่นใจและความภูมิใจในตนเอง เมื่อกล่าวถึงสิ่งแวดลอมและคนรอบกายของเยาวชนแล้ว จะเห็นได้ว่าบุคคลที่สำคัญที่สุดที่สามารถสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวแก่เยาวชนได้ก็คือผู้ปกครอง ครู และเพื่อน อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่มนุษย์มีปัญหาต่าง ๆ รุมเร้ามากมาย บุคคลที่ได้รับการคาดหวังเรื่องการสนับสนุนและช่วยเหลือเยาวชนในด้านนี้ก็อาจทำหน้าที่บกพร่องไปบ้าง วรรณกรรมเยาวชนจึงกลายเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่เป็นทางเลือกในการสนับสนุนและช่วยเหลือเยาวชนที่กำลังประสบปัญหาขาดความภูมิใจในตัวเองให้สามารถก้าวข้ามไปได้

หากพิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ มีจุดเด่นในเรื่องการนำเสนอปัญหาของเยาวชนรูปแบบต่าง ๆ ไม่เพียงแต่มุ่งนำเสนอปัญหาสังคม ทำให้เมื่อนำปัญหาของเยาวชนมาเป็นเป้าหมายหลักของการวิจัยแล้ว จะพบว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ดีแผ่ปัญหาที่เยาวชนจะต้องเจอได้อย่างลึกซึ้งและสมจริง ทั้งปัญหาภายในจิตใจและปัญหาของเยาวชนที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่น ทั้งนี้ ปัญหาหนึ่งที่วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้เลือกนำเสนออีกก็คือปัญหาเกี่ยวกับการขาดความภูมิใจในตัวเอง

แม้การขาดความภูมิใจในตัวเองอาจไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่หากมองโดยใช้เยาวชนเป็นที่ตั้ง จะพบว่า การขาดความภูมิใจในตัวเองเป็นปัญหาที่ส่งผลสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคลิกภาพ รวมถึงการใช้ชีวิตร่วมกับสังคม และการประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว้ ว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้มีมองปัญหาเหล่านี้ว่าส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับเยาวชน และวรรณกรรมแวนแคว้มีวิธีการนำเสนอปัญหาเหล่านี้อย่างไร

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าความภาคภูมิใจในตัวเองส่งผลต่อความคิดในแง่บวกและความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ของเยาวชน แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อความคิดในแง่ลบของเยาวชนด้วย ดังจะเห็นได้ว่า คนซึ่งมีความภาคภูมิใจในตัวเองต่ำ (low self-esteem) โดยมากจะรู้สึกหมดพลังและหดหู่กับชีวิต เพราะขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่เคารพนับถือว่าตนเองจะสามารถประสบ

ความสำเร็จในชีวิตได้ สิ่งนี้จะทำให้เยาวชนกลุ่มนี้หวาดกลัวปัญหา ขอมแพ้ และอาจนำไปสู่ความคิดท้อแท้ ท้อถอย ไปจนถึงรู้สึกแปลกแยกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม อันจะนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยว หดหู่ ซึ่งอาจก่อตัวสะสมและกลายเป็นปัญหาสุขภาพจิตเรื้อรังได้ ความเข้าใจปัญหาและการเสริมสร้างความรู้สึกลึกซึ้งภายในในตัวเองแก่เยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

นอกเหนือจากการสะท้อนปัญหาสังคมต่าง ๆ แล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ พ.ศ. 2558-2561 ก็ได้สะท้อนปัญหาสำคัญที่ดูเหมือนจะเล็กน้อยนี้ของเยาวชนไทยไว้เช่นเดียวกัน เนื่องจากปัญหาเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองเป็นเรื่องภายในจิตใจที่มองเห็นได้ยาก จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ใหญ่หลายคนมองข้ามปัญหานี้ไป โดยคิดว่าปัญหาดังกล่าวเป็นเพียงความขี้อายของเด็กหรือความไม่กล้าแสดงออกมากกว่าจะเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของโลกและสุขภาพจิตของเด็ก อันเป็นเหตุให้เยาวชนหลายคนที่กำลังเผชิญปัญหานี้อยู่รู้สึกไม่มีทางออกและไร้คนเข้าใจ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่จึงเลือกที่จะนำเสนอปัญหานี้อย่างจริงจังด้วยการตีแผ่ปัญหาให้ลึกถึงสาเหตุและยังเสนอแนะแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ด้วย ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

3.1.2.1. การขาดความภาคภูมิใจในตัวเองจากความบกพร่องหรือความพิการทางร่างกาย

ความพิการทางร่างกายเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ง่าย จึงอาจก่อให้เกิดความกังวลและความไม่มั่นใจให้กับเด็กหรือวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนอย่างยิ่งवाद

เมื่อความพิการก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างชัดเจน เด็กที่มีความพิการจึงหลีกเลี่ยงได้ยากที่จะถูกจ้องมอง การเป็นเป้าสนใจเช่นนี้ไม่ต่างจากการตอกย้ำปมด้อย และผลักให้เด็กที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ กลายเป็น “คนนอก” ของสังคม หรือแม้แต่กระทั่งถูกล้อเลียนไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม สิ่งนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผลให้เด็กรู้สึกแปลกแยกและโดดเดี่ยว และหากความรู้สึกนี้ไม่ได้รับการเยียวยารักษา ก็จะส่งผลให้เด็กขาดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตัวเองในท้ายที่สุด

ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ปี พ.ศ. 2558 – 2561 ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนอันเนื่องมาจากความพิการไว้อย่างน่าสนใจ

ต้นกล้า ตัวเอกจากเรื่อง ช้างบิน ของ อรเกษม รอดสุทธิ วรรณกรรมเยาวชนชนะเลิศรางวัลแวนแคว์ครั้งที่ 12 เป็นตัวแทนของเยาวชนที่ประสบปัญหาขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอันเนื่องมาจากความพิการ เรื่องนำเสนอให้เห็นปัญหาความแปลกแยกและโดดเดี่ยวที่ต้นกล้าต้องเผชิญว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เขาไม่มีความกล้าทำตามความฝัน และไม่กล้าแม้แต่จะแสดงศักยภาพของตัวเองออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ ต้นกล้ามักจะมองว่าตัวเองเป็น “ตัวประหลาด” ดังที่เขาทำให้หลายคืนฟังอยู่หลายครั้งนับตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้พบกับตุ๊กตาช้างคืนเผาตัวนี้

ความรู้สึกแปลกแยกของต้นกล้าทำให้เขาปลีกตัวออกจากเพื่อน ไม่กล้าเริ่มต้นเข้าไปทักทายใคร และกลายเป็นเด็กไม่มีสังคม แม้กระทั่งเพื่อนเป็นคนเริ่มต้นทักทายก่อน ต้นกล้าก็ยังไม่มีความกล้าหาญพอที่จะต่อ ยอดความสัมพันธ์ และยังพยายามปลีกตัวออกจากสังคม ตัวอย่างเช่น เมื่อครั้งที่เรือใบ เพื่อนร่วมห้อง เข้ามาทักทายต้นกล้าซึ่งพยายามชะเง้อมองเด็กคนอื่น ๆ ในห้องศิลปะ ความว่า

“เธอชื่อ ต้นกล้า อยู่ห้องปอสามทับสอง ฉันจำเธอได้นะ มายืนทำอะไรตรงนี่ล่ะ” ต้นกล้ารีบเอามือทั้งสองข้าง ล้วงกระเป๋ากางเกง แล้วถ้ามกลับด้วยเสียงตื้น ๆ

“แล้วเธอล่ะ ทำไมไม่อยู่ในห้องนั้น” เขาหมายถึงห้องที่มายืนแอบมอง...หลายคืนรู้สึกว่าเขายิ่งประหม่า แม้สีหน้าจะบึ้งตึงเพื่อแสดงให้เธอรู้ว่าเขาไม่กลัว

“ยืนเอามือล้วงกระเป๋าคุยกันนะ ไม่สุภาพนะ” เด็กหญิงต่อว่าและมองเสื้อของเขา “แล้วจะบอกให้ ร้อนขนาดนี้ เธอไม่เห็นต้องใส่เสื้อกันหนาวมาโรงเรียนเลย ตลกจะตาย”

“อย่ามายุ่งเรื่องของฉันน้า!”

เด็กชายตะ โคนแล้ววิ่งหนีทันที พลายนึกว่าเขา
 โกรธเธอจริง ๆ ราวกับคำพูดของเด็กหญิงทำร้ายจิตใจของเขา...”
 (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 26)

จะเห็นได้ว่าต้นกล้าพยายามปิดบังตัวตนจากโลกภายนอก เขาใส่เสื้อแขนยาวมา
 โรงเรียนทุกวันแม้ว่าจะเป็นฤดูร้อน เพื่อปกปิดความผิดปกติที่มีมือ คือนิ้วมือทั้งห้านิ้วติดกัน ต้นกล้า
 จึงผลักตัวเองออกจากสังคมเพราะกลัวว่าคนอื่นจะมองเห็นความแตกต่างที่ทำให้เขาต้องกลายเป็น
 เป้าสนใจ สิ่งนี้เองทำให้เขาขาดความมั่นใจและ โดดเดี่ยว ขาดความกล้าแม้แต่จะเข้าร่วมกับกลุ่มคน
 ที่รักในงานอดิเรกเดียวกันกับตัวเอง ดังที่ผู้แต่ง ได้วิพากษ์วิจารณ์ตัวละครผ่านบทกลอนความว่า

“เด็กชายหงอย คอยแอบ แอบหน้าซิด
 หรือหลงผิด คิดคว้าไขว่ สิ่งใดหนา
 เด็กหญิงน้อย ไม่ค่อยนึก ทักทักมา
 หัวรู้ว่า รอยแผลใจ ได้เผยตัว”
 (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 26)

นอกจากที่ผู้แต่งได้วิพากษ์วิจารณ์ว่าความพิการกลายเป็นรอยแผลในใจของต้น
 กล้าแล้ว ผู้อ่านยังจะเห็นได้ว่าต้นกล้าเองก็มองว่าความพิการนี้ทำให้ตัวเขาเป็นคนประหลาดและน่า
 เกลียดด้วย ดังความว่า

“...เจ้าตุ๊กตามองอย่างสงสัย เพราะนิ้วทั้งห้าของเด็กชายไม่เหยียด
 ยาวเหมือนคนอื่น นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนางของเขามิผิดรูปและ
 เชื่อมติดกัน มีเพียงนิ้วก้อยและหัวแม่มือที่แยกออกมาปกติ มือทั้ง
 สองข้างเป็นเหมือนกัน... “เป็นไงล่ะ!” เขาชูภาพผลงานที่
 สมบูรณ์ขึ้นอวดอย่างภาคภูมิใจ พลายนึกมองเสื้อปลาที่ส่งางาม
 บนกระดาษ มีรูปพลายนยืนยิ้มอยู่ข้าง ๆ เด็กชายไม่พลาดแม้

รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของตุ๊กตา... “แน่ละ นายก็คิดว่ามือฉัน
ประหลาดด้วยใช่ไหม” เขาถามอย่างขุ่นเคือง

“ใครว่า เธอมีมือที่ฉลาดมากต่างหาก” พลายนินดูจะ
ตอบเช่นนั้น

“ไม่มีมือเด็กคนไหนน่าเกลียดเท่ามือฉันหรอก” เขาพูด
อย่างน้อยใจ...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 31)

จากคำกล่าวชื่นชมของพลายนิน แสดงทัศนะของผู้แต่งว่าความพิการไม่ใช่
อุปสรรคในการแสดงความสามารถ และผู้ที่มีลักษณะ “แตกต่าง” ก็ไม่ใช่คนที่ด้อยกว่าคนอื่น พลายนิน
ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าต้นกล้ามีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ เขาสามารถเก็บรายละเอียดจากของสิ่ง
ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และยังสามารถถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นลงบนแผ่นกระดาษได้อย่างหมดจดและมี
ชีวิตชีวา อย่งไรก็ตาม แม้ว่าต้นกล้าจะมีความสามารถพิเศษที่น่าทึ่ง แต่นั่นก็ยังไม่มากเพียงพอที่จะ
ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง และยังไม่มากพอที่จะผลักดันให้เขาก้าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง
ของสังคม จากสิ่งนี้จะเห็นได้ว่าความพิการที่มีอันทำให้เกิดความแตกต่างนั้น เป็นปัญหาสำคัญที่
ทำให้เยาวชนขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง อันนำไปสู่ความหวาดกลัวต่อสังคม หวาดกลัวที่จะ
แสดงศักยภาพ และขาดโอกาสในการสานต่อความฝัน หรือพัฒนาศักยภาพของตน

นอกจาก ต้นกล้า จากเรื่อง ช้างบิน แล้ว คราม จากเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่
เป็น ของ รุจรวี นาเอก วรรณกรรมเยาวชนชนะเลิศรางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 13 ก็ยังเป็นตัวแทนของ
เยาวชนที่ขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอันเนื่องมาจากความพิการด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกับต้นกล้า ครามก็เป็นเด็กที่หลงใหลในศิลปะและการวาดรูป แต่เพราะ
ภาวะตาบอดสี ทำให้รูปของครามแตกต่างจากคนอื่น ๆ และสิ่งนี้นำไปสู่การถูกจ้องมองและการ
ล้อเลียนกั่นแก้งในโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้ครามต้องอยู่อย่างแปลกแยกโดดเดี่ยว เขารู้สึกสิ้นหวัง
หดหู่กับชีวิต และขาดความเชื่อมั่นว่าตัวเองจะสามารถทำในสิ่งที่รักหรือทำตามความฝันได้ ดัง
ความว่า

“...ครามก็มองกระดาษขาวที่วางอยู่บนโต๊ะมาตั้งแต่ต้นคาบ ไม่ขยับเขยื้อนตั้งแต่ครูรูดวงไว้บนโต๊ะของเขา ครามกำคินสอดสีที่หัวไม่เคยกุดทุ ก้มหน้าโน้มตัวลงไม่ให้ใครเห็นกระดาษว่างเปล่า มือที่กำคินสอดสีขยับไปมาแสรังทำเป็นกำลังระบายสี แต่แท้จริงแล้วบนกระดาษแผ่นนั้นไม่เคยมีอะไร ครามไม่เคยวาดรูปลงบนนั้น นานมาแล้วเขาเคยวาด แต่นั่นก็นานมาแล้ว ครามหวังให้ตัวเองลืมว่าการวาดรูปเป็นอย่างไร...” (รุจรวี นาเอก, 2561, หน้า 31)

แม้ว่าครามจะเป็น “เด็กตั้งใจเรียน” ตามที่ครูเขียนไว้ในสมุดบันทึกนักเรียน แต่สิ่งที่เขารักอย่างแท้จริงและเป็นความใฝ่ฝันของเขาคือการได้วาดรูปและทำงานศิลปะเหมือนกับแม่ผู้ล่วงลับ แม้ว่าครามจะไม่ได้หุดูและหมุดหวังกับทุกเรื่องในชีวิต แต่สำหรับเด็กอายุเท่าเขา การหมดสิ้นความฝันและขาดไว้จินตนาการนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพและมุมมองของชีวิตในอนาคต นอกจากความรู้สึกขาดไว้กำลังใจและไม่มีหวาดกลัวที่จะทำตามความฝันของตัวเองแล้ว ความแตกต่างอันเนื่องมาจากความพิการยังทำให้ครามตกเป็นเป้าล้อเลียนของเพื่อนด้วย ดังความว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“หาไฉนอยู่หรือ”

ทั้งสองหันไปทางต้นเสียง เป็นอัครคีนั่นเอง ในมือถือภาพของคราม... “ไฉนตัวประหลาดผู้คนเป็นด้วยหรือ” อัครคีนหัวเราะเหมือนครามเป็นตัวตลก ไซ้ ครามเป็นตัวตลกมาตลอด อัครคีนี่ไปที่ทั้งสอง ไซ้ให้ทุกคนดูตัวตลกที่พยายามคีนรน “พวกแกคูนันสิ พยายามวาดรูปแทบตาย ทั้งที่มองไม่เห็นเหมือนคนอื่น ทั้งที่ไม่เหมือนคนอื่น!”

อัครคินะ โคนย้าว่าครามเป็นแค่ “ตัวประหลาด” เป็นได้แค่นั้นสำหรับเขา สำหรับทุก ๆ คน สำหรับโลกใบนี้

ครามไม่มีสิทธิ์เป็นอย่างอื่น ไม่มีสิทธิ์เป็นอย่างที่เขาอยากเป็น...”

(รุจรวี นานอก, 2561, หน้า 105)

อัคริและเพื่อนคนอื่นในห้องต่างช่วยกันกดดันแกลิ่งคราม และล้อเลียนเขาที่ไม่สามารถมองเห็นสี “ปกติ” อย่างที่คนอื่นเห็นได้ สิ่งนี้ทำให้ครามแปลกแยกอยู่เสมอ เพื่อน ๆ ในห้องมักจะไม่นับครามเข้าร่วมกลุ่มตามที่อัคริออกคำสั่ง ทำให้เขาต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว จนกระทั่งหลายครั้งครามภาวนาให้ตัวเอง “หายตัว” ไปจากห้องเรียน และนั่นทำให้โรงเรียนเปรียบเสมือนนรกสำหรับคราม

ครามขาดไร้กำลังที่จะต่อกรกับอัคริ แม้ว่าเขาจะถูกกดดันแกลิ่งอย่างหนักเพียงใดก็ตาม เพราะสัก ๆ แล้วครามรู้ว่าสิ่งที่อัคริพูดว่าเขาเป็น “ตัวประหลาด” นั้นเป็นความจริง ภาวะตาบอดสีทำให้ครามไม่สามารถมองเห็น “ความจริงของสี” อย่างที่คนอื่นมองเห็นได้ สิ่งนี้เป็นบาดแผลในใจของครามเพราะเป็นอุปสรรคเดียวที่กีดกันเขาออกจากความฝันของตัวเอง อัคริเพียงตอกย้ำให้ปมด้อยนี้เด่นชัดขึ้น รู้เช่นนี้ครามจึงยอมจำนนและไม่คิดจะสู้กลับ ทำได้เพียงปล่อยตัวเองให้จางหายไปจากห้องเรียน และรอเวลากลับบ้านเท่านั้น

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่ ต้นกล้า และ คราม มีร่วมกันนอกเหนือจากความพิการคือความโดดเดี่ยวแปลกแยกจากสังคม อันส่งผลให้เขาขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง และไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากการกลายเป็นเป้าจ้องมองจากสังคมและเป็นเป้าล้อเลียนของเพื่อนในห้องเรียนแล้ว ทั้งต้นกล้าและครามต่างก็ต้องพบเจอกับปัญหาภายในครอบครัวซึ่งเป็นผลมาจากความพิการด้วยเช่นกัน โดยผู้แต่งทั้งสองคนนำเสนอปัญหาของพ่อกับแม่ที่มีต่อลูกพิการแตกต่างกัน แต่การกระทำของทั้งสองครอบครัวต่างส่งผลต่อสภาพจิตใจของเด็กไม่แตกต่างกัน ดังนี้

ครอบครัวของต้นกล้าในเรื่อง *ซังบิน* พยายามแก้ไขสถานการณ์ด้วยการปกป้องเขามากเกินกว่าเหตุ สิ่งนี้ไม่ได้ช่วยให้เด็กชายมีความมั่นใจที่จะเข้าสังคมมากขึ้น ในทางตรงข้ามกลับยิ่งเพิ่มความหวาดกลัวที่จะเข้าสังคมให้กับเขาด้วยซ้ำ เนื่องจากทุกครั้งที่ต้นกล้าถูกล้อเลียนจากเด็กคนอื่นแม้เพียงกับเรื่องเล็กน้อย พ่อกับแม่ของเขาก็จะตอบโต้ด้วยการข่มขู่ให้เด็กคนอื่น ๆ กลัวทันที ดังความว่า

“...ฉันไม่มีวันให้แม่ไปพบครูชมรมศิลปะหรอก ถ้าครูเห็นมือฉัน แล้วสายหน้า แม่ก็จะเสียใจแล้วไปฟ้องพ่อ แน่แน่นอนว่าพ่อก็จะโมโหใหญ่เหมือนทุกครั้งที่มีใครล้อเลียนหรือกีดกันฉัน แค่ว่าเพราะฉันไม่เหมือนคนอื่น...แล้วเวลาพ่อ โกรธ เขาจะสวมเครื่องแบบนายตำรวจเดินจูงมือฉันเข้าห้องครูใหญ่ต่อหน้าคนทั้งโรงเรียน ใคร ๆ ยิ่งไม่อยากยุ่งกับฉันใหญ่เลย แค่นี้พวกเขาก็มองฉันเป็นตัวประหลาดแล้ว ปล่อยพวกเขามองไปจนเบื่อเถอะ...”

(อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 34-35)

จากข้อความที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การปกป้องลูกจนเกินกว่าเหตุ นั้น ไม่ได้ทำให้รอยแผลในจิตใจของเด็กหายไป แต่กลับยิ่งตอกย้ำความแตกต่างให้เด่นชัดขึ้นไปอีก การวางอำนาจข่มขู่อย่างที่พ่อของต้นกล้าทำไม่ต่างจากการประจานลูกชายให้คนอื่น ๆ ในโรงเรียน เพ่งมองความแตกต่างเพียงเล็กน้อยที่เขามี และยังเป็นภารกิจที่เขาคิดกันเขาออกจากสังคม ในท้ายที่สุดต้นกล้าจึงไม่กล้าที่จะคบหากับเพื่อนหรือเข้าร่วมกับชมรมที่ตนเองชื่นชอบ ในที่นี้จึงกล่าวได้ว่า ผู้แต่งไม่สนับสนุนให้ผู้ปกครองแก้ปัญหาของเด็กด้วยการใช้อำนาจข่มขู่คนอื่น หรือทำตัวปกป้องเด็กจนเกินกว่าเหตุนั่นเอง

ในทางตรงกันข้าม พ่อของครามจากเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* กลับเลือกที่จะเพิกเฉยและละเลยความผิดปกติบางประการของลูกชาย อย่างไรก็ตาม การเลือกที่จะปฏิบัติเช่นนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อคราม ดังจะเห็นได้ว่าวาริชเลือกที่จะสังเกตอยู่ห่าง ๆ และไถ่ถามเรื่องราวของครามน้อยเกิน ไปจนไม่รู้ปัญหาและไม่สามารถให้ความช่วยเหลือเขาได้ทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้น ความทุกข์ระทมจากการสูญเสียภรรยา ยังทำให้วาริชจมอยู่กับความเศร้าและหดหู่ พฤติกรรมของวาริชทำให้ครามเลือกที่จะไม่พึ่งพาเขา และจมอยู่กับปัญหาและความทุกข์ของตัวเอง เพราะกลัวว่าตนจะเพิ่มภาระให้กับพ่อ

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่ากระทำอันสุดโถงของคนในครอบครัวไม่สามารถช่วยให้เด็กหลุดพ้นจากปัญหาได้ ไม่ว่าจะเลือกแก้ปัญหาด้วยการข่มขู่คุกคามเด็กไม่ดีที่ล้อเลียนลูก หรือเลือกแก้ปัญหาด้วยการเพิกเฉยต่อความผิดปกติที่เกิดขึ้นอย่างที่ว่าริชทำก็ตาม

อย่างไรก็ดี ผู้แต่งทั้งสองเรื่องต่างแนะนำทางออกให้กับปัญหานี้คล้ายคลึงกัน โดยนำเสนอว่า เมื่อเยาวชนขาดความภาคภูมิใจในตัวเองเพราะความแตกต่างหรือความพิการ ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้เขากลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คือการที่คนในสังคมยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ และจุดเขาให้กลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วยความเข้าใจและการยอมรับในสิ่งที่เขาเป็น ไม่ใช่การปกป้องหรือความสงสาร

ตัวอย่างที่ชัดเจนตัวอย่างหนึ่งของเรื่องดังกล่าวคือการที่เรือใบและคุณครูหมวดक्रमมองข้ามเรื่องความผิดปกติของต้นกล้าและต้อนรับเขาสู่ชมรมศิลปะโดยไม่ใส่ใจและไม่กล่าวถึงความพิการของเขาเลย ดังความว่า

“...เขาพยักหน้ารับ ส่งกระดาษทั้งหมดให้ครู เผยให้เห็นมือที่ไม่เหมือนเด็กคนอื่น ครูรับกระดาษมาถือทั้งปึกโดยที่สีหน้าและแววตาไม่เปลี่ยนแปลง...“ยินดีต้อนรับเข้าสู่ทีมของเรานะ ต่อไปนี่หลังเลิกเรียนเธอต้องเข้ามาฝึกกับพวกเราบ่อย ๆ แล้ว
แค่นี้เองหรือ!

...โดยเฉพาะต้นกล้าที่ไม่นี้มาก่อนว่าการเดินเข้าประตูมาดี ๆ จะทำให้ครูยอมรับง่ายขนาดนี้ ขณะที่ครูเลือกงานบางชิ้นบนกระดาน แน่نونว่าเด็ก ๆ ที่ไม่เคยรู้จักต้นกล้าต่างมองมือของเขาและพากันถาม ความมั่นใจที่เกิดจากการต้อนรับอย่างอบอุ่น ทำให้เขากล้าอธิบายว่ามันเป็นมาตั้งแต่เกิด...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 53)

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ช่วยให้เด็กที่มีปัญหาสามารถกลับเข้ามาสู่สังคมได้คือการได้รับการปฏิบัติจากคนอื่นอย่างเท่าเทียม ไม่แปลกแยก อย่างที่ครูหมวดक्रमปฏิบัติต่อต้นกล้า ซึ่งทำให้เด็กคนอื่น ๆ ไม่รู้สึกว่ต้นกล้าแตกต่างจากตนเอง และต้อนรับต้นกล้าเข้าร่วมกลุ่มอย่างเป็นกันเอง จากสิ่งนี้ทำให้เห็นว่า ในทัศนะของผู้แต่ง การเริ่มต้นปฏิบัติต่อคนพิการอย่างเท่าเทียมเป็นสิ่งสำคัญ

เพราะนอกจากจะทำให้ผู้พิการกล้าที่จะมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างปกติแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนอื่น ๆ ปฏิบัติต่อเขาอย่างเท่าเทียมด้วย

นอกจากเรื่อง ช้างบิน แล้ว เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ก็นำเสนอแนวทางแก้ไขแบบเดียวกัน ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการที่ขมิ้นเสนอตัวเข้าไปเป็นเพื่อนกับคราม ดังความว่า

“...เราขอออก วาดต่อเถอะ

ขมิ้นยิ้ม ดวงตาเปล่งประกายระยิบระยับ คราม

มองขมิ้น ไม่เชื่อหูและตาของตัวเองว่าสิ่งที่เขารับรู้อยู่นี้เป็นความจริง ความจริงที่แสน โลกของครามอีกครั้ง...ครามขังใจ ใจหนึ่งก็ไม่กล้า แต่อีกใจก็บอก เชื่อเถอะ เชื่อรอยยิ้มนี้ เชื่อว่าดวงตาจะไม่โกหกเพราะมันฉายคำว่า “ชอบ” เพียงคำเดียว นานเหลือเกินที่ครามไม่ได้เห็นดวงตาแบบนี้จากใครอีก ตั้งแต่แม่ไม่อยู่...ท่าทางร่าเริงของขมิ้นเป็นสิ่งแปลกตาในโลกอันเงียบเหงาของคราม...มีเพียงเรื่องเดียวที่เขาพอจะเข้าใจได้อย่างแท้จริง

คือเรื่องที่เขาดีใจมากเพียงใดที่มีคนบอกว่า ชอบ...”

(รุจรวี นานอก, 2561, หน้า 62)

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2558-2561 ให้ความสำคัญกับปัญหาและโลกภายในจิตใจของเยาวชนไม่น้อยไปกว่าปัญหาภายนอกและปัญหาสังคมซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้เลือกนำเสนอคือ ปัญหาเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชน (low self-esteem) ซึ่งแม้ว่าจะเป็นปัญหาของเยาวชนไทยมานาน แต่กลับได้รับการกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยในวรรณกรรมเยาวชนไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานวิจารณ์วรรณกรรมเยาวชน

นอกจากนำเสนอให้เห็นความซับซ้อนและสาเหตุของปัญหาแล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วยังเสนอแนะแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ด้วย ดังจะเห็นได้ว่าในเรื่อง ช้างบิน และ เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ซึ่งนำเสนอปัญหาของเด็กที่ขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอันเนื่องมาจากความพิการ ต่างนำเสนอทางออกของปัญหาใกล้เคียงกัน โดยเสนอแนะว่าสิ่งสำคัญอย่าง

หนึ่งในการช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาดังกล่าวคือการยอมรับในตัวของเขาและยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติต่อผู้พิการอย่างเท่าเทียม ไม่แปลกแยกนั่นเอง

3.1.2.2. การขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอันเป็นผลมาจากครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุดและมีความใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด จึงเป็นพื้นที่ของการอบรมสั่งสอนและบ่มเพาะสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ให้กับเยาวชนในระดับพื้นฐาน ครอบครัวควรเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับเยาวชน และเป็นพื้นที่ที่ให้ความรู้สึกสบายใจแก่เยาวชนมากที่สุดด้วย นอกจากนี้ ครอบครัวยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป ทั้งนี้ การจะเป็นคนที่มีคุณภาพและสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและตนเองได้อย่างเต็มกำลังความสามารถนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองเสียก่อน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าความเชื่อมั่นในตนเองหรือความภาคภูมิใจในตนเอง (high self-esteem) นั้นมีส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลพอ ๆ กับมีส่วนสำคัญในการทำให้บุคคลสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ครอบครัวทุกครอบครัวจะบรรลุเป้าหมายอันเป็นอุดมคติของสถาบันครอบครัวได้ ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวบางครอบครัวบกพร่องในฐานะการเป็นพื้นที่ซึ่งสร้างความสบายใจให้กับเยาวชน และยังคงบกพร่องในฐานะการเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับพวกเขาด้วย หลายครั้งสถาบันครอบครัวจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนเสียเอง และปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่มีจุดเริ่มต้นมาจากสถาบันครอบครัวก็คือปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง (low self-esteem)

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ปี พ.ศ. 2558-2561 นำเสนอประเด็นสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตนเองของเยาวชนไทย นั่นคือการขาดความภาคภูมิใจในตนเองอันเป็นผลมาจากครอบครัว ในที่นี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่าวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้มองปัญหาได้อย่างไร และตามทัศนคติของผู้แต่งวรรณกรรมแล้ว ปัญหาดังกล่าวมีที่มาอย่างไร และอาจส่งผลกระทบต่อเยาวชน

ใน *วันเกิดของเค้าโมง* นวนิยายสำหรับเยาวชนชนะเลิศรางวัลแวนแก้วครั้งที่ 14 เป็นนวนิยายเยาวชนเรื่องหนึ่งซึ่งนำเสนอปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนได้อย่างน่าสนใจ *วันเกิดของเค้าโมง* นำเสนอปัญหาของตัวละครวัยรุ่นผู้หญิงในครอบครัวชนชั้นกลางซึ่งต้องแบกรับปัญหานานับประการของครอบครัวซึ่งมองจากภายนอกแล้ว ใกล้เคียงกับคำว่า สมบูรณ์แบบ เค้าโมง ตัวละครเอกของเรื่องนี้ต้องเผชิญหน้ากับภาวะซึมเศร้า อันเกิดจากความไม่เข้าใจของคนในครอบครัว แต่เธอกลับไม่ได้รับความสนใจจากสมาชิกในครอบครัวเท่าที่ควร

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เค้าโมงต้องเผชิญหน้ากับภาวะซึมเศร้า คือการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำที่เธอเลือกใช้บรรยายตัวเอง เช่น

“...เธอจับเส้นผมหน้าที่กำลังพองได้ที่ วันไหนอากาศร้อนผมจะฟูตั้งแต่เช้า ถ้าระบายสีค่านจมูกก็สิงโตแท้ ๆ เลยทีเดียว น่าอิจฉาไปจุกกับนกกระตีดที่มีผมดำเป็นมันทั้งตัวสวย ผมแข็งอย่างของเค้าโมงทำอะไรไม่ได้นอกจากถักเปีย ไม่อย่างนั้นก็ต้องตัดสั้นเท่าคิงहुตามกฎของโรงเรียน แต่เธออยากไว้ผมยาวเพราะอยากให้ตัวเองเป็นผู้หญิง เบื่อคนที่ชอบมาหย่าว่าเมื่อไรจะแปลงเพศ ยังมีเพื่อนสนิทเป็นสาวหวานอย่างผ้าแพร คนอื่นยี้ว่าเค้าโมงเป็นทอม...” (จันทรังสี, 2561, หน้า 11)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

แม้ว่าข้อความที่ยกมาข้างต้นจะไม่ใช้ภาษาหยาบคายหรือรุนแรง แต่จะเห็นได้ว่าสิ่งนี้สะท้อนความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของตัวละคร การบรรยายอย่างผู้รู้แจ้งทำให้เห็นว่าเค้าโมงไม่มีความคิดชื่นชมยินดีหรือชื่นชอบตัวเองเลยแม้แต่น้อย เธอมองว่าตัวเองแปลกแยกจากบรรทัดฐานที่ควรจะเป็น ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับไก่อจุกผู้เป็นพี่สาวและนกกระตีดผู้เป็นน้องสาวแล้ว จะยังเห็นได้ชัดว่าเค้าโมงรู้สึกแปลกแยกและเป็นส่วนเกินแม้กระทั่งในครอบครัวของเธอเอง เพราะเธอไม่สวยอย่างพี่สาวและน้องสาว ทำให้เธอรู้สึกอิจฉา และสิ่งนี้เองก็กลายเป็นปมด้อยที่ทำให้เธอขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

นอกจากรูปลักษณะภายนอกที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ ในครอบครัวแล้ว ผู้อ่านจะพบว่าสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เค้าโหมงขาดความภาคภูมิใจในตัวเองคือการถูกละเลยและขาดการสนับสนุนจากคนในครอบครัว เพราะเค้าโหมงเป็นลูกสาวคนกลางในครอบครัวที่ระหองระแหง ทำให้เธอถูกคาดหวังให้ต้องดูแลทั้งพี่สาวซึ่งมีภาวะเก็บตัว และน้องสาวซึ่งยังเป็นเด็ก ปัญหาต่าง ๆ ของเค้าโหมงจึงถูกมองข้ามไปโดยปริยาย ที่เด่นชัดที่สุดคือไม่มีใครในครอบครัวจดจำวันเกิดของเธอได้เลย

ปัญหาการถูกละเลยยังได้รับการตอกย้ำอีกหลายครั้งผ่าน “บันทึกความทรงจำที่ไม่น่าจำ” ของเค้าโหมง จะเห็นได้ว่าทุกครั้งที่คนในครอบครัวทะเลาะกัน พ่อกับแม่จะแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และเลือกลูกที่ตนเองสนิทไปอยู่กับตน ในขณะที่เค้าโหมงซึ่งอยู่ตรงกลางไม่เคยได้รับความสนใจ ดังความว่า

“...เค้าโหมงยอมรับว่าตัวเองอิจฉา ใก้จุก เพราะถึงเจ้าหล่อนจะเอาแต่ใจ อารมณ์แปรปรวน แต่กลับเป็นลูกสาวที่พ่อรักมากที่สุด... แม่เลยประชดว่าถ้ารักพ่อนักก็ไปอยู่กับพ่อ แม่อยู่กับนกกระต๊อ สองคนก็ได้... ถ้าพ่อกับแม่หย่ากันแล้วแบ่งลูกไปเลี้ยง ใก้จุกคงอยู่กับพ่อ นกกระต๊ออยู่กับแม่ เค้าโหมงไม่รู้ว่าจะอยู่กับใคร ลูกคนกลางมักเป็นส่วนเกิน ยิ่งเป็นลูกคนกลางที่ไม่สวย เรียนไม่เก่งเท่าลูกคนโต ไม่น่ารักจืดจางเท่าลูกคนเล็ก ไม่รู้จะทำอย่างไรให้พอกับแม่หันมามอง...” (จันทรังสี, 2561, หน้า 18)

จะเห็นได้ว่าความน้อยเนื้อต่ำใจในตัวเองของเค้าโหมงมีสาเหตุมาจากการถูกละเลยจากพ่อแม่ ซึ่งเป็นคนสำคัญที่เยาวชนอยากให้ใส่ใจและเข้าใจมากที่สุด การกระทำที่ไม่นึกถึงจิตใจลูกของพ่อกับแม่ทำให้เค้าโหมงรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนเกินของครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น รูปลักษณะที่แตกต่างจากพี่น้องยังทำให้เธอรู้สึกแปลกแยกโดดเดี่ยว เค้าโหมงมักเปรียบเทียบตัวเองกับพี่สาวและน้องสาวเสมอ ทุกครั้งที่เกิดการเปรียบเทียบ ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าเค้าโหมงไม่มีความคิดชื่นชมยินดีหรือภาคภูมิใจในตัวเองเลย

การขาดความเอาใจใส่จากคนในครอบครัวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เค้าโมงเก็บตัว และมีเพื่อนน้อย การถูกเปรียบเทียบกับพี่น้องตลอดเวลาทำให้เกิดปมด้อยในใจ และจากปมด้อยนี้เองที่ทำให้เค้าโมงเกิดความรู้สึกอิจฉาพี่น้องของตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เธอไม่มีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว

การถูกเปรียบเทียบบก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เค้าโมงไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง ดังจะเห็นได้ว่าเค้าโมงซึ่งอ่อนวิชาคณิตศาสตร์ แม้ว่าวิชาภาษาไทยจะทำได้ดี แต่เธอก็ยังคงเป็นแกะดำในบ้านและไม่เคยได้รับคำชมจากพ่อกับแม่ ดังความว่า

“... “เค้าโมงได้ลืบเต็มลืบ” เค้าโมงรีบบอก “ตอนเขียนไทยเมื่อวาน” เค้าโมงอึ้งแป้น มองไปทางพ่อกับแม่ พุดออกมาอีกว่า “กระวีกระวาด ตะเกียกตะกาย ปาศรีย ไปยาลใหญ่ เค้าโมงเขียนถูกหมดเลย”...พ่อลุกเดินขึ้นข้างบน นกกระต๊อมาเรียกแม่ให้ช่วยหยิบหมอนปลาทูนหลังตู้ บอกว่าเจ้าหล่อนง่วงนอน

เหลือเค้าโมงนั่งตีความ โจทย์เลขคนเดียวที่โตะ...”

(จันทรังสี, 2561, หน้า 42)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่สะท้อนออกมาจากข้อความดังกล่าว ไม่ได้มีเพียงแค่การถูกละเลยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนค่านิยมในปัจจุบันด้วยว่า ความถนัดที่ได้รับการยอมรับมีเพียงความถนัดในสายวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เท่านั้น เค้าโมงซึ่งถนัดวิชาในสายภาษาและสังคมศาสตร์จึงไม่ได้รับการยอมรับหรือเอาใจใส่จากพ่อกับแม่ แม้จะดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่สิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ต้องการการเอาใจใส่และต้องการการยอมรับอย่างยิ่งยวด เยาวชนจะไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างภาคภูมิใจได้เลย หากเขาไม่ได้รับการยอมรับแม้แต่กระทั่งจากครอบครัวของตัวเอง การถูกละเลยจากพ่อแม่จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เค้าโมงถูกลดตัวเองและคิดว่าตัวเองไร้ค่า ดังที่เธอบอกว่า ตัวเอง “ด้อยในหมู่พี่น้อง” (จันทรังสี, 2561, หน้า 67) เพราะเธอเก่งเฉพาะวิชาภาษาไทย

นอกจากนี้ *วันเกิดของเค้าโมง* ยังได้นำเสนอปัญหาสำคัญที่ผู้ปกครองมักละเลยอีกประการหนึ่งด้วย นั่นคือการสนับสนุนให้เยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ด้วยเยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย เยาวชนจึงต้องการการยอมรับ ไม่เพียงจากครอบครัว แต่ยังรวมถึงสังคมเพื่อนของเขาเช่นกัน เพื่อให้เยาวชนได้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ผู้ปกครองจึงมีหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนให้เขาได้รับการยอมรับจากคนอื่น อย่างไรก็ตาม *วันเกิดของเค้าโมง* ได้แสดงให้เห็นว่า บางครั้งหน้าที่สำคัญดังกล่าวกลับถูกละเลยไป เพราะผู้ปกครองเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ดังความว่า

“...แม่พาเค้าโมง ไปซื้อของขวัญก่อนไปงาน กระหืดกระหอบ เลือกเค้กเจลลี่คอกไม้ ความจริงมันก็สวยดี แต่ในงานมีเค้กหลายก้อนแล้ว ตอนที่ฟ้าแพรตัดเจลลี่แบ่งให้เพื่อนชิม ทุกคนบอกว่า เปรี๊ยะ กินคำเดียวแล้วก็วาง

เค้าโมงต้องรอนกลับถึงบ้านจึงค่อยปล่อยน้ำตาหยดในห้องน้ำ...” (จันทรังสี, 2561, หน้า 40)

แม้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยในสายตาของผู้ใหญ่ แต่กับเยาวชนซึ่งเปราะบางและอ่อนไหว เหตุการณ์เล็กน้อยเหล่านี้ลดทอนความภาคภูมิใจของเขาโดยตรง ดังจะเห็นว่าการสนับสนุนอย่าง “ขอไปที” ของแม่ ทำให้เค้าโมงมองตัวเองเป็นส่วนเกินและเป็นตัวตกในงานวันเกิดของเพื่อน อันนำไปสู่ความคิดที่ว่าตัวเองไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และเมื่อความรู้สึกดังกล่าวถูกปล่อยปละละเลย เธอจึงขาดความเชื่อมั่นและขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง อันส่งผลต่อความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ และส่งผลต่อบุคลิกภาพในอนาคต

นอกจาก *วันเกิดของเค้าโมง* แล้ว *จิวกับน้อย* นวนิยายสำหรับเยาวชนรางวัลरणชนะเลิศรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 13 ก็กล่าวถึงปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนไว้อย่างน่าสนใจเช่นเดียวกัน

น้อย ตัวละครเอกจากเรื่อง *จิวกับน้อย* เป็นตัวแทนของเยาวชนอีกคนหนึ่ง ที่ประสบกับปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพและความสุขในการใช้ชีวิตในสังคม เช่นเดียวกับเค้าโฌม น้อยเป็นลูกชายคนกลางของครอบครัวชนชั้นกลางในต่างจังหวัด ปัญหาที่น้อยต้องเผชิญจึงกล่าวได้ว่าเป็นพิมพ์เดียวกันกับเค้าโฌม นั่นคือเขาถูกกระทำประหนึ่งว่าเป็นส่วนเกินของครอบครัว เพราะหน้าตาไม่ดีและเรียนไม่เก่ง ตรงข้ามกับพี่ชายและน้องชาย

การถูกละเลยจากคนในครอบครัวทำให้น้อยรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจในตัวเอง ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้สึกด้อยค่านี้ยังทำให้น้อยหมกมุ่นอยู่กับตัวเองจนสร้างเพื่อนในจินตนาการขึ้นมาเพื่อปลดทุกข์หรือขอคำปรึกษาในยามที่เขาต้องการความช่วยเหลือ สิ่งนี้ทำให้น้อยเข้ากับสังคมในชีวิตจริงไม่ได้ เขาจึงอยู่อย่างโดดเดี่ยวทั้งที่บ้านและโรงเรียน ดังที่เขาจะขอร้องจิวเสมอไม่ให้ทอดทิ้งเขาไป เพราะจิวเป็นเพื่อนเพียงคนเดียวของเขา ดังความว่า “ไม่เป็นไรหรอกจิว แค่ไม่ทิ้งฉันอีกคนก็พอแล้ว...เธอเป็นเพื่อนเพียงคนเดียวของฉันนะจิว” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 77)

จะเห็นได้ว่าสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้น้อยขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง คือการที่เขาถูกทำร้ายจากคนในครอบครัว ดังตัวอย่าง

“...น้อยไม่ค่อยมีเพื่อนมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว พ่อไม่ชอบให้ลูก ๆ ไปเล่นกับเด็กในละแวกบ้าน...แต่พ่อแม่ให้กำเนิดนิค ความรัก ความสนใจทั้งหมดที่เคยได้รับจึงถูกเทไปที่นิค น้อยรู้สึกโดดเดี่ยว ตั้งแต่วันนั้น ทั้งยังถูกห้ามไม่ให้คบเพื่อน ครั้นจะกรี๊ดร้องโวยวายก็ไม่ใช้นิสัยของเขา ในที่สุดน้อยจึงเลือกที่จะคุยกับหมอนข้างแทน... จนกระทั่งน้อยอายุเก้าขวบพ่อก็ตัดสินใจเอาหมอนใบโปรดของเขาไปโยนทิ้งน้ำ น้อยกรี๊ดร้องปานขาดใจได้แต่มองหมอนจิวของเขาลอยหายไปต่อหน้าต่อตา และในวันนั้นเอง เป็นวันที่ฉันรู้จักกับน้อย...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 25)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าวิธีการเลี้ยงดูของพ่อกับแม่ทำให้น้อยกลายเป็นคนเก็บกด เขาถูกห้ามไม่ให้คบเพื่อนวัยเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น คนในครอบครัวก็ยังปล่อย

ปลดละเลยเขา สมบัติเพียงชิ้นเดียวที่เขารักก็ยังคงทำลายลง สิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อจิตใจน้อยอย่างรุนแรงจนเขาต้องสร้างเพื่อนในจินตนาการขึ้นมาเพื่อแบ่งเบาความเจ็บปวดในชีวิตจริง

การขาดทักษะในการเข้าสังคม และภาวะขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอย่างรุนแรงทำให้น้อยไม่เชื่อในศักยภาพของตน เขามีบุคลิกหวาดกลัวอยู่เสมอ และเมื่อเผชิญหน้ากับปัญหาน้อยก็มักจะประสบความสำเร็จยากลำบากในการเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านั้น และจากบทสนทนา ระหว่างน้อยกับจิว เพื่อนในจินตนาการของเขา ผู้อ่านจะเห็นได้ว่า น้อยมักจะดูถูกตัวเองอยู่เสมอ และมักคิดว่าตัวเองไร้ค่า ไร้ความสามารถ ดังความว่า

“เรื่องนั้นช่างมันก่อนเถอะ ตอนนี้ต้องไปจากตรงนี้ได้
ก่อน”

“ไม่ได้ ฉันเดินไม่ไหวแน่”

“ฟังฉันนะ น้อย เธอต้องค่อย ๆ ลุก แล้วค่อย ๆ เดินหนี ฝน
ตกหนักแบบนี้มันมองไม่เห็นแน่”

“ไม่ได้ ทำไม่ได้”... ในที่สุดน้อยก็ยอมลุก เขาสูดสะอื้นสอง
สามครั้ง จากนั้นก็ตัดสินใจออกวิ่ง...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า
40)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อความข้างต้นยกมาจากเหตุการณ์ที่น้อยถูกลืมไว้ที่งานวัดในวันฝนตก เขาต้องวิ่งกลับบ้านคนเดียวทั้งที่พายุเข้า ระหว่างทางเขาติดอยู่ในพงหญ้าสูง ความหวาดกลัวทำให้เขาทึกทักว่ามีวิญญาณกำลังตามล่าอยู่ จากเหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่าสิ่งที่น้อยย้ำกับตัวเองอยู่เสมอเมื่อเผชิญหน้ากับปัญหาคือเขาทำไม่ได้ สะท้อนให้เห็นว่าน้อยขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง เขาหวาดกลัวและไม่กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาเพื่อแก้ไข สิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของน้อย และอาจส่งผลให้เขากลายเป็นผู้ใหญ่ที่อ่อนแอและหวาดกลัว นอกจากนี้ บุคลิกหวาดกลัวของน้อยยังส่งผลต่อการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นของเขาด้วย ดังจะเห็นได้ว่า แม้แต่กับครอบครัวของตัวเองน้อยก็ยังไม่กล้าที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ดังที่เขาพูดกับจิว ซึ่งพยายามโน้มน้าวให้เขาออกไปใช้เวลา

กับครอบครัวว่า “ถ้าฉันออกไปแล้วพวกเขาจะหมดสนุกกันหรือเปล่า” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 61)

เช่นเดียวกับ *วันเกิดของเค้าโมง* นวนิยายสำหรับเยาวชนเรื่อง *จิวกับน้อย* ก็นำเสนอปัญหาเรื่องการไม่ยอมรับลูกเพราะความถนัดไม่ตรงกับค่านิยมในสังคมเช่นเดียวกัน ดังความว่า

“...ความจริงแล้วน้อยสนใจและเก่งวิชานาฏศิลป์แต่พ่อไม่ค่อยชอบ พ่อบอกว่าพวกเดินกินรำกินไม่มีทางเจริญ พ่ออยากให้น้อยเป็นข้าราชการมากกว่า...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 67)

เพราะความถนัดที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง และไม่สอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนี้เองที่ทำให้น้อยไม่กล้าเปิดเผยตัวตนกับคนในครอบครัว อนึ่ง หากพิจารณาแล้วจะพบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เค้าโมงและน้อยต้องเผชิญก็คือการถูกผลักออกจากครอบครัวเพียงเพราะความถนัดของทั้งคู่ไม่ใช่ค่านิยมหลักที่คนในสังคมยึดถือ เค้าโมงซึ่งถนัดวิชาภาษาไทย และน้อยซึ่งถนัดวิชาภาษาไทยกับนาฏศิลป์ จึงกลายเป็นคนนอกของครอบครัวไปโดยปริยาย นอกจากทั้งสองคนจะไม่ได้รับคำชมเชยจากครอบครัวเหมือนกับพี่น้องแล้ว ทั้งสองคนยังถูกดูถูกน้ำใจและปฏิเสธผลกำไรจากครอบครัวด้วย สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนมองไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง และทำให้พวกเขาขาดความภาคภูมิใจในตัวเองในที่สุด

นอกจากจะไม่ได้รับคำชมเชยจากคนในครอบครัวแล้ว สิ่งน่าเศร้าอีกประการหนึ่งที่น้อยจำต้องเผชิญคือการขาดความเชื่อมั่นและเชื่อใจจากคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อและแม่แท้ ๆ ของเขา ดังว่า

“...ที่เลี่ยมใจเย็นก่อน ขนาดเพื่อนมิที่จับดอกเตอร์จากอักษรยังเขียนนิยายไม่เป็นเลย บางทีน้อยมันอาจจะลอกมาจากที่ไหนก็ได้”

“เธอน่ะหุบปากไป เป็นแม่ประสาอะไรถึงได้พูดจาทั่บถมลูกขนาดนี้...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 105)

ข้อความข้างต้นยกมาจากเหตุการณ์ที่น้อยถูกเรียกพบผู้ปกครอง เพราะคุณครูสงสัยว่าเขาลอกเรียงความเรื่องแมวไปส่ง ทั้งที่น้อยใช้เวลาตลอดช่วงปิดการศึกษาภาคฤดูร้อนสังเกตพฤติกรรมของแมวและเขียนเรียงความทั้งหมดเอง อย่างไรก็ตาม แม่กลับไม่เชื่อว่าน้อยเป็นคนเขียนเรียงความจริง ยิ่งไปกว่านั้น แม่ยังสนับสนุนความคิดของครูว่าน้อยลอกผลงานของคนอื่น และพุดจาถูกความสามารถของน้อย สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าน้อยไม่ได้รับความสนับสนุนและความเชื่อใจจากครอบครัว เมื่อเขาถูกใส่ร้าย คนในครอบครัวกลับไม่ต้องการปกป้องหรือให้ความช่วยเหลือ ทั้งยังถูกและสนับสนุนความคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับเขาด้วย ถึงแม้ว่าป้าเลียม ป้าแท้ ๆ จะสนับสนุนและปกป้องน้อย แต่ป้าเลียมก็ไม่ใช่คน “ใน” ครอบครัวน้อยอย่างแท้จริง จึงไม่สามารถทดแทนกำลังใจที่น้อยขาดหายไปได้ สิ่งนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งทำให้น้อยขาดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตัวเองอย่างสิ้นเชิง

ถึงแม้ว่าเค้าโมงและน้อยจะเจอกับปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เช่น การเป็นลูกคนกลางของครอบครัวที่ระหองระแหงทำให้ถูกปล่อยปละละเลย การมีความกดดันไม่ตรงกับค่านิยมของคนในสังคมทำให้ถูกดูถูกดูแคลน รูปลักษณ์ภายนอกและนิสัยใจคอที่แตกต่างจากพี่น้องทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกและโดดเดี่ยว แต่วิธีการแก้ปัญหาของทั้งสองคนแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพราะเค้าโมงเลือกที่จะแก้ปัญหาที่ตนกำลังเผชิญอย่างสร้างสรรค์ แตกต่างจากน้อยที่เลือกผลตนเองออกจากครอบครัวและสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใน วันเกิดของเค้าโมง ผู้แต่งได้นำเสนอให้เห็นว่า แม่ครอบครัวของเค้าโมงจะระหองระแหงกันมานาน แต่ในท้ายที่สุด เมื่อปัญหามาถึงทางตัน กล่าวคือทั้งไก่จุกที่สาวของเค้าโมง และเค้าโมงเองต้องเผชิญหน้ากับโรคมะเร็งเป็นเวลานาน ทั้งพ่อแม่ก็ยินยอมที่จะเข้ารับคำปรึกษาจากจิตแพทย์สำหรับครอบครัวซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว ดังความว่า

“...พ่อกับแม่ตกลงว่าจะไปคลินิกครอบครัว พวกเราจะเริ่มต้นใหม่พร้อมกัน เค้าโมงไม่รู้ว่พ่อกับแม่จะทำได้ตลอดรอดฝั่งหรือเปล่า พ่อยังเหมือนอายุ ๆ ที่ต้องปรึกษาคนอื่น แม่ก็ไม่สบายใจที่พวกเราจะได้ชื่อว่าไปพบจิตแพทย์ แต่อย่างน้อยที่สุดพ่อกับแม่

ก็รับปากเค้าโหมง ยอมที่จะล้ม เพื่อที่จะลุกขึ้นมาใหม่ด้วยกัน...”

(จันทรังสี, 2561, หน้า 100)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้พ่อกับแม่จะรู้สึกไม่ถูกใจนักกับทางออกที่ เค้าโหมงเสนอให้กับครอบครัว แต่เพื่อผลประโยชน์ของทุกคน พ่อกับแม่จึงยอมทำตามโดยไม่มี ข้อแม้ และหลังจากที่พ่อกับแม่ยินยอมที่จะขอคำปรึกษาจากจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ สถานการณ์ ภายในครอบครัวก็ดีขึ้น ทั้งเค้าโหมง ไก่จุก และนกกระดิ่งที่ได้ปรับความเข้าใจกัน ในท้ายที่สุด และ พ่อกับแม่ที่บอมหันหน้าเข้ามาพูดคุยกันอีกครั้ง และทั้งครอบครัวที่ได้มีเวลาร่วมกันมากขึ้น สิ่งนี้ทำ ให้อาจกล่าวได้ว่า ตามทัศนะของผู้แต่ง หากสมาชิกทุกคนในครอบครัวยอมอ่อนข้อให้แก่กัน ยอม ปรับตัวเข้าหากัน และยอมรับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ โดยไม่มีอคติ ปัญหาต่าง ๆ ใน ครอบครัวก็สามารถแก้ไขได้ รวมทั้งปัญหาเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองที่เค้าโหมงกำลัง เผชิญก็อาจได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ด้วย ดังที่ในท้ายที่สุด เธอก็เปลี่ยนชื่อบันทึก “ความทรงจำที่ ไม่น่าจำ” เป็น “ความทรงจำที่น่าจดจำ” และเริ่มเขียนบันทึกสิ่งดี ๆ (จันทรังสี, 2561, หน้า 99) อัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าความรู้สึกด้อยค่าในตัวเองค่อย ๆ จางหายไป และอาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติ ต่อตัวเองและผู้อื่นของเค้าโหมงนั้นค่อย ๆ ดีขึ้นนั่นเอง

แตกต่างจาก วันเกิดของเค้าโหมง นวนิยายสำหรับเยาวชนเรื่อง *จิวกับน้อย* เปิดเผย ให้เห็นความสิ้นหวังที่เยาวชนต้องเผชิญหากสมาชิกในครอบครัวไม่ยอมเปิดใจรับฟังและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทัศนคติของตัวเอง ดังความว่า

“...แม่จำ...ช่วยเจ้าทองคำด้วย ช่วยมันด้วย”

“อย่ามาเสือกอีเด็ก ไร้ค่ามึงจะไปตายโหงตายท่าที่ไหนก็ไป”

วินาทีนั้นเหมือน โลกทั้งใบและความใฝ่ฝันทั้งมวลถูกทำลาย

ลงในพริบตา...น้อยเพิ่งรู้ว่ามึงคนเห็นเขากระโดดน้ำลงมาช่วยแม่ว...

พ่อกับแม่ร้องไห้ รืบริ้วมากอดเขาไว้แล้วกล่าวขอโทษน้อยเป็นการ

ใหญ่ ในที่สุดเขาก็ทำสำเร็จ แม้จะมีพี่ใหญ่และน้องนิกอยู่ด้วย แต่

ตอนนี้เขาไม่ใช่มนุษย์ล่องหนอีกต่อไปแล้ว...ดวงตาของเขาไร้

ความรู้สึกเหมือนเหวี่ยงที่ว่างเปล่า จากนั้นไปคงไม่มีใครอยู่ในสายตา
เขาอีกแล้ว เขาคงมองไม่เห็นใครอีกแล้ว และในไม่ช้าเขาก็จะมองไม่
เห็นฉันด้วย...ฉัน ได้แต่ยิ้มแล้ว โบกมือลาเพื่อนรัก มองน้อยที่เดินผละ
จากครอบครัวและผู้คน ก็มลงกอดเจ้าทองคำแล้วอุ้มมันกลับบ้าน
เพียงลำพัง” (สุริสร แก้วม่วง, 2561, หน้า 147-149)

ข้อความข้างต้นยกมาจากตอนท้ายของนวนิยายเรื่อง *จิวกับน้อย* เมื่อน้อยสามารถ
สอบเข้าโรงเรียนมัธยมชื่อดังในกรุงเทพฯ ได้สำเร็จตามที่ชายของเขา เขาพยายามจะบอกข่าวดีนี้ให้
พ่อกับแม่รู้ แต่ทั้งสองคนกำลังทะเลาะกันอย่างรุนแรงเรื่องที่พ่อนอกใจแม่ และเรื่องที่น้อยชอบ
เต้นรำและร้องเพลงเหมือนเด็กผู้หญิง นอกจากนี้ทะเลาะกันกันโดยไม่ฟังเสียงของน้อยแล้ว พ่อกับแม่ยัง
ต่อว่าเขาอย่างรุนแรง ไม่ฟังแม้แต่คำขอร้องให้ช่วยชีวิตทองคำ แมวของเขาซึ่งพลัดตกน้ำและกำลัง
ลอยไปตามกระแสน้ำ น้อยจึงต้องกระโดดลงไปช่วยแมวเอง

จากคำบรรยายของผู้แต่ง จะเห็นว่าในท้ายที่สุดดวงตาและจิตใจของน้อยว่างเปล่า
ถึงแม้ว่าพ่อกับแม่จะกลับมาให้ความสนใจเพราะตกใจที่เห็นเขาตกน้ำก็ตาม สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าน้อย
สิ้นหวังในครอบครัวอย่างสิ้นเชิง สำหรับน้อย โลกทั้งใบอาจจะไม่มีพื้นที่ของเขาอีกต่อไป กล่าวได้ว่า
ครอบครัวของน้อยล้มเหลวในการทำหน้าที่สถาบันพื้นฐานทางสังคมอย่างสิ้นเชิง เพราะไม่สามารถ
ประคับประคองจิตใจของเยาวชนไว้ได้ในยามที่เขาต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด และความ
ล้มเหลวนี้ก็ทำให้ภาวะขาดความภาคภูมิใจในตัวเองกลายเป็นความสิ้นหวังในที่สุด ความหดหู่สิ้น
หวังนี้น่าจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการใช้ชีวิตและบุคลิกภาพของเขาในอนาคต

นอกจากนี้ ถ้อยคำที่แม่พูดสาปแช่งน้อยก็เปรียบประหนึ่งฟางเส้นสุดท้าย หลังจาก
ถูกทำร้ายจิตใจมาโดยตลอด ทั้งยังถูกมองข้ามซ้ำแล้วซ้ำเล่า แม้ว่าเขาจะพยายามอย่างหนักเพื่อทำให้
พ่อกับแม่ภาคภูมิใจ น้อยจึงตัดสินใจเลือกละทิ้งความพยายามในการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว
น้อยซึ่งเคยถูกรับรู้รักได้ตอบโต้ความโหดร้ายนั้นด้วยการผลักไสครอบครัวออกไปจาก
ชีวิตเช่นกัน และสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวอย่างสิ้นเชิง จึงอาจกล่าวได้
ว่าตามทัศนคติของผู้แต่งแล้ว หากครอบครัวไม่ยินยอมที่จะเปิดใจยอมรับและแก้ไขปัญหาร่วมกัน
แล้ว ปัญหาที่มีอยู่อาจจะลุกลามและกลายเป็นความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว สำหรับเยาวชน

เอง ปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองก็อาจพัฒนากลายเป็นปัญหาความหดหู่สิ้นหวังในชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาเชิงบุคลิกภาพและปัญหาภาวะจิตเภทต่าง ๆ ได้

ในบทสรุปจึงกล่าวได้ว่า *วันเกิดของเค้าโมง* และ *จิวกับน้อย* ต่างสะท้อนปัญหาเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองอันเป็นผลมาจากครอบครัวของวัยรุ่นได้คล้ายคลึงกัน ดังจะเห็นได้ว่า ความไม่เชื่อมั่นในตัวเอง ตลอดจนความรู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยกและความรู้สึกด้อยค่าไร้ประโยชน์ที่เยาวชนเผชิญนั้น มีสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งมาจากครอบครัวที่ไม่สนับสนุนและทำร้ายพวกเขาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือจิตใจ แต่ผู้แต่งทั้งสองเรื่องนำเสนอผลลัพธ์ของครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง (abusive family) ไว้แตกต่างกัน ใน *วันเกิดของเค้าโมง* ผู้แต่งเลือกที่จะนำเสนอทางออกอย่างสร้างสรรค์และร่วมสมัย โดยแนะนำให้ครอบครัวและเยาวชนที่ปราบปัญหาต่าง ๆ เข้ารับคำปรึกษาจากนักจิตแพทย์ครอบครัวผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว และยังเสนอว่าหากครอบครัวยินยอมที่จะเข้ารับการแก้ไขแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็จะสามารถคลี่คลายลงได้ไม่มากนักน้อย ในขณะที่ *จิวกับน้อย* เลือกที่จะนำเสนอให้เห็นผลลัพธ์อันน่าหวาดกลัวของครอบครัวที่ทารุณเยาวชน โดยแสดงให้เห็นว่าเยาวชนที่ต้องเผชิญกับการทำร้ายจากคนครอบครัวนั้น ในท้ายที่สุดจากปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ก็อาจกลายเป็นความหดหู่สิ้นหวังและเพิกเฉยต่อสังคม ซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพและปัญหาจิตใจต่อไปได้ในอนาคต อย่างที่น้อยต้องเผชิญนั่นเอง

3.2. ปัญหาของเยาวชนกับครอบครัว

CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2.1. ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

แม้ว่าครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมขั้นพื้นฐาน จะได้รับการคาดหวังให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับเยาวชน แต่ในทางกลับกัน จากการสำรวจเรื่องความรุนแรงในเด็กและสตรี และความรุนแรงในครอบครัวของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2558-2559 พบว่าเยาวชนอายุระหว่าง 1-14 ปีถูกใช้ความรุนแรงจากคนในครอบครัวภายในระยะเวลาหนึ่งเดือนก่อนการสำรวจ ในขณะเดียวกัน จากข้อมูลของการรับแจ้งเหตุสายด่วน 1300 ระบุว่า ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562 มีจำนวนเด็กและเยาวชนถูกกระทำความรุนแรงใน

ครอบครัวเฉลี่ย 3 คนต่อวัน โดยรูปแบบที่พบมากที่สุดคือการกระทำรุนแรงทางกายโดยพ่อหรือแม่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

ในที่นี้ ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “บาดแผลทางจิตใจ” หรือ Trauma เพื่อกล่าวถึงผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวต่อตัวละครเอกที่เป็นเยาวชน เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตใจและพฤติกรรมของตัวละครเยาวชนที่เป็นเหยื่อมากกว่าการถูกระทบกระเทือนทางอารมณ์ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้ อารยา ผลชัยญา และ กุลวดี ทองไพบุลย์ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “บาดแผลทางจิตใจ” ไว้ว่า “...บาดแผลทางจิตใจ (trauma) เป็นประสบการณ์ของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการมีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ หรือชุดเหตุการณ์ซึ่งบุคคลนั้นรับรู้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย อารมณ์ จิตใจหรือชีวิต รวมทั้งส่งผลกระทบในทางลบต่อการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นทางจิตใจ ร่างกาย สังคม อารมณ์ หรือจิตวิญญาณ...” (ผลชัยญา และ ทองไพบุลย์, 2021, หน้า 43)

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่าบาดแผลทางจิตใจส่งผลกระทบทางลบระยะยาวต่อสุขภาพจิตและการดำเนินชีวิตของเหยื่อโดยตรง ทั้งนี้ ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ความรุนแรงทางจิตใจก็ได้รับการนำเสนอในฐานะภัยคุกคามที่เป็นอันตรายต่อเยาวชน เพราะส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาวะทางจิตและบุคลิกภาพของเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อด้วยเช่นกัน คำว่าบาดแผลทางจิตใจจึงเป็นคำที่เหมาะสมที่สุดเมื่อกล่าวถึงสภาวะที่เกิดขึ้นตัวละครเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อเหล่านี้

จากงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาผลกระทบของการใช้ความรุนแรงต่อเยาวชน ผลการวิจัยสรุปตรงกันว่าการเผชิญหน้ากับความรุนแรงในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้เยาวชนเกิดบาดแผลทางจิตใจได้จริง และสิ่งนี้เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้มีปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรม เช่น ปัญหาเรื่องความมั่นคงทางจิตใจ ปัญหาการมองไม่เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ปัญหาการเข้าสังคม ปัญหาการปรับตัวเมื่อต้องเจอปัญหาหรือความเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ทั้งนี้ ปัญหาขั้นพื้นฐานดังกล่าวมีแนวโน้มอย่างสูงที่จะพัฒนาเป็นภาวะซึมเศร้าซึ่งส่งผลให้เยาวชนทำร้ายตัวเอง หรือฆ่าตัวตาย ในขณะเดียวกัน จากรายงานการสำรวจความรุนแรงในครอบครัวของสำนักงานเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (2561) ยังกล่าวด้วยว่าเยาวชนที่มีปัญหาด้านอารมณ์

และพฤติกรรมเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ และเป็นอันตรายต่อสังคมมากกว่าเยาวชนที่ไม่ประสบปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ในทางสถิติและข่าว เยาวชนจำนวนไม่น้อยถูกกระทำรุนแรงหรือถูกทารุณจากครอบครัวในทางกายภาพ อย่างไรก็ตาม สถิติและข่าวไม่ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการกระทำรุนแรงในครอบครัว แม้ว่าการนำเสนอข่าวส่วนใหญ่จะนิยมเสนอแนะว่าสาเหตุของความรุนแรงมาจากความยากจนและการเสพติดสารเสพติดและแอลกอฮอล์ของผู้ปกครอง

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2561 ไม่เพียงแต่นำเสนอภาพความรุนแรงทั้งทางจิตใจและทางร่างกายที่เยาวชนถูกกระทำจากครอบครัวเท่านั้น แต่ผู้แต่งยังนำเสนอให้เห็นสาเหตุที่ความหลากหลายของปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยไม่พยายามสร้างภาพจำที่ป้ายสีคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้ว่า วรรณกรรมกลุ่มนี้ไม่ได้มองว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเฉพาะกับครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ตามที่ได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่องในข่าวกระแสหลักและสถิติของสำนักงานต่าง ๆ เท่านั้น แม้แต่ครอบครัวชนชั้นกลางที่ไม่ได้ประสบปัญหาด้านการเงินก็มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในระดับเดียวกัน นอกจากนี้ วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ยังนำเสนอให้เห็นด้วยว่า สารเสพติดแอลกอฮอล์ไม่ใช่เพียงปัจจัยเดียวที่เป็นต้นเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวบางครอบครัวประสบปัญหาการใช้ความรุนแรงอย่างหนัก แม้ว่าผู้ปกครองจะไม่มีประวัติการใช้สารเสพติดหรือแอลกอฮอล์เลยก็ตาม

CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2.1.1. ปัญหาความรุนแรงทางกายภาพ (Physical Abusive)

ความรุนแรงทางกายภาพเป็นความรุนแรงที่เห็นได้ชัดมากที่สุด ผู้ที่ได้รับ ความรุนแรงดังกล่าวอาจได้รับบาดเจ็บทางกายอย่างชัดเจน ในเรื่อง *จิวกับน้อย* นวนิยายสำหรับเยาวชนรางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่งรางวัลแวนแคว์ ปีที่ 13 ของ สุริสร แก้วม่วง หรือนามปากกา วีรศิลป์ วิฬารศิลป์ ตัวละครประพันธ์ผู้เป็นพ่อเป็นตัวอย่างของการใช้กำลังทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัวอย่างชัดเจนที่สุด จนน้อย ตัวเอกของเรื่องเปรียบเทียบเขาว่าเป็น “ระเบิดเวลา” ประพันธ์ใช้กำลังคบตีทำร้ายคนในครอบครัวทั้งภรรยา พี่สาว และลูก

ความสัมพันธ์ระหว่างประพันธ์และกรรณิการ์ผู้เป็นภรรยา ไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นมาตั้งแต่ต้นเรื่อง ผู้อ่านจะพบว่าประพันธ์และกรรณิการ์มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยครั้ง และหลายครั้งนำไปสู่การทะเลาะตบตีกันอย่างรุนแรง ตัวอย่างเช่น เมื่อประพันธ์โกรธกรรณิการ์ซึ่งคิดสายโทรศัพท์กับเพื่อนจนไปปรับถุงยังชีพไม่ทัน ความโกรธเกรี้ยวของประพันธ์นำมาซึ่งการตบตีภรรยาอย่างรุนแรง ความว่า

“...เหตุการณ์ครั้งนั้นเกิดขึ้นตอนบ่ายแก่ ๆ ปลายเดือนตุลาคม มีเสียงโครมครามดังมาจากบ้านของน้อย ตามมาด้วยเสียงทะเลาะคำทอของพ่อที่ดังลั่น...เสียงที่บ้านเงียบลงแล้ว พร้อมกับเสียงเรือของพ่อที่แล่นจากไป น้อยเดินขึ้นสะพานไม้มาที่บ้าน แม่นั่งร้องไห้คนเดียวอยู่บนโซฟา พี่ใหญ่คงจะนั่งเรือไปกับพ่อ ช่าง ๆ โซฟาที่แม่นั่งมีซากโทรศัพท์ที่ถูกทำลายจนพังยับเยินกองอยู่ด้วย แม่เล่าว่าตอนบ่ายมีเรือมาแจกถุงยังชีพ แต่เพราะแม่คิดสายจึงออกไปปรับไม่ทัน พอพ่อรู้เข้าจึงโกรธเสียยกใหญ่...” (สุริสรแก้วม่วง, 2561, หน้า 96)

นอกจากเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ว ประพันธ์และกรรณิการ์ยังทะเลาะกันอย่างรุนแรงถึงขนาดลงไม้ลงมืออีกครั้งเมื่อคราวที่กรรณิการ์จับได้ว่าประพันธ์นอกใจเธอ ไปคบชู้กับเพื่อนร่วมงาน ความว่า

“...ฉลาด! พ่อตบแม่ไปเต็มแรง แรงเสียจนแม่ล้มลงไปฟาดกับจักรยานที่ล้มมาเข้าบอสไว้ น้อยตกใจรีบเข้าไปขวางพ่อ “พ่อพอก่อน น้อยเข้าโรงเรียนพี่ใหญ่ได้แล้ว น้อยได้โควตาแล้ว” น้อยตะโกนออกมาพร้อมส่งจดหมายให้พ่อดู แต่พ่อไม่สนใจกลับยกเท้าถีบที่ยอดอกเขาไปเต็มแรง แรงเสียจนน้อยกระเด็น “ต่อแหล กะเทยอย่างมึงมีแต่ต่อแหล ออกไปให้พ้นบ้านกูเดี๋ยวนี้” น้อยตกใจจนตัวสั่น เขาหันไปหาแม่ แล้วพยายามยื่นจดหมายไปให้แม่ดู แต่แม่กลับปิดมือเขาทิ้ง “คนโง่อย่างแกจะมีปัญญาไป

เข้าที่นั่น ได้ยังไง วัน ๆ มีแต่สร้างปัญหา อีเด็กสารเลวไร้ค่า มีแต่เลือดชั่ว
ของพ่อแก่นั่นแหละ” พูดจบแม่ก็หัน ไปคว้าจักรยานแล้วทุ่มใส่พ่อ ทั้ง
สองทะเลาะตบตีกันเป็นการใหญ่...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 145-
146)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าความรุนแรงในครอบครัวของน้อยไม่ได้มาจาก
พ่อแค่เพียงคนเดียว แต่แม่ก็ตอบโต้พ่อด้วยความรุนแรงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะพ่อหรือแม่
จะเป็นผู้ใช้ความรุนแรง น้อยก็เป็นเหยื่อของความรุนแรงที่เกิดขึ้นเช่นเดิม ในที่นี้กล่าวได้ว่า แม่ภาพ
ของประพันธ์จะเป็นพ่อผู้เปี่ยมไปด้วยอารมณ์รุนแรงและกดขี่ข่มเหงคนในครอบครัวไม่ต่างจาก
ภาพพ่อผู้ร้ายในวรรณกรรมเรื่องอื่น แต่สิ่งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือ ผู้แต่ง *จิวกับน้อย* ไม่ได้โทษ
สุรา เสพผิด และความยากจนว่าเป็นต้นเหตุของความรุนแรง เพราะประพันธ์ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับ
ปัญหาดังกล่าวเลย และครอบครัวของเขาก็จัดว่ามีฐานะไม่ได้ขัดแต่อย่างใด แต่ต้นเหตุสำคัญของ
ความรุนแรงในครอบครัวตามที่คนของผู้แต่งคือความผิดหวังในตัวเองที่ไม่สามารถเป็นผู้นำ
ครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ตามที่ค่านิยมในสังคมคาดหวัง ในที่นี้จะเห็นได้ว่าประพันธ์เป็นผู้ชายที่มี
“ความเป็นชาย” ตามขนบทุกประการ ดังที่ผู้แต่งอธิบายลักษณะนิสัยของเขาผ่านเรื่องเล่าของปู่ว่า
ประพันธ์มีนิสัยนักเลงตั้งแต่เด็ก รวมทั้งจากจากพฤติกรรมของเขามักจะทำเรื่อง โลดโผน และ
มักจะพึงพอใจที่ได้เห็นคนในครอบครัวอยู่ในโอวาท เมื่อประพันธ์แต่งงานกับภรรยาซึ่งมีวุฒิ
และสถานะทางสังคมสูงกว่าตัวเอง เขาจึงต้องยอมเสียความเป็นผู้นำในครอบครัวส่วนหนึ่งให้กับ
ภรรยา ซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัว สิ่งนี้ทำให้ตัวตนและความคาดหวังในเรื่อง “ความเป็น
ชาย” ของประพันธ์ล่มสลายลง และยังสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างแนวคิดชาย
เป็นใหญ่ซึ่งเป็นค่านิยมในสังคมมาอย่างยาวนานกับความเป็นจริงในปัจจุบันที่ผู้หญิงมี
ความสามารถในการทำงานและมีรายได้เทียบเท่ากับผู้ชาย ค่านิยมเดิมจึงถูกสั่นคลอน ประพันธ์ซึ่ง
ยังคงยึดติดกับค่านิยมนั้นจึงรู้สึกผิดหวังในตัวเอง และความผิดหวังก็กลายเป็นความโกรธแค้น

ในท้ายที่สุด ความกดดันเหล่านี้จึงถูกระบายออกมาเป็นความรุนแรง ซึ่งมักจะหนัก
ข้อขึ้นหากคนในครอบครัวไม่ยอมอยู่ในโอวาทของเขา อย่างเช่นเมื่อภรรยาไม่ไปรับลูกยังชีพ
จากรัฐบาลตามที่เขาสั่ง และความขัดแย้งนี้ยังได้รับการเน้นย้ำขึ้นอีกจากคำพูดของภรรยาที่ว่า

“กูทำงานเหนื่อยแทบตาย กูมีปัญญาซื้อข้าวให้ลูกกิน ไม่ต้องพึ่งไอ้ลุงบ้าพวกนั้นหรอก” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 96)

นอกจากนี้ ปมด้อยในใจของประพันธ์ยังถูกตอกย้ำให้เด่นชัดขึ้นอีกเมื่อประพันธ์ได้ทำงานที่มีหน้ามีตาและมีรายได้เทียบเท่ากรรมกร เขาก็เริ่มได้อ่านจในครอบครัวกลับคืนมา เขามองหาผู้หญิงคนอื่น เพื่อปลดปมด้อยในใจและเพื่อตอกย้ำ “ความเป็นชาย” ของตัวเอง ในที่นี้จะเห็นได้ว่า ตามทัศนะของผู้แต่งความรุนแรงของประพันธ์ส่วนสำคัญเกิดขึ้นจากการขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างความเป็นจริงและค่านิยมชายเป็นใหญ่ ดังจะเห็นได้ว่าประพันธ์ไม่อาจเป็น “ช่างเท้าหน้า” ให้กับครอบครัวได้แม้ว่านั่นจะเป็นความคาดหวังอย่างยิ่งยวดจากสังคมก็ตาม และเมื่อเขาไม่สามารถอยู่ในจุดที่สังคมยอมรับในฐานะเพศชายได้ เขาก็พยายามยื้อแย่งอำนาจนั้นกลับคืนมาจนนำไปสู่ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอกย้ำความเป็นใหญ่ของตนเองทั้งด้านการทำร้ายร่างกาย ทรยศด้วยการทุบตี และการทำร้ายจิตใจทรยศด้วยการด่าทอและการคบชู้

ความรุนแรงทางร่างกายที่เกิดขึ้นจากพ่อ ไม่ได้มีแต่เพียงในเรื่อง *จิวกับน้อย* เท่านั้น เรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ก็นำเสนอความรุนแรงจากพ่อในรูปแบบคล้ายคลึงกัน ดังจะเห็นได้จากครอบครัวของอัคคี ดังตัวอย่าง

“...อัคคีไม่อยากกลับบ้าน ยิ่งวันที่เขาก่อเรื่อง เขายังไม่อยากเจอคนคนนั้น เพราะทันทีที่เหยียบย่างเข้าไปในรั้วบ้าน เมื่อเจอกันแล้วเหมือนบ้านหลังโจะถล่มลงได้ตลอดเวลา... วิสูตรมองลูกชายด้วยฤทธิ์น้ำเมาที่คืมเข้าไปตั้งแต่ตอนบ่าย ดวงตาของเด็กชายที่ทำทนายเขา ทำให้โทสะที่คุกรุ่นระเบิดออกมา เขากระชากแขนภรรยาออก คึงตัวลูก หวดด้วยไม้เรียวไม่ยั้งมือ... วิสูตรย่ะได้ที่ ถีบมาลัยจนเธอล้ม โครมไปพร้อมลูก...” (รุจรวินาเอก, 2561, หน้า 111)

จะเห็นได้ว่าในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ตัวละครที่โดดเด่นในเรื่องการใช้ความรุนแรงกับสมาชิกในครอบครัวก็คือพ่อเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม มุมมองของผู้แต่งต่อความ

รุนแรงในครอบครัวแตกต่างจากมุมมองของ *จิวกับน้อย* ในที่นี้จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งยังคงมองว่าต้นตอของปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมาจากการดื่มสุรา และต้นเหตุของการดื่มสุรานั้นก็มาจากภาวะความเครียดอันเกิดจากความยากจน

อย่างไรก็ตาม ทศนะเกี่ยวกับความยากจนในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* และ *จิวกับน้อย* มีความซับซ้อนมากกว่าแค่ความยากจนที่ปรากฏในวรรณกรรมทั่วไป ดังจะเห็นได้ว่าครอบครัวของอักษิไม่ใช่ “คนยากจน” ตั้งแต่ต้น ครอบครัวนี้ไม่ได้อยู่ในฐานะกรรมกร และไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กลับกัน ครอบครัวของอักษิเป็น “ผู้ดีเก่า” ที่จำต้องตกอับเพราะภาวะเศรษฐกิจบีบให้ตกงาน ทั้งนี้ วิสูตรเองเคยได้ชื่อว่าเป็น “หนุ่มอนาคตไกล จบจากมหาวิทยาลัยชื่อดัง และทำงานในบริษัทเอกชนชั้นนำของประเทศ” (รุจรวี นานอก, 2561, หน้า 111) ในขณะเดียวกัน ครอบครัวของน้อยก็เป็นครอบครัวชนชั้นกลางและไม่ได้ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจแต่อย่างใด ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวของทั้งคู่จึงไม่ได้ถูกมองเป็นภาพตายตัวว่าเกิดจากปัญหาความยากจนและความไร้การศึกษาอย่างที่มักได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนที่พูดถึงเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ตามที่เคยได้รับการรายงานในงานวิจัยของ ศิริพร ศรีวรกานต์ ว่า “...ส่วนนักเขียนวรรณกรรมเด็กของไทยตอกย้ำความเชื่อที่เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่ยากจนหรือครอบครัวที่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ...” (ศรีวรกานต์, 2551, หน้า 48)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพพ่อผู้โหดร้ายจะได้รับการตอกย้ำเป็นพิเศษเมื่อกล่าวถึงปัญหาการใช้ความรุนแรงทางร่างกายในครอบครัว แต่เรื่อง *จิวกับน้อย* แม้ก็เป็นอีกคนที่ใช้ความรุนแรงทางกายกับลูกเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ว่ากรรมกรไม่ใช่แม่ผู้อ่อนน้อมและอ่อนโยน หรือเป็นแม่ที่พยายามปกป้องลูกจากสามีจนตัวเองได้รับอันตรายตามที่มักถูกนำเสนออย่างตายตัวในวรรณกรรม ในทางกลับกัน กรรมกรตีบตีน้อยหลายครั้งเพื่อระบายอารมณ์ หรือตีบตีน้อยเมื่อใดก็ตามที่เห็นว่าน้อยไม่สามารถเป็นในสิ่งที่เธอคาดหวังได้ เธอจึงยืนอยู่ฝั่งตรงข้ามกับภาพแม่ผู้ปกป้องอย่างสิ้นเชิง

ผู้อ่านจะพบว่า กรรมกรซึ่งเป็นถึง “อาจารย์ในมหาวิทยาลัยชื่อดัง” เพียงพร้อมไปด้วยความรู้และฐานะทางสังคม แต่ปัญหาความรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้น เช่นเดียวกับปัญหาของครอบครัวอักษิในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ผู้อ่านจะพบว่าปัญหาด้านบุคลิกภาพของเธอก็มี

ต้นเหตุมาจากความผิดหวังในตัวเองซึ่งไม่สามารถเป็นในสิ่งที่สังคมคาดหวังได้ ความผิดหวังในตัวเองของกรรมกรเห็นได้ชัดจากความผิดหวังในฐานะลูกที่ “เรียนเก่งที่สุด” ในครอบครัว แต่ไม่สามารถบำรุงเลี้ยงดูมารดาได้เต็มที่ ครอบครัวเก่าของกรรมกรเป็นครอบครัวคนจีน เธอเป็นลูกสาวซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของบ้านเพราะเป็นคนที่ยุติธรรมที่สุดและได้รับการศึกษาสูงสุด เธอจึงถูกสังคมคาดหวังให้เป็นคนรับผิดชอบดูแลมารดามากที่สุด แต่ “อีหลี” น้องสาวคนสุดท้อง ซึ่งเรียนไม่เก่งและเกเร กลับสามารถหารายได้เข้าบ้าน ได้มากกว่า ทั้งยังมีหน้าที่การงานที่ดีกว่า รวมถึงพี่น้องคนอื่น ๆ ในครอบครัวก็มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าเธอ ทั้งที่ได้รับการศึกษาน้อยกว่าเธอทั้งหมด ความกดดันดังกล่าวทำให้กรรมกรพยายามสถาปนาตัวเองเป็นหัวหน้าในครอบครัว เพราะเธอเป็นรายได้หลักของบ้าน ดังที่เธอย้ำอยู่บ่อยครั้งว่าเธอ “มีปัญญาเลี้ยงลูก” โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินของใคร ในขณะที่ประพันธ์ซึ่งต้องแบกรับความคาดหวังจากสังคมให้เป็นผู้นำครอบครัวก็พยายามหาทางควบคุมเธอด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการทำร้ายร่างกาย ในท้ายที่สุดความกดดันจึงทำให้กรรมกรเป็น “ระเบิดเวลา” ไม่ต่างจากประพันธ์ ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจน คือเมื่อตอนที่เธอไม่อนุญาตให้น้องกินทุเรียนก่อนฤดูกาลซึ่งอีหลีซื้อมาจากอเมริกา ความว่า

“...แต่ปีนี้ร้อนจัด ทุเรียนยังไม่ออกนี่นา แยกไปหามาจากไหน”
 “ทุเรียนก่อนฤดูไง ลูกสองสามร้อย ลูกจะตาย” ด้วยคำพูดนั้น
 ทำให้แม่โกรธจนตัวสั่น ทั้งสองเริ่มมีปากเสียงกันอีกครั้ง แต่น้อย
 กลับไม่ได้ยินเพราะมัวแต่สนใจทุเรียนซึ่งวางอยู่ตรงหน้า ดู
 เหมือนอาม่าจะเข้าใจสายตาของน้อยดี ท่านยิ้มให้น้อยแล้วพยัก
 หน้าเบา ๆ น้อยตัดสินใจเอื้อมมือไปหยิบทุเรียนพวงม แต่ไม่ทัน
 จะเอาเข้าปากทุเรียนเม็ดนั้นก็ถูกปิดอย่างแรงจนกระเด็นตกพื้น
 น้อยตกใจรีบหันไปหาแม่ ดวงตาของท่านแดงก่ำ ท่านจ้องหน้าอี
 หลีด้วยความโกรธและความน้อยเนื้อต่ำใจ...” (สุริศร แก้วม่วง,
 2561, หน้า 21)

จากตัวอย่างที่กล่าวมา ไม่เพียงชี้ให้เห็นความรุนแรงอันเกิดจากปมด้อยของแม่เท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความรุนแรงทางกายซึ่งแม่กระทำต่อน้อยด้วย อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงซึ่ง

พ่อกระทำแก่คนในบ้าน ไม่ได้เกิดแต่เฉพาะกับแม่และน้อยเท่านั้น ผู้อ่านจะพบว่า พ่อโกรธจนลงไม้ลงมือตบตีพี่สาวของตนเองเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากตอนที่น้อยแต่งตัวเป็นผู้หญิงเพื่อร้องเพลงฝรั่งให้พ่อในวันปีใหม่ พ่อโกรธมากถึงขนาดตบตี “ป้าเลี่ยม” ป้าที่น้อยรักที่สุด เพราะเข้าใจผิดว่าป้าเลี่ยมซื้อลิปสติกให้บ่อย

“...พ่อจิกหัวน้อยไว้มันแล้วตบหน้าเขาไม่ยั้ง ความแรงของฝ่ามือทำให้ลิปสติกที่เขาถือไว้กระเด็นออกจากมือ พ่อเงื้อแขนตบเขาเต็มแรง แรงเสียดจนผมขาดติดมือหน้าฟาดไปกับพื้น ป้าเลี่ยมกรี๊ดร้องลั่นแล้วรีบวิ่งเข้าไปห้าม พ่อรีบก้มลงเก็บลิปสติกแล้วหันไปฟาดหลังมือใส่หน้าป้าจนท่านหน้าหันแล้วล้มลงกับพื้น...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 119)

เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นความ “บ้าอำนาจ” และชอบใช้ความรุนแรงของประพันธ์ ทั้งนี้ เพราะประพันธ์เป็นลูกชายเพียงคนเดียวของครอบครัว เมื่ออาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวเดิมในลักษณะครอบครัวขยาย เขาก็มีแนวคิดที่ว่าตนเองเป็นหัวหน้าครอบครัวทั้งสองครอบครัวด้วย การตบตีป้าเลี่ยม อาจมองได้ว่าเป็นเพราะประพันธ์ต้องการประกาศตัวเป็นใหญ่ว่าทุกคนล้วนต้องอยู่ในโอวาทของเขาทั้งสิ้น ไม่ว่าคนคนนั้นจะเป็นสมาชิกของครอบครัวเดิมหรือครอบครัวแยกของตัวเองก็ตาม หรืออีกนัยหนึ่งก็อาจมองได้ว่า ประพันธ์ต้องการแสดงให้ป้าเลี่ยมเห็นว่าเขามีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาดในครอบครัวย่อยของตัวเอง ป้าเลี่ยมผู้เป็นพี่สาวไม่มีสิทธิ์ในการอบรมเลี้ยงดูน้อยนอกเหนือจากสิ่งที่เขาอบรม แต่ไม่ว่าจะมองไปในทิศทางใด เหตุการณ์ดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าประพันธ์เป็นคนใจร้อนและชอบใช้ความรุนแรงในการยุติปัญหา โดยไม่สนว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นจะกระทบกับใครบ้างก็ตาม

สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนมากที่สุดจากปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว คือพวกเขา มักได้รับการปลุกฝังความรุนแรงไปโดยไม่รู้ตัว และไม่ว่าพวกเขาจะรู้ตัวหรือไม่ ความรุนแรงที่ถูกบ่มเพาะมาโดยตลอดก็ได้สร้างพวกเขาให้กลายเป็นคนที่ตัวเองไม่อยากเป็น หรือที่เลวร้ายกว่านั้น คือการเป็นตัวปัญหา หรือ “เป็นภัย” ต่อผู้อื่นด้วย

ในเรื่อง *จิวกับน้อย* จะเห็นได้ว่าน้อยเริ่มมีความคิดจะตอบโต้พ่อด้วยความรุนแรง เช่นเดียวกัน ดังความว่า

“ทำไมแม่ไม่สู้พ่อบ้างล่ะ ถ้าโกรธก็น่าจะตอบโต้บ้าง ที่ครัวก็มี
มีด...” น้อยพูดเบา ๆ ช่างหนูแม่ แม่ตกใจรีบยกหน้าขึ้นมามอง
น้อยเหมือนไม่เชื่อในสิ่งที่เพิ่งได้ยิน “น้อย...นี่แกพูดอะไร”
“ครั้งหน้าถ้าพ่อทำร้ายแม่อีก น้อยจะไปเอามีดในครัวมาสู้กับ
พ่อ” ลิ่นคำนั้น แม่ก็ตบหน้าน้อยไปเต็มแรง น้อยเองก็ตกใจที่แม่
ทำแบบนี้...ไม่รู้ว่าแม่ต้องการจะสั่งสอนหรือต้องการจะ
ระบายนามณ์ แม่ตีน้อยเสียยกใหญ่ ปากก็พร่ำสอนให้กตัญญู
จนน้อยต้องรับปากว่าจะไม่คิดกับพ่อแม่นี้อีกแล้วแม่ถึงได้ยอม
หยุด...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 96)

แม่น้อยจะไม่ได้ลงมือกระทำรุนแรงกับพ่อจริง แต่เพียงความคิดก็สะท้อนให้เห็น
ความบิดเบี้ยวในใจของเด็กชายอย่างชัดเจน สิ่งนี้ทำให้เห็นว่าความรุนแรงที่พ่อกระทำต่อน้อย และ
ที่น้อยเห็นพ่อกระทำต่อแม่ได้สร้างความริ้วรานและความโกรธเกลียดพ่อในใจของเขาอยู่เสมอ
และสิ่งนี้เองก็อาจกลายเป็น “ระเบิดเวลา” เช่นเดียวกับที่น้อยเคยมองพ่อ ความโกรธเกลียดที่สมาชิก
ในครอบครัวมีต่อกัน เป็นเครื่องมือชั้นดีในการบ่อนทำลายสถาบันครอบครัว นอกจากความคิดที่จะ
สู้กลับพ่อแล้ว ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าน้อยซึมซับความรุนแรงจากพ่อแม่และเปลือยใช้ความรุนแรงโดยไม่
รู้ตัวอยู่หลายครั้ง เช่นเมื่อครั้งที่น้อยพยายามห้ามเจ้าบอส หมาของพ่อไม่ให้กัดเจ้าทองคำ แมวของ
เขา ความว่า

“...เมื่อเจ้าบอสเห็นเข้าก็วิ่งเข้าไปใส่เจ้าลูกแมว น้อยตกใจรีบยื่น
กางแขนขวางไว้ แต่เจ้าทองคำกลับไม่หนี แม้มันจะยังเล็กแต่
ก็ปึกหลักสู้ไม่ถอย มัน โกงตัวพองขนและขู่พ่อเสียงดัง เจ้า
บอสเห็นก็เริ่มเห่า ยิ่งเหยื่อที่ตัวเล็กกว่าคิดสู้กลับ มันก็ยิ่งเห่า

กระโหลกเสียงดังจนน้อยเองก็ตกใจ แต่แทนที่น้อยจะหวาดไล่หรือร้องให้คนช่วย เขากลับคว้าจักรยานคันเล็กของน้อยนิดแล้วทุ่มใส่หมาตัวโปรดของพ่อไปเต็มแรง...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 73)

จากข้อความที่ยกมา ทำให้เห็นว่าน้อยซึมซับความรุนแรงจากพ่อและแม่ เขาเปลือยใช้ความรุนแรงกับสิ่งมีชีวิตที่อ่อนแอกว่าตน โดยไม่รู้ตัว สิ่งนี้สะท้อนทัศนคติของผู้แต่งว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อกวนจิตใจของเหยื่อให้บิดเบือน ความรุนแรงไม่เพียงสร้างบาดแผลทางจิตใจ ให้เหยื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นเมล็ดพันธุ์อย่างดีที่จะสร้างคนที่นิยมความรุนแรงต่อไปด้วย

ในเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ผู้แต่งก็มีมุมมองต่อผลกระทบเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกัน เพียงแต่ผลกระทบที่มีต่ออัคคีไม่ใช่การสู้กลับพ่อด้วยวิธีการรุนแรง แต่เขาเลือกที่จะระบายความโกรธเกลียดต่อชีวิตกับคนที่อ่อนแอกว่า เขาเลือกที่จะกลั่นแกล้งระราน (bully) คราม เด็กชายตาบอดสีฟ้าเป็นเพื่อนห้อง ให้ครามเป็นเหยื่อความรุนแรงของเขา เหมือนที่เขาเป็นเหยื่อความรุนแรงของพ่อ เห็นได้ชัดจากการเล่นรุนแรงที่อัคคีทำต่อคราม แม้ว่าครามจะไม่เต็มใจก็ตาม ดังความว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ครามพยายามคืนหนี้ แต่ยิ่งคืนแขนที่รัดคอไว้ก็แน่นขึ้นจนหายใจไม่ออก ภาพของครามที่พยายามหนีเหมือนหนูติดจั่น ยิ่งเรียกเสียงหัวเราะเฮฮาให้กับวงของเด็กชาย โดยเฉพาะอัคคีที่หัวเราะดังกว่าใคร ๆ เขาเดินผิวปากออกไปตั้งหลัก เตรียมตัวเล่นการละเล่นนี้...อัคคีเงื้อแขนพุ่งเข้าใส่ กระแทกท่อนแขนเข้าใบหน้าครามเต็ม ๆ จนล้มหงายหลัง หัวโชนพื้น...” (รุจรวินาเอก, 2561, หน้า 43)

จะเห็นได้ว่า การเล่นของอัคคีไม่ใช่การเล่นธรรมดา เขาเล่นรุนแรงจนกรมเจ้าตัว และแม้ว่ากรมจะพยายามหนีหรือแสดงออกมาว่าไม่ชอบการเล่นของเขามากเท่าไร อัคคีก็ยิ่งตาม กลั่นแกล้งระรานกรมมากยิ่งขึ้น เขาใช้กรม เด็กชายผู้อ่อนแอกว่าเป็น “ที่ระบายอารมณ์” (รุจรวี นาเอก, 2561, หน้า 84) อย่างที่พ่อใช้เขากับแม่เป็นที่ระบายอารมณ์ และเมื่อกรมกับขมิ้นเริ่ม ขัดขึ้น เขาก็ยังไม่สบอารมณ์ ดังที่ผู้แต่งอธิบายว่า “อัคคีไม่ชอบให้มีคนกล้าหือกับเขา” (รุจรวี นาเอก , 2561, หน้า 85)เช่นเดียวกับที่วิศวกรผู้เป็นพ่อ ไม่ชอบให้เขามองด้วยสายตาทำทนาย การกระทำและ ความคิดของพ่อกับลูกที่ทาบทับกันเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าอัคคีผู้เป็นเหยื่อของความรุนแรงใน ครอบครัว ได้ซึมซับความรุนแรงเหล่านั้นและได้กลายเป็นคนที่ชอบใช้ความรุนแรง ทั้งยังชอบกลั่น แกล้งรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่นเดียวกับที่พ่อกระทำต่อเขา สิ่งนี้แสดงทัศนคติของผู้แต่งเรื่องการส่งต่อ ความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนที่กล่าวถึงความรุนแรงใน ครอบครัวโดยส่วนมากมักสร้างความขัดแย้งขึ้นบนพื้นฐานความคิดตายตัวว่าความรุนแรงนั้นมัก เกิดจากพ่อ และมีสาเหตุมาจากความยากจน การขาดการศึกษา และการติดสุรา จนกลายเป็นภาพจำ ต่อปัญหาความรุนแรง แต่วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกว่ากลุ่มนี้ได้นำเสนอให้เห็นความ หลากหลายและซับซ้อนของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *จิวกับน้อย* และ *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ที่ผู้แต่งแสดงทัศนคติว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นใน ครอบครัวชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งยังไม่มีปัญหาเรื่องการใช้สุราและสารเสพติด เช่นเดียวกัน ความยากจน การขาดการศึกษา และการติดสุราจึงไม่ใช่สาเหตุเดียวของปัญหาอย่าง ที่สังคมพยายามสร้างภาพจำ ผู้แต่งได้ชี้แนะให้เห็นว่าปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวอาจมี สาเหตุมาจากความผิดหวังในตัวเองที่ไม่สามารถทำตามความคาดหวังของสังคมได้

3.2.1.2. ปัญหาความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological Abusive)

การทำร้ายร่างกายระหว่างคนในครอบครัวเป็นความรุนแรงซึ่งปรากฏอย่างเป็น รูปธรรม แต่ความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจใน รูปแบบต่าง ๆ ทั้งด้วยวาจาและการกระทำที่สร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับเยาวชนได้เช่นเดียวกัน

ในเรื่อง *จิวกับน้อย* ความรุนแรงซึ่งน้อยได้รับไม่ได้มีเพียงการทำร้ายร่างกายเท่านั้น แต่เขายังถูกทำร้ายจิตใจจากคนในครอบครัวรูปแบบอื่น ๆ ด้วยโดยเฉพาะพ่อกับแม่ กระทั่งจิวให้ความเห็นว่า “...แต่ฉันว่ามันแปลก ๆ นะ เวลาโกรธพ่อจะทำร้ายร่างกาย ส่วนแม่จะทำร้ายจิตใจ แบ่งหน้าที่กันดีจริง ๆ...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 103) ในที่นี้ อาจกล่าวได้ว่า ทั้งประพันธ์และกรรมการต่างมีปัญหาเรื่องการควบคุมอารมณ์ แต่ประพันธ์เลือกที่จะแสดงออกทางร่างกาย คือการลงมือทำร้ายร่างกายสมาชิกในบ้าน ในขณะที่กรรมการซึ่งมีพลังกำลังน้อยกว่าเลือกที่จะคำทออย่างที่เขาเล็งเห็นว่าดีกับประพันธ์เรื่องรายรับรายจ่ายครอบครัว เมื่อคราวที่ทะเลาะกันเรื่องถุงยังชีพ

ในวรรณกรรมหลายเรื่อง เมื่อเกิดการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว ไม่ว่าจะถึงขั้นทำร้ายร่างกายกันหรือไม่ ผู้อ่านมักได้เห็นภาพของแม่ผู้ปกป้องและอ่อนโยน หลายครั้งที่แม่เอาตัวเข้าปกป้องลูกจนตัวเองได้รับบาดเจ็บ แต่กรรมการแตกต่างจากภาพจำเหล่านั้นอย่างสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้ว่าทุกครั้งที่เกิดการทะเลาะกันอย่างรุนแรงระหว่างพ่อกับน้อย เธอเลือกที่จะเพิกเฉยหรือแม้กระทั่งซ้ำเติมในบางครั้ง เมื่อพิจารณาเรื่องความรุนแรงต่อจิตใจ โดยใช้ความสัมพันธ์ของแม่กับน้อยเป็นตัวอย่าง ผู้อ่านจะเห็นว่าแม่คำทอน้อยด้วยถ้อยคำหยาบคายและทำร้ายจิตใจอย่างหนักเสมอ ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม เช่นเมื่อแม่ได้รับจดหมายเชิญผู้ปกครองจากคุณครูวันดี แม่คำน้อยทันทีโดยไม่แม่แต่จะไตร่ตรองว่าน้อยทำผิดจริงหรือไม่ ความว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“รู้ไหมว่าถูกเชิญผู้ปกครองแบบนี้มันทำให้แม่เสียหน้าแค่ไหน

เด็กเลว สารเลวจริง ๆ” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 103)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดว่าแม่ทำร้ายจิตใจน้อยไม่ต่างจากที่พ่อทำร้ายร่างกาย คือเมื่อครั้งที่น้อยบอกครอบครัวว่าเขาสามารถสอบโควตาเข้าโรงเรียนชายล้วนที่มีชื่อเสียงแห่งเดียวกับพี่ใหญ่ได้ แต่กรรมการไม่ได้รู้สึกยินดีกับความสำเร็จของลูก เธอกลับพูดว่า

“คน โง่อย่างแกจะมีปัญญาไปเข้าที่นั่นได้ยังไง วัน ๆ มีแต่สร้าง
ปัญหา อีเด็กสารเลวไร้ค่า มีแต่เลือดชั่วของพ่อแกนั่นแหละ...อย่า
มาเสือก อีเด็กไร้ค่า มึงจะไปตาย โหงตายเป็นที่ไหนก็ไปเลยไป...”
(สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 146)

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่แม่ย้ำกับน้อยเสมอ คือเขาเป็นคน “เลว”
และ “ไร้ค่า” ถ้อยคำเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้น้อยกลายเป็นคนขาดความมั่นใจและขาดความ
ภาคภูมิใจในตัวเอง แต่ยังทำให้เขารู้สึกว่าไม่ได้รับความรัก ความเชื่อใจ และการสนับสนุนจากคน
ในครอบครัว ซึ่งอาจกลายเป็นบาดแผลทางจิตใจ และส่งผลต่อบุคลิกภาพ สภาพจิตใจ และการ
เติบโตของเขาด้วย

ความรุนแรงอีกประเภทหนึ่งซึ่งมักไม่ค่อยได้รับการนำเสนอคือความรุนแรงจาก
การ “เพิกเฉย” ของคนในครอบครัว ในเรื่อง *จิวกับน้อย* นำเสนอภาพความรุนแรงดังกล่าวได้อย่าง
ชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่าน้อยไม่เพียงแต่ถูกตบตีจากพ่อ ถูกคำทอจากแม่เท่านั้น เขายังเป็นลูกชายเพียง
คนเดียวที่ถูกละเลยเสมอ ตัวอย่างที่ชัดเจนตัวอย่างหนึ่ง คือทั้งพ่อและแม่ไม่เคยไปร่วมงานวันพ่อ
และวันแม่ของน้อยเลย ประพันธ์และกรรณิการ์เข้าร่วมเฉพาะงานวันพ่อและงานวันแม่ของน้องนิต
น้องชายของเขา แต่ไม่เคยแม้แต่จะใส่ใจว่าน้อยก็เรียน โรงเรียนเดียวกันกับน้องชายของเขา และเขา
ก็ต้องการมีพ่อหรือแม่ไปร่วมงานของโรงเรียนไม่ต่างกัน แม้ความเพิกเฉยละเลยนี้จะดู “ธรรมดา”
แต่ก็ส่งผลกระทบต่อจิตใจน้อยอย่างรุนแรง เพราะนอกเหนือจากถ้อยคำคำทอที่น้อยได้รับจากคน
ในครอบครัวแล้ว ความเพิกเฉยละเลยเช่นนี้ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้น้อยรู้สึก “ถูกทอดทิ้ง” ทั้งที่
ยังอยู่กับครอบครัว ดังความว่า

“...รถแล่นมาจอดที่ข้างโรงเรียน น้องนิตรีบจูงมือพ่อ พาวิ่งไปหา
กลุ่มเพื่อน ๆ แล้วรีบอวดพ่อเป็นการใหญ่...จนกระทั่งถึงเวลาที่
ทุกคนต้องไปรวมกันที่โรงโขน พ่ออุ้มนิตมาส่งให้ครูประคิดซึ่ง
เป็นครูประจำชั้นแล้วพูดบางอย่างออกมาที่น้อยแทบจะไม่เชื่อหู
“ผมขอฝากนิตด้วยนะครีบบ พอดีผมติดธุระด่วน ถ้าไม่สำคัญจริง

ๆ ก็ไม่อยากปลีกตัวออกไปอย่างนี้หรือครับ... ครูประภคินขึ้นไป
นั่งแทนผมได้เลย ผมไม่อยากให้น้องนิตต้องนั่งมองเพื่อนอยู่คน
เดียว มันต้องเป็นความทรงจำที่แย่มากแน่...” (สุริศร แก้วม่วง,
2561, หน้า 109)

จากข้อความที่ยกตัวอย่าง จะเห็นว่าพ่อแม่ของน้อยต่างเห็นความสำคัญของงาน
โรงเรียน แต่กลับเลือกที่จะใส่ใจแต่เพียงน้องนิต และละเลยความรู้สึกของน้อย ในขณะที่ประภคิน
เข้าใจดีว่าการต้องนั่งมองเพื่อน ๆ กราบเท้าคุณพ่อ โดยที่ตัวเองไม่ได้ร่วมกิจกรรมนั้นจะทำให้เด็ก
รู้สึกแปลกแยก และกลายเป็นบาดแผลทางจิตใจ แต่เขากลับไม่ได้ตระหนักว่าน้อยก็สมควรได้รับ
ความเอาใจใส่ไม่ต่างกัน การเพิกเฉยละเลยและเลือกปฏิบัติกับคนในครอบครัวเช่นนี้ สร้างบาดแผล
ทางจิตใจให้ผู้ถูกกระทำได้ไม่ต่างจากความรุนแรงทางกายและทางวาจาซึ่งได้กล่าวถึงไปแล้ว
เพราะสิ่งนี้ทำให้เยาวชนรู้สึกว่าคุณไม่สำคัญ ถูกลืม ไม่มีตัวตน และยิ่งไปกว่านั้นคือ “ไม่เป็นที่รัก”
ของคนในครอบครัว

น้อยรับรู้ความเพิกเฉยของคนในครอบครัวต่อเขา ดังที่เขาหมกนิยามตัวเองเป็น
“มนุษย์ล่องหน” โดยเฉพาะเมื่อมีทั้งพี่ใหญ่และน้องเล็กอยู่ด้วย อย่างที่น้อยพิสูจน์กับจิวว่า

“...พุดจบน้อยก็ลุกไปหาพ่อที่นั่งเขียนแบบอยู่ที่โต๊ะทำงาน
ภายในห้องนั้นมีน้องนิตกำลังเล่นระบายสีภาพอยู่ด้วย น้อยเดิน
วนไปวนมาอยู่นานแล้วออกจากห้อง เขาเดินไปที่โต๊ะอ่าน
หนังสือของพี่ แม่กำลังสอนภาษาอังกฤษให้พี่ใหญ่ น้อยโบกมือ
แล้วเดินไปมาแต่กลับไม่มีใครหันมามองน้อยเลย น้อยเดินได้สัก
พักก็เดินมาหาฉันแล้วยิ้มให้อย่างผู้ชนะ “เห็นไหมว่าฉันเองก็
ล่องหนได้เหมือนกัน ฉันจะบอกความลับให้นะ ถ้าเมื่อไรที่มีพี่
ใหญ่กับน้องนิตอยู่ด้วย ฉันจะหายตัวได้...” (สุริศร แก้วม่วง,
2561, หน้า 25)

แม้ว่าน้อยจะพยายามปลอบใจตัวเองเสมอว่าพ่อกับแม่มีเหตุผลที่จะไม่ใส่ใจเขา แต่ผู้อ่านก็ยังได้รับรู้ความรู้สึกนึกคิดจริง ๆ ของน้อยผ่านคำบอกเล่าของ “จิว” หรือ “ฉัน” ผู้บรรยายเหตุการณ์แบบรู้แจ้งซึ่งเป็นเพื่อนในจินตนาการของน้อย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นจิตใต้สำนึกของน้อยเอง ซึ่งมักจะพูดอยู่เสมอว่าพ่อกับแม่ไม่รักเขา และเขาเป็นส่วนเกินของครอบครัว หรือแม้กระทั่งเขาไม่สมควรจะเกิดมา ดังเช่นคราวที่น้อยตั้งคำถามว่าพ่อกับแม่ต้องการมีลูก 3 คนจริงหรือไม่ และจิว จึงตั้งคำถามว่า “ถ้าเธอเกิดเป็นผู้หญิง พ่อก็ไม่จำเป็นต้องมีลูกอีกคนใช่ไหม” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 24)

การสนทนาระหว่างน้อยกับจิวเป็นการสนทนาที่เรียบง่าย แต่หากพิจารณาแล้วจะพบว่า จิวไม่ใช่เพื่อนจริง ๆ ของน้อย แต่เป็นตัวตนที่เขาสร้างขึ้นมาจากจินตนาการเพราะความว่าหวั การพูดคุยของน้อยกับจิว จึงเปรียบเสมือนการคุยกับจิตใต้สำนึกที่น้อยพยายามปฏิเสธ จึงอาจกล่าวได้ว่า แท้จริงแล้วเสียงของจิวและเสียงของน้อยคือเสียงเดียวกัน และทุกครั้งที่จิวพูดถึงความเจ็บปวดทรมานจากการถูกละเลย จิวกำลังพูดแทนน้อยซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ และยังทำให้ผู้อ่านตระหนักด้วยว่า ความเพิกเฉยนั้น “รุนแรง” กว่าที่คิด และสร้างบาดแผลให้กับเด็กได้ไม่ต่างกัน

นอกจากเรื่อง *จิวกับน้อย* แล้ว *วันเกิดของเค้าโมง* ก็เป็นนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้วอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจเสนอปัญหาความรุนแรงทางจิตใจที่ครอบครัวกระทำต่อเยาวชนได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ชัดเจนตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงออกถึงความรุนแรงทางจิตใจในครอบครัวในเรื่อง *วันเกิดของเค้าโมง* คือการที่ไม่มีใครในครอบครัวจำวันเกิดของเธอได้เลย ดังความว่า

“...เสียงแม่หายไปในตอนท้าย เค้าโมงยื่นถือ โทรศัพท์หนึ่ง
 อุดสำหั้นกว่าแม่จะจำวันเกิดได้ ที่แท้แค่โทรมาบอกให้หาของกิน
 ให้พี่น้อง...แม่พูดเร็วปรือ ไม่มีช่องให้แทรก เค้าโมงได้แต่ยืนฟัง
 จนปลายสายตัดไป มองดูหน้าจอ โทรศัพท์ดับลงด้วยความรู้สึก
 ยากจะบรรยาย

ไม่มีใครจำวันเกิดเธอได้จริง ๆ...” (จันทรังสี, 2561,
 หน้า 21)

นอกจากคนในครอบครัวจะลืมวันเกิดของเค้าโมงแล้ว ผู้อ่านจะเห็นได้ว่า พ่อแม่มักจะละเลยรายละเอียดต่าง ๆ ในชีวิตของเค้าโมงเสมอ และในขณะที่พี่สาวและน้องสาวของเค้าโมงได้รับการเอาใจใส่และคำชมเชยจากพ่อแม่แม่แต่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เค้าโมงกลับถูกมองข้ามอย่างไม่ไยดี ดังตัวอย่างจากเมื่อครั้งที่พ่อแม่ส่งเค้าโมงและนกกระต๊อดไปเรียนทำอาหาร เค้าโมงพยายามทำพริกหวานไปอวดพ่อแม่ แต่เมื่อเธอทำกล่องอาหารหกเพราะพยายามหยิบพริกขี้หนูมาเซ็ดมีอน้องสาว แม่กลับต่อว่าเธอว่าเธอสร้างปัญหา ความว่า

“...แม่จอตกลงข้างทาง เปิดประตูหยิบพริกขี้หนูเปียกมาเซ็ดมีอเค้าโมง พยายามเซ็ดรอยน้ำมันบนกระโปรง แล้วก็หยิบกล่องพริกหวานติดมือไปด้วย เค้าโมงนึกว่าแม่จะนำไปวางไว้บนเบาะหน้า แต่แม่กลับเดินไปที่ถังขยะ หย่อนทิ้งลงไปโดยไม่มอง

“เสียเวลาไปรับไปส่งให้ทำกิจกรรมแล้วยังต้องมาปวดหัว” แม่บ่นเมื่อกลับมาขึ้นรถ “ทีหลังไม่ทำอย่างนี้อีกแล้วนะเค้าโมง...” (จันทร์ทรงสิทธิ์, 2561, หน้า 39)

นอกจากการละเลยที่แม่กระทำต่อเค้าโมงอย่างเห็นได้ชัดแล้ว แม่ยังแสดงออกอย่างชัดเจนด้วยว่าไม่ต้องการรักษาหัวใจของเค้าโมง ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าแม่เลือกที่จะโยนความผิดและตำหนิเค้าโมงเพียงคนเดียวเรื่องทำอาหารหก แต่เพิกเฉยต่อนกกระต๊อดซึ่งเป็นคนที่กินขนมมูมมามหกเลอะเทอะคนแรก ถึงนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม่ปฏิบัติต่อลูกด้วยอคติ และเค้าโมงต้องแบกรับความผิดที่ตนเองไม่ได้ก่อแต่เพียงลำพัง เค้าโมงมีสถานะเป็น “ถังขยะ” ของครอบครัวไม่ต่างจากน้อยในเรื่อง *จิวกับน้อย* และแม้ว่าเค้าโมงจะไม่ได้รับความรุนแรงจากคนในครอบครัวด้านอื่น ๆ ร่วมด้วยเช่นเดียวกับน้อย แต่การกระทำของพ่อกับแม่ก็สร้างบาดแผลทางจิตใจให้เค้าโมงได้ไม่ต่างกัน เพราะการกระทำของพ่อกับแม่เป็นเครื่องยืนยันว่าเค้าโมงไม่เป็นที่รักเท่ากับพี่น้อง และเธอยังต้องแบกรับความผิด โดยไม่เคยได้แบ่งปันความชอบจากคนในครอบครัวด้วย ความน้อยเนื้อต่ำใจเหล่านี้จึงสะสมและพัฒนาเป็นภาวะซึมเศร้าที่เค้าโมงต้องเผชิญในเวลาต่อมา และการปฏิบัติต่อลูกอย่างไม่เท่าเทียมเช่นนี้ยังทำให้เกิดคามโกรธเกลียดพี่น้องขึ้นในใจของเค้าโมงด้วย

อย่างไรก็ตาม วันเกิดของเค้าโมง ได้นำเสนอทางออกให้กับเยาวชนที่เผชิญปัญหา ดังกล่าวเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่าในตอนจบ เค้าโมงตัดสินใจขอร้องให้ทุกคนในครอบครัวเข้ารับการบำบัดจากศูนย์รับปรึกษาปัญหาครอบครัว และเธอยังเสนอให้ทุกคนในครอบครัวหันหน้าเข้ามาคุยกันเพื่อปรับความเข้าใจ แม้ว่าปมปัญหาสำคัญของเรื่องจะแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว แต่สิ่งนี้ก็สะท้อนให้เห็นความคิดของผู้แต่งว่ามองปัญหาการทำร้ายจิตใจกันของคนในครอบครัวเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นคนนอก ไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาที่คนในครอบครัวจะสามารถแก้ไขได้เองเสมอไป นอกจากนี้ การเลือกใช้การบำบัดโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นทางออกของปัญหาในครอบครัวของเค้าโมงยังสะท้อนทัศนคติของผู้แต่งต่ออาการทางจิตด้วย ว่าไม่ใช่เรื่องน่าอายและเป็นเรื่องต้องห้ามในสังคม ในทางกลับกัน อาการทางจิตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และต้องการได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม การสร้างทัศนคติที่ดีเช่นนี้ในวรรณกรรมเยาวชนนับว่าเป็นการเสนอแนะทางออกที่ไม่เพื่อฝันและสามารถปฏิบัติได้จริงให้กับเยาวชนด้วย

นอกจากครอบครัวสมัยใหม่ที่ประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกวยังนำเสนอให้เห็นความรุนแรงทางจิตที่เกิดขึ้นในครอบครัวขยาย ซึ่งเป็นครอบครัวไทยแบบดั้งเดิมด้วย ในเรื่อง *ริมคลองนั้นมีผมกับเปิด* ของ คบเพลิง สราญ นำเสนอให้เห็นความโดดเดี่ยวและความรุนแรงที่เด็กกำพร้าต้องเจอในครอบครัวขยาย

เหตุการณ์ความรุนแรงทางอ้อมที่ชัดเจนที่สุดเหตุการณ์หนึ่งคือเมื่อเสียน่าน พี่เขยของหยก แอบฆ่าฝูงเป็ดของหยกทั้งหมดเพื่อมาทำเป็ดพะโล้สำหรับวันตรุษจีนในขณะที่หยกไปโรงเรียน ความว่า

“...ภาพที่เห็นอยู่ตรงหน้าเวลานี้คือเป็ดพะโล้ห้อยเรียงรายเป็นดับ อยู่บนราว! บางตัวเพิ่งถูกแขวนขึ้นไป เห็นแกว่งโตงเตงไปมา น้ำมันบนตัวหยดดังลงหม้ออะลูมิเนียมที่รองรับอยู่เบื้องล่าง...แต่แล้วหัวใจของผมก็พลันแหลกสลายเมื่อสายตามาสะดุดที่ศพของเป็ดตัวหนึ่ง แม้จะดูไม่หล่อเหลาเหมือนตอนเป็น ๆ แต่ขาที่โค้งงออยู่นั้น...มันต้องเป็นเจ้าไก่ของผมแน่นอน...อันที่จริงเป็ดของผมไม่ใช่เป็ดพันธุ์เนื้อ พวกมันไม่ใช่เป็ดเทศโปิยฉ่าย หรือเป็ด

ปักกิ่งที่หนังสืออ้วนตัวใหญ่ เปิดเหล่านี้เป็นเพียงลูกของไอ้
 ค่อมนั่งเขียวไอ้อ้วนนั่งเกลบที่แม่ผมนำมาจากนครปฐม...ยังทำ
 ให้ภาพของคนซึ่งกำลังสาละวนอยู่ราวเปิดพะโล้นั้นดูน่ารังเกียจ
 ยิ่งขึ้น...” (คบบเพลิง สราญ, 2561, หน้า 59)

แม้ว่าเปิดจะไม่ใช่สัตว์เลี้ยงทั่ว ๆ ไปเหมือนสุนัขหรือแมว แต่ในเรื่อง *ริมคลองนั้น* มีผมกับเปิด ผู้อ่านจะพบว่าเปิดของหยกนั้นเปรียบเสมือนญาติสนิทอันเป็นตัวแทนของแม่ซึ่งจำต้องทิ้งเขาไว้กับลุงและป้าเพื่อไปทำงานในคณะงิ้ว เปิดของหยกจึงเป็นทั้งเพื่อนและครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่เฮียห่านฆ่าเปิดของเขาทั้งฝูงเพื่อนำมาทำเปิดพะโล้ทั้งที่เปิดเหล่านี้ไม่ใช่เปิดพันธุ์เนื้อ จึงเป็นการทำร้ายจิตใจหยกอย่างถึงที่สุด

นอกจากนี้ผู้อ่านยังจะพบว่า ความเศร้าเสียใจและความเจ็บปวดของหยกถูกมองข้ามอยู่เนื่อง ๆ จากคำขอโทษของพี่ส้มจิน ภรรยาของเฮียห่าน ที่ว่า “...ไว้พี่จะซื้อลูกเปิดมาให้ใหม่ จะซื้อมาให้เยอะ ๆ เลย...” (คบบเพลิง สราญ, 2561, หน้า 62) คำขอโทษอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ ของส้มจินทำให้ผู้อ่านรับรู้ว่ามีแม่จะเป็นครอบครัว “เดียวกัน” แต่ลูกพี่ลูกน้องของหยกไม่ได้ใส่ใจหยกมากพอที่จะสังเกตเห็นความผูกพันที่มากกว่าปกติทั่วไปของหยกกับเปิดของเขา สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าหยกถูกเพิกเฉยละเลยจากคนในครอบครัว แม้ว่าลุงกับป้าจะพยายามแสดงออกว่ารักเขามากเท่าใด แต่หยกก็ยังไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่อย่างที่คน “ใน” ครอบครัวควรจะได้รับอยู่ดี

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเฮียห่านได้ขอโทษหยก และขออโหสิกรรมให้กับฝูงเปิดที่เขาฆ่าไป เพราะเปิดที่เหลืออยู่ช่วยชีวิตเขาไว้จากอันตรายต่างถิ่น และหยกก็เลือกที่จะให้อภัย (คบบเพลิง สราญ, 2561, หน้า 109) ทำให้ความขัดแย้งระหว่างพี่เขยและน้องชายจบสิ้นลง สะท้อนความคิดของผู้แต่งว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถจบลงได้ถ้าหากคนในครอบครัวยอมรับฟังและให้อภัยกัน แตกต่างจากแนวคิดของผู้แต่งในเรื่อง *วันเกิดของเค้าโมง* ซึ่งมองว่าปัญหาการทำร้ายจิตใจกันของคนในครอบครัวต้องได้รับการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญอย่างจริงจัง กลับกันผู้แต่งนำเสนอแนวคิดที่ว่าค่านิยมเรื่องบุญคุณและศีลธรรมในสังคมไทย จะสามารถทำให้ความขัดแย้งในครอบครัวเบาบางลงได้ ตราบใดที่คนในครอบครัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังคงพยายามทำดีต่อกันอย่างไม่ลดละ ถึงแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะเป็นแนวคิดในอุดมคติ แต่ *ริมคลองนั้น* มีผมกับเปิด

ก็ได้แสดงให้เห็นความพยายามในการอนุรักษ์ค่านิยมเรื่องระบบบุญคุณและการตอบแทนบุญคุณในสังคมไทยไว้อย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวรูปแบบต่าง ๆ จะได้รับการกล่าวถึงบ่อยครั้งในวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมเยาวชน แต่วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วไม่ได้เพียงสะท้อนให้เห็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนเท่านั้น แต่ยังพยายามแสดงให้เห็นความซับซ้อนของปัญหาเหล่านั้น เช่น การนำเสนอปัญหาความรุนแรงในครอบครัวชนชั้นกลางซึ่งไม่ได้ประสบปัญหาความยากจนและปัญหาเศรษฐกิจ อย่างที่เกิดขึ้นในครอบครัวของน้อยใน *จิวกับน้อย* และครอบครัวของเค้าโมงใน *วันเกิดของเค้าโมง* และนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวชายซึ่งเป็นครอบครัวในอุดมคติของไทย อย่างปัญหาระหว่างหยกกับเสียว่านในเรื่อง *ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด* สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วไม่ได้มุ่งนำเสนอปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นภาพตายตัว (stereotype) และไม่ได้มีแนวคิดในการสร้างภาพจำหรืออคติทางชนชั้นว่าความรุนแรงดังกล่าวล้วนมีที่มาจากการศึกษา ความยากจน ปัญหาทางเศรษฐกิจ และการเสพติดสุรา แต่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความซับซ้อน และอาจมีที่มาจากค่านิยมชายเป็นใหญ่ในสังคม ซึ่งขัดแย้งกับความเป็นจริงในปัจจุบันอย่างที่ปรากฏในเรื่อง *จิวกับน้อย* หรือมีที่มาจากความคาดหวังในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดความกดดันและการแข่งขันกันในครอบครัว รวมทั้งความคาดหวังที่สูงเกินไปของพ่อแม่อย่างที่ปรากฏในเรื่อง *วันเกิดของเค้าโมง* พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วยังได้นำเสนอผลลัพธ์จากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวด้วย ว่าอาจก่อให้เกิดความผิดปกติทางจิตใจแก่เยาวชนได้ เช่น การซึมซับความรุนแรงจากครอบครัว แล้วกลายเป็นคนที่นิยมความรุนแรง อย่างตัวละครน้อยในเรื่อง *จิวกับน้อย* ซึ่งมีความคิดจะใช้มีดต่อสู้กับพ่อ และอคติจากเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ซึ่งกลายเป็นเด็กที่ระรานรังแกเด็กคนอื่น รวมถึงการเกิดภาวะซึมเศร้า เช่น เค้าโมงในเรื่อง *วันเกิดของเค้าโมง* และการเกิดภาวะเก็บตัว เช่น ไก่จุก พี่สาวของเค้าโมง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ของความรุนแรงนั้นมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับที่กระทบต่อเยาวชนเอง กระทบต่อครอบครัว และกระทบต่อสังคมนอกครอบครัว

อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วไม่เพียงแต่นำเสนอปัญหาและผลกระทบของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น แต่วรรณกรรมกลุ่มนี้ยังเสนอแนะแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ด้วย เช่น การนำเสนอให้ใช้ค่านิยมในสังคมในการแก้ไขปัญหา อย่างการใช้ระบบ “บุญคุณ” ช่วยแก้ปัญหาในเรื่อง *ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด* ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาในอุดมคติ แต่แสดงถึงความส่งเสริมและอนุรักษ์ค่านิยมดั้งเดิมของไทย และการเสนอให้ครอบครัวที่ประสบปัญหาเข้ารับการบำบัดรักษาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยตรงในเรื่อง *วันเกิดของเค้าโมง* ซึ่งแสดงให้เห็นความพยายามในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการรักษาภาวะจิตเภท

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วมีคุณค่าในฐานะวรรณกรรมเยาวชนซึ่งสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นใน “บ้าน” ของเยาวชน เพราะนอกจากวรรณกรรมกลุ่มนี้จะพยายามนำเสนอความซับซ้อนของปัญหา และอธิบายผลกระทบซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ แล้ว ยังได้นำเสนอวิธีการแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ด้วย

3.3. ปัญหาเยาวชนกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

นอกจากปัญหาภายในจิตใจ และปัญหาภายในครอบครัวที่เด็กและเยาวชนต้องเผชิญแล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2558-2561 ยังมีการนำเสนอปัญหาเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับสังคมด้วย ได้แก่ ปัญหาเยาวชนกับความกดดันทางการเมือง และปัญหาเยาวชนกับสิ่งแวดล้อม

3.3.1. ปัญหาเยาวชนกับความเหลื่อมล้ำและความยากจน

ที่ผ่านมา ปัญหาสังคมที่มักได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชน มักเป็นเรื่องของความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม ซึ่งส่งผลให้เยาวชนไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการศึกษา ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วกลุ่มที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ก็ยังคงปรากฏปัญหาดังกล่าวอยู่ เช่น เดียวกัน ดังที่ปรากฏในเรื่อง *แม่น้ำสีทอง* และ *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น*

ในเรื่อง *แม่น้ำสีทอง* กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งส่งผลให้เยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาและโอกาสในชีวิตไม่เท่ากันอย่างชัดเจน ดังความว่า

“...ชีวิตอายุสิบสี่ปี จบ ป. หกมานานแต่ไม่ได้เรียนต่อ นอกจาก
ครอบครัวค่อนข้างยากจนแล้ว พ่อแม่ของชีวิตอาศัยอยู่ในเรือ
รับจ้างถิ่นอื่น ช่วงที่พ่อแม่ไม่อยู่ ชีวิตอาศัยวัดเป็นที่พักพิง เขาจะ
ตื่นแต่เช้ามีค แล้วขึ้นมอเตอร์ไซค์รับจ้างไปที่สะพานปลา...ชีวิต
เป็นเด็ก ไม่มีบ้าน และเป็นลูกคนยากจน เด็กที่อ่อน วยกว่า
นอกจากจะไม่เกรงใจแล้ว ยังแสดงกิริยาคูหมิ่น...” (เอกอรุณ,
2561, หน้า 10)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า *มาน้ำสีทอง* บรรยายความเหลื่อมล้ำในสังคม
ออกมาได้อย่างชัดเจน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำนั้น ก็คือเยาวชนซึ่งอายุเพียง 14
ปี และไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าชีวิตไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนต่อจนจบการศึกษาภาค
บังคับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดให้ผู้ปกครองต้องส่งเด็กใน
ปกครองเข้ารับการศึกษภาคบังคับขั้นต่ำ 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสามารถตีความได้ว่า
รัฐและผู้ปกครองต้องให้เด็กรับการศึกษตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 3

ทั้งนี้ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการศึกษเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพ
ชีวิตของคน รัฐจึงมีหน้าที่ในการจัดสรรการศึกษาให้กับเยาวชนอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีข้อกเว้น
เพราะรัฐมีหน้าที่ในการดูแลสวัสดิภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การที่ชีวิตถูกผลักออก
จากระบบการศึกษา และยังคงปล่อยปละละเลยจนต้องใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง จึงไม่เพียงแต่แสดงให้เห็น
เห็นว่าชีวิตถูกลดโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าเยา
ชนกำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มาจากการบริหารจัดการของรัฐด้วย

ในขณะที่เดียวกัน เยาวชนฐานะยากจนที่ยังคงอยู่ในระบบการศึกษาก็ต้องเผชิญกับ
ปัญหาการขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล หรือระบบการศึกษาที่ดี ดังความว่า

“...แรกเขาเดินเข้าห้องสมุด โรงเรียน หาหนังสือแบบเรียน
วิทยาศาสตร์ในหมวดชีววิทยา...ด้วยข้อจำกัดของโรงเรียนวัดบ้าน

นอกจากนี้ให้พยายามรื้อค้นอย่างไรเขาก็ไม่พบหนังสือที่ต้องการ เพราะส่วนใหญ่เป็นแบบเรียนและนิตยสารเก่า ๆ ที่ได้รับบริจาค

ห้องสมุดโรงเรียนไม่อาจช่วยอะไรได้ สนั่นถึงอินเทอร์เน็ตที่เขาไม่เคยมีโอกาสใช้ ได้ยินแต่ครูสมพลพูดให้ฟังว่าค้นหาข้อมูลสารพัดได้จากกูเกิล

ทั่วตำบลชายทะเลมีร้านอินเทอร์เน็ตเพียงแห่งเดียว... โรงเรียนวัดคงแสมมีคอมพิวเตอร์เพียงสองเครื่อง ทั้งหมดอยู่ในห้องธุรการ ครูเท่านั้นที่เข้าถึงเครื่องไอทีเหล่านี้...” (เอกอรุณ, 2561, หน้า 47-48)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนส่งกระทบให้เยาวชนขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่ดี จะเห็นได้ว่า ถึงแม้พวกเขาจะยังคงอยู่ในระบบการศึกษา แต่ที่ระบบการศึกษานั้นก็ไม่ดีพอที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขาได้ ดังที่สนและโต ซึ่งสนใจจะเพาะเลี้ยงม้าน้ำขาย ไม่สามารถหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากห้องสมุดของโรงเรียนได้เลย ทั้งที่โรงเรียนควรเป็นสถานที่ที่สนับสนุนให้พวกเขาเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการพัฒนาตัวเอง และยิ่งไปกว่านั้น โรงเรียนก็ไม่สามารถช่วยให้พวกเขาเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ ทั้งที่อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือจำเป็นในการค้นคว้าข้อมูลด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน

นอกจากความเหลื่อมล้ำและความยากจนจะตัดโอกาสทางการศึกษาและบิบบังคับให้เยาวชนต้องอยู่ในระบบการศึกษาที่ไม่ดีแล้ว ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลให้เยาวชนรู้สึกแปลกแยกและอับอายด้วย ดังความว่า

“...สนสบตากับโตนั่งอยู่นานเหมือนเกียกกันตอบ ไม่ยากที่จะให้เหตุผลตามความเป็นจริง แค่อยากมีเงินซื้อกางเกงตัวใหม่ ทว่าความอายก็ทำให้ความจริงหลุดออกจากปากได้ไม่ง่าย แม้ทั้งสองเกิดมามีพ่อแม่ฐานะยากจน แต่ไม่ยากให้คนอื่นดูหมิ่น หรือ

อย่างน้อย ๆ ก็ต้องไม่ค้อยไปกว่าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเรือ และ
เหนือกว่าคนที่มาอาศัยวัดกินนอน...” (เอกอรุณ, 2561, หน้า 18)

ข้อความข้างต้นนำเสนอปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนได้อย่างน่าสนใจ ประการที่หนึ่งคือ ถึงแม้ว่าสนและโต๊ไม่ได้ประสบปัญหารุนแรงถึงขนาดหมดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อไปจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างที่ชัดเจน แต่ความยากจนก็ทำให้สนและโต๊ไม่มีเงินพอที่จะซื้อกางเกงนักเรียนตัวใหม่ ทั้งที่กางเกงนักเรียนตัวเก่าถูกปะช้ำจนยับเยินไปแล้วก็ตาม และสิ่งนั้นทำให้เด็กทั้งสองคนรู้สึกอาย ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในตัวเองได้ ดังนั้นข้อความดังกล่าวจึงไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำ แต่ยังเสนอแนะด้วยว่าชุดนักเรียนอาจไม่สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในโรงเรียนได้จริง เพราะต่อให้มีชุดนักเรียน แต่หากความเหลื่อมล้ำและความยากจนในสังคมไม่ได้รับการบำบัดแก้ไข ชุดนักเรียนเก่า ๆ ขาด ๆ ที่เด็กต้องใส่ไปโรงเรียนก็อาจกลายเป็นเครื่องหมายของความยากจน และทำให้เด็กรู้สึกอับอายได้ยิ่งดี ส่วนประการที่สองคือ ถึงแม้ *ม้าน้ำสีทอง* อาจไม่ได้สะท้อนแต่เพียงว่าคนในชนบทที่มีฐานะยากจนรักใคร่กลมเกลียวและพึ่งพาอาศัยกันมากเพียงใด กลับกัน นวนิยายเรื่องนี้กลับสะท้อนให้เห็นการแบ่งแยกชนชั้นกันเองในสังคมชนบทที่ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน ดังที่สนกับโต๊ไม่ยอมรับรวมพวกเขาว่าเป็นพวกเดียวกับชิต ซึ่งเป็นเด็กวัด

ยิ่งไปกว่านั้นเรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* ก็ยังนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำและความยากจนด้วยว่า เพราะความเหลื่อมล้ำและความยากจนนี้ ทำให้เยาวชนต้องทำงานหาเงินเกือบทุกช่องทางที่ทำได้เพื่อให้ตัวเองยังคงได้อยู่ในระบบการศึกษา และเพื่อจุนเจือครอบครัว จนบางครั้งเยาวชนกลุ่มนี้ถึงขั้นต้องเอาสวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิตเข้าแลกด้วยซ้ำ ดังเช่นเมื่อสนกับโต๊ต้องลงเรือออกทะเลไปปล่อยม้าน้ำ สนกับโต๊บอกพ่อกับแม่ว่าพวกเขาต้องการไปฝึกงานในเรือหาปลาของน้ำเอก ซึ่งให้โอกาสพวกเขาลองออกทะเล สนว่าย่น้ำเก่งจึงสามารถขอพ่อแม่ไปลงเรือได้ง่าย กลับกันกับ โต๊ ซึ่งว่าย่น้ำไม่เป็นและกลัวทะเลมาก โต๊ไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนเพราะอายุเขาคาดหวังให้พ่อกับแม่ห้ามไม่ให้เขาออกเรือ เพราะรู้ว่าเขาว่าย่น้ำไม่เป็น แต่ทันทีที่โต๊บอกเรื่องฝึกงานกับพ่อและแม่ ทั้งพ่อและแม่ของเขาก็สนับสนุนให้เขาออกเรือทันที ทั้งที่รู้ว่าเขาว่าย่น้ำไม่เป็น และการออกเรืออันตรายมาก เพราะเหตุผลเพียงอย่างเดียว คือหากเขาออกเรือได้ ครอบครัวก็มี

เงินมาจนเจอเพิ่ม สิ่งนี้สร้างความหวาดกลัวให้กับโตเป็นอย่างมาก แม้สุดท้ายเขาจะตัดสินใจไม่ออก
เรื่องก็ตาม ดังความว่า

“...สีหน้าไม่สบายใจของเพื่อนทำให้สะดวกว่าโตคงถูกพ่อแม่ห้าม
เหมือนกัน

สนเตรียมเสื้อผ้าและของกินมาพร้อมในเป้ใบเล็ก ส่วนโตยืน
รอเพื่อนตัวเปล่า

“เข้าไปด้วยไม่ได้” โตพูด

“พ่อหรือแม่ห้ามเอ็ง

ได้สายหน้าแล้วฝันยิ้มอาย ๆ

“ไม่มีใครห้าม แต่ข้ากลัวทะเล” (เอกอรุณ, 2561, หน้า 72)

จะเห็นได้ว่า *ม่านน้ำสีทอง* นำเสนอภาพสะท้อนความเหลื่อมล้ำและความยากจนใน
สังคมไทยได้อย่างน่าสนใจ เพราะนวนิยายเยาวชนเรื่องนี้ ไม่เพียงแต่นำเสนอว่าความเหลื่อมล้ำและ
ความยากจนทำให้เยาวชนเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างไรเท่านั้น แต่ยังนำเสนอให้ผู้ผู้อ่าน
ประจักษ์ด้วยว่า ในสังคมชนบทที่เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน เยาวชนบางคนถึงขั้น
ต้องเอาสวัสดิภาพในชีวิตเข้าแลกเพื่อให้ได้เงินมาคงสภาพการศึกษาของตนเอง และเพื่อจุนเจือ
ครอบครัว และที่น่าเศร้ายิ่งกว่านั้น คือพ่อแม่ของเยาวชนเหล่านี้ก็ยินดีให้พวกเขาเอาสวัสดิภาพใน
ชีวิตของตนเองเข้าแลกกับเงินเพียงน้อยนิด เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจบีบบังคับให้พวกเขาไม่มี
ทางเลือก *ม่านน้ำสีทอง* จึงไม่ได้เพียงนำเสนอภาพสะท้อนความมดงามและความเอื้ออาทรใน
สังคมไทยอย่างที่ปรากฏในบทความเรื่อง *ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวน
แคว่ พ.ศ. 2558-2561* ของ HU QIUBO และ ชีร์ โชติ เกิดแคว่ (QIUBO and เกิดแคว่, 2021) เท่านั้น
แต่ยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนส่งผลกระทบต่อทั้งการศึกษา
และสวัสดิภาพในชีวิตของเยาวชนมากเพียงใด ดังนั้น ความพึงพาอาศัยและความเอื้ออาทรตามที่
ปรากฏในเรื่องนั้น ถึงแม้จะสวยงาม แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านต้องช่วยเหลือกันและกันตาม
ความสามารถของตน เพราะพวกเขาถูกบีบบังคับให้ไม่มีทางเลือกอื่น

ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความยากจนในสังคมดังกล่าวก็ปรากฏในเรื่อง
เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ด้วย ดังความว่า

“บ้านเราไม่มีเงินหรอก” ขมิ้นดึงแขนตัวเองลง คล้ายจะ
ลบรอยไม่ให้ความยากจนบนเสื้อผ้าที่ซักร์เท่าไรก็ซักไม่หมด
เหลือเป็นรอยเปื้อนให้คนอื่นสังเกตเห็น... “ครามต่างหาก ไม่
เป็นไรจริงๆ เหนอ”

“ทำไมเราต้องเป็นอะไรด้วยล่ะ” เด็กชายขมวดคิ้ว

“ก็... ไม่มีใครอยากเป็นเพื่อนกับคนเสื้อหมื่นหรอก”

(รุจรวี นานอก, 2561, หน้า 74)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้แต่งที่ใช้ “เสื้อนักเรียน” เก่า ๆ ขาด ๆ เป็น
สัญลักษณ์ของความเหลื่อมล้ำและความยากจนเช่นเดียวกัน และเช่นเดียวกับสนและไต้ ในเรื่อง
ม้าน้ำสีทอง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ขมิ้นก็ประสบกับปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ซึ่ง
มาจากปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนที่ตนต้องเผชิญด้วย เพราะขมิ้นคิดว่าความยากจนและ
ชุดนักเรียนชอมช่อของเธอทำให้ไม่มีเพื่อนคบ ดังที่อัคติ เด็กเกรมมักจะเรียกเธอว่า “ขี้เสื้อหมื่น”
อยู่เสมอ ข้อความดังกล่าวมานี้จึงสะท้อนและวิพากษ์สังคมในประเด็นเดียวกันกับ ม้าน้ำสีทอง นั่น
คือเยาวชนต้องประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อพวกเขาหลายระดับ
ตั้งแต่การสร้างความอับอาย ไปจนถึงการถูกผลักออกจากระบบการศึกษา ซึ่งทำให้พวกเขาถูกลด
โอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตัวเอง และความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ ไม่สามารถถูกปกปิดได้
ด้วยชุดนักเรียน

3.3.2. ปัญหาเยาวชนกับการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคม

นอกจากปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความยากจนแล้ว ปัญหาสังคมอีกประการหนึ่งที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ในช่วง พ.ศ. 2558-2561 คือ ปัญหาเรื่องความรู้สึกถูกกดทับหรือถูกกดดันจากค่านิยมบางประการในสังคม

กล่าวได้ว่า การนำเสนอปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ในวงการวรรณกรรมเยาวชนของไทย เพราะจากงานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนของไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ไม่พบการนำเสนอปัญหาที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งไม่ลงรอยกันระหว่างตัวละครเอกที่เป็นเยาวชนกับขนบธรรมเนียมและค่านิยมของไทย การกล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของไทยที่ผ่านมาในวรรณกรรมกลุ่มนี้ คือการนำเสนอว่าเยาวชนไทยละเลยค่านิยมอันดีงามของไทย แต่หันไปสนใจค่านิยมของต่างชาติมากกว่าจนเกิดเป็นวิกฤตทางวัฒนธรรม วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์จึงมีบทบาทในการชี้ให้เห็นปัญหา และชี้แนะให้เยาวชนไทยหันกลับมามองเห็นคุณค่าในค่านิยมแบบไทย ๆ เพื่อที่จะคงค่านิยมเหล่านี้ไว้ดังเดิม โดยที่ค่านิยมดังกล่าวมารวมถึงค่านิยมเรื่องการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาในงานวิจัยของ Chuxiao Chen ซึ่งศึกษาวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ช่วงปี พ.ศ. 2553-2557

จากที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ซึ่งมองว่าเยาวชนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตทางวัฒนธรรม เลือกว่าจะนำเสนอตัวละครเอกในฐานะผู้กอบกู้เอกลักษณ์อันดีงามของไทยในกลุ่มเยาวชนที่ละเลยสิ่งเหล่านี้ไป ตัวละครใดก็ตามที่แสดงให้เห็นความไม่อ่อนข้อและความขัดแย้งกับค่านิยมดั้งเดิมจะได้รับการนำเสนอในฐานะตัวละครปฏิปักษ์ และจบลงด้วยการตระหนักในปัญหา และเปลี่ยนแปลงตนเองให้กลายเป็นเยาวชนที่ดีตามค่านิยมของสังคม ทำให้ปัญหาการถูกกดทับโดยค่านิยมในสังคมไม่ได้พื้ที่มากนักในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้

อย่างไรก็ตาม หลังจากการรัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนจำนวนหนึ่งว่าการรัฐประหารครั้งนี้อาจเป็นเหตุที่ทำให้ประเทศเข้าสู่ระบอบเผด็จการ นอกจากนี้ คณะ คสช. ยังออกกฎหมายที่จำกัดขอบเขตการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน เช่น การออกกฎ

อัยการศึก จำกัดเวลาที่ประชาชนสามารถออกจากบ้านได้ และห้ามปรามไม่ให้ประชาชนชุมนุมทางการเมืองอย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการรวมกลุ่มเพื่อแสดงอารยะขัดขืนต่อรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง เช่น การจุดเทียนต้านรัฐประหารของกลุ่มอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การชุมนุมไว้อาลัยเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “เดอะฮังเกอร์เกมส์” ซึ่งสร้างจากนวนิยายเยาวชนชื่อดังของซูซาน คอลลินส์ ที่กล่าวถึงการต่อสู้ของตัวละครเอกเยาวชนกับระบบเผด็จการ การชุมนุมไว้อาลัยจึงถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านและขัดขืนการถูกกดขี่ข่มเหงโดยรัฐของประชาชน และต่อมาสัญลักษณ์ดังกล่าวก็ได้รับความนิยมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเครือข่ายทางสังคมของประเทศไทย และถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มการเมืองที่นำโดยเยาวชนในการต่อต้านรัฐบาล (สงกรานต์ รัตน์พลที และ ฌัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์, 2562, หน้า 95)

คณะรัฐบาลในขณะนั้นได้ปราบปรามและจับกุมผู้นำของกลุ่มเรียกร้องทางการเมืองอย่างเด็ดขาด และมีการจับกุมผู้นำกลุ่มเรียกร้องทางการเมืองเหล่านี้ด้วยกฎหมายที่เอื้อให้คณะ คสช. มีอำนาจในการควบคุมประชาชนที่แสดงออกทางการเมือง โดยนักกิจกรรมเยาวชนซึ่งมีบทบาทสำคัญทางการเมืองที่ถูกจับกุมในช่วงปี พ.ศ. 2558-2561 เช่น นายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา หรือ “ไผ่ ดาวดิน” ผู้นำกลุ่มดาวดิน ซึ่งถูกจับกุมหลังจากออกมาแสดงอารยะขัดขืนต่อหน้าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (BBC THAI, 2562, ออนไลน์) โดยกลุ่มดาวดินเป็นกลุ่มนักศึกษาและนักกิจกรรม จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ออกมารณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 แต่ทิศทางของกลุ่มหันมาใส่ใจเรื่องการเมืองระดับชาติมากขึ้นนับตั้งแต่เกิดการรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 (สงกรานต์ รัตน์พลที และ ฌัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์, 2562, หน้า 99)

เหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลให้เยาวชนหันมาใส่ใจเรื่องการเมืองมากขึ้น และเกิดเป็นกลุ่มการเมืองที่ประกอบด้วยเยาวชนเป็นส่วนใหญ่ และนำโดยเยาวชนมากขึ้น เช่น กลุ่มเยาวชนปลดแอก กลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม กลุ่มนักเรียนเลว เป็นต้น โดยกลุ่มเหล่านี้ก่อตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2561-2562 และต่างแสดงความคิดเห็นเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมขึ้นในประเทศไทย ทั้งยังออกมาวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงด้วยว่าประเทศไทยภายใต้การนำของ คสช. จนถึงรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นระบอบเผด็จการ นอกจากนี้ กลุ่มการเมืองเหล่านี้ยังวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้านค่านิยมดั้งเดิมที่พวกเขา มอง

ว่าไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น ระบบอาวุโส และการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ในครอบครัวและโรงเรียน เป็นต้น ทั้งยังเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับค่านิยมเหล่านี้ด้วย

จากภูมิหลังสถานการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นว่าเยาวชนไทยใส่ใจเรื่องการเมืองระดับชาติมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อย มองว่าค่านิยมบางประการที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนานในสังคมไทยไม่เหมาะสมกับยุคสมัยอีกต่อไป สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นอย่างประจักษ์ชัดว่าเยาวชนไทยจำนวนหนึ่งมองว่าพวกเขา กำลังถูกกดทับและถูกกดขี่ข่มเหงโดยรัฐ ซึ่งสนับสนุนค่านิยมที่เพิกเฉยต่อเสียงและความเห็นของพวกเขา ปรากฏการณ์นี้จึงนับเป็นความเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยกลุ่มเยาวชนระลอกสำคัญอีกระลอกหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย และภูมิหลังทางการเมืองนี้ก็ส่งผลกระทบต่อการนำเสนอปัญหาในวรรณกรรมเยาวชนของไทยด้วย ดังจะเห็นได้ว่า รางวัลแว่นแก้วเป็นรางวัลวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแรก ๆ ที่สนับสนุนวรรณกรรมเยาวชนที่นำเสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างเยาวชนกับรัฐและค่านิยม และปัญหาการถูกกดทับของเยาวชนให้ได้รับรางวัลวรรณกรรม

ปัญหาดังกล่าวได้รับการนำเสนออย่างเด่นชัดในเรื่อง *Color Land* คินแดนสีสัน วรรณกรรมเยาวชนรางวัลชมเชยรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 13 ประจำปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเล่าเรื่องของมาวิน เด็กหนุ่มที่เกิดในรัฐเผด็จการชื่อที่รัน ซึ่งมีเพียงสีขาวดำ เขาจึงออกเดินทางเพื่อตามหาดินแดนสีสัน ซึ่งให้อิสราภาพและเสรีภาพแก่ประชาชน

มาวินเป็นคนช่างสังเกตและช่างสงสัย เขาไม่เคยหยุดตั้งคำถาม ถึงแม้ว่าการกระทำเช่นนั้นถือเป็นเรื่องผิดกฎหมายร้ายแรงในรัฐที่รันก็ตาม ดังข้อความ

“...สิ่งหนึ่งที่มาวินสงสัยแต่ไม่มีในตำราเรียนและไม่มีคำตอบคือ พระอาทิตย์ที่ให้ความร้อนขนาดนี้เป็นสีขาวดำจริงหรือ เขาเริ่มสงสัยตั้งแต่อายุสิบห้าปี ขณะนั้นเป็นฤดูร้อน มาวินนั่งอยู่ในห้องเรียนที่อบอ้าว ไม่มีพัดลมระบายอากาศ ทุกคนเหงื่อออกรวมถึงครูผู้สอนซึ่งกำลังกล่าวว่า “ขาวดำคือความมั่นคงของรัฐ” และนักเรียนทุกคนจะพูดต่อว่า “เพื่อความสุขแก่มวลชน” ปากของเขาพูดตอบเหมือนคนอื่น แต่สายตากลับมองไปทางหน้าต่าง

จนถูกครูเรียกและทำโทษให้ไปยืนอยู่หน้าห้องด้วยสาเหตุ
เพิกเฉยต่อคำสอน เขาแปลกใจว่าตนเองเพิกเฉยอย่างไร เขาแค่
สงสัยว่าพระอาทิตย์หน้าตาอย่างไรเท่านั้น และนับตั้งแต่นั้นมา
ความสงสัยของเขาก็เกิดขึ้น...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 7)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการตั้งคำถาม และข้อสงสัยของมาวิน เป็นสิ่งที่
ไม่ได้รับการสนใจและไม่ได้รับการสนับสนุนจาก “อาจารย์” ซึ่งเป็นตัวแทนของ “ผู้กำกับค่านิยม”
ในสังคม ผู้อ่านจะพบว่า ถึงแม้จะไม่ได้แสดงอาการต่อต้าน แต่มาวินก็ยังไม่หยุดตั้งคำถาม และสิ่ง
นั้นทำให้เขารู้สึกอึดอัดกับข้อใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “ค่านิยม” ในสังคมเป็นสิ่งที่กดทับมาวินอยู่

นอกเหนือจากการกดทับจากค่านิยมในสังคมแล้ว *Color Land* ดินแดนสีส้ม ยัง
แสดงให้เห็นความขัดแย้งอย่างรุนแรง และการกดขี่ข่มเหงประชาชนในรัฐเผด็จการด้วย ดังความว่า

“เพราะเขาตายแล้ว”...คุณป้าคนนั้นมาหาแม่และเล่ารายละเอียด
ให้ฟังด้วยความกลัวว่า เธอเห็นเด็กผู้ชายคนหนึ่งถูกตำรวจสอง
นายล้อมในย่านที่เธอพัก...เธอมองไกล ๆ ตำรวจทำท่าทาง
เหมือนพยายามขออะไรจากเด็กชาย โดยดึงเสื้อผ้าและใช้มือลูบ
คลำทั่วตัวเขา...จนกระทั่งเด็กชายคนนั้นเริ่มขัดขึ้น
เธอเห็นชัดว่าเขาตอบโต้ด้วยการชกเข้าที่หน้าตำรวจจนหมวก
กระเด็นและยกเท้าถีบจนอีกคนล้มลง ตำรวจหนึ่งในนั้นคงโมโห
มากก็เลยชักปืนออกมายิงเด็กชายแต่ไม่ตาย เขากะเสือกกระสน
วิ่งออกไปถนนด้านหน้าหวังให้คนช่วย เขาไปถึงถนนแต่น่า
เสียดายไม่มีวิ้ววของผู้คนหรือรถเลย เด็กชายคนนั้นนอนตาย
กลางถนน และเขาก็คือราชนรินทร์ เพื่อนร่วมชั้นของเธอ...”

(กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 48)

ข้อความข้างต้น ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าในรัฐเผด็จการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
สามารถด่าละเมิดหรือแม้แต่ฆ่าเยาวชนผู้บริสุทธิ์ได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ข้อความดังกล่าวยัง

แสดงให้เห็นด้วยว่า รัฐที่ให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ในการกดขี่ข่มเหงหรือกดทับประชาชน ทำให้ประชาชนภายในรัฐนั้นอยู่อย่างหวาดกลัว เช่นเดียวกับที่หญิงวัยกลางคนผู้เห็นเหตุการณ์ไม่กล้าร้องขอความช่วยเหลือ และไม่กล้าแจ้งพรายเหตุการณ์ดังกล่าวให้ใครทราบ เพราะการกระทำเช่นนั้นอาจทำให้เธอต้องตกเป็นเหยื่อของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐเสียเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรัฐที่ปกป้องคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐ มากกว่าความถูกต้อง หรือสวัสดิภาพของประชาชน

เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มาวินทราบว่าเพื่อนของเขาถูกสังหารโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และยิ่งไปกว่านั้น ยังทำให้มาวินตระหนักด้วยว่ารัฐหลอกลวงเขา ดังที่รัฐกล่าวแก่เขาว่าราเชนทร์เด็กหนุ่มที่ตาย ย้ายออกจากเมืองไปเพียงเท่านั้น รัฐไม่เพียงแต่ปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ว่าราเชนทร์ตาย แต่รัฐโกหกเขาและประชาชนว่าราเชนทร์ยังมีชีวิตอยู่ สิ่งนี้ทำให้มาวินหมดความศรัทธาในรัฐ

ความขัดแย้งของมาวินต่อค่านิยมและสังคมรุนแรงมากยิ่งขึ้น เมื่อต่อมาเขาทะเลาะกับพ่อเรื่องการวางแผนการเรียนต่อ ถึงแม้มาวินจะไม่ได้แสดงความสนใจอย่างเด่นชัดว่าเขาอยากเรียนต่อในสาขาวิชาใด แต่พ่อก็แสดงออกอย่างชัดเจนว่าได้วางแผนชีวิตของเขาไว้แล้ว สิ่งนี้ยังสร้างความอึดอัด และความคับข้องใจให้แก่มาวิน เพราะเขาตระหนักแล้วว่าชีวิตไม่ใช่ของเขา แต่เป็นของพ่อ เขาไม่มีสิทธิแม้กระทั่งในอนาคตของตัวเอง ยิ่งไปกว่านั้น เขายังได้รู้ตระหนักแล้วว่ารัฐที่รันไม่เพียงแต่ให้อิสรภาพและเสรีภาพแก่เขาไม่ได้เท่านั้น แต่รัฐที่รันยังให้สวัสดิภาพแก่เขาไม่ได้ด้วย มาวินจึงตัดสินใจออกเดินทางหาดินแดนแห่งเสรีภาพ ดังความว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...คราวนี้เขาลือกประตูดั่งใจจะวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดให้ได้ในคืนนี้ เขารู้ว่าพ่อพร้อมที่จะจับกุมตัวเขาเสมอหากทำสิ่งที่ผิดกฎระเบียบของรัฐ ยิ่งถ้าพ่อรู้ว่าลูกชายเป็นผู้ฝึกไฟสีสัน เขามั่นใจว่าจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจรัฐมาเฝ้าหน้าประตูบ้านอย่างพร้อมเพรียงแน่นอน อีกทั้งที่โต๊ะอาหารเมื่อครู่ที่ผ่านมา ทำให้รู้ว่าเขาจะไม่มีเสรีภาพใด ๆ หากยังอยู่ร่วมกับพ่อผู้ยึดมั่นในรัฐมากกว่าครอบครัว การตามหาเงินจิปาถะจะมีความหวัง และอาจมีความสุขรออยู่ข้างหน้าก็ได้...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 74-75)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า แม้เรื่องราวใน *Color Land ดินแดนสีส้ม* จะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโลกแฟนตาซี ทำให้ทั้งฉากและเรื่องราวเป็นสิ่งสมมติที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมาจากจินตนาการ แต่โลกแฟนตาซี มักจะสร้างขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดหรือวิพากษ์วิจารณ์โลกจริงที่เราอาศัยอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นที่อ่อนไหว หรือประเด็นที่ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ในชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาที่มาวินประสบเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความคับข้องใจ ความรู้สึกขัดแย้ง และความรู้สึกถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคมที่เยาวชนกำลังเผชิญในโลกของความจริง

เรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม* จึงเป็นวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกว่าวที่มีความน่าสนใจในเรื่องเนื้อหา ในแง่ของการนำเสนอปัญหาความอึดอัดคับข้องใจ และความสิ้นหวังของเยาวชน อันเกิดจากการถูกกลืนหรืออิสรภาพและเสรีภาพในชีวิต ซ้ำยังถูกกดทับจากค่านิยมอันล้าหลังและความเผด็จการในครอบครัว และยังถูกกดขี่ข่มเหงจากรัฐด้วย แต่ถึงกระนั้น วรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ก็ยังเสนอแนะทางออกให้กับเยาวชนว่าหนทางเดียวที่จะหลุดพ้นจากการถูกกดทับจากค่านิยมในสังคมเช่นนี้ได้ ไม่ใช่การหนีปัญหา แต่คือการขัดขึ้นต่อสู้ และเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ ดังที่มาวินกลับมาช่วยปลดปล่อยชาวทีรัน ทั้งที่ตัวเองสามารถหลบหนีไปอยู่ดินแดนสีส้มได้แล้วนั่นเอง

3.3.3. ปัญหาเยาวชนกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาเยาวชนต่อสังคมอีกปัญหาหนึ่งที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกว่าวกลุ่มที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในเรื่อง *เด็กชายต้นไม้*

ปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนอย่างต่อเนื่อง และถูกมองว่าเป็นปัญหาเยาวชนเพราะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสวัสดิภาพของเยาวชนในอนาคต เพราะหากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจนเกิดภัยพิบัติขึ้น เยาวชนก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงภัยพิบัติดังกล่าวได้เช่นกัน เยาวชนจึงถูกคาดหวังให้มีจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการขบเน้นในฐานะปัญหาเยาวชนมากขึ้น หลังจากปี พ.ศ. 2561

ที่ เกรตา ชันเบิร์ก เด็กผู้หญิงชาวสวีเดนออกมาวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงในเวทีโลก อีกทั้งเธอยังออกมารณรงค์เรื่องการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเยียวยาภาวะโลกร้อนอย่างจริงจัง และชนะการประกวดเรียงความเรื่องปัญหาภาวะโลกร้อน จัดโดยหนังสือพิมพ์สวีเดนสำหรับเด็กและเยาวชน ในปี พ.ศ. 2562 ด้วย โดยประโยคสำคัญที่ทำให้เธอโด่งดังไปทั่วโลกในฐานะเยาวชนผู้ต่อสู้เพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความว่า “...ฉันรู้สึกว่าคุณใหญ่บางคนจะคิดว่า ‘ยังไงเราก็ยังไม่ถึงตอนนั้นอยู่แล้ว ดังนั้นก็ช่างหัวมันสิ’ แต่มลภาวะ และโลกร้อนที่คุณใหญ่ในยุคนี้สร้างขึ้น มันจะมีผลต่อเด็ก ๆ ในรุ่นของเราไปตลอดชีวิต...” (Workpoint News, 2562, ออนไลน์)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกระแสสำคัญในกลุ่มเยาวชน อีกทั้ง การตระหนักเกี่ยวกับปัญหานี้ไม่ใช่เพียงความคาดหวังของผู้ใหญ่ต่อเยาวชนอีกต่อไป แต่เป็นปัญหาที่เยาวชนเล็งเห็น ตระหนัก และต้องการแก้ไขด้วยตัวเอง เยาวชนจึงมองว่าพวกเขาจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อปัญหานี้อย่างเต็มที่

เด็กชายต้นไม้ เป็นเรื่องราวของตัวละครเอกสองตัวละคร จากต่างยุคต่างสมัยกันได้แก่ ละไม เด็กสาวชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในยุคปัจจุบัน และอาสา เด็กชายจากโลกอนาคต

แก่นเรื่องและแนวความคิดสำคัญในเรื่อง *เด็กชายต้นไม้* คือความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากฝีมือมนุษย์ ซึ่งทำให้เกิดภัยพิบัติครั้งใหญ่ขึ้นในโลกอนาคต จนทำให้พืชสูญพันธุ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำท่วมใหญ่ และกระทบต่อชีวิตมนุษย์ ดังความว่า

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“...พ่อแม่ฉันเดินทางย้อนเวลามาที่นี่เพื่อค้นหาพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ที่สูญหายไปแล้วในสมัยของเรา... ในอนาคต โลกจะเหลือพื้นที่ที่เป็นป่าน้อยลงไปอีก... จากนั้นไปอีกประมาณสามสิบล้านปี โลกจะร้อนขึ้นมากกว่านี้ อุณหภูมิที่สูงขึ้นจะทำให้ความแห้งแล้งยาวนานขึ้น พืชและต้นไม้เล็กที่บอบบางจะปรับตัวไม่ทันและตายลงในที่สุด พายุจะทวีความรุนแรงขึ้น ต้นไม้ใหญ่จะหักโค่นลงเป็นจำนวนมาก และเกิดน้ำท่วมใหญ่ จำนวนต้นไม้บนโลกจึงลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า

นอกจากจะบรรยายความหายนะที่เกิดขึ้นในโลกอนาคตแล้ว อาสายังกล่าวถึงสาเหตุของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในยุคสมัยของเขาให้ละมับด้วย ความว่า

“...มันเกิดจากฝีมือมนุษย์ที่เอาแต่ตัดทวงประโยชน์จากธรรมชาติมากเกินไปโดยไม่คิดจะดูแลรักษาหรือคิดจะรักษาก็ต่อเมื่อทุกอย่างสายไปแล้ว...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 88)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดสำคัญที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อจากข้อความข้างต้น คือการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำอันเห็นแก่ตัว โลกมาก และไม่รู้จักของมนุษย์ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงในโลกอนาคต สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรถูกมองข้าม เพราะการไม่ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น อาจสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง และอาจส่งผลกระทบต่อเผ่าพันธุ์มนุษย์ในอนาคตได้ และปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่เพียงปัญหาของผู้ใหญ่เท่านั้น แต่เป็นปัญหาของเยาวชนด้วยเช่นกัน เพราะไม่ว่าอย่างไร เยาวชนก็มีสถานะเป็นพลเมืองของโลก และยังเป็นคนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกด้วยเช่นกัน แต่ถึงอย่างนั้น เยาวชนก็ยังเป็นความหวังของโลก การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรู้ว่าตัวเองสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงอนาคตได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

เรื่อง *เด็กชายต้นไม้* จึงไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาเยาวชนประเภทหนึ่งเท่านั้น แต่ยังเสนอแนะด้วยว่าเยาวชนเองก็สามารถเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอนาคตให้ดีขึ้นได้ เพียงแค่ทำในสิ่งที่ตัวเองทำได้ เพื่อเปลี่ยนแปลงเท่านั้น ดังที่ละมับตัดสินใจเรียนต่อเป็นนักพฤกษศาสตร์ และมีส่วนสำคัญในการดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในยุคสมัยของเธอ อันส่งผลให้โลกอนาคตในช่วงเวลาของอาสาเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ ดังความว่า

“...แต่ก่อนจะก้าวเดินไปตามเส้นทางเดิมที่เดินมา สายตาของเขา พลันเลื้อยไปเห็นต้นอ่อนสีเขียวช่อมงอกพ่นดินขึ้นมา เขาก็มลงมองด้วยความสนใจ...วันนี้มันเป็นเพียงต้นอ่อนต้นหนึ่ง แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปพ้นจากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี มันจะเติบโตกลายเป็นต้นไม้ใหญ่แผ่กิ่งก้านใบให้ร่มเงาได้...”

ใช้ อนาคตเปลี่ยนแปลงได้” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 102)

ข้อความข้างต้นทำให้เห็นว่าผู้แต่งจบเรื่องด้วยความหวังเช่นเดียวกับชื่อของอาศาดังแม่ว่าในช่วงเวลาของอาศาดักยพิบัติต่าง ๆ จะยังคงมีอยู่ แต่อย่างน้อยที่สุด เมื่อละมิตัดสินใจที่จะทำในสิ่งที่เธอทำได้เพื่อเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยของเธอ ความหวังจึงเกิดขึ้นในยุคสมัยของอาศาดังนี้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหาของเยาวชนเช่นกัน และเยาวชนเองก็สามารถมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาล่าช้าให้ดีขึ้นได้ เพราะความตระหนักรู้และการลงมือปฏิบัติของเยาวชนในตอนนี้เองที่เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างอนาคตที่ดี

นอกจากเรื่อง *เด็กชายต้นไม้* แล้ว เรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* ก็เป็นนวนิยายเยาวชนอีกเรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเห็นได้ชัด ดังความว่า

“...นักเรียนบางคนไม่เห็นหน้าพ่อนานเป็นปีฟังจากครูนิตยาที่พวกเขารับรู้จากครูไม่ใช่ข้อมูลใหม่ เป็นเรื่องที่ทุกคนเหมือนรู้คืออยู่แล้ว ประเทศไทยมีเรือประมงเป็นจำนวนมาก ทั้งอวนลาก อวนลอย อวนรุน อวนล้อมจับ เรือเบ็ด เรือปั่นไฟ เรือเหล่านี้ออกจับปลาทุกฤดูกาล จนปลาในทะเลไทยแทบจะสูญพันธุ์...” (เอกอรุณ, 2561, หน้า 58)

เช่นเดียวกับเรื่อง *เด็กชายต้นไม้* เรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* ก็กล่าวถึงผลกระทบจากการคุกคามธรรมชาติของมนุษย์เช่นเดียวกัน แต่เรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* นำเสนอผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่าการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ต้องรอให้ถึงช่วงเวลาอีก 100 ปีข้างหน้าก็สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเยาวชนในปัจจุบันได้ ดังที่ การจับปลาไม่เลือกฤดูกาลและการทำประมงเกินขนาดของคนในปัจจุบันทำให้ปลาจำนวนมากสูญพันธุ์ อันเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวประมงต้องออกเรือไปไกลขึ้นและนานขึ้น จนทำให้เยาวชนในหลายครอบครัวไม่เจอหน้าพ่อเป็นเวลานานร่วมปี และสิ่งนี้ก็ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันครอบครัวของพวกเขา ปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผู้พันปัญหาอื่น ๆ เป็นห่วงโซ่

เรื่อง *ช้างบิน* ก็เป็นนวนิยายเยาวชนอีกเรื่องหนึ่งที่วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์เช่นเดียวกัน ดังความว่า

“บอกข้าซิ มนุษย์ส่งเจ้ามาหลอกพวกเราใช่ไหม เหมือนไฟ
มรณะที่ต้องแสงสวยงามจากเรือเหล่านั้น” แต่ปลายคืนไม่เข้าใจ

“เขาก็แค่เศษขยะ โง่ ๆ ที่มนุษย์มักง่ายโยนลงมา อย่าสนใจ
เลย” ... “ถึงอย่างไรก็บอกฉันได้ไหมว่าแสงไฟคืออะไร” ปลายคืน
ร้องถามในใจ

“ไฟที่มนุษย์บนเรือล่อจับพวกเราไปเป็นอาหารไง ถ้าเจ้า
อยากรู้จัก...พวกเขาเพิ่มจำนวนรวดเร็วจนไม่มีวันพอ จึงเข้าบุกรุก
พื้นที่ ชิงที่ดิน บ้าน อาหาร ต้องการเดินทางว่องไว มีความต้องการ
ไร้ขีดจำกัด กินทุกอย่างที่เห็น แม้แต่สัตว์บนท้องฟ้า...” (อรเกษม
รอดสุทธิ, 2559, หน้า 80)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้พันให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาเท่านั้น แต่การกระทำอันโหดร้ายเช่นนี้ของมนุษย์ก็ยังส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ด้วย ดังที่สัตว์น้ำจำนวนมากต้องถูกพรากออกจากครอบครัวของพวกมันเพราะมนุษย์แทรกแซงธรรมชาติ หลอกล่อพวกมันไปเป็นอาหาร ยิ่งไปกว่านั้น การกระทำอันสะเพร่าที่มนุษย์ทิ้งขยะลงทะเล ก็ยังทำให้บ้านของพวกสัตว์

น้ำปนเปื้อน และก่อให้เกิดอันตรายต่อพวกมันด้วย ดังนั้น การนำเสนอปัญหาการคุกคามและแทรกแซงธรรมชาติในวรรณกรรมเยาวชนจึงไม่เพียงแต่ช่วยทำให้ผู้อ่านสะเทือนใจ จนเกิดเป็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้นเท่านั้น แต่เมื่อผู้อ่านเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแล้ว พวกเขาอาจจะตระหนักถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย เพราะความตระหนักนี้เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เยาวชนสามารถทำได้

การสร้างความรู้สึกสะเทือนใจเพื่อให้อ่านตระหนักถึงปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังปรากฏในเรื่อง *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* ด้วย ดังข้อความที่มะพร้าวบรรยายความรู้สึกของเขา หลังจากมะม่วงผู้เป็นน้องสาวถูกมนุษย์ดักจับไปขายอีกครั้ง ความว่า

“...ถ้าชายผมดำแซมขาวหรือคนอื่นมาพบน้องฉันอยู่ในกรงเขา จะทำอย่างไร เขาไปแลกกระดาษสีสวยเหมือนที่พวกเราถูกแลกมาหรือว่านำไปที่ไหน...ฉันรู้สึกหิว อ้อ ไม่รับรู้และไม่จำคำพูดใด ๆ ของพวกเขาเลย กระต๊อบกระต๊ายวิ่งพล่านอยู่บนต้นไม้ใกล้บ้านหลังนั้น รอจนกระทั่งมืดก็ไม่เห็นเขายกกรงออกมา ความหวังว่าเขาคงจะปล่อยน้องแทบไม่มีเหลือ ฉันได้แต่เศร้าใจ จึงค่อย ๆ ไต่กิ่งไม้ที่ยื่นเคยไปพักบนคาบคต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง เพื่อเฝ้าดูน้อง เพราะตรงนี้มองเห็นบ้านหลังนั้นตลอดเวลา...”
(ศาดพิ จินสุวรรณ รินสุวรรณ, 2561, หน้า 44-45)

จริงอยู่ที่การใช้กระรอกอาจจะไม่สัตว์ที่อยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ แต่เป้าหมายสำคัญของการนำเสนอปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือการสร้างความตระหนักรู้ และจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติแก่เยาวชน ดังนั้น การแสดงให้เห็นความทุกข์ทรมานของสัตว์ต่าง ๆ จากน้ำมือมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการชี้ให้เยาวชนเห็นผลกระทบจากปัญหาการคุกคามธรรมชาติที่มนุษย์กระทำ ซึ่งจะทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อันจะนำไปสู่จิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติในที่สุด

การนำเสนอปัญหาการคุกคามและแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน
วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว จึงไม่ใช่เพียงนำเสนอว่าปัจจุบันปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่
รุนแรงเพียงใด และมีปัญหาใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้เท่านั้น แต่วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวน
แก้วยังใช้กลวิธีต่าง ๆ ที่น่าสนใจในการนำเสนอปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างความตระหนักรู้ อันจะ
นำไปสู่จิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิธีการที่เยาวชนสามารถร่วมเป็นส่วน
หนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ยิ่งไปกว่านั้น การนำเสนอปัญหาการคุกคามธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่โลกกำลังสนใจอยู่ในขณะนี้ ก็ยังแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรม
เยาวชนรางวัลแวนแก้วให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวด้วย และเห็นว่าเยาวชนไทยก็ควรเป็นส่วน
หนึ่งของการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในฐานะพลเมืองโลกเช่นกัน

บทที่ 4

กลวิธีการนำเสนอปัญหาในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ พ.ศ. 2558-2561

ในบทที่ 3 ได้กล่าวถึงปัญหาเยาวชนร่วมสมัยที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 ไปแล้ว ในบทที่ 4 จะเป็นการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอปัญหาเยาวชนเหล่านั้น ว่าวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มที่ยกขึ้นมาศึกษามีกลวิธีการนำเสนอที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างอารมณ์กระทบใจผู้อ่านเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละครอย่างไรบ้าง

4.1. การใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน (Mixed Fantasy)

การผสมลักษณะแฟนตาซีเข้าไปในวรรณกรรมเยาวชน นับว่าเป็นลักษณะที่พบบ่อยแทบจะที่สุด เพราะลักษณะแฟนตาซีทำให้วรรณกรรมมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น จากสิ่งที่ผู้อ่านไม่สามารถพบได้จริงในชีวิตประจำวัน การผสมลักษณะแฟนตาซีเข้าไปในวรรณกรรมเยาวชนจึงเหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงวัยของผู้อ่านวรรณกรรมประเภทดังกล่าว ซึ่งเป็นวัยที่เปี่ยมไปด้วยพลังและจินตนาการ

นอกจากนี้ การผสมลักษณะแฟนตาซีเข้าไปในวรรณกรรมเยาวชนยังมีคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านเยาวชนได้ นั่นคือ การผสมผสานโลกแห่งความจริง เข้ากับ โลกของจินตนาการ วรรณกรรมเยาวชนจำนวนไม่น้อย ไม่ได้มีลักษณะแฟนตาซีเต็มรูปแบบ กล่าวคือ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นในโลกจินตนาการทั้งหมด แต่อาจจะสลับไปสลับมากับโลกความจริงก็ได้ สิ่งนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการให้กับผู้อ่านได้ไม่ต่างจากวรรณกรรมแฟนตาซี

Gates, Steffel, และ Molson กล่าวไว้ในหนังสือ *Fantasy Literature for Children and Young Adults* ว่า

“...Regardless of its popularity and longevity, mixed fantasy presents for authors and readers alike special problems of plausibility because it mixes two seemingly incompatible universes.... If the real and unreal universes are joined to form mixed fantasy, authors must meet particular conditions in order to create believable settings, characters, and conflicts... ”

(Gates, Steffel, & Molson, 2003, p. 49)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าการผสมลักษณะแฟนตาซีลงในงานวรรณกรรมเยาวชน ทำให้ผู้แต่งได้พบกับลักษณะพิเศษบางประการที่ทำให้ฉาก ตัวละคร และปมขัดแย้งบางอย่างที่อาจดูเป็นไปได้ในวรรณกรรมแนวสมจริง ดูสมจริงขึ้นมาได้ สิ่งนี้อาจทำให้ผู้แต่งมีโอกาสลงเล่าเรื่องหรือสื่อสารบางอย่างให้แก่ผู้อ่านในรูปแบบที่แตกต่างออกไป รวมถึงสิ่งนี้อาจทำให้ผู้อ่านได้มีโอกาสลงกล่าวถึงสิ่งที่แทบจะไม่มีโอกาสได้กล่าวถึงในวรรณกรรมแนวสมจริงกับผู้อ่านได้ด้วย

Gates, Steffel, และ Molson กล่าวถึงประเภทของวรรณกรรมเยาวชนแนวแฟนตาซีผสมผสาน ไว้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“...The familiar subtypes of mixed fantasy include journeys (time travel), transformation, talking animals and toys, and magic. Mixed fantasy is so prevalent that observers may suspect that it

has always been a part of children’s literature... ” (Gates, Steffel, & Molson, 2003, หน้า 49)

เมื่อพิจารณาตามประเภทย่อยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 มีจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน ทั้งการ

สร้างตัวละครสัตว์พูดได้และของเล่นพูดได้ การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางผจญภัย การเดินทางย้อนเวลา ทั้งยังมีการสร้างตัวละครผู้มีพลังวิเศษ และการสร้างตัวละครแนววีรบุรุษในโลกแฟนตาซี ดังจะกล่าวถึงต่อไป

4.1.1. การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้หรือของเล่นมีชีวิต

ในบรรดาประเภทย่อยของวรรณกรรมแนวแฟนตาซีผสมผสาน วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วที่ใช้เป็นกลุ่มข้อมูล พบว่ามีการสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ และของเล่นมีชีวิตอยู่ทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ *กระรอกแดงในสวนกว้าง* *เอคอีเอ็กเอย* และ *ช่างบิน* อย่างไรก็ตาม แม้การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ และของเล่นมีชีวิต จะมีลักษณะใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ เป็นการสร้างสัตว์หรือสิ่งของที่ไม่สมควรพูดสื่อสารได้ ให้มีคุณสมบัติดังกล่าวขึ้นมา แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การเลือกใช้ตัวละคร “สัตว์พูดได้” และตัวละคร “ของเล่นมีชีวิต” นั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแยกหัวข้อการศึกษาวิธีการสร้างตัวละครดังกล่าวออกจากกัน ดังนี้

4.1.1.1. การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้

การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ปรากฏในเรื่องเล่าต่างๆ มาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่นิทานคติธรรม นิทานพื้นบ้าน มาจนถึงวรรณกรรมเยาวชน คำถามที่น่าสนใจของกลวิธีดังกล่าว คือ ทำไมผู้แต่งจึงเลือกสร้างตัวละครที่เป็นสัตว์ให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนมนุษย์ ทั้งที่สร้างตัวละครเป็นมนุษย์ก็ได้ และการสร้างตัวละครสัตว์พูดได้นั้นมีประโยชน์อย่างไร หรือทำให้ผู้อ่านรับสารใดได้มากขึ้นหรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อกลวิธีดังกล่าวถูกใช้กับการสร้างวรรณกรรมเยาวชน

ในเรื่อง *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* ของ ศาสตราจารย์ รินสุวรรณ นวนิยายสำหรับเยาวชนรางวัลชมเชย จากการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 14 เป็นตัวอย่างที่ดีตัวอย่างหนึ่งของการใช้กลวิธีการสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ เพื่อนำเสนอปัญหาเยาวชนไปสู่ผู้อ่าน

เรื่อง *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* ดำเนินเรื่อง โดยใช้ “กระรอกแดง” ตัวผู้ ชื่อมะพร้าว เป็นตัวละครเอก เริ่มเรื่องตั้งแต่มะพร้าวและน้องสาวของมัน มะม่วง ถูกมนุษย์จับมาขังอยู่ในกรง เป็นสัตว์เลี้ยงตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งมนุษย์ใจดีปล่อยพวกมันคืนสู่ธรรมชาติ แต่มะม่วงก็ยังถูกมนุษย์ใจร้ายอีกกลุ่มหนึ่งจับตัวไปขายอยู่ที่ เพราะความประมาทและไม่ระวังของตัวเอง ทำให้มะพร้าวต้องต่อสู้ดิ้นรนใช้ชีวิตในสวนเพียงลำพัง โดยที่มันไม่มีความรู้ในการเอาตัวรอดตามธรรมชาติเลย กระทั่งได้เจอกับกระรอกสาว ไร่ชื่ออีกตัวหนึ่ง ซึ่งต่อมาทั้งสองตัวได้สร้างครอบครัวด้วยกันในสวนแห่งนี้

จากโครงเรื่องจะเห็นได้ว่า แก่นเรื่องสำคัญของ *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* คือการนำเสนอปัญหาการไม่เคารพธรรมชาติ การก่อกวนธรรมชาติ และการทำร้ายสัตว์ป่าทั้งทางตรงและทางอ้อมของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นปัญหาเยาวชนอย่างหนึ่งตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 การที่ผู้แต่งเลือกนำเสนอปัญหาดังกล่าวผ่านตัวละครที่เป็นสัตว์ จึงทำให้การสื่อสารนั้นทรงพลังมากกว่าการนำเสนอสารดังกล่าวผ่านตัวละครที่เป็นมนุษย์ เพราะอย่างน้อยที่สุด ผู้แต่งก็ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่า ความทุกข์ทรมานทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับสัตว์ที่ถูกทำร้าย มาจากความรู้สึกนึกคิดของสัตว์เหล่านั้นเอง ไม่ได้มาจากการสังเกตของมนุษย์ซึ่งไม่ใช่ผู้รับผลกระทบนั้น โดยตรง ดังความว่า

“...เช้าวันนี้ก็เหมือนเมื่อวาน ครอบครัวทั้งสี่คนออกจากบ้านไป ตั้งแต่เช้า ไม่มีใครสนใจฉันกับน้องเลย พอสายเศษมะละกอเริ่มส่งกลิ่นเหม็น ปนกับกลิ่นฉี่ของเราที่ถาดรอง ส่วนอีกก้อนเล็ก ๆ ปกติจะเหม็นไม่มาก แต่ถ้าปนกับฉี่จะเหม็นมากขึ้น ถ้ามนุษย์ไม่ขังเราไว้ เราก็คงไม่ต้องมาสูดกลิ่นเหม็นอย่างนี้...” (ศาสตพิรินสุวรรณ, 2561, หน้า 22)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าผู้แต่งให้ตัวละครเอกของเรื่องซึ่งเป็นสัตว์เป็นผู้เล่าความสกปรกและน่าขยะแขยงของพื้นที่กรงที่มนุษย์จัดไว้ให้โดยปราศจากการดูแลเอาใจใส่ นอกจากการบรรยายภาพกรงที่ไม่ถูกสุขลักษณะแล้ว ยังจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งได้ให้มะพร้าว

วิพากษ์วิจารณ์ด้วยว่า การที่เขาและน้องสาวต้องได้รับความทุกข์ทรมานและขาดอิสรภาพเช่นนี้ ก็มีสาเหตุมาจากมนุษย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาการคุกคามและไม่เคารพธรรมชาติของคนในปัจจุบัน

นอกจากนี้ในเรื่อง *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* ตัวละครกระรอกยังได้บอกเล่าความทารุณโหดร้ายของมนุษย์อีกหลายครั้ง เช่น เมื่อคราวที่มะปราง กระรอกแดงตัวเมีย เล่าความหลังของตัวเองเมื่อครั้งถูกมนุษย์ทรมานให้มะพร้าวพัง ความว่า

“...ไม่ได้รังแกฉัน แต่เขายิงคู่ของฉันตกจากต้นมะพร้าวด้วยลูกกลม ๆ ที่พุ่งมาจากปลายสายสองสายที่ยืดออกได้ สายนั้นผูกติดกับง่ามไม้ ฉันไม่แน่ใจว่าคู่ของฉันตายทันทีหรือเปล่า แต่เขาถูกจับใส่ถุงทียบ ๆ ไป...” (ศาสตพจิ รินสุวรรณ, 2561, หน้า 75)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งไม่เพียงแต่ใช้เสียงของตัวละครสัตว์ในการเล่าความทารุณโหดร้ายของมนุษย์เท่านั้น แต่อารมณ์ความรู้สึกอย่างมนุษย์ที่ผู้แต่งสวมให้กับตัวละครสัตว์ก็ยังสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านด้วย เช่น ความรู้สึกคับข้องใจของมะปราง ที่ไม่แน่ใจว่าหลังจากถูกยิง คู่ของเธอจะตายทันทีหรือไม่ เพราะเธอไม่มีโอกาสเห็น ไม่มีโอกาสดูใจ จึงไม่มีโอกาสรู้ เพราะเธอเองก็หวาดกลัวมนุษย์เช่นเดียวกัน และการเลือกใช้คำว่า “ทันที” ในบริบทดังกล่าว ก็ยังทำให้ผู้อ่านรู้สึกด้วยว่ามะปรางอาจจะกำลังคิดถึงเหตุการณ์ที่เลวร้ายยิ่งกว่าความตาย ซึ่งคนรักของเธออาจจะต้องประสบหลังจากถูกมนุษย์จับไป เธอจึงคาดหวังให้เขาตายทันทีมากกว่าจะต้องประสบเหตุการณ์ที่เลวร้ายนั้น ความคับข้องใจนี้ สร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านอย่างมาก เพราะเมื่อผู้แต่งได้สวมความเป็นมนุษย์ให้กับตัวละครมะปรางแล้ว เส้นแบ่งของความเป็นสัตว์และความเป็นคนก็พร่าเลือนไป ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดกับตัวละครมากยิ่งขึ้น และรู้สึกร่วมกับตัวละครดังกล่าวมากยิ่งขึ้น เมื่อเห็นว่ามะปรางเห็นคนรักถูกยิงต่อหน้าต่อตา แต่กลับไม่มีโอกาสได้รู้ว่าเขาตายจากไปแล้วจริงหรือไม่ ก็อาจช่วยให้ผู้อ่านสามารถผูกโยงเรื่องราวของเธอเข้ากับเหตุการณ์พลัดพรากที่เกิดขึ้น ได้จริงเช่นกันในชีวิตมนุษย์ และยังทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าอกเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจในการพลัดพรากและความสูญเสียอย่างไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นด้วย ความเข้าอกเข้าใจนี้เองที่ช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้อ่านให้อ่อนโยนลงได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้แต่งจะสร้างความเป็นมนุษย์ให้กับตัวละครสัตว์ เพื่อให้เส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสัตว์พร่าเลือนลงไป แต่ในขณะเดียวกันจะเห็นได้ว่า ตัวละครสัตว์อย่าง มะพร้าว และมะปราง ไม่ได้มีความรู้่างมนุษย์ เห็น ได้จากการสร้างคำเพื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ ที่พวกมันไม่รู้จัก เช่น การเรียกหนังสือ โดยการบรรยายลักษณะ การเรียกพระจันทร์ว่า “ดวงไฟสีอ่อนบนฟ้า” (ศาดพิง รินสุวรรณ, 2561, หน้า 117) หรือการเรียกเงินว่า “กระดาษสีแปลกตาที่คงมีค่ามากสำหรับมนุษย์” (ศาดพิง รินสุวรรณ, 2561, หน้า 9) ซึ่งทำให้ตัวละครสัตว์พูดได้รู้เรื่องเสีย และความรู้เรื่องเหล่านี้เองที่ขบขันให้ปัญหาการคุกคามธรรมชาติของมนุษย์เด่นชัดและรุนแรงขึ้น เพราะทำให้ผู้อ่านตระหนักว่ามนุษย์กำลังคุกคาม “เหยื่อ” ที่ไร้ทางสู้ และไร้ทางปกป้องตนเอง

นอกจากเรื่อง *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* แล้ว ในเรื่อง *ข้างบิน* ของ อรเกษม รอดสุทธิก็ใช้กลวิธีเดียวกัน นั่นคือการใช้เสียงของสัตว์เองในการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของมนุษย์ ดังที่เหล่าสัตว์น้ำใต้ทะเลได้กล่าวกับพลายดิน ตึกตาจินเผารูปข้าง ซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง ความว่า

“มนุษย์และสิ่งโง่ ๆ ของพวกเขาควรอยู่แต่ข้างบน!”... “เฮอะ เจ้าคือขยะอีกชิ้นที่มนุษย์ทิ้งขว้างลงบ้านของเรา!”

ขยะหรือ! พลายดินตกใจเมื่อได้ยินปูชนเอยอย่างไม่เป็นมิตร ช่วงขณะนั้น มันเพิ่งสังเกตเห็นว่าพื้นทะเลมีสิ่งแปลกปลอมปะปนอยู่ในโลกใต้น้ำสวย ๆ แห่งนี้ สิ่งที่คุณเกะกะและอันตราย พลายดินเห็นขวดแก้วที่แตกเป็นเศษกระจกแหลมคม เศษโลหะต่าง ๆ คลุมด้วยสนิทรองระกรัง เศษอวนที่ติดตามชอกหิน...อีกสิ่งที่น่ากลัวก็คือบรรดาถุงพลาสติกน้อยใหญ่หลายใบ ลอยกระเพื่อมผ่านไปมาได้ น้ำ คูเดิน ๆ เหมือนสิ่งมีชีวิตตัวใสที่ลอยอยู่ในทะเล...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 76)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า บรรดาสัตว์น้ำต่างวิพากษ์วิจารณ์การกระทำอันมั่งง่ายและเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่ทิ้งขยะลงในท้องทะเลซึ่งเป็นบ้านของพวกมัน ทำให้บ้านของพวกมันสกปรก และยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อพวกมันด้วย คำพูดของสัตว์เหล่านี้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่ามนุษย์กำลังบ่อน

ทำลายธรรมชาติ และแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์อื่น อันนำมาซึ่งความเดือดร้อนของเพื่อนร่วมโลก เหล่านั้น ไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม การที่ผู้แต่งใช้กลวิธีสร้างตัวละครสัตว์พูดได้เพื่อ วิพากษ์วิจารณ์การกระทำของมนุษย์เช่นนี้ ทำให้ผู้อ่านมองว่าสิ่งมีชีวิตอื่นก็มีความคิดและมีจิตใจไม่ ต่างจากมนุษย์ ซึ่งจะช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่านตระหนักว่าปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญและร้ายแรง เพราะมนุษย์กำลังสร้างความเดือดร้อนและ ทำลาย “บ้าน” ของเพื่อนร่วมโลก โดยไม่คำนึงว่าสัตว์เหล่านั้นก็อาจมีชีวิตและจิตใจไม่ต่างจาก ตนเอง

นอกจากนี้ ในเรื่อง *เอกอีเอ็กเออ* ตัวละครเอกที่เป็นสัตว์ ไม่เพียงแต่โอดครวญให้ผู้อ่าน เห็นเท่านั้นว่าการกระทำของมนุษย์ส่งผลร้ายต่อตัวเองอย่างไร แต่ เอก ตัวละครเอกของเรื่อง ซึ่งเป็น ไก่ชนได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์มนุษย์อย่างตรงไปตรงมาด้วย เมื่อมนุษย์เล่นไม่ซื่อในการแข่งขันจน ไก่ จนทำให้ไก่โย่ง คู่แข่งของเอกในครั้งนั้น ถูกจิกจนตายในการแข่งขัน ความว่า

“...ครั้งที่หนึ่ง...มันยังพยายามยืนพุงตัวและพยายามสู้กับฉัน แต่ มันก็ทรุดลงไป ครั้งที่สอง...ตาของมันปิดสนิทและคล้ายว่ามัน กำลังหลับ ครั้งที่สาม...มันไม่ลุกขึ้นมาอีกเลย กรรมการจึงอุ้มฉัน ซูขึ้นเพื่อประกาศชัยชนะให้ฉัน

“มันตายแล้ว สมกับฉายาแข่งปีศาจ” มือน้ำหนวดเพิ่ม พุดพลาตเซ็ดน้ำให้ฉัน “พวกจี้โกงมันก็ต้องโดนแบบนี้”

แท้จริงแล้วฉันไม่อยากทำเช่นนั้น ไก่โย่งไม่ได้โกงฉัน เลย แต่เป็นพวกมือน้ำเหล่านั้นต่างหาก โย่งกลับต้องมารับกรรม แทน...” (ศิริ มะลิแย้ม, 2559, หน้า 111)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า เอกไม่ได้รู้สึกยินดีที่ตัวเองต้องฆ่าไก่อีกตัวหนึ่งในการ แข่งขัน แต่เขาจำเป็นต้องทำเพราะเป็นสัญชาตญาณของไก่ชน ซึ่งเป็นไก่ที่ดุและก้าวร้าว นอกจากนี้ เอกยังถูกมือน้ำ หรือผู้ดูแลไก่ชนของฝ่ายตรงข้าม วางยาและ โกงการแข่งขันอีกสารพัดวิธี ทำให้มัน ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากเอาชนะไก่ฝ่ายตรงข้ามอย่างเด็ดขาด จนทำให้มันปลั่งมือสังหารคู่ต่อสู้

ของตัวเอง จากคำพูดของเอก ผู้อ่านจะเห็นได้ว่ามนุษย์ไม่ได้สะทกสะท้านกับการตายของไก่ฝั่งตรงข้ามแม้แต่น้อย กลับกันกลับชื่นชมยินดีที่ไก่ของตนสามารถเอาชนะได้อย่างเด็ดขาดด้วยซ้ำ ถึงแม้ว่าจะเป็นความภาคภูมิใจที่เอกสามารถเอาชนะกลไกของคู่ต่อสู้ได้ก็ตาม แต่ความภาคภูมิใจนั้นก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่ามนุษย์ไม่ใส่ใจและไม่สนใจสวัสดิภาพของสิ่งมีชีวิตอื่น จนละเลยที่จะสำนึกว่าคนที่โง่คือมนุษย์อีกคนหนึ่ง ไม่ใช่ไก่ที่ตายไป สิ่งนี้สะท้อนชัดเจนผ่านเสียงของเอกว่าไก่โง่ที่ตายนั้น “ไม่ได้โง่ฉันทันเลย...แต่ต้องมารับกรรมแทน” (ศิริ มะลิแย้ม, 2559, หน้า 111)

นอกจากผู้แต่งจะใช้เสียงของสัตว์ในการวิพากษ์วิจารณ์ความโหดร้ายที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์แล้ว ผู้แต่งก็สร้างใช้ตัวละครสัตว์ให้เป็นผู้สังเกตการณ์ และวิพากษ์วิจารณ์การกระทำอันโหดร้ายของมนุษย์ด้วยกันเองด้วย ดังความว่า

“...แล้วคืนหนึ่ง ชายผู้มีดวงไฟติดตรงหน้าผากก็ย่องเข้ามาในเล้าที่พวกเราอาศัยหลับนอน ฉันไม่รู้ว่ากำลังจะเกิดอะไรขึ้น แต่ดูเหมือนทอฝันพอจะรู้อะไรบ้างแล้ว... “ก็ไก่ตัวเมียแย่งอาหารพวกเธอกินไงล่ะ ไก่ตัวผู้มีราคามากกว่า ฉะนั้นก็ต้องแยกไก่ตัวเมียออกไปก่อน” ทอฝันกล่าวอย่างไม่สะทกสะท้าน และเธอก็นอนนิ่ง ๆ ให้ชายผู้มีดวงไฟตรงหน้าผากจับตัวเธอไป

ไม่รู้กี่ครั้งแล้วที่การพลัดพรากกัดกร่อนหัวใจฉัน เริ่มจากที่พ่อถูกขาย ตามด้วยการถูกจับแยกออกจากอกแม่หลังจากพวกเราตีหย่าแม่ได้ไม่นาน จนถึงครั้งนี้ ฉันต้องแยกจากพี่สาวน้องสาวของฉัน และก็ต้องแยกจากทอฝันด้วยเช่นเดียวกัน...” (ศิริ มะลิแย้ม, 2559, หน้า 36)

จากข้อความข้างต้น แม้เอกจะไม่ได้กล่าวโทษมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา แต่คำพูดของมันก็สื่อเป็นนัยว่า การพลัดพรากหลายต่อหลายครั้งที่มันจำจะต้องเจอ ไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นเพราะมนุษย์เข้ามาแทรกแซงความเป็นอยู่ของพวกมัน และบังคับให้พวกมันต้องพรากจากกันเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นปัญหาการคุกคามและแทรกแซงธรรมชาติของมนุษย์ ว่าอาจทำให้สัตว์อื่นต้องทุกข์ทรมานเพียงใด

กล่าวได้ว่า การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ในฐานะผู้สังเกตการณ์คล้ายคลึงกับการสร้างผู้บรรยายแบบผู้รู้แจ้ง เพราะสัตว์ต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นพยานรู้เห็นในสิ่งผิดที่มนุษย์กระทำกลับหลังมนุษย์ด้วยกันเอง แล้วนำมาบอกเล่าให้ผู้อ่านฟัง สิ่งนี้จึงอาจช่วยทำให้ผู้อ่านตระหนักว่า แม้แต่สัตว์ซึ่งเชื่อกันว่ามีสติปัญญาน้อยกว่ามนุษย์ ก็ยังรู้สึกหุดหู่และเวทนาในความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ การสร้างตัวละครมนุษย์ให้เป็นตัวละครปฏิบัติในวรรณกรรมเยาวชนที่มีสัตว์เป็นตัวละครเอก จึงเป็นกลวิธีที่น่าสนใจในการขับเน้นปัญหาว่ามนุษย์ทำร้ายธรรมชาติและพวกพ้องของตนอย่างไรบ้าง เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง

ดังนั้น การเลือกหยิบยืมเสียงของสัตว์ซึ่งกำลังได้รับความทุกข์ทรมานจากการกระทำของมนุษย์มาใช้วิพากษ์วิจารณ์ความโหดร้ายของมนุษย์ต่อธรรมชาติจึงเป็นกลวิธีที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการให้มนุษย์เป็นผู้ถ่ายทอดปัญหานั้นด้วยตัวเอง เพราะเมื่อผู้แต่งสวมความเป็นมนุษย์ให้กับสัตว์เหล่านั้น และใช้เสียงของสัตว์เหล่านั้นในการบอกเล่าความทุกข์ทรมานที่ตัวเองต้องประสบจะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเสียงเหล่านั้นมาจากสัตว์ที่ได้รับการนำเสนอให้เป็น “เหยื่อ” ที่ไร้เดียงสา หรือไร้ทางสู้ เช่น กระจอก สัตว์น้ำตัวเล็ก ๆ และไก่ชน

จากข้อความข้างต้น นอกจากผู้แต่งทั้งสองเรื่องจะใช้เสียงของสัตว์ในการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์แล้ว ยังจะเห็นได้ว่า การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ ยังช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชน รู้จักคิดถึงจิตใจของสิ่งมีชีวิตอื่นนอกจากมนุษย์อีกด้วย เพราะการสวมความเป็นมนุษย์ลงไปในสัตว์เหล่านั้น ช่วยเบลอเส้นแบ่งระหว่างสัตว์และคนให้พร่าเลือนไป อันจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วม ไปจนถึงเกิดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจว่าสัตว์ต่าง ๆ ก็มีความรู้สึกไม่ต่างจากตน สิ่งนี้อาจจะช่วยให้ผู้อ่านใช้ความรุนแรง หรือรังแกสัตว์เหล่านั้นน้อยลงด้วย การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ในวรรณกรรมเยาวชนทั้งสามเรื่องนี้ จึงเป็นกลวิธีที่น่าสนใจในการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำอันเลวร้ายของมนุษย์ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าการกระทำอันเห็นแก่ตัวของคนส่งผลให้สัตว์อื่นต้องตกอยู่ในช่วงเวลาอันทุกข์ทรมาน ในขณะเดียวกัน เสียงของตัวละครสัตว์เหล่านี้ ก็ยังช่วยขัดเกลาคติใจของผู้อ่านให้อ่อนโยนต่อสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมโลกมากขึ้น และยังช่วยทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์ด้วย

ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกว์ตั้งแต่ พ.ศ. 2558 – 2561 นอกจากผู้แต่งจะสร้างตัวละครสัตว์พูดได้มาใช้นำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อขัดเกลาจิตใจของผู้อ่านให้อ่อนโยนลงแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ในเรื่อง *เอกอีเอ็กเออ* ผู้แต่งได้ใช้ตัวละครสัตว์พูดได้เพื่อนำเสนอปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองด้วย

การเลือกใช้ตัวละครไก่ชนเป็นตัวละครเอกในเรื่อง *เอกอีเอ็กเออ* นับว่าค่อนข้างแปลกใหม่ดังจะเห็นได้ว่ามีวรรณกรรมเยาวชนน้อยเรื่องนักที่จะใช้ตัวละครไก่ชนเป็นตัวเอก อาจเป็นเพราะไก่ชนไม่ใช่สัตว์เลี้ยงนํารักอย่างสุนัขหรือแมว และในขณะที่เดียวกัน ไก่ชนก็มักจะถูกเลี้ยงเพื่อใช้ในการแข่งขันไก่ชน จึงอาจไม่ใช่สัตว์เลี้ยงที่เยาวชนคุ้นเคย อย่างไรก็ตาม การที่ผู้แต่งเรื่องนี้ใช้ประโยชน์จากอุปนิสัยอันโดดเด่นของไก่ชนเพื่อแสดงความสงสัยในตัวเอง (self-doubt) ของตัวละครเอก อันนำไปสู่ปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองได้ ดังเช่นเมื่อคราวที่เอกเห็นแม่ถูกไก่สาวจากครอกอื่นตี เขาไม่กล้าเข้าไปช่วยแม่ เพราะคิดว่าตัวเองไม่สามารถสู้ได้ ความว่า

“...เรายังไม่โตพอ ถ้าโตแล้วเราก็จะช่วยแม่ได้ เอ่อคือ...เอก หมายถึงที่เบี่ยจะช่วยแม่ได้ ส่วนเอกก็คงช่วยอะไรแม่ไม่ได้ เหมือนเดิมนั้นแหละ เอกไม่ยอมสู้ เอกกลัว...” (ศิริ มะลิแย้ม, 2559, หน้า 21)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเอกสงสัยในความสามารถเป็นไก่ชนของตัวเอง สิ่งนี้ทำให้เขาขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้นับว่าเป็นกลวิธีที่น่าสนใจในการนำเสนอปัญหาดังกล่าว เพราะความรู้สึกขาดความภาคภูมิใจในตัวเองที่เอกกำลังประสบนั้นมาจากความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่างจากไก่ชนตัวอื่น ๆ คือเอกไม่ยอมต่อสู้ทั้ง ๆ ที่เป็นไก่ชน การสร้างตัวละครไก่ชนเพื่อนำเสนอปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะไก่ชนมีอุปนิสัยที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เอกซึ่งเป็นไก่ชนแต่กลับไม่มีลักษณะนิสัยตามธรรมชาติอย่างไก่ชนทั่วไป จึงช่วยขับเน้นความแตกต่างอันจะนำไปสู่ปัญหาดังกล่าวได้เด่นชัดมากกว่าการสร้างตัวละครเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่มีภาพจำอุปนิสัยที่ตายตัวอย่างไก่ชน การจะนิยามให้มนุษย์คนหนึ่งมี “ความแตกต่างทางความคิด” จนแปลกแยกจากผู้อื่นจึงไม่ชัดเจนเท่ากับไก่ชน อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุด เอกก็ได้เรียนรู้ว่ามันไม่อาจหลีกเลี่ยง

หนักการต่อสู้ได้ มันจึงต้องยอมรับความสามารถที่ตัวเองมี และทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ดังที่มันกล่าวไว้ “...เกิดเป็น ไก่ก็ต้องชน นั่นแหละถูกต้องที่สุดแล้ว...” (ศิริ มะลิแย้ม, 2559, หน้า 82) และสิ่งนี้ก็เป็นหมุดหมายสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครนี้เติบโตแล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสร้างตัวละครสัตว์พูดได้มีส่วนสำคัญในการนำเสนอปัญหาเยาวชนด้านต่าง ๆ ทั้งปัญหาการคุกคามธรรมชาติอย่างโหดร้ายของมนุษย์เป็นเหตุให้สัตว์ต่าง ๆ ต้องพรางจากครอบครัว หรือได้รับอันตราย ตามที่ปรากฏในเรื่อง *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* และ *ช้างบิน* รวมถึงปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ตามที่ปรากฏในเรื่อง *เอกอีเอ็กเอย* โดยการสร้างตัวละครสัตว์พูดได้เพื่อนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความทุกข์ทรมานของสัตว์ต่าง ๆ นั้นสมจริง ซึ่งจะสร้างความรู้สึกกระทบใจแก่ผู้อ่าน อันจะนำไปสู่ความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาในที่สุด ส่วนการสร้างตัวละครสัตว์พูดได้เพื่อนำเสนอปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองก็ช่วยทำให้ปัญหาดังกล่าวเด่นชัดขึ้น เพราะผู้แต่งเลือกใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและเอกลักษณ์ของไก่ชนตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

4.1.1.2. การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต

การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้และตัวละครของเล่นมีชีวิตมีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่าทั้งสัตว์และของเล่นเป็นสิ่งที่เป็นตัวแทนเพื่อนหรือพี่น้องของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กจินตนาการ และอยากให้พวกมันสามารถโต้ตอบกับพวกเขาได้ และสำหรับของเล่นนั้น ก็มักเป็นสิ่งที่เด็กมักจะจินตนาการให้พวกมันมีชีวิตด้วย

อย่างไรก็ตาม การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ และตัวละครของเล่นมีชีวิตก็มีความแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าการสร้างตัวละครที่ไม่สมควรจะพูดโต้ตอบสื่อสารได้ ให้สามารถทำกริยาแบบนั้นได้ จะมีจุดร่วมกันที่สำคัญคือในการสั่งสอนหรือถ่ายทอดคุณธรรมบางประการไปแก่ผู้อ่าน เช่น ความอ่อนโยน และความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น

ทั้งนี้ การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตมีคุณสมบัติโดดเด่นบางประการที่การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ไม่มี นั่นคือ ตัวละครที่เป็นสัตว์นั้นจะมีข้อจำกัดในตัวเองบางประการอยู่ เพราะตัวละคร

ที่เป็นสัตว์ยังคงสถานะของสิ่งมีชีวิตเอาไว้ ในขณะที่ตัวละครของเล่นของคุณสมบัติข้อนี้ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ตัวละครของเล่นมีชีวิตสามารถนำเสนอปัญหาบางประการได้ดีกว่า

ในเรื่อง *ซังบิน* ของ อรเกษม รอดสุทธิ ผู้แต่งใช้กลวิธีการสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตเป็นกลวิธีสำคัญ ตัวละครเอกของเรื่อง *ซังบิน* คือตุ๊กตาดินเผารูปช้างชื่อพลายดิน ซึ่งมีชีวิตขึ้นมาเพราะความรักและความเอาใจใส่ที่แม่เต่าในบ้านพักคนชราบรรจงสร้างมันขึ้นมา เลียนแบบช้างจริง ๆ ชื่อพลายดิน ซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากมนุษย์ ในเหตุการณ์โหลงช้างป่าตกเขา แม้จะเป็นตุ๊กตาดินเผา แต่พลายดินมีความฝันอยากจะเป็นได้เหมือนนก หลังจากแม่เต่าที่สร้างมันตายจากไป มันจึงได้ออกผจญภัยอย่างลึกลับทุกเล และตกไปอยู่ในมือของเจ้าของหลายคน ก่อนจะกลับมาอยู่ในมือของเจ้าของคนแรกที่เคยมันได้ ซึ่งเป็นลูกสาวของนักอนุรักษ์ช้าง และมันได้ให้สัญญาไว้ว่าจะเป็นที่ช้างนำโชคให้กับเธอ

ในหนังสือ *Animal's Land the Creature of Children's Fictions* (Blount, 1975, p. 175) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่น่าสนใจประการหนึ่งของกลวิธีการสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตว่า "... โลกของของเล่นมีประโยชน์อย่างมากในการสร้างการผจญภัยอันแสนวิเศษและการเป็นภาพจำลองของชีวิตมนุษย์..." ข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตเอื้อให้เกิดการสร้างเรื่องแนวเดินทางผจญภัย และเช่นเดียวกันกับการสร้างตัวละครแบบสัตว์พูดได้ ตัวละครของเล่นมีชีวิตก็สามารถเป็นการจำลอง หรือถ่ายสะท้อนชีวิตของมนุษย์เช่นเดียวกัน

เรื่อง *ซังบิน* ของอรเกษม รอดสุทธิ มีโครงเรื่องเกี่ยวข้องกับการเดินทางผจญภัยของตุ๊กตาดินเผารูปช้าง ซึ่งสามารถสื่อสารกับสัตว์ได้ ทั้งยังมี "จิต" เชื่อมต่อกับเจ้าของมนุษย์ที่เป็นเด็ก ๆ แม้ว่ามันกับเจ้าของเหล่านั้นจะไม่สามารถ "พูดคุย" กัน ได้จริง ๆ ก็ตาม การสร้างเงื่อนไขเช่นนี้ ทำให้พลายดินสามารถติดตามเจ้าของของมันไปได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งที่บ้าน ในห้องนอน และที่โรงเรียน แตกต่างจากตัวละครสัตว์ ซึ่งอาจมีข้อจำกัดเรื่องการติดตามเจ้านายของมันไปในที่ต่าง ๆ ผู้แต่งที่เลือกใช้ตัวละครสัตว์พูดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัตว์เลี้ยงพูดได้จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าวเพื่อให้เกิดความสมจริง แต่สำหรับตัวละครของเล่นที่มีชีวิตอย่างพลายดิน จะเห็นได้ว่ามันสามารถติดตามเจ้าของมันไปได้ทุกที่ และสิ่งนี้เอื้อประโยชน์อย่างมาก ให้พลายดินได้รู้เห็นเป็นพยานเกี่ยวกับปัญหาหลาย ๆ อย่างที่เจ้าของมันต้องเจอ ทั้งที่โรงเรียน และที่บ้าน ดังที่พลายดินรู้ว่าต้นกล้ารู้สึกแปลกแยก และเข้ากับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนไม่ได้ เพราะรู้สึกมีปมด้อยเรื่องมือพิการ และในขณะเดียวกัน มันก็รับรู้ความคิดของเด็ก ๆ คนอื่นที่มีต่อต้นกล้าด้วยเช่นกัน ว่าเด็ก ๆ เหล่านี้

ไม่ได้มองต้นกล้าแปลกแยกแตกต่างอย่างที่ต้นกล้าเข้าใจ การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาของเยาวชนในพื้นที่ที่ผู้ใหญ่ไม่อาจเข้าไปรู้เห็นได้

ตัวละครของเล่นมีชีวิต มีความพิเศษและมีอัจฉริยะในตัวเองอยู่แล้ว เพราะเป็นสิ่งของที่ไม่มีชีวิตตั้งแต่ต้น แตกต่างจากตัวละครสัตว์พูดได้ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตจริง ๆ การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต จึงช่วยทำให้ผู้แต่งหลายข้อจำกัดเรื่องความจริงบางประการไปได้ เช่น การทำให้ตัวละครหลายคนมีความสามารถล่วงรู้ปัญหาในจิตใจของเด็ก ๆ ได้ทุกคน ซึ่งตัวละครสัตว์ทำไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้น ในแง่ของการสร้าง โครงเรื่องที่มีการเดินทางผจญภัย หลายคนก็ยังเอื้อให้เกิดเหตุการณ์ที่ตัวละครสัตว์พูดได้ไม่สามารถทำได้ เช่น การเดินทางออกจากเมืองหลวงไปสู่เกาะในทะเลอันดามัน และยิ่งไปกว่านั้น ก็การเดินทางจมน้ำลงสู่โลกใต้ทะเล หลังจากที่มันหลุดออกจากกระเปาะของเด็กหญิงเรือใบ ก่อนหน้าที่จะได้พบกับเด็กหญิงแพลงก์ตอน ทำให้มันได้รู้จักกับสัตว์น้ำมากมาย และหลังจากนั้น มันก็ยังได้เดินทางจากทะเลไปสู่ภูเขา และได้รู้จักกับบรรดาสัตว์ป่าบนบกด้วย

ดังนั้น การเดินทางอันสุดขีดของตุ๊กตาหลายคนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนอย่างหลากหลาย ตั้งแต่ปัญหาความรู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยกของเด็กชายมือพิการ ซึ่งหลายคนรับรู้หลังจากที่ติดตามเขาไปโรงเรียน ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากน้ำมือมนุษย์ อันเป็นเหตุให้สัตว์น้ำจำนวนมากทุกข์ทรมานและตาย ซึ่งหลายคนรับรู้จากการพลัดตกเรือและต้องจมน้ำอยู่ใต้ทะเล ไปจนถึงปัญหาการลักลอบจับและค้าสัตว์ป่า อันเป็นเหตุให้สัตว์ป่ามากมายต้องตาย และยังมีสัตว์ป่าอีกจำนวนมากต้องพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่ของพวกมัน ซึ่งหลายคนรับรู้หลังจากถูกชายวัยกลางคนพาขึ้นเขาไปเป็นของขวัญให้หลานชาย จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้แต่งสามารถนำเสนอปัญหาเยาวชนที่แตกต่างหลากหลายได้ในนวนิยายเยาวชนเพียงเรื่องเดียว

เมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องที่ผู้แต่งต้องการให้ตัวละครเอกได้ออกเดินทางไปยังภูมิภาคประเทศที่แตกต่างกันอย่างสุดขีด ทั้งเมืองหลวง ใต้ทะเล และภูเขา เพื่อเผชิญหน้ากับปัญหาหลากหลายรูปแบบ ทั้งปัญหาชีวิตของเหล่าเด็ก ๆ ที่เป็นเจ้าของมัน และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ก็จะพบว่า การสร้างตัวละครรูปแบบอื่นอาจจะไม่เอื้อประโยชน์ให้ผู้แต่งถ่ายทอดแนวคิดอันหลากหลายเหล่านี้ได้เท่ากับการสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต ซึ่งสามารถหลายเงื่อนไขต่าง ๆ และทำให้สิ่งที่เป็นไปได้เกิด “เป็นไปได้” และ “สมจริง” ขึ้นมา อย่างที่หลาย

ดินสามารถพจญภัยไปได้ทุกที่ทั้งบนบกและใต้น้ำ โดยที่ผู้อ่านไม่รู้สึกรัดคอใจ และไม่ตั้งคำถามเรื่องความสมจริง

ดังนั้น การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต ในเรื่อง ช้างบิน จึงเป็นกลวิธีที่น่าสนใจ ทั้งในแง่ของการเอื้อประโยชน์ และสื่อไปกับการสร้าง โครงเรื่องแบบมีการเดินทางพจญภัยอย่างสุดขีด และในแง่ของการนำเสนอปัญหาเยาวชนที่มีความแตกต่างหลากหลายด้วย

4.1.2. การสร้างตัวละครผู้มีพลังพิเศษ

การสร้างตัวละครผู้มีพลังพิเศษเป็นกลวิธีหนึ่งที่ได้รับการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในวรรณกรรมสำหรับเด็กเยาวชน ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะงานเขียนกลุ่มนี้ต้องการความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการอย่างมาก เพื่อสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็กเยาวชน รวมถึงเพื่อให้งานเขียนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงเยาวชนได้ง่ายที่สุดด้วย การสร้างตัวละครผู้มีพลังพิเศษ และการสร้างตัวละครแนววีรบุรุษจึงเป็นกลวิธีที่ช่วยดึงดูดเยาวชนได้เป็นอย่างมาก

ในกลุ่มงานวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 ก็ปรากฏนวนิยายเยาวชนที่ใช้กลวิธีการสร้างตัวละครที่มีพลังพิเศษด้วยเช่นกัน ได้แก่เรื่อง *เด็กชายต้นไม้* ซึ่งกล่าวถึงปัญหาภาวะโลกร้อนและปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโลกยุคปัจจุบัน ตัวละครเอกของเรื่องคือ ละไม เด็กสาวชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์อันห่างไกล และ อาสา เด็กชายลูกครึ่งฝรั่ง ซึ่งเดินทางมาจากกรุงเทพฯ เพราะพ่อกับแม่ของเขาต้องมาทำวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชท้องถิ่น แต่แท้จริงแล้ว อาสา และครอบครัวคือผู้มาจากอนาคต ใน พ.ศ. 2650 เพื่อมาทำวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชที่สูญพันธุ์ไปจากยุคของเขาแล้ว ในช่วงเวลาอันสั้นที่โลกจะเกิดภัยพิบัติร้ายแรง และยิ่งไปกว่านั้น อาสา ยังเป็นเด็กชายที่มีพลังพิเศษ สามารถพูดคุยและสื่อสารกับต้นไม้ได้ด้วย ดังความว่า

“...องศาเงิบไปอีกใจหนึ่ง เขาไม่รู้ว่าหาคำอะไรมาอธิบายให้
เด็กเกรอย่างโตเข้าใจ ถ้าเขาบอกว่าได้ยินเสียงต้นไม้ร้องโอดโอย

ด้วยความเจ็บปวด นอกจากจอมเกรทั้งสองจะหัวเราะเยาะเขา
แล้ว เพื่อนคนอื่นคงพากันหัวเราะเขาเช่นกัน และคงคิดว่าเขาพูด
เพื่อเจ้า...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 23)

ข้อความดังกล่าว ตัดตอนมาจากเหตุการณ์ที่โต เด็กเกรหัวโจกของโรงเรียนใช้มีดฟันกิ่ง
ก้านของต้นไม้เล่น อาสาซึ่งมาเห็นเข้า รีบเข้าไปห้ามปราม เพราะได้ยินเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด
ของต้นไม้ต้นนั้น จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งสร้างตัวละครอาสา ได้อย่างน่าสนใจ
แม้พลังวิเศษของอาสาจะไม่ใช่ว่าพลังยิ่งใหญ่ถึงขนาดเปลี่ยนแปลงโลกทั้งใบได้ แต่พลังวิเศษนี้ก็ทำ
หน้าที่สำคัญในการนำเสนอปัญหาเรื่องการบ่อนทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ โดย
การสื่อสารกับผู้อ่านว่า แม้พืชพรรณต่าง ๆ จะไม่สามารถร้องหรือเคลื่อนไหวได้เหมือนอย่างสัตว์
หรือมนุษย์ แต่ต้นไม้เหล่านี้ก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน เมื่อมนุษย์ทำร้ายพวกมัน ไม่ว่าจะด้วยวิธีการ
ใด ๆ ต้นไม้เหล่านั้นก็เจ็บปวดและส่งเสียงกรีดร้อง แม้ว่าเราจะไม่ได้ยินก็ตาม ตัวละครอาสา
เด็กชายจิตใจดีผู้มีพลังวิเศษในการสื่อสารกับต้นไม้ จึงเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึกของ
ต้นไม้ตามทัศนะของผู้แต่งมาถึงผู้อ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชน และยังเป็นสื่อกลางในการนำเสนอ
ปัญหาเรื่องการทำลายธรรมชาติด้วย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณากระบวนการสร้างตัวละครอาสา กับแก่นเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์
และรักษาธรรมชาติของเรื่อง เด็กชายต้นไม้ แล้ว จะพบว่า ตัวละครอาสา มีบทบาทสำคัญในการสวม
ทับความเป็นมนุษย์ลงในต้นไม้ ความสามารถพิเศษของเขาช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อว่าต้นไม้ต่าง ๆ
นั้นมีชีวิต มีความรู้สึก และมีจิตใจ สิ่งนี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาจิตใจของผู้อ่านให้
อ่อนโยนลง และยังช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านรู้สึกรักและห่วงใยธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมาย
สำคัญในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ดังข้อความที่อาสาบอก
แก่ละไมเกี่ยวกับต้นไม้ในกรุงเทพฯ ว่า

“ต้นไม้ในป่ามีความสุขกันมาก ไม่เหมือนกับต้นไม้ในกรุงเทพฯ
ที่ฉันเคยไปเห็นมา...ต้นไม้ในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะที่ปลูกตามริม
ถนน หน้าตาจะมอมแมมรูปร่างจะพิกลพิการ”...ต้นไม้ทุกต้นเกิด

เรามีรูปร่างหน้าตาสวยงามตามธรรมชาติ แต่ความอัปยศณ์ที่
เกิดกับฉันไม่ลืมนมาจากฝีมือมนุษย์ทั้งสิ้น... “ฉันไม่ตามท้อง
ถนนต้องทนสูดควันพิษทั้งวัน แถมยังมีฝุ่นจับหน้าทีไบ ส่วน
รูปร่างที่ฉันว่าพิกลพิการก็เพราะฉันไม่ถูกตัดกิ่งตัดใบอย่างไม่
ปราณีปราศรัย...เธออาจคิดว่าฉันไม่ที่ถูกตัดกิ่งตัดใบให้เหลือแต่
ต่อจะสามารถแตกใบใหม่ได้ นั่นเป็นความเข้าใจผิดอย่างร้ายแรง
ตรงกันข้าม มันจะทำให้ฉันไม่อ่อนแอลงเรื่อย ๆ และโคนล้ม
หรือยืนต้นตายได้ง่าย” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 34)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้แต่งสร้างตัวละครอาศาให้มีพลังวิเศษ เพื่อถ่ายทอด
ปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปยังผู้อ่าน ว่าการกระทำของ
มนุษย์ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบรรดาต้นไม้อย่างไรบ้าง เพราะข้อมูลที่อาศา
ออกกับละไมนั้น ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์โดยทั่วไปจะสังเกตเห็นได้ง่าย ๆ และไม่ใช่ข้อมูลที่คนทั่วไปรู้
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องความเข้าใจผิดว่าการตัดแต่งกิ่งไม้จะเป็นผลดีต่อต้นไม้ พลังวิเศษของอาศา
จึงมีความสำคัญในการช่วยสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับต้นไม้ไปยังผู้อ่าน และช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับ
ผู้อ่านทางอ้อมด้วย

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าการสร้างตัวละครอาศาให้มีพลังวิเศษไม่เพียงแต่เป็นกลวิธีที่ดี
กลวิธีหนึ่งในการนำเสนอปัญหาการคุกคามธรรมชาติ แต่พลังวิเศษของอาศายังมีส่วนสำคัญในการ
แก้ปมขัดแย้งย่อยในเรื่องด้วย เช่น เมื่อครั้งที่ ละไม กระแต และดิน เผลอไปเห็นการลักลอบตัดไม้
ในป่า แล้วถูกกลุ่มผู้ลักลอบตัดไม้ไล่ตามจับตัวจนทั้งสามคนต้องหลงป่า พลังวิเศษของอาศาที่มี
ความสำคัญในการแก้ไขปมขัดแย้งนั้น เพราะพลังวิเศษในการสื่อสารกับต้นไม้ช่วยให้ทีมค้นหาเจอ
ตัวเด็กทั้งสามคนทันเวลา ดังความว่า

“...อาศาสัมผัสรับรู้เส้นทางเดินของเพื่อนทั้งสามผ่านต้นไม้ต่าง ๆ
และถ่ายทอดให้พ่อเขานำไปบอกแก่ไม้...” (เสาวรส มิตรปิยานุ
รักษ์, 2561, หน้า 75)

จะเห็นได้ว่า พลังในการสื่อสารกับต้นไม้อาจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ปมขัดแย้งดังกล่าวคลี่คลายลง เพราะอาสาขอให้เหล่าต้นไม้ในป่าช่วยบอกทางแก่เขา ว่าเพื่อน ๆ ของเขาถูกไล่ไปทางไหน และเพื่อน ๆ ของเขาไปหลบอยู่ที่ไหนในป่า นอกจากนี้ ยังจะเห็นได้ว่า แม้ในช่วงแรก อาสาจะมองว่าความสามารถพิเศษนี้ทำให้เขาแปลกแยกจนไม่กล้าเปิดเผยตัวตนของตัวเอง แต่ความสามารถพิเศษเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ก็สามารถทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ และสิ่งนี้เองที่ทำให้อาสายอมรับ “ความแตกต่าง” ของตัวเอง และไม่รู้สึกรับผิดแยกอีกต่อไป อีกทั้ง แม้พลังวิเศษของเขาจะไม่ใช่ว่าพลังยิ่งใหญ่ถึงขนาดช่วยกอบกู้โลก แต่เมื่อใช้อย่างถูกต้องเวลาก็ทำให้อาสากลายเป็นฮีโร่ของเพื่อน ๆ ได้เช่นกัน ดังข้อความที่ว่า

“...ละไม่ยิ้มให้กับคำตอบของอาสา เพราะเธอและกระแสบอกกับฉันรู้
ดีว่าคนที่ช่วยพวกเธอจริง ๆ คืออาสา ผู้ที่มีความสามารถพิเศษใน
การสื่อสารกับต้นไม้ นั่นเอง...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561,
หน้า 80)

จากข้อความข้างต้นนี้ อาจกล่าวได้ว่าการสร้างตัวละครผู้มีพลังวิเศษไม่เพียงแต่ช่วยนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมไปยังผู้อ่านเยาวชนง่ายขึ้นเท่านั้น แต่กลวิธีดังกล่าวยังช่วยสื่อสารกับผู้อ่านด้วยว่า แม้ “ความแตกต่าง” บางประการจะทำให้เยาวชนรู้สึกแปลกแยก แต่หากรู้วิธีการที่เหมาะสมแล้ว “ความแตกต่าง” เหล่านี้ก็สามารถสร้างคุณได้เช่นกัน และแนวคิดนี้เองก็มีความสำคัญกับผู้อ่านเยาวชนไม่น้อยไปกว่าแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพราะแนวคิดดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตัวเองให้กับเยาวชนได้ด้วย

4.1.3. การสร้างตัวละครแนววีรบุรุษ

นอกจากการสร้างตัวละครผู้มีพลังพิเศษแล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกว่า พ.ศ. 2558-2561 เรื่อง *Color Land ดินแดนสีส่น* ก็ยังใช้กลวิธีการสร้างตัวละครแนววีรบุรุษด้วย ซึ่งกลวิธีดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอปัญหาเยาวชนเช่นเดียวกัน

ในหนังสือ *Fantasy Literature for Children and Young Adults* คณะผู้แต่งได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการสร้างตัวละครเอกที่เป็นวัยรุ่นในวรรณกรรมเยาวชนแฟนตาซีที่พวกเขาเรียกว่าวีรบุรุษผู้ผจญกรรม (Heroic-ethical fantasy) ดังนี้

“... Regardless of how any heroic-ethical fantasy begins, eventually its young protagonist will find herself or himself closely involved in some type of significant action, the culmination of which is crucial in some larger issue calling for a confrontation between good and evil. Furthermore, to be involved effectively, they must take sides, choosing between good and evil, a choice they eventually find the courage to make... The young protagonists of heroic-ethical fantasy must decide to become involved, distinguish good from evil, and see good triumph...” (Gates, Steffel, & Molson, 2003, pp. 117-118)

จากนิยามข้างต้น ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของวรรณกรรมเยาวชนแฟนตาซีแนววีรบุรุษ คือตัวละครเอกต้องเผชิญหน้ากับการปะทะกันความดีและความชั่ว พวกเขาต้องกล้าหาญที่จะเลือกข้าง ในท้ายที่สุด ตัวละครเอกนั้นต้องสามารถแยกแยะดีชั่วออกจากกันได้ และเขาต้องเลือกที่จะอยู่ฝ่ายธรรมะ เพื่อจะได้เห็นความดีงามนั้นเติบโตงอกงามขึ้นมา การที่ตัวละครเอกต้องแยกฝายคือออกจากฝ่ายชั่วให้ได้เช่นนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้แต่งสามารถนำเสนอปัญหาของเยาวชนให้เป็นที่ประจักษ์ได้ โดยการชี้ให้เห็นบางสิ่งบางอย่างที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการเติบโต หรือการเลือกฝายดีของตัวละครเอกที่เป็นเยาวชน

เรื่อง *Color Land* ดินแดนสีสัน ของ กิตติพัฒน์ วิริยะ ซึ่งได้รับรางวัลชมเชยในการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วครั้งที่ 13 ประจำปี 2561 มีกลวิธีการสร้างตัวละครแนววีรบุรุษผู้ผจญภัยอย่างชัดเจน เรื่อง *Color Land* ดินแดนสีสัน เล่าเรื่องราวของมาวิน ตัวละครเอกวัย 18 ปี ซึ่งเกิดและเติบโตในรัฐที่รัน ซึ่งเป็นดินแดนแห่งสีขาวดำ ผู้คนและสิ่งแวดล้อมในรัฐที่รันเป็นสีขาวดำทั้งหมด รัฐที่รันเชื่อว่าสีสันต่าง ๆ ก่อให้เกิดความวุ่นวาย สีขาวดำจึงเป็นความมั่นคงของรัฐ การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสีสันถือว่ามีคามผิดร้ายแรง นอกจากนี้ การสงสัยหรือการตั้งคำถาม ก็ยังถือเป็นความผิดร้ายแรงของรัฐด้วย อย่างไรก็ตาม มาวิน ตัวเอกของเรื่องกลับเป็นผู้ช่างสงสัยใคร่รู้ เขาจึงต้องเข้าไปพัวพันกับเรื่องสีสัน และดินแดนสีสันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในท้ายที่สุด มาวินหลบหนีออกจากรัฐที่รันได้สำเร็จ เขาออกเดินทางตามหาดินแดนสีสันจนพบ และได้ช่วยนำกองทัพจากดินแดนสีสันให้บุกเข้าไปปลดปล่อยผู้คนในรัฐที่รันได้สำเร็จ

จะเห็นได้ว่า มาวิน ตัวละครเอกของเรื่องมีคุณสมบัติของวีรบุรุษ แม้ว่ามาวินจะเป็นเพียงเด็กหนุ่มวัย 18 ปี และเป็นเพียงประชาชนธรรมดา ไม่ใช่เชื้อสายกษัตริย์อย่างตัวละครวีรบุรุษในวรรณกรรมเยาวชนคลาสสิกหลายเรื่อง แต่มาวินมีคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากคนอื่น ๆ และ “เป็นภัย” ต่อรัฐที่รันอย่างชัดเจน นั่นคือ “ความช่างสงสัย” ดังความว่า

“...สิ่งหนึ่งที่มาวินสงสัยแต่ไม่มีในตำราเรียนและไม่มีคำตอบคือ พระอาทิตย์ที่ให้ความร้อนขนาดนี้เป็นสีขาวดำจริงหรือ เขาเริ่มสงสัยตั้งแต่อายุสิบห้าปี ขณะนั้นเป็นฤดูร้อน มาวินนั่งอยู่ในห้องเรียนที่อบอ้าว ไม่มีพัดลมระบายอากาศ ทุกคนเหงื่อออกรวมถึงครูผู้สอนซึ่งกำลังกล่าวว่า “ขาวดำคือความมั่นคงของรัฐ” และนักเรียนทุกคนจะพูดต่อว่า “เพื่อความสุขแก่มวลชน” ปากของเขาพูดตอบเหมือนคนอื่น แต่สายตากลับมองไปทางหน้าต่าง จนถูกครูเรียกและทำโทษให้ไปยืนอยู่หน้าห้องด้วยสาเหตุเพิกเฉยต่อคำสอน เขาแปลกใจว่าตนเองเพิกเฉยอย่างไร เขาค้นสงสัยว่าพระอาทิตย์หน้าตาอย่างไรเท่านั้น และนับตั้งแต่นั้นมา ความสงสัยของเขาก็เกิดขึ้น...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 7-8)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า “ความช่างสงสัย” เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ของมาวินว่าพระอาทิตย์มีสีขาวดำตามที่รัฐบอกจริงหรือ นำไปสู่ความสงสัยที่ว่า เพียงแค่สงสัยเท่านั้น เหตุใดเขาจึงทำผิดฐาน “เพิกเฉยต่อคำสอน” และนำไปสู่คำถามอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งต้องห้ามในรัฐที่รัน จากข้อความข้างต้น ทำให้เห็นว่า มาวินไม่ยอมจำนนต่อข้อห้ามหรืออำนาจของรัฐอย่างราบคาบ เพราะเขาไม่ยอมละทิ้งความสงสัยของตัวเอง สิ่งนี้แม้จะเป็นคุณสมบัติที่ดูเหมือนจะธรรมดา แต่ภายใต้เงื่อนไขของรัฐที่รัน คุณสมบัตินี้เป็น “สิ่งต้องห้ามอย่างเด็ดขาด” ทั้งยังสร้างความอึดอัดคับข้องใจอย่างมากให้แก่มาวิน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นปัญหาการถูกกดทับจากรัฐหรือจากค่านิยมในสังคมที่เยาวชนกำลังเผชิญ รัฐที่รันจึงถูกนำเสนอในฐานะฝ่ายธรรม ส่วนมาวินผู้ไม่ยอมจำนนต่อกฎเกณฑ์อันไม่เป็นธรรมจึงได้รับการนำเสนอในฐานะวีรบุรุษ “สมัยใหม่” หลังจากนั้น มาวินตัดสินใจออกเดินทางตามหาดินแดนสีส้ม เพื่อต่อกรกับอำนาจรัฐที่รัน และดินแดนแห่งสีส้มก็ได้รับการนำเสนอในฐานะฝ่ายธรรมะ ซึ่งมาช่วยปลดแอกชาวรัฐที่รันในที่สุด

การที่ “ความช่างสงสัย” ทำให้มาวินมีคุณสมบัติของการเป็นวีรบุรุษขึ้นมาได้นั้น มีความน่าสนใจหลายประการ ประการที่หนึ่งคือในทัศนะของผู้แต่ง ความช่างสงสัยใคร่รู้กลายเป็นคุณสมบัติใหม่ของการเป็นวีรบุรุษในกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะความช่างสงสัยใคร่รู้ในสังคมที่ผู้กุมอำนาจรัฐมีแนวโน้มที่จะต่อต้านความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของเยาวชน และประการที่สองคือเมื่อคุณสมบัติดังกล่าวกลายเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษ ยิ่งเป็นการเน้นย้ำว่าความสงสัยใคร่รู้ซึ่งเป็นธรรมชาติของเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่ถูกกดทับ โดยรัฐและค่านิยมในสังคมมาโดยตลอด คุณสมบัติที่ธรรมดาและธรรมชาติเช่นนี้ จึงกลายเป็นคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้ตัวละครเด็กหนุ่มกลายเป็นวีรบุรุษขึ้นมาได้

นอกจากคุณสมบัติช่างสงสัยอย่างที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว มาวินยังมีคุณสมบัติสำคัญของการเป็นวีรบุรุษอีกประการหนึ่ง นั่นคือ ความเห็นแก่เพื่อนมนุษย์ ดังความว่า

“...เด็กผู้ชายร่างท้วมที่อยู่ข้างหน้าหายใจหอบแรงผิดปกติ มาวินสังเกตเห็นและรู้ทันทีว่าเด็กชายป่วยแน่นอน จึงจ้องมองไม่ละสายตา เพียงครู่เดียวเด็กชายร่างท้วมก็หมดสติล้มลง มาวินรีบโน้มตัวเข้าไปประคองร่างเขาโดยสัญชาตญาณเพื่อไม่ให้หัวกระแทกพื้น...มาวินรู้ตัวทันทีว่าเขาฝ่าฝืนกฎระเบียบเยาวชน...มา

วินพยายามอธิบายให้เจ้าหน้าที่ทราบว่าคุณชายคนนั้นป่วย
หายใจหอบและควรไปหาหมอ แต่ดูเหมือนเจ้าหน้าที่ไม่สนใจ
และเข้ามาจับตัวเขาให้ยื่นตรง ร่างของคุณชายหมดสติร่วงลงไป
กองกับพื้น... “มาวิน เธอฝ่าฝืนกฎระเบียบเยาวชนแห่งรัฐที่รัน
โดยการเข้าช่วยเหลือเด็กป่วยโดยไม่ได้รับอนุญาต และเธอยังฝ่า
ฝืนกฎระเบียบพื้นฐานเยาวชนโดยการ โต้เถียงผู้สูงวัยกว่าโดยไม่
ได้รับอนุญาต หลังพิธีเคารพธงชาติ กรุณารับรายงานตัวที่ห้อง
ปกครองทันที...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 13-14)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแม้มาวินจะรู้ตัวว่าการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้รับ
อนุญาตนั้น เป็นการกระทำที่ผิดกฎระเบียบเยาวชน และการละเมิดกฎระเบียบนั้น อาจทำให้เขาต้อง
ได้รับโทษ แต่มาวินก็ยังเลือกที่จะหยิบยื่นความช่วยเหลือให้กับผู้อื่นเมื่อจำเป็น โดยไม่สนว่าตนจะ
ได้รับโทษตามมาหรือไม่ การสร้างลักษณะนิสัยดังกล่าวให้กับมาวิน เสริมภาพวีรบุรุษของเขาให้
ชัดเจนขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นคุณสมบัติของวีรบุรุษสมัยใหม่ คือมีความเห็นแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
และในขณะเดียวกันสิ่งนี้ก็เสริมภาพฝ่ายอธรรมให้กับรัฐที่รัน ซึ่งไม่อนุญาตให้เพื่อนมนุษย์
ช่วยเหลือกันด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามาวินจะมีคุณสมบัติของวีรบุรุษ แต่การตัดสินใจทำเรื่องที่ยิ่งใหญ่นั้น
ไม่ใช่เรื่องง่าย บางครั้งมาวินยังคงมีความเคลือบแคลงสงสัย และความไม่มั่นใจว่าสิ่งที่เขาทำนั้น
เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดังเช่นเมื่อคราวที่เจนจิรา เด็กสาวที่เขาแอบชอบ พุดให้เขาฟังเรื่องดินแดนสีสัน
และหนังสือภาพถ่ายปริศนาที่พุดถึงดินแดนสีสัน มาวินก็ยังคงมีความเคลือบแคลงสงสัยว่าเขาควรจะ
นำเรื่องดังกล่าวไปแจ้งทางการ เพื่อที่ตนจะได้กลายเป็นฮีโร่ของรัฐหรือไม่ แม้ว่าเขาจะได้คำตอบ
อย่างรวดเร็วว่าเขาจะเก็บเรื่องดังกล่าวเป็นความลับไปก่อนก็ตาม ดังความว่า

“...เขาารู้แล้วว่าตัวเองตกอยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกจับ หากเขาแจ้ง
ทางการ เขาอาจมีสิทธิรอดและกลายเป็นฮีโร่ของรัฐได้ง่าย ๆ แต่
อีกใจหนึ่งเขายังชอบเจนจิราอยู่และการพบเจอสิ่งที่น่าหลงใหล

ในหนังสือภาพถ่ายเหล่านั้น ทำให้ความสงสัยที่มีคลี่คลายไปโดยไม่รู้ตัว เพียงครูเดียวเขาก็เลือกคำตอบได้ว่าควรเก็บความลับนี้ไว้ต่อไป...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 37)

จากข้อความข้างต้น การสร้างตัวละครมาวินมีความน่าสนใจประการหนึ่ง คือผู้แต่งสร้างตัวละครมาวินให้มีความเป็นเด็กหนุ่มวัยรุ่นได้อย่างสมจริง เพราะเหตุผลสำคัญที่เขาตัดสินใจไม่แพร่งพรายเรื่องดังกล่าวให้กับรัฐรัฐ ยังไม่ได้มาจากเหตุผลด้านศีลธรรม แต่เป็นเหตุผลง่าย ๆ ที่ว่าเขารื่นชอบเจนจิรา และยังต้องการที่จะพบเธออีก สิ่งนี้สะท้อนความเป็นวัยรุ่นได้ดี ทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกว่าถูกขัดเยียดตัวละครวีรบุรุษที่เกินจริง และไม่สมเหตุสมผล และยิ่งไปกว่านั้น การสร้างตัวละครนี้ให้ยังไม่คิดถึงเรื่องศีลธรรม ก่อนจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปที่ละน้อย ๆ ในภายหลังยังเป็นการสร้างพัฒนาการของตัวละครที่ดีด้วย

ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของมาวินเริ่มเด่นชัดขึ้น เมื่อเขาได้รับความจริงจากเจนจิราว่ารัฐที่รักโกหกว่าเพื่อนร่วมชั้นของเขา ราเชนทร์ ย้ายโรงเรียน แต่ในความเป็นจริง ราเชนทร์ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐสังหาร ความว่า

“เพราะเขาตายแล้ว”...คุณป้าคนนั้นมาหาแม่และเล่ารายละเอียดให้ฟังด้วยความกลัวว่า เธอเห็นเด็กผู้ชายคนหนึ่งถูกตำรวจสองนายล้อมในย่านที่เธอพัก...เธอมองไกล ๆ ตำรวจทำท่าทางเหมือนพยายามขออะไรจากเด็กชาย โดยดึงเสื้อผ้าและใช้มือลูบคลำทั่วตัวเขา...จนกระทั่งเด็กชายคนนั้นเริ่มชัดขึ้น เธอเห็นชัดว่าเขาตอบโต้ด้วยการชกเข้าที่หน้าตำรวจจนหมวกกระเด็นและยกเท้าถีบจนอีกคนล้มลง ตำรวจหนึ่งในนั้นคงโมโหมากก็เลยชักปืนออกมายิงเด็กชายแต่ไม่ตาย เขากระเสือกกระสนวิ่งออกไปถนนด้านหน้าหวังให้คนช่วย เขาไปถึงถนนแต่น่าเสียดายไม่มีวิ๊วแวงของผู้คนหรือรถเลย เด็กชายคนนั้นนอนตายกลางถนน และเขาก็คือราเชนทร์ เพื่อนร่วมชั้นของเธอ...”

(กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 48)

หลังจากบอกความจริงกับมาวินได้ไม่นาน เจนจิราและครอบครัวก็หนีออกจากรัฐทีร์น มาวินตกอยู่ในสถานการณ์ที่ตัดสินใจได้ยากกว่าว่าเขาควรจะหนีออกจากรัฐทีร์น และติดตามเจนจิรา ไปดีหรือไม่ เพราะเขาก็ไม่แน่ใจว่าการหนีออกจากรัฐทีร์นจะสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ ให้ดีขึ้นได้ และเขาก็รู้ตัวดีว่าแม้จะรู้ความจริงว่ารัฐฆ่าเยาวชนผู้บริสุทธิ์และยังปกปิดความจริง กับประชาชน แต่เขาก็ไม่มีพลังอำนาจมากพอจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้อยู่ดี ดังว่า

“...ดินแดนสีสันอยู่ที่ไหน ผู้ฝึกไฟสีสันคือใคร เป็นคำถามที่หา คำตอบยากยิ่งกว่าพระอาทิตย์เป็นสีอะไรด้วยซ้ำ มาวินรู้แล้วว่า รัฐทีร์นไม่ได้พูดความจริงกับประชาชนเสมอไป แต่ก็เชื่อว่าเขาจะ เปลี่ยนแปลงอะไรได้ชั่วข้ามคืน...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 61)

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของตัวละครมาวินก้าวกระโดด เมื่อเขาสนทนากับพ่อเกี่ยวกับ เรื่องการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย เสรีพ่อของมาวินไม่เห็นด้วยกับหนังสือที่เขาอ่าน เพราะคิด ว่าไม่ช่วยในการสอบเข้าคณะที่พ่อตั้งใจให้มาวินเข้าเรียน แม้มาวินจะไม่ตอบโต้ความเผด็จการของ พ่อ แต่เหตุการณ์นี้ก็ทำให้เขาแน่ใจว่ารัฐทีร์นและครอบครัวไม่สามารถให้อิสรภาพและเสรีภาพใน ชีวิตกับเขาได้ แม้แต่เรื่องการเลือกทางเดินในชีวิตให้ตัวเอง อีกทั้งเขายังมั่นใจว่าครอบครัวไม่อาจ ปกป้องเขาจากรัฐได้ เพราะเสรีนิยมและเชื่อฟังรัฐมากกว่าสวัสดิภาพของคนในครอบครัว มาวิน จึงตัดสินใจได้ในท้ายที่สุดว่าจะหลบหนีออกจากรัฐทีร์นเพื่อตามหาดินแดนแห่งสีสัน ดังความว่า

“...เขารู้ว่าพ่อพร้อมที่จะจับกุมตัวเขาเสมอหากทำสิ่งที่ผิด กฎระเบียบของรัฐ ยิ่งถ้าพ่อรู้ว่าลูกชายเป็นผู้ฝึกไฟสีสัน เขามั่นใจ ว่าจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจรัฐมายืนรออยู่หน้าประตูบ้านอย่าง พร้อมเพรียงแน่นอน อีกทั้งที่โต๊ะอาหารเมื่อครู่ที่ผ่านมา ทำให้รู้ว่าเขาจะไม่มีเสรีภาพใด ๆ หากยังอยู่ร่วมกับพ่อผู้ยึดมั่นในรัฐ มากกว่าครอบครัว การตามหาเจนจิราคู่จะมีความหวัง และอาจมี

ความสุขรออยู่ข้างหน้าก็ได้...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 74-75)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาตัวละครมาวินให้กลายเป็นวีรบุรุษผู้ผจญกรรมมีความน่าสนใจ เพราะแม้มาวินจะมีคุณสมบัติของการเป็นวีรบุรุษ แต่การตัดสินใจออกเดินทางเพื่อเข้าสู่ฝ่ายธรรมะไม่ใช่เรื่องง่าย ความสนใจเรื่องอิสระภาพ เสรีภาพ และศีลธรรมยังไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่ผลักดันให้มาวินสนใจตามหาดินแดนแห่งสีสันในตอนแรก สิ่งที่ทำให้เขาสนใจเรื่องเกี่ยวกับสีสันในช่วงแรก คือความรักใคร่ชอบพตามประสาวัยรุ่นเพียงเท่านั้น แต่เมื่อมาวินได้รู้ว่ารัฐสังหารและโกหกประชาชน อีกทั้งรัฐยังครอบงำครอบครัวของเขา ลิดรอนอิสระภาพ เสรีภาพ และสวัสดิภาพไปจากชีวิตของเขาอย่างสิ้นเชิง มาวินจึงตัดสินใจที่จะหลบหนีออกจากรัฐเพื่อตามหาดินแดนแห่งสีสัน ทั้งที่ไม่รู้ว่ามันอยู่จริงหรือไม่ จะเห็นได้ว่าในท้ายที่สุดแรงผลักดันที่สำคัญในการออกเดินทางของมาวิน แปรเปลี่ยนจากความรักใคร่ชอบพแบบวัยรุ่นกลายเป็นแนวคิดเรื่องศีลธรรม อิสระภาพ เสรีภาพ และสวัสดิภาพในฐานะมนุษย์

อย่างไรก็ตาม แม้มาวินจะออกเดินทางจนพบดินแดนสีสันแล้ว แต่ตัวของเขาก็ยังคงเป็นสีขาวยาคา และที่ดินแดนสีสัน มาวินไม่ได้มีความสุขที่ตัวเองมีอิสระภาพ เสรีภาพ และสวัสดิภาพแต่เพียงลำพัง สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า มาวินมีคุณสมบัติของวีรบุรุษ คือเขาต้องการให้ครอบครัวของเขาได้มีโอกาสมีความสุขอย่างที่เขา มี มาวินจึงตัดสินใจเดินทางกลับไปช่วยเหลือครอบครัวของตัวเองที่รัฐที่รัน แม้ว่าจะต้องเสี่ยงอันตรายแก่ไหน หรือแม้ว่าเขาจะรู้อยู่แก่ใจว่าพ่ออาจจะแจ้งรัฐว่าเขาเป็นผู้ทรยศก็ตาม ดังความว่า

“...เขาอยากให้พ่อกับแม่ได้มาอยู่ที่ดินแดนแห่งนี้ ดินแดนที่เขาเชื่อว่าทำให้ครอบครัวมีความสุขและมีเสรีภาพทางความคิด สายตาของเขาจับจ้องโทรทัศน์ แต่สมองกลับคิดแผนบางอย่าง เขายกแขนตัวเองขึ้นดู มันยังเป็นสีขาวยาคา และแล้วมาวินก็ตัดสินใจได้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 111)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะที่น่าสนใจประการหนึ่งของมาวิน คือเขาไม่ชื่นชมยินดีในความสุขที่ตนเองได้รับเพียงคนเดียว สิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามาวินมีความกล้าหาญอย่างวิบุรุษคือความเห็นแก่ผู้อื่น และยอมเสี่ยงภัยอันตรายเพื่อความสุขของผู้อื่น และสิ่งนี้เองที่ทำให้ในท้ายที่สุด มาวินไม่เพียงมีส่วนสำคัญในการปลดปล่อยครอบครัวของเขาจากสี่वाद้า แต่เขามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลดปล่อยชาวรัฐที่รินทั้งหมดออกจากสี่वाद้า ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเผด็จการ การสร้างมาวินให้เป็นตัวละครวิบุรุษ และสร้างรัฐที่ริน ซึ่งเป็นรัฐเผด็จการ ให้เป็นฝ่ายชั่วร้าย จึงเป็นกลวิธีที่น่าสนใจในการนำเสนอปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคมของเยาวชน และยังเป็นกลวิธีที่น่าสนใจในการนำเสนอแนวคิดเรื่องการต่อสู้เพื่อให้ได้มาเพื่ออิสรภาพและเสรีภาพ ซึ่งเป็นค่านิยมของเยาวชนในปัจจุบันด้วย การสร้างตัวละครมาวินให้เป็นตัวละครวิบุรุษที่ต่อสู้กับรัฐเผด็จการ จึงเปรียบเสมือนการสร้าง “ต้นแบบเยาวชน” อันพึงประสงค์ในยุคปัจจุบันให้กับผู้อ่าน และเป็นการนำเสนอทางออกของปัญหาการถูกกดทับด้วยว่า วิธีการที่จะหลุดพ้นจากการถูกรัฐและค่านิยมกดทับ คือการกล้าที่จะต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลง

หลังจากที่เดินทางกลับไปเพื่อช่วยเหลือครอบครัวของตนเองที่รัฐที่ริน มาวินพบว่าแม่ของเขาหายตัวออกไปจากบ้าน และพ่อของเขาก็อ้างวากับดักเพื่อจับกุมตัวเขาส่งให้รัฐที่รินอีกด้วย ในห้องขัง มาวินถูกทรมานด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการช็อตไฟฟ้า และการบังคับสอบปากคำอย่างหนัก แต่ในท้ายที่สุด ฟารีดา ผู้นำแห่งดินแดนสี่สันก็นำกำลังพลบุกเข้ามารัฐที่รินเพื่อช่วยเหลือเขา ตามจดหมายที่เขาทิ้งไว้ให้เจนจิรา และในท้ายที่สุด รัฐที่รินก็ถูกควบคุมโดยผู้ฝึกสี่สัน สี่वाद้าที่กลืนกินรัฐมาอย่างยาวนาน จึงค่อย ๆ แปรเปลี่ยนเป็นสี่สันต่าง ๆ อย่างที่ควรจะเป็น ดังความว่า

“...เขาค้นตะลึงเมื่อเห็นภาพภายนอก เสียงวุ่นวายดั่งบนท้องถนน ต้นไม้สี่वाद้าเริ่มเปลี่ยนใบเป็นสีเขียว ลำต้นเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เข้ม ดึกและอาคารทั้งหลายค่อย ๆ มีสี่สัน ถูกบอลสี่สันระเบิดทั่วบริเวณเมือง ก่อเกิดสี่สันไปทั่วทุกจุด ขณะที่เสรีตื่นตะลึง มาวินกลับตื้นตาตื่นใจที่ได้เห็นเมืองนี้เป็นสี่สัน...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 123)

จะเห็นได้ว่า ในท้ายที่สุด ตัวละครมาวินก็สามารถแยกแยะความดีชั่วออกจากกันได้ และเขายังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ฝ่ายธรรมะ คือฝ่ายดินแดนสีสัน สามารถเอาชนะฝ่ายอธรรม คือฝ่ายรัฐที่รัน ได้ในท้ายที่สุด เพราะการตัดสินใจกลับมาช่วยเหลือครอบครัวของเขา และจดหมายที่เขาทิ้งไว้ให้เจนจิรา ทำให้ผู้นำฝ่ายสีสันติดตามมาได้ทัน และสามารถปลดปล่อยชาวรัฐที่รันได้สำเร็จ ในที่นี้ ผู้อ่านจะเห็นได้ว่า มาวินอาจจะไม่ใช่ตัวละครฮีโร่ที่มีพลังวิเศษ หรือมีพลังยิ่งใหญ่ขนาดสามารถปลดปล่อยรัฐที่รันได้ด้วยตัวคนเดียว แต่เขาก็เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การปลดปล่อยรัฐที่รันเกิดขึ้นได้ เพราะความซ่างสงสัย ความเห็นแก่เพื่อนมนุษย์ และความกล้าหาญที่เขามี

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าในท้ายที่สุด มาวินก็ได้รับชัยชนะ เขาเลือกยืนหยัดอยู่ข้างฝ่ายธรรมะ และได้เห็นดินแดนสีขาวคำอันมืดมน ค่อย ๆ แปรเปลี่ยนเป็นหลากหลายสีสันในท้ายที่สุด การสร้างตัวละครมาวินเป็นตัวละครวีรบุรุษ และการสร้างฉากที่มีลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน เช่น การสร้างรัฐที่รันเป็นสีขาวคำ และการสร้างดินแดนแห่งสีสันให้มีหลากหลายสีสัน จึงเป็นกลวิธีที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาการถูกกดทับ และความไม่ลงรอยกันของรัฐกับเยาวชน และยังเป็นการนำเสนอวิธีการรับมือและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างน่าสนใจอีกด้วย

4.1.4. การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทาง

กลวิธีที่น่าสนใจ และปรากฏบ่อยครั้งในงานวรรณกรรมเยาวชน คือกลวิธีการสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางผสมกับลักษณะแฟนตาซี ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2558-2561 ปรากฏการใช้กลวิธีดังกล่าวในนวนิยายเยาวชน 3 เรื่อง สามารถแบ่งเป็นกลวิธีการสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางข้ามเวลา ได้แก่ เรื่อง *เด็กชายต้น* และการสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทาง ได้แก่ เรื่อง *ซ่างบิน* และเรื่อง *Color Land ดินแดนสีสัน*

4.1.4.1. การเดินทางข้ามเวลา

กลวิธีการสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางข้ามเวลา เป็นการสร้างเรื่องที่ผสมผสานลักษณะของนวนิยายวิทยาศาสตร์ โดยในหนังสือ *Fantasy Literature for Children and Young Adults* (Gates et al., 2003, หน้า 58) กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมที่ใช้การเดินทางข้ามเวลาไว้ว่า การจะจัดวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ให้เป็นวรรณกรรมแนวแฟนตาซีหรือแนววิทยาศาสตร์ ขึ้นอยู่กับ “วิธีการ” ของการเดินทางนั้น หากการเดินทางนั้นใช้เวทมนตร์หรือเป็นวิธีการที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิทยาศาสตร์แล้ว นวนิยายเรื่องดังกล่าวจัดเป็นวรรณกรรมแนวแฟนตาซี แต่หากการเดินทางข้ามเวลานั้น อาศัยวิธีการที่อธิบายได้ด้วยวิทยาศาสตร์ หรือเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ก็เป็นวรรณกรรมแนววิทยาศาสตร์

เรื่อง *เด็กชายต้นไม้* จึงจัดเป็นวรรณกรรมที่มีลักษณะของวรรณกรรมแนววิทยาศาสตร์ เพราะการเดินทางของอาสา ผู้มาจาก โลกอนาคตนั้น เกิดขึ้นได้ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ดังข้อความเมื่อตอนที่ละไมค้นเจออุปกรณ์วิทยาศาสตร์ในบ้านของอาสา ดังนี้

“...แห่งพีระมิดสีเงินวาวมีแสงไฟสว่างวาบแล่นจากฐานไปที่ยอดพีระมิดสองสามครั้ง ก่อนลำแสงสีฟ้าจาง ๆ จะพุ่งขึ้นมาจากยอดพีระมิดและกระจายตัวออกเป็นยอดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า คล้ายจอทีวีแบน ๆ แต่โปร่งใสจนมองทะลุได้แล้วตัวหนังสือก็ค่อย ๆ ปรากฏขึ้นมาบนจอภาพ โปร่งใสนั้น...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 84)

จะเห็นได้ว่าเครื่องมือที่ละไมเห็นนั้น มีลักษณะคล้ายสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์มากกว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์จากเวทมนตร์ สิ่งนี้จึงช่วยอธิบายที่มาของอาสาได้ ว่าเขามาจากโลกใบเดียวกันกับละไม เพียงแต่เขาอาศัยอยู่คนละช่วงเวลาเท่านั้น ดังที่เขาอธิบายกับละไมในภายหลังว่า “...ฉันไม่ใช่คนยุคนี้ อาสาพูดเสียงเบา ฉันมาจากอนาคต...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 85)

ความน่าสนใจในการใช้กลวิธีการเดินทางข้ามเวลาในเรื่อง *เด็กชายต้นไม้* คือกลวิธีดังกล่าวเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะหลังจากที่อาสาพูดความจริงให้ละไมฟังว่าเขาเดินทางมาจากโลกอนาคต อาสาที่อธิบายเหตุผลของการเดินทางข้ามเวลานั้นให้ละไมฟังด้วย ดังความว่า

“...พ่อแม่ฉันเดินทางย้อนเวลามาที่นี่เพื่อค้นหาพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ที่สูญหายไปแล้วในสมัยของเรา... ในอนาคต โลกจะเหลือพื้นที่ที่เป็นป่าน้อยลงไปอีก... จากนี้ไปอีกประมาณสามสิบลปีโลกจะร้อนขึ้นมากกว่านี้ อุณหภูมิที่สูงขึ้นจะทำให้ความแห้งแล้งยาวนานขึ้น พืชและต้นไม้เล็กที่บอบบางจะปรับตัวไม่ทันและตายลงในที่สุด พายุจะทวีความรุนแรงขึ้น ต้นไม้ใหญ่จะหักโค่นลงเป็นจำนวนมาก และเกิดน้ำท่วมใหญ่ จำนวนต้นไม้บนโลกจึงลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ...” (เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 87)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเดินทางข้ามเวลาของอาสาเกิดขึ้น เพราะมีภัยพิบัติขนาดใหญ่ในโลกอนาคตอันเป็นผลมาจากน้ำมือของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน พันธุ์พืชมากมายสูญพันธุ์ไปแล้วในช่วงเวลาที่เขาอยู่ พื้นที่สีเขียวในยุคสมัยของอาสาลดน้อยลงเรื่อย ๆ ทำให้เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ จนดินแดนส่วนหนึ่งจมอยู่ใต้น้ำ การใช้กลวิธีสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางข้ามเวลามีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาดังกล่าวให้เป็นที่ประจักษ์ต่อผู้อ่าน ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้อ่านด้วย เพราะการที่ผู้แต่งเลือกให้อาสาเดินทางข้ามเวลากลับมาในสมัยปัจจุบันด้วยสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์นั้น ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าอาสาอาศัยอยู่ในโลกเดียวกันกับเรา ไม่ใช่โลกที่สอง (Secondary World) อย่างที่มักจะปรากฏในนวนิยายแนวแฟนตาซี สิ่งนี้ทำให้อาสาและผู้อ่านมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น และทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับปัญหาที่ผู้แต่งต้องการจะนำเสนอได้มากขึ้นด้วย

การที่อาสาซึ่งเป็นคนจากโลกอนาคตเดินทางกลับมาเพื่อตามหาพันธุ์ไม้ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว และยังสามารถพุดคุยกับละไม ซึ่งเป็นคนในยุคปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงเปรียบเสมือน “คำเตือน” จากอนาคตว่าหากมนุษย์ยังคงทำร้ายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป ลูกหลานในอนาคตก็จะไม่อาจหลีกเลี่ยงภัยพิบัติครั้งใหญ่ที่จะเกิดขึ้นได้ ดังที่อาสาอธิบายแก่ละไมถึงที่มาของภัยธรรมชาติในยุคสมัยของเขา ความว่า

“...มันเกิดจากฝีมือมนุษย์ที่เอาแต่ตัดดวงประ โยชน์จากธรรมชาติ
มากเกินไปโดยไม่คิดจะดูแลรักษาหรือคิดจะรักษาก็ต่อเมื่อทุก
อย่างสายไปแล้ว...” (เสาวรศ มิตราปิยานุรักษ์, 2561, หน้า 88)

กล่าวได้ว่าแนวคิดหลักของเรื่อง *เด็กชายต้นไม้* คือปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย การสร้างโครงเรื่องให้มีการเดินทางจากโลกอนาคตมาเพื่อตัดเตือนคนในยุคปัจจุบันเกี่ยวกับผลกระทบทางธรรมชาติที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์ เป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอปัญหาดังกล่าวไปสู่ผู้อ่าน เพราะเสียงของอาสาที่วิพากษ์วิจารณ์ความไม่รู้คิดของมนุษย์ในปัจจุบันก็คือเสียงของคนในอนาคตตามที่สนะของผู้แต่งที่วิพากษ์วิจารณ์การกระทำอันเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในปัจจุบัน ว่ามีส่วนในการสร้างภัยพิบัติทำลายโลกในอนาคตอย่างไรบ้าง

การใช้เสียงของคนในอนาคตเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ และสร้างความตระหนักให้กับคนในปัจจุบันนับเป็นกลวิธีที่น่าสนใจในการถ่ายทอดปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ อาสายังไม่เพียงแต่กล่าววิพากษ์วิจารณ์การกระทำของคนในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อคนในยุคของเขาเท่านั้น อาสายังได้ให้ข้อคิดกับละไมด้วยว่า เธอเอง ในฐานะของคนในปัจจุบันที่ได้ล่วงรู้เหตุการณ์ในอนาคต ก็สามารถเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในอนาคตได้เช่นกัน เพียงแค่เริ่มเปลี่ยนจากสิ่งที่เธอทำได้ในวันนี้ คำพูดของอาสาทำให้ละไมเกิดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังที่เธอกล่าวย้ำกับอาสาก่อนที่อาสาจะเดินทางกลับไปสู่ช่วงเวลาของตน ความว่า

“...เด็กทั้งสองอยู่คนละกาลเวลาต่างสบตากับเพื่อถ่ายทอด มิตรภาพที่ดีต่อกัน ละไมค่อย ๆ เพลรรอยยิ้มบนริมฝีปาก เธอควร จะยินดีที่เพื่อนจะกลับไปทำหน้าที่รักษาโลกใบนี้ให้คงอยู่ต่อไป เธอเองก็อยากมีส่วนช่วยให้โลกใบนี้เขียวจิตราบนานเท่านั้น ไม่อยากให้มันเป็นเหมือนที่เขาเล่า

“อนาคตเปลี่ยนแปลงได้” คำพูดที่อาศากล่าวกับเธอ ยังคงก้องอยู่ในหัว และอนาคตก็ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เราทำในวันนี้...”

(เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์, 2561, p หน้า 94-95)

เรื่อง เด็กชายต้นไม้ จบลงในช่วงเวลาของอาศา ซึ่งอยู่ห่างจากช่วงเวลาปัจจุบันนับร้อยปี เขากลับไปค้นเจอของขวัญที่ละไมฝังใต้ต้นไม้เพื่อมอบให้กับเขา เขาได้รู้ว่าหลังจากที่เขาจากมา ละไม ได้ศึกษาต่อจนกลายเป็นนักพฤกษศาสตร์ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในยุคสมัย ของเธอ และผู้แต่งก็ปิดเรื่องโดยการบรรยายภาพของอาศาขณะมองไปรอบ ๆ ตัว และพบพืชพรรณ ค่อย ๆ ออกงามขึ้นบนผืนดิน ความว่า

“...แต่ก่อนจะก้าวเดินไปตามเส้นทางเดิมที่เดินมา สายตาของเขา พลันเหลือบไปเห็นต้นอ่อนสีเขียวข่มงอกพื้นดินขึ้นมา เขาก็ม ลงมองด้วยความสนใจ...วันนี้มันเป็นเพียงต้นอ่อนต้นหนึ่ง แต่ เมื่อวันเวลาผ่านไปจากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี มันจะ เติบโตกลายเป็นต้นไม้ใหญ่แผ่กิ่งก้านใบให้ร่มเงาได้...”

ใช้ อนาคตเปลี่ยนแปลงได้...” (เสาวรส มิตรปิยานุ รักษ์, 2561, หน้า 102)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจบเรื่องด้วยความหวังในยุคสมัยของอาศา ซึ่งเป็น โลกอนาคต ช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อว่า แม้ละไมจะเป็นเพียงฟันเฟืองเล็ก ๆ ในสังคมโลกที่ ตระหนักถึงภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นจากฝีมือของคนในยุคของเธอ แต่การที่เธอตัดสินใจลงมือ

ช่วยเหลือ และเปลี่ยนแปลง แม้จะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อย แต่เธอก็สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในอนาคตได้จริง กลวิธีการสร้าง โครงเรื่องที่มีการเดินทางข้ามเวลา จึงเป็นกลวิธีที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความตระหนักรู้เรื่องดังกล่าวแก่ผู้อ่าน

4.1.4.2. การเดินทางข้ามเขตแดน

กลวิธีการสร้าง โครงเรื่องที่มีการเดินทางข้ามเขตแดน หรือ โครงเรื่องที่มีการเดินทางผจญภัย ก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในวรรณกรรมเยาวชนเช่นกัน ประการหนึ่งที่กลวิธีดังกล่าวได้รับความนิยมนในกลุ่มวรรณกรรมสำหรับเยาวชน เพราะเป็นกลวิธีที่เอื้อให้เกิดการสร้าง โครงเรื่องรองได้ง่าย และยังเอื้อให้ผู้แต่งมีโอกาสสร้างพัฒนาการให้ตัวละครได้ง่ายขึ้นด้วย

ในกลุ่มข้อมูลของงานวิจัยนี้ ปรากฏวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว 2 เรื่อง ที่ใช้กลวิธีการสร้าง โครงเรื่องแบบมีการเดินทางผจญภัย ได้แก่ เรื่อง *ช้างบิน* และเรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม*

เรื่อง *ช้างบิน* เป็นนวนิยายเยาวชนที่มีการวางโครงเรื่องซ้อน โครงเรื่องอย่างชัดเจน โดยโครงเรื่องหลักคือการเดินทางของพลายดิน เพื่อทำตามความฝันที่จะบินได้ ทั้งที่มันยังคงไม่มั่นใจในตัวเองนักว่าจะทำสำเร็จหรือไม่ ส่วนโครงเรื่องรอง มีทั้งหมด 3 โครงเรื่อง โครงเรื่องรองที่ 1 คือเรื่องราวของเจ้าของคนที่ 2 ชื่อ ดันกล้า เด็กชายชาวเมืองผู้เป็นศิลปินมือพิการ ผู้รักการวาดรูปสิ่งมีชีวิตในสวนสัตว์ โครงเรื่องรองที่ 2 คือเรื่องราวของเจ้าของคนที่ 3 ชื่อ แพลงก์ตอน เด็กหญิงชาวเลที่มีร่างกายอ่อนแอ ผู้ตรอมใจจากเหตุการณ์เลวร้ายในอดีต และ โครงเรื่องรองที่ 3 คือเรื่องราวของเจ้าของคนที่ 4 ชื่อ อิน เด็กชายชาวป่า ผู้รักผืนป่าซึ่งเป็นลูกชายของนายพราน

จะเห็นได้ว่า กลวิธีการสร้าง โครงเรื่องที่มีการเดินทางผจญภัย เอื้อให้ผู้แต่งมีโอกาสสร้างโครงเรื่องรองมากถึง 3 โครงเรื่อง และการเดินทางที่เกิดขึ้น ก็ทำให้ตัวละครเอก พลายดินมีโอกาสได้พบเจอเจ้าของหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นเหตุให้มันต้องช่วยเหลือเจ้าของเหล่านั้นจากปัญหาที่แตกต่างกัน ในสถานที่ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งเมืองหลวง ทะเล และป่าไม้ สิ่งนี้ทำให้กล่าวได้ว่า การเดินทางของพลายดินคือการผจญภัย ที่ทำให้ผู้แต่งมีโอกาสสร้างพัฒนาการตัวละคร

อย่างเป็นทางการในสิ่งที่ต้องมีจำกัด อีกทั้ง ยังเปิดโอกาสให้ผู้แต่งกล่าวถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาอย่างแตกต่างหลากหลาย ซึ่งทำให้ตัวละครเอกมีประสบการณ์มากขึ้น และยังเป็นการสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ กันให้กับผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ที่มีจำกัดด้วย

โครงเรื่องรองที่ 1 เรื่องราวของเด็กชายศิลปินมือพิการ และเสื่อปลา ซึ่งถูกพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ ในโครงเรื่องรองนี้ พลายดินได้มาอาศัยอยู่กับต้นกล้าในฐานะ ช่างนำโชค ต้นกล้าเป็นเด็กชายมือพิการที่รักในการวาดรูป แต่เขาก็ยังขาดความมั่นใจในตัวเอง และรู้สึกแปลกแยกจากเด็กคนอื่น ๆ แม้พลายดินจะไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับต้นกล้าโดยตรงได้ แต่ความเข้าใจที่เขาให้กับต้นกล้า และความใส่ใจที่ไร้เดียงสาของพลายดิน ซึ่งเป็นเพียงตุ๊กตา ก็ทำให้เขามองข้ามความพิการของต้นกล้าไป และไม่เข้าใจว่าความพิการนั้นทำให้ต้นกล้าแปลกแยกอย่างไร พลายดินมองว่าต้นกล้าเป็นเพียงศิลปินตัวน้อยที่มีความสามารถคนหนึ่ง และความรู้สึกของพลายดินก็ส่งไปถึงต้นกล้า จนทำให้เขากลับที่จะเข้าหาเพื่อน ๆ คนอื่น และได้รู้ความจริงว่าไม่มีใครมองว่าเขาแปลกแยกอย่างที่เขากลัว

ในขณะเดียวกัน พลายดินก็ยังได้ช่วยเหลือและรับฟังความทุกข์ของเสื่อปลา สัตว์ป่าตัวน้อยผู้โดดเดี่ยวในกรงที่แคบและสกปรก แม้พลายดินจะไม่สามารถช่วยเหลือเสื่อปลาให้กลับไปสู่อบ้านเกิดได้ แต่เขาก็ได้เรียนรู้ว่า การเป็นสิ่งมีชีวิตที่ปราศจากอิสรภาพและเสรีภาพนั้น ไม่ต่างอะไรจากการตายทั้งเป็น ดังที่พลายดินได้ตระหนักว่าเสื่อปลานั้น มีเพียงลมหายใจ “แต่ไร้ชีวิต” แตกต่างจากมันที่แม้ไม่มีลมหายใจ แต่กลับเปี่ยมไปด้วยชีวิตชีวา

หลังจากเสื่อปลาตาย พลายดินก็หลุดออกจากมือของต้นกล้า และถูกเรือใบ เพื่อนร่วมชมรมของต้นกล้าเก็บได้ และพาเขาออกเดินทางไปสู่ท้องทะเล เพื่อเป็นของขวัญให้กับน้องสาวของเธอ ชื่อ แพลงก์ตอน

โครงเรื่องรองที่ 2 พลายดินเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลมาถึงเกาะใจกลางทะเลอันดามัน แต่ก่อนจะได้พบกับเจ้าของคนที่ 3 มันก็พลัดตกทะเล และได้พบเจอเป็นเพื่อนกับสัตว์น้ำมากมาย รวมถึงเต่าทะเลยักษ์ ชื่อ แม่เต่าแห่งท้องทะเล ด้วย ที่ได้นำพลายดินพบว่าสัตว์ทะเลต่าง ๆ รังเกียจมันมากในตอนแรก เพราะเข้าใจว่ามันเป็นขยะเหมือน “ขยะชิ้นอื่น ๆ” ที่มนุษย์ทิ้งลงทะเล พลายดินพบว่าอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และความขาดไร้จิตสำนึกของมนุษย์ทำให้สัตว์น้ำมากมายต้องตาย โดยเฉพาะในตอนสุดท้าย ที่แม่เต่าแห่งท้องทะเลอาสาจะพาพลายดินกลับขึ้นฝั่งไปหาแพลงก์

ตอน ระหว่างทางทั้งสองก็เจอกับน้ำมันที่มาจากอุบัติเหตุเรือแตก แม่เต่าแห่งท้องทะเลบาดเจ็บสาหัสจากการปนเปื้อนคราบน้ำมันนั้น แม้จะพาพลายคืนขึ้นฝั่งได้สำเร็จก็ตาม

พลายคืน ได้พบกับเพลงก่ตอง เจ้าของคนที่ 3 ของมันในที่สุด เธอเป็นเด็กผู้หญิงชาวเลตัวเล็ก ๆ ที่ร่างกายอ่อนแอ และกำลังจะตายเพราะความตรอมใจ เธอเห็นพ่อแม่ถูกคลื่นซัดหายไปต่อหน้าต่อตาในเหตุการณ์สึนามิ ทำให้เกิดบาดแผลในใจขนาดใหญ่ที่รักษาไม่หาย เธอจึงฝันที่จะได้พบกับพ่อแม่อีกครั้ง และจะกลายเป็นเทพธิดาแห่งท้องทะเล ซึ่งคอยปกป้องทะเลจากผู้คน และคอยปกป้องผู้คนจากท้องทะเล การได้พบเจอเพลงก่ตองทำให้พลายคืนเรียนรู้ว่า การก้าวข้ามบาดแผลทางใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์ปล่อยวางและสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ แต่มันก็ยังได้เรียนรู้อีกด้วยว่าภรรยาสามารถสร้างบาดแผลใหญ่หลวงให้กับมนุษย์ พ่อ ๆ กับที่มนุษย์ได้สร้างความเสียหายให้แก่ธรรมชาติ

หลังจากเพลงก่ตองกับแม่เต่าแห่งท้องทะเลตาย พลายคืนก็ได้เห็นวิญญูณทั้งสองจุมมือกันเดินลงทะเล ความตายปลดปล่อยเพลงก่ตองออกจากความยึดติด และปลดปล่อยแม่เต่าแห่งท้องทะเลออกจากบาดแผลที่เกิดจากมนุษย์ เพลงก่ตองกลายเป็นเทพธิดาผู้พิทักษ์ทะเลอย่างที่เธอตั้งใจ แล้วพลายคืนก็ถูกเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ธรรมชาติเก็บได้ และเขาก็พามันออกเดินทางขึ้นเหนือไปสู่ภูเขาอันเขียวชอุ่ม เพื่อเป็นของขวัญวันเกิดให้หลานชาย

โครงเรื่องตอนที่ 3 พลายคืนออกเดินทางจากทะเล ขึ้นเหนือสู่ภูเขาขนาดใหญ่ ที่นี่เขาได้พบกับ อิน เด็กชายจอมซน ลูกชายนายพราน แต่กลับพบว่าแท้จริงแล้ว นายพรานพ่อของเด็กชายเป็นนายพรานคนเดียวกับที่ลอบยิงและจับเสือปลาไปขายในขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยที่เด็กชายไม่รู้ และเข้าใจผิดว่าพ่อเป็นไกด์นำเที่ยวป่าตามที่ยาโกหก ในท้ายที่สุดเด็กชายก็แอบตามพ่อไปทำงาน และได้พบกับขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า พ่อของเขาจึงแม่ช่างเพื่อจะขโมยลูกช่างเด็กชายเข้าไปห้าม ประจวบเหมาะกับการสำรวจป่าไม้ชุดใหญ่บุกเข้ามาถึงปะทะ โดยไม่รู้ว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีเด็กแอบตามมาด้วย พลายคืนหลุดออกจากกระเป๋าของอิน ทำให้มันและผู้อ่านไม่อาจทราบชะตากรรมของเด็กชาย นอกเสียจากเสียงกรีดร้องท่ามกลางท่ากระสุนปืน การผจญภัยครั้งนี้ ทำให้พลายคืนได้เรียนรู้ว่าการกระทำอันโหดร้ายของมนุษย์ต่อธรรมชาติ ในท้ายที่สุดแล้วจะนำภัยกลับมาสู่ตัวมนุษย์และคนรอบตัวของเขาเอง เหมือนที่นายพรานฆ่าและพราดสัตว์อื่นเพื่อนำไปขาย และเขาเองก็ได้เจอชะตากรรมแบบเดียวกันในท้ายที่สุด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลวิธีการสร้างโครงเรื่องให้มีการเดินทางผจญภัย นอกจากจะช่วยให้เรื่องราวสนุกน่าติดตามมากขึ้นแล้ว ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาเยาวชนอย่างแตกต่างหลากหลายได้อย่างแนบเนียนและไม่น่าเบื่อ จากโครงเรื่องรองทั้งสาม โครงเรื่องผู้อ่านจะเห็นว่าการเดินทางของพลายดิน ทำให้เขาต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย จากเด็ก ๆ หลายคนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน และยังได้รับรู้ปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นบนบกหรือในน้ำ นอกจากนี้การเดินทางของพลายดินทำให้เขาได้พบเจอเพื่อนหลากหลาย ได้ผูกมิตรกับสัตว์ซึ่งกำลังเผชิญหน้ากับภัยคุกคามจากมนุษย์หลากหลายรูปแบบ และได้เรียนรู้เรื่องราวชีวิตของคนอื่น ซึ่งมีส่วนช่วยให้พลายดินเติบโตและเข้าใจชีวิต เข้าใจโลกมากขึ้น การเดินทางของพลายดิน ทำให้เขาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเด็ก ๆ หลายคน และนั่นทำให้พลายดินตระหนักได้ว่า เด็ก ๆ เหล่านั้นเป็นความหวังในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างไร ดังความว่า

“...ตุ๊กตานีกละอาย นึกถึงเด็กชายมีฉลาดที่จะสร้างโลกใหม่ สำหรับสัตว์ป่าด้วยหวังว่าเรื่องสนุก ๆ ของเขาจะทำให้ผู้คนเห็นคุณค่าและเลิกล่าพวกมันเสียที อีกทั้งเด็กหญิงลูกทะเล เด็กที่อ่อนแอไปไหนไม่ได้ แต่กลับมุ่งมั่นที่จะกลับมาเป็นผู้พิทักษ์ผืนทะเล และที่มันล้มไม่ได้เลยคือเด็กชายลูกภูเขาผู้มุ่งมั่นจะปกป้องผืนป่า และพยายามปกป้องช้างแม่ลูกอย่างกล้าหาญ แล้วฉันล่ะ ฉันจะช่วยโลกใบนี้ได้อย่างไร...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 161)

และในท้ายที่สุด เมื่อพลายดินคิดถึงการเดินทางที่ผ่านมาของตัวเอง เขาก็สามารถให้คำตอบเรื่องคุณค่าของตัวเองได้ว่า ในฐานะตุ๊กตาตัวหนึ่ง เขาเป็นพยานรู้เห็นเรื่องความกล้าหาญ ความหวัง และพลังของเด็ก ๆ จากหลากหลายดินแดน และนั่นคือสิ่งที่ดีที่สุดที่เขาจะทำได้ในฐานะตุ๊กตา คือการเป็นกำลังใจและส่งพลังให้เด็ก ๆ เหล่านั้นทำสิ่งที่ตัวเองฝืนต่อไป เขาออกเดินทางเรียนรู้เรื่องราวทั้งหมด เพื่อที่จะได้รู้ว่าในท้ายที่สุดแล้ว เขาคือใคร และมีหน้าที่อะไรนั่นเอง

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางผจญภัย ไม่ใช่เป็นเพียงกลวิธีที่ช่วยทำให้เรื่องราวสนุกสนานมากขึ้น เพื่อดึงดูดผู้อ่านที่เป็นเยาวชนเท่านั้น แต่การเดินทางของตัวละครเอกแต่ละครั้ง ยังเปิดโอกาสให้ผู้แต่งได้นำเสนอปัญหาเยาวชนรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่ผู้อ่านได้อย่างแนบเนียนด้วย อีกทั้งการเดินทางยังเปิดโอกาสให้ผู้แต่งได้บรรยายฉากและตัวละครที่แตกต่างหลากหลาย และยังทำให้ผู้แต่งสร้างพัฒนาการของตัวละครเอกผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เขาต้องพบเจอระหว่างการเดินทาง เพราะการเดินทางผจญภัยนั้น สร้างประสบการณ์ให้กับผู้เดินทางเสมอ และยังทำให้ผู้เดินทางค้นพบตัวเองได้มากขึ้นทีละนิดทีละน้อยด้วย การสร้างตัวละครเอกให้ต้องออกเดินทางผจญภัย จึงเป็นการสร้างประสบการณ์ทางอ้อมให้กับผู้อ่านที่เป็นเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียนรู้ และอยู่ในวัยค้นหาตัวเองได้เป็นอย่างดี

นอกจากเรื่อง *ช้างบิน* แล้ว เรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม* ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีการสร้างโครงเรื่องแบบสอดแทรกการเดินทางผจญภัยเช่นเดียวกัน โดยการเดินทางผจญภัยในเรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม* เกิดขึ้นเมื่อ มาวิน ตัวละครเอกของเรื่อง ต้องออกเดินทางหลบหนีออกจากรัฐที่ริน เพื่อตามหาดินแดนสีส้ม

การเดินทางของมาวิน แม้จะเป็นการเดินทางสั้น ๆ แต่การเดินทางดังกล่าวก็เปิดโอกาสให้เขาได้พบเจอกับสิ่งที่ไม่มีโอกาสที่พบเจอในรัฐที่ริน ดังความว่า

“...สัตว์เลื้อยคลานตัวหนึ่งอยู่บนหน้าแข้งของเขา เป็นสัตว์ที่
มาวินเคยเห็นแต่ในหนังสือ มันคืองู...มาวินวิ่งหนีอย่างไม่คิดชีวิต
เพราะความกลัว...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, p หน้า 82-83)

การเจอ งู ทำให้มาวินเกิดความรู้สึกกลัวเป็นครั้งแรกในชีวิต และตามเงื่อนไขของการกำเนิดสีส้มในเรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม* ก็คือ การได้รับรู้และได้รู้ถึงถึงอารมณ์ทุกอารมณ์ดังที่แม่ของเจนจิราเกิดสีส้มขึ้นมาเพราะรู้สึกลัว และ โกรธจากการได้ฟังเรื่องที่รัฐฆ่าเยาวชน และแม่ของมาวินเอง ก็เกิดสีส้มขึ้นมาเพราะรู้สึกลัว และเป็นห่วงมาวิน ซึ่งหลบหนีออกจากรัฐที่รินเมื่ออารมณ์คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนได้สีส้มกลับคืนมา การเดินทางสั้น ๆ ของมาวิน ซึ่งเกิด

เหตุการณ์ที่เอื้อให้เขาได้รับรู้อารมณ์ที่หลากหลาย จึงมีส่วนสำคัญในการพิสูจน์ตัวตนว่าเขาคือผู้ฝึกฝีสีสันอย่างแท้จริง และยังทำให้ตัวเขามีสีสันเกิดขึ้นมาในภายหลังด้วย

นอกจากการเดินทางจะเป็นชิ้นส่วนสำคัญของการพิสูจน์ตัวเองในฐานะผู้ฝึกฝีสีสันของมาวินแล้ว การเดินทางยังเปิดโอกาสให้ผู้แต่งได้บรรยายฉากที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิงของรัฐที่รินและดินแดนแห่งสีสันด้วย ดังความเมื่อตอนที่มาวินเดินทางเข้าไปใกล้เขตดินแดนสีสัน ความว่า

“...สิ่งนั้นบินเข้ามาหาและวนไปวนมารอบตัวเขา ทันทีที่เห็นมาวินมันใจว่ามันบินมาหาอย่างเป็นมิตร ไม่มีพิษสงใด ๆ เขาจ้องมองสิ่งนั้นอย่างหลงไหลพลางนึกชื่อ ผีเสื้อ... ไซ้! มันคือผีเสื้อ เขาจำหน้าตาของมันได้จากตอนเรียนในห้องลับ แต่ต่างตรงที่เจ้าผีเสื้อตัวนี้มีลำตัวสีดำปัสีฟ้าขอบดำ มันเป็นผีเสื้อที่สวยงามที่สุดที่เขาเคยเห็น...ครู่หนึ่งเขาก็นึกคิดได้ว่า ผีเสื้อปัสีฟ้าท่าวมกลางสีขาวยาค่า ดินแดนสีสันก็คงอยู่ไม่ไกล” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 85)

และ

“...ความเหน็ดเหนื่อยหมดไปเมื่อเขาเห็นใบไม้บางหย่อมเป็นสีเขียวสลบสีขาวยาค่า เสียงก้องกังวานดังแว่วมาราวกับเรียกให้เขาเข้าไปหา เสียงนั้นคือเสียงของแม่น้ำที่กำลังไหลไปตามกระแสของมัน เวลานี้แม่น้ำสายใหญ่สีครามอยู่เบื้องหน้า มาวินรู้สึกดีใจที่เดินทางมาถึงแม่น้ำ ป่าไม้สีเขียวรายล้อม มีสีสันอยู่ทุกหนทุกแห่ง มีเพียงเขาเท่านั้นที่เป็นสีขาวยาค่า...เขายืมให้ตัวเองที่ตัดสินใจก้าวออกจากบ้าน ยอมเสี่ยงชีวิตมาเพื่อค้นหาดินแดนที่ได้ฟังมาจากเด็กสาวที่เขาแอบชอบ...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 87)

จากข้อความข้างต้น ผู้แต่งได้บรรยายฉากระหว่างรัฐที่รินและดินแดนสีสันให้มีความขัดแย้งกันอย่างชัดเจน เริ่มจากฉากที่ผีเสื้อสีฟ้าบินเข้ามาปะปนกับผีเสื้อสีขาวยาค่า จนกระทั่งเมื่อ

มาวินเดินลึกเข้าไปในป่ามากขึ้น สีสนต่าง ๆ จึงปรากฏมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเหลือเพียงเขาคนเดียวที่เป็นสีเขียวดำ และจากการเปลี่ยนผ่านนี้เองที่ทำให้ผู้อ่านประจักษ์ชัดว่ารัฐที่รันและค่านิยมของรัฐแห่งนี้เป็นต้นเหตุของความรู้สึกถูกกดทับในตัวมาวินได้อย่างไร เพราะการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ทั้งด้านความคิดและความรู้สึก จนทุกอย่างเหลือเพียงสีเขียวดำนั้น ชัดแย้งกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง ซึ่งมีความหลากหลาย มนุษย์ที่เป็นสิ่งมีชีวิตมีทั้งความคิดและความรู้สึก การถูกจำกัดไว้ด้วยค่านิยมอันฝืนธรรมชาติ จึงเป็นต้นเหตุของความรู้สึกถูกกดทับของมาวิน

อาจกล่าวได้ว่า การเดินทางสั้น ๆ ของมาวิน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมเผด็จการ เพราะการได้เดินทางออกไปจากรัฐที่รัน ทำให้โลกทัศน์ของมาวินเปิดกว้างขึ้น เขาได้รู้ว่าโลกภายนอกมีสีสันและมีชีวิตชีวา ไม่เหมือนกับที่รัฐที่รันปิดบังและโกหกเขามาโดยตลอด และเมื่อมาวินได้รู้จักโลกที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อนแล้ว เขาจึงได้เรียนรู้ว่าโลกที่เขาเคยอยู่นั้นกดทับเขาไว้อย่างไร และประสบการณ์แบบเดียวกันนี้ก็เกิดขึ้นกับผู้อ่านซึ่งติดตามการเดินทางของมาวินด้วยเช่นเดียวกัน

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางข้ามเวลา หรือการเดินทางข้ามเขตแดน ต่างเป็นกลวิธีสำคัญในการนำเสนอปัญหาเยาวชนทั้งสี่ ดังจะเห็นได้ในเรื่อง *เด็กชายต้นไม้* การเดินทางข้ามเวลามาจากโลกอนาคตของอานา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังสร้างความตระหนักถึงภัยพิบัติที่อาจเกิดในอนาคตจากฝีมือมนุษย์ ส่วนการเดินทางในเรื่อง *ข้างบิน* ก็ช่วยนำเสนอปัญหาเยาวชนที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งด้านปัญหาภายในจิตใจของเยาวชนและปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามหรือแทรกแซงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากฝีมือมนุษย์ ทั้งบนบกและในน้ำ ส่วนการเดินทางในเรื่อง *Color Land ดินแดนสีสน* ก็ช่วยนำเสนอปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคมให้ประจักษ์ชัดมากขึ้นด้วย

4.2. กลวิธีการสร้างอารมณ์กระทบใจ

นอกจากกลวิธีการสร้างเรื่องแบบใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน (Mixed Fantasy) แล้ววรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 ก็ยังมีกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยการมุ่งเน้นที่การสร้างอารมณ์กระทบใจให้กับผู้อ่านด้วย

สำหรับความสำคัญของการสร้างอารมณ์กระทบใจในวรรณกรรมเยาวชน Pascal Eitler และคณะ (2014) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“... Children’s literature in particular has been shown to assist children in coping with their own problems and dilemmas; psychological experiments seem to suggest this as well. Reading can increase children’s emotional competence, raising their awareness of other people’s emotional states...” (Frevert et al., 2014, p. 9)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การอ่านมีส่วนช่วยให้เยาวชนเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นมาได้ อันจะทำให้พวกเขาตระหนักและใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่นเช่นกัน ดังนั้น การสร้างอารมณ์กระทบใจในวรรณกรรมเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้จากการอ่าน เพราะหากผู้แต่งสร้างอารมณ์กระทบใจในวรรณกรรมเยาวชนออกมาได้ดี ผู้อ่านก็จะเกิดประสบการณ์ร่วมทางอารมณ์ขึ้น อันจะนำไปสู่การขัดเกลาจิตใจของพวกเขาให้อ่อนโยนลง เพราะฉะนั้น การสร้างอารมณ์กระทบใจเพื่อนำเสนอปัญหาเยาวชนจึงน่าสนใจ เพราะหากผู้แต่งประสบความสำเร็จในการสร้างอารมณ์กระทบใจแล้ว ผู้อ่านก็จะตระหนักถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้แต่งต้องการถ่ายทอดได้ดีด้วย

ทั้งนี้ อารมณ์กระทบใจที่โดดเด่นในวรรณกรรมเยาวชนที่เป็นกลุ่มข้อมูลของงานวิจัยนี้ คือ อารมณ์เศร้า อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว และอารมณ์ยินดี ดังนี้

4.2.1. การสร้างอารมณ์เศร้า

อารมณ์ที่โดดเด่นอารมณ์หนึ่งในงานวรรณกรรมเยาวชนแวนแก้วแนวสมจริงคืออารมณ์เศร้า เพราะเป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ และเป็นอารมณ์ที่กระทบใจผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

งานวรรณกรรมเยาวชนที่ใช้เป็นกลุ่มข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้แต่งต่างใช้กลวิธีสร้างอารมณ์เศร้า เสียใจ หดหู่ อ้างว้าง เพื่อสื่ออารมณ์ถึงผู้อ่าน ทั้งนี้ นวนิยายเยาวชนเรื่อง *จิวกับน้อย ริมคลอง นั้นมีผมกับเป็ด วันเกิดของเค้าโมง และ ม่านน้ำสีทอง* เป็นนวนิยายเยาวชนที่ผู้แต่งสร้างอารมณ์เศร้า เสียใจ หดหู่ และอ้างว้างได้อย่างโดดเด่นตลอดทั้งเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าการกระทำบางอย่างสามารถสร้างความเศร้าและหดหู่ให้เกิดขึ้นกับเยาวชนได้อย่างไรบ้าง นอกจากนี้ การสร้างอารมณ์เศร้าให้เป็นที่ประจักษ์ชัด ยังช่วยทำให้ผู้อ่านตระหนักเกี่ยวกับปัญหาของเยาวชนในด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้นด้วย เพราะอารมณ์เศร้าและหดหู่ที่เกิดขึ้นนี้ ล้วนแต่เป็นผลจากปัญหาบางประการที่เยาวชนต้องเจออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เรื่อง *จิวกับน้อย* เล่าเรื่องราวของน้อย ลูกชายคนกลางของครอบครัวชนชั้นกลางชาวสวน พ่อของน้อยเป็นคนมีความสามารถ แต่กลับได้ทำงานระดับกลาง ๆ คือเป็นนายช่าง และเป็นชาวสวน เพราะได้เรียนน้อย ส่วนแม่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยชื่อดังของรัฐ ครอบครัวของน้อยมีลูก 3 คน พี่ใหญ่ พี่ชายคนโตเป็นคนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทำให้เป็นที่ภาคภูมิใจของครอบครัว น้องเล็ก น้องชายคนเล็ก เป็นเด็กที่หน้าตาน่ารักและขี้อ้อน จึงทำให้พ่อกับแม่รักมาก ในขณะที่น้อยลูกชายคนกลาง เป็นเด็กที่ไม่โดดเด่นทั้งการเรียนและกีฬา ส่วนหน้าตาที่จัดว่าธรรมดาที่สุดในบรรดาลูกทั้ง 3 คน น้อยจึงมักจะถูกพ่อแม่ละเลยเสมอ จนอาจเรียกได้ว่า น้อยไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่เท่ากับพี่น้องคนอื่น ๆ ด้วยความน้อยอกน้อยใจ และโดดเดี่ยวอ้างว้าง น้อยจึงสร้าง “จิว” เพื่อนในจินตนาการขึ้นมาเพื่อรองรับอารมณ์และเป็นเพื่อนเขา

การสร้างอารมณ์เศร้าให้เป็นที่ประจักษ์จากเหตุการณ์ดังกล่าว มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้แต่งยังสร้างเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจและหดหู่ไปกับน้อยอีกหลายครั้ง เช่น เมื่อครั้งที่โรงเรียนของน้อยกับนิคจัดงานวันแม่ แต่แม่เข้าร่วมเพียงพิธีไหว้แม่ของนิค และไม่เข้าร่วมพิธีไหว้แม่ของน้อย ทั้งที่ทั้งสองพิธีนี้จัดต่อกัน ความว่า

“...เช้าวันแม่มาถึง พ่อไปส่งนิกกับน้อยเช่นเคย แต่วันนี้มีแม่นั่งมาด้วย น้อยพยายามซ่อนพวงมาลัยที่เขาเพียรร้อยไว้ไม่ให้แม่เห็น เขาได้แต่อมยิ้ม พยายามจินตนาการถึงใบหน้าที่ดีใจของแม่ยามที่ได้เห็นพวงมาลัยที่เขาร้อยให้... น้อยจำภาพน้องนิกกราบเท้าแม่ได้ดีตา พอนิกกราบเท้าคุณแม่เสร็จ คุณแม่ก็ลุกขึ้นแล้วจูงนิกลุกเดินออกจากเก้าอี้เพื่อให้คุณแม่ชุดต่อไปมานั่ง... พ่อแม่ไปแล้วน้อยก็หันไปยิ้มให้กับเพื่อน ๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น เขายังคงนั่งรออยู่ในแถวพร้อมกับเพื่อน ๆ จนถึงคิวของเขา...”
(สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 67-68)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งผูกเหตุการณ์ซึ่งก่อให้เกิดความสะเทือนใจเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้อ่านประจักษ์ว่าความรุนแรงทางจิตใจที่มาจากการถูกละเลยปละละเลย ส่งผลกระทบในแง่ลบทางอารมณ์ต่อเยาวชน ได้มาเพียงใด ผู้แต่งใช้มุมมองผู้รู้แจ้งมองเหตุการณ์และรับรู้ว่าน้อยแอบร้อยมาลัยเองอย่างสุดฝีมือเพื่อที่จะทำให้แม่แปลกใจ เขารอคอยอย่างมีความหวังว่าจะได้เห็นแม่ร้องไห้ด้วยความดีใจเมื่อได้เห็นว่าเขาทุ่มเททำงานฝีมือเพื่อให้แม่ภูมิใจ แต่เพียงชั่วเวลาต่อมาผู้แต่งก็กลับหักมุมด้วยการให้แม่กลับออกจากงานทันทีโดยไม่รอร่วมพิธีไหว้แม่ของน้อย ทำให้น้อยต้องรอเก็บ และความพยายามในการร้อยมาลัยของเขาจึงสูญเปล่า ยิ่งไปกว่านั้น ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้ว่าน้อยผิดหวังและเสียใจมาก จนเขาต้องหลอกตัวเองว่าแม่อาจจะกลับมาร่วมงานพิธีของเขาได้ทันเวลา เพราะแม้ว่าน้อยจะเห็นกับตาว่าแม่ตั้งใจจะไม่อยู่ร่วมงานของเขา แต่น้อยก็ยังคงขึ้นเวทีเพื่อร่วมงานต่อไป แม้ว่าเก้าอี้ของเขาจะไม่มีแม่มานั่งก็ตาม ผู้อ่านซึ่งได้รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของน้อยตั้งแต่ต้น คืออารมณ์ตื่นเต้นดีใจ และจบลงด้วยอารมณ์อ้างว้าง หดหู่ และ โดดเดี่ยว จึงเกิดเป็นความรู้สึกกระทบใจกับชะตากรรมของน้อย ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะท่าทางของน้อยที่ “หันไปยิ้มให้กับเพื่อน ๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าน้อยถูกละเลย และถูกปฏิบัติราวกับว่าเขาไม่มีตัวตนบ่อยครั้ง จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา หรือไม่เช่นนั้น ก็แสดงให้เห็นว่าน้อยต้องปิดบังความขมขื่นไว้ในใจเพียงลำพัง ซึ่งไม่ว่าจะตีความได้แบบใด สิ่งที่น้อยต้องเผชิญก็สร้างความรู้สึกสะเทือนใจให้กับผู้อ่านได้อย่างมากเช่นเดียวกัน

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่ผู้แต่งสร้างอารมณ์กระทบใจจากการสร้างความรู้สึกเศร้า โดดเดี่ยว และสิ้นหวังของน้อย คือ ครั้งที่น้อยขอร้องให้แม่ช่วยแมวของเขาซึ่งพลัดตกน้ำ ความว่า

“แม่จ๋า...ช่วยเจ้าทองคำด้วย ช่วยมันด้วย”

“อย่ามาเสือก อีเด็กไร้ค่า มึงจะไปตายโหงตายहांที่ไหนก็ไปเลย”

วินาทีนั้นเหมือน โลกทั้งใบและความใฝ่ฝันทั้งมวลถูกทำลายลงในพริบตา นี่หรือคือสิ่งตอบแทนความพยายามทั้งหมดของเขา...

ดวงตาของเขาไร้ความรู้สึกเหมือนเหล็กที่ว่างเปล่า จากนั้นไปคงไม่มีใครอยู่ในสายตาเขาอีกแล้ว เขาคงมองไม่เห็นใครอีกแล้ว และในไม่ช้าเขาก็จะมองไม่เห็นฉันด้วย...ฉันได้แต่ยิ้มแล้ว โบกมือลาเพื่อนรัก มองน้อยที่เดินผละจากครอบครัวและผู้คน ก็มलगอดเจ้าทองคำแล้วอุ้มมันกลับบ้านเพียงลำพัง” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 147-149)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งผูกเรื่องที่ทำให้เกิดความสะเทือนอารมณ์กับผู้อ่านอย่างเห็นได้ชัด น้อยเห็นแมวของเขาพลัดตกน้ำ จึงรีบเข้าไปขอให้แม่ช่วย เพราะแมวตัวนั้นเป็นเพื่อนจริง ๆ เพียงตัวเดียวที่เขามี แต่คำพูดของแม่ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเศร้าสะเทือนใจเป็นอย่างยิ่ง แม่ไม่เพียงแต่ปฏิเสธที่จะช่วยเหลือน้อย แต่แม่ยังต่อว่าเขาด้วยถ้อยคำหยาบคายอย่างที่ไม่น่าเชื่อว่าแม่จะใช้กับลูกของตัวเอง จากนั้น ผู้แต่งใช้คำว่า “โลกทั้งใบและความใฝ่ฝันทั้งมวลถูกทำลายลงในพริบตา” มาเพื่อบรรยายความรู้สึกอันเจ็บปวดของน้อย ซึ่งแตกสลายลงเพียงเพราะคำพูดที่แม่กล่าวแก่เขาว่า “ไร้ค่า” ทั้งยังไล่เขา “ไปตาย” คำพูดของแม่สื่อสะท้อนความรุนแรงทางคำพูดอย่างชัดเจน และทำให้น้อยแตกสลายลงในที่สุด ทั้งคำพูดและการกระทำนี้จึงถ่ายทอดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ยิ่งไปกว่านั้น จิว เพื่อนในจินตนาการของน้อย ยังบรรยายภาพของน้อยต่อไปด้วยว่า ดวงตาของเขา “ไร้ความรู้สึก” เหมือน “เหล็กที่ว่างเปล่า” การเลือกใช้คำเปรียบของผู้แต่งแสดงให้เห็นความหดหู่ สิ้นหวัง มีคมน และอ้างว้างภายในจิตใจของน้อยได้เป็นอย่างดี สิ่งนี้ช่วยสร้าง

ความรู้สึกแบบเดียวกันให้เกิดขึ้นผู้อ่านได้ ถึงแม้ว่าผู้อ่านอาจจะไม่เคยต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องรู้สึกเจ็บปวดรวดร้าวอย่างน้อยเผชิญก็ตาม

นอกจากเรื่อง *จิ๋วกับน้อย* แล้ว เรื่อง *ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด* ก็มีการสร้างอารมณ์เศร้าที่โดดเด่นเช่นเดียวกัน โดยเรื่อง *ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด* เล่าเรื่องราวของหยก เด็กชายชาวสวนเชื้อสายไทย-จีน ซึ่งสูญเสียพ่อไปตั้งแต่เด็ก และยังคงพราวจากแม่ด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ หยกเติบโตขึ้นในครอบครัวของป้า ซึ่งมีลูกสาวอยู่แล้ว 3 คน เขาจึงรู้สึกแปลกแยกจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ทั้งพี่เขยของเขาที่ยังใจร้าย ทำให้หยกยังรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง เพื่อนที่เขารักมากจึงมีเพียงฝูงเป็ด ที่ทำให้เขาคิดถึงผู้เป็นแม่เท่านั้น

เมื่อหยกสนิทสนมกับฝูงเป็ดมากกว่าที่จะสนิทกับคนอื่น ๆ ในครอบครัว ฝูงเป็ดนั้นจึงเปรียบเสมือนเป็นครอบครัวของเขาด้วย หยกไม่เคยปฏิบัติกับเป็ดเหล่านั้นในฐานะสัตว์เลี้ยง เขาอาบน้ำและเล่นกับพวกมันประหนึ่งว่าพวกมันเป็นมนุษย์และเป็นคนในครอบครัว อย่างไรก็ตามทัศนคติของเฮียท่าน พี่เขยใจร้ายของหยก เป็ดเหล่านี้ไม่ใช่เพื่อน ไม่ใช่ครอบครัว แต่เป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อการบริโภค ความคิดนี้ทำให้เฮียท่านลักลอบฆ่าเป็ดของหยกเพื่อเอาไปทำเป็นเป็ดพะโล้ในช่วงตรุษจีน และเมื่อหยกกลับมาบ้านและรู้เรื่อง เขาก็ถึงกับใจสลาย ดังความว่า

“...ภาพที่เห็นอยู่ตรงหน้าเวลานี้คือเป็ดพะโล้ห้อยเรียงรายเป็นตับอยู่บนราว!...แต่แล้วหัวใจของผมก็พลันแหลกสลายเมื่อสายตามาสะดุดที่ศัพของเป็ดตัวหนึ่ง แม้จะดูไม่หล่อเหลาเหมือนตอนเป็น ๆ แต่ขาที่โก่งงอนอยู่นั้น...มันต้องเป็นเจ้าโก่งของผมแน่นอน...อันที่จริงเป็ดของผมไม่ใช่เป็ดพันธุ์เนื้อ พวกมันไม่ใช่เป็ดเทศโป๊ย ฉ่าย หรือเป็ดปักกิ่งที่หนังอวบอ้วนตัวใหญ่ เป็ดเหล่านี้เป็นเพียงลูกของไอ้ค่อมนั่งเขี้ยว ไอ้ฮ้วนนั่งแกลบที่แม่ผมนำมาจากนครปฐม...” (คบบเพลิง สราญ, 2561, หน้า 59)

จากข้อความข้างต้น ผู้แต่งเลือกใช้คำว่า “ใจสลาย” เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของหยกเมื่อต้องเห็นภาพเพื่อน ๆ เป็ดของเขาถูกเชือดทำเป็นเป็ดพะโล้ห้อยเรียงรายอยู่บนราวแขวน

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังใช้คำว่า “เจ้าโคงของผม” เพื่อสื่อถึงความสนิทสนมใกล้ชิดเป็นพิเศษระหว่างหยกกับเพื่อนสนิทของเขา เจ้าโคง ซึ่งเป็นเปิดขาโคง ที่มีจะมาเล่นใกล้ชิดกับหยกมากที่สุด จากคำที่ผู้แต่งเลือกใช้ในการอธิบายความรู้สึกของหยก และจากคำที่หยกใช้เรียกเพื่อนสนิทของเขา ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใจหาย และรู้สึกเศร้าใจไปกับความสูญเสียของเขาด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้แต่งยังให้หยกเล่าถึงเรื่องราวของเปิดเหล่านั้นว่า “เปิดเหล่านี้เป็นเพียงลูกของไอ้คอมันงี่เขี้ยว ไอ้อ้วนมันงี่เขี้ยวที่แม่ผมนำมาจากนครปฐม” (สราญ, 2561, หน้า 59) ซึ่งสื่อถึงสายใยที่เขามีแต่เปิดเหล่านี้มาอย่างยาวนาน การที่ผู้แต่งใช้เสียงของหยก เอ่ยถึงพ่อแม่ของเปิดเหล่านี้ และเล่าว่าเปิดเหล่านี้เป็นเปิดที่แม่ของนำมาจากนครปฐมก่อนที่จะจากไป ยิ่งทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างหยกกับเปิด ที่สนิทสนมแน่นแฟ้นกันถึงขนาดที่หยกตั้งชื่อให้กับเปิดทุกตัว และรับรู้ถึงความสำคัญในฐานะ “ของคุณต่างหน้าแม่” เพียงไม่กี่ชิ้นที่หยกมีด้วย การสร้างเหตุการณ์ให้หยกกลับมาจากโรงเรียน เพื่อรับรู้วลีคำที่เขียนห่าว่าจะมาเปิดของเขานั้นเกิดขึ้นจริง จึงสร้างความสะเทือนอารมณ์ให้กับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี และยังทำให้ผู้อ่านตระหนักด้วยความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ไม่จำเป็นต้องมาจากผู้ที่ป็นพ่อแม่เท่านั้น ก็สามารถสร้างปัญหาทางอารมณ์ หรือบาดแผลทางจิตใจให้กับเยาวชนได้เช่นกัน

นอกจากนี้ เรื่อง *วันเกิดของเค้าโคง* ของ จันทรังสี ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้แต่งสร้างอารมณ์เศร้า หดหู่ และอ้างว้างได้อย่างโดดเด่น

วันเกิดของเค้าโคง เล่าเรื่องของเด็กสาวชื่อ เค้าโคง ซึ่งเป็นลูกสาวคนกลางในครอบครัวชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ พี่สาวของเธอชื่อ ไก่จุก เป็นเด็กเรียนเก่ง และสอบเข้าโรงเรียนมัธยมปลายของรัฐอันดับต้น ๆ ของประเทศได้ ทำให้พ่อแม่ภูมิใจในตัวไก่จุกมาก ต่อมาไก่จุกรับแรงกดดันจากครอบครัวอย่างไม่ไหว จึงตกอยู่ในสถานะซึมเศร้า และมีอาการเก็บตัวอย่างรุนแรง จนไม่สามารถไปโรงเรียนได้ ส่วนนภภะดี น้องสาวคนเล็กของครอบครัว เป็นเด็กน่ารัก เอาแต่ใจ และขี้อ้อน ทำให้ทั้งพ่อและแม่เอาใจใส่นภภะดีเป็นพิเศษ แตกต่างจากเค้าโคง ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่มีอะไรโดดเด่น และยังหน้าตาไม่สวย ทำให้เค้าโคงรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง และแปลกแยกจากครอบครัวของตัวเอง

ฉากที่ผู้แต่งบรรยายความรู้สึกโดดเดี่ยวและอ้างว้างของเค้าโคง ได้อย่างประจักษ์ชัดฉากหนึ่ง คือฉากบรรยายความคิดของเค้าโคง เมื่อเธอเห็นลูกฝรั่งวิ่งลงมาจากต้น ความว่า

“...ลูกฝรั่งแดงร่วงลงหลังคาชิงช้าดั่งตึง ฝรั่งต้นนี้อยู่มาก่อนเค้า
 โมงเกิด ผอมชะลูดเหมือนเธอ ไม่มีผิวด แม่เคยคิดจะตัดเพราะไม่มี
 ใครกินผล มีแต่นกมาเจาะ กลิ่นก็แรง แต่เค้าโมงขอไว้ เธอรัก
 ต้นไม้ทุกต้นในสวน คราวที่พ่อให้คนมาตัดต้นมะพร้าวเพราะไม่
 ออกลูก เค้าโมงยังแอบร้องให้อยู่คนเดียวในห้อง...” (จันทรงลี,
 2561, หน้า 17)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าครอบครัวของเค้าโมงไม่ค่อยใส่ใจความรู้สึกของเธอ
 มากนัก และความน้อยเนื้อต่ำใจนี้ ก็ทำให้เค้าโมงเปรียบเทียบตัวเองกับต้นไม้ที่ถูกพ่อแม่ตัดทิ้ง คำที่
 ผู้แต่งใช้บรรยายลักษณะของต้นไม้ คือผอม และสูง ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพตามได้
 และเมื่อเค้าโมงเปรียบเทียบต้นไม้ว่าเหมือนกับเธอ ผู้อ่านก็สามารถจินตนาการรูปลักษณะของเค้า
 โมงออก โดยที่ผู้แต่งไม่จำเป็นต้องบรรยายซ้ำอีก ยิ่งไปกว่านั้น การที่เค้าโมงเปรียบเทียบตัวเองกับ
 ต้นไม้ที่ไม่เป็นที่ชื่นชอบของคนในครอบครัว ทั้งยังเลือกใช้คำที่ไม่ได้แสดงถึงความสวยงามมาใช้
 บรรยายลักษณะของต้นไม้ ยังช่วยสื่ออารมณ์น้อยเนื้อต่ำใจในตัวเองของเค้าโมงมาถึงผู้อ่านได้ และ
 จากความรู้สึกของเค้าโมงที่ร้องไห้เพราะพ่อตัดต้นไม้ที่เธอรักทิ้ง ก็ยิ่งช่วยตอกย้ำความแปลกแยก
 และโดดเดี่ยวอย่างว่างในจิตใจของเธอยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากความรุนแรงใน
 ครอบครัวทางอ้อมที่เค้าโมงต้องเผชิญ

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่ผู้แต่งสร้างเพื่อสื่อความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของเค้าโมง คือเหตุการณ์ที่
 เธอตั้งใจทำอาหารอย่างสุดความสามารถเพื่อทำให้ออกกับแม่ดีใจ แต่แม่กลับทิ้งอาหารที่เธอตั้งใจทำ
 ลงถังขยะอย่างไม่ยั้งใจ เพราะเข้าใจว่าเธอทำอาหารหกละระด ทั้ง ๆ ที่ตามจริงแล้วเป็นความผิดของ
 นกกระต๊อ ความว่า

“...ทันทีที่ก้าวขึ้นรถ นกกระต๊อหยิบโดนัทมากินเองจนมือเปอะ
 ไปหมด เค้าโมงนั่งตัวตรงประคองกล่องพริกหวาน กลัวว่ามันจะ
 เอียงล้มไม่สวย เมื่อกี้แม่ดูแล้วยังชมว่าน่ากิน แต่พ่อยังไม่เห็น...
 เค้าโมงจับเนื้อยัดเข้าพริกสำเร็จ แต่มือเลอะไปหมด ถึงกระนั้นก็
 ยังดีใจ เวลากลับถึงบ้านพ่อจะได้เห็นว่ามันสวย

แม่จอตกลงข้างทาง เปิดประตูหยิบทิชชูเปียกมาเช็ดมือ
 เจ้าโหมง พยายามเช็ดรอยน้ำมันบนกระโปรง แล้วก็หยิบกล่อง
 พริกหวานติดมือไปด้วย เจ้าโหมงนึกว่าแม่จะนำไปวางไว้บนเบาะ
 หน้า แต่แม่กลับเดินไปที่ถังขยะ หย่อนทิ้งลงไปโดยไม่มอง...”
 (จันทร์ขันธ์, 2561, หน้า 39)

เช่นเดียวกับเรื่อง *จิวกับน้อย* ผู้แต่งใช้ประโยชน์จากการบรรยายแบบผู้รู้แจ้ง ให้ผู้อ่านเข้าถึง
 จิตใจของตัวละครได้จากมุมมองของพระเจ้า สิ่งนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า เจ้าโหมงตั้งความหวังว่าพริก
 หวานที่เธอตั้งใจทำนั้นจะทำให้พ่อกับแม่ภาคภูมิใจในตัวเธอได้ แต่แล้วผู้แต่งก็ “หักหลัง”
 ความรู้สึกของเจ้าโหมงและผู้อ่าน ด้วยการให้แม่ทิ้งพริกหวานที่เธอทำลงถังขยะต่อหน้าต่อตา
 เหตุการณ์ที่ผิดความคาดหมายนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเจ็บปวด และใจหายกับสิ่งที่เจ้าโหมงต้องเจอ โดยที่ผู้
 แต่งไม่จำเป็นต้องบรรยายซ้ำเลย ว่าเจ้าโหมงจะรู้สึกอย่างไรต่อการกระทำของแม่ และแน่นอนว่าสิ่งนี้
 ยังทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงผลกระทบอันเลวร้ายจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวด้วย

เรื่อง *ม่านน้ำสีทอง* ก็เป็นนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้วอีกเรื่องหนึ่งที่สร้างอารมณ์เศร้าได้
 เป็นที่ประจักษ์ ดังข้อความที่ผู้เขียนบรรยายความรักที่ป่าหลิงมีต่อม่านน้ำ แต่เธอก็จำเป็นต้องฆ่าพวก
 มันเพื่อตากแห้งขาย ดังความว่า

“...ป่าหลิงเลี้ยงม่านน้ำมาเกือบยี่สิบปี แกรักและผูกพันไม่ต่างจากสัตว์
 เลี้ยงอย่างหมาหรือแมว แกจึงดูแลพวกมันแหวกกว่าย ม้วนหาง บรรจง
 ป้อนอาหารใส่ปากเล็ก ๆ ม่านน้ำ สำหรับแกไม่ใช่ของเล่น แกไม่ยอม
 มอบให้ใครไปทดลองเลี้ยงกันแบบทิ้งขว้าง...” (เอกอรุณ, 2561, หน้า
 53)

จากข้อความข้างต้นทำให้ผู้อ่านรู้ว่าป่าหลิงรักและผูกพันต่อม่านน้ำมากเพียงใดจากกิริยาที่
 เธอคอยเฝ้าดูและป้อนอาหารม่านน้ำแต่ละตัวด้วยความรัก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านได้รับรู้ในภายหลัง

ว่า ถึงแม้ป่าหิกลูจะรักและทะนุถนอมม้าน้ำเหล่านี้มากเพียงใด แต่เธอก็จำเป็นต้องฆ่าพวกมันเพื่อตากแห้งขาย ดังที่ได้บอกกับครุฑนิตยาให้ไปซื้อม้าน้ำจากป่าหิกลูมาปล่อย ดังความว่า

“ครุไปซื้อจากป่าหิกลูด้วยสิครับ แกล้งไวยยะ จะได้ไม่ต้องตากแห้งขาย...” (เอกอรุณ, 2561, หน้า 61)

จะเห็นได้ว่าผู้แต่งไม่ได้สร้างความรู้สึกเศร้าสลดจากสรรคำหรือการใช้ความเปรียบเพียงอย่างเดียว แต่ผู้เขียนใช้ประโยชน์จากการสร้างเหตุการณ์ที่ขัดแย้งกันเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนอารมณ์ โดยการบรรยายให้ผู้อ่านเห็นความรัก ความทะนุถนอม และความผูกพันที่ป่าหิกลูผู้มีลูกมีต่อม้าน้ำที่เธอเพาะเลี้ยงพวกมันรุ่นต่อรุ่นมายาวนานถึง 20 ปี จากที่ผู้แต่งบรรยายเช่นนี้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าป่าหิกลูเลี้ยงม้าน้ำเป็นสัตว์เลี้ยงหรือเพื่อขายเป็นสัตว์เลี้ยงสวยงาม แต่แล้วผู้แต่งก็หักมุมเฉลยแก่ผู้อ่านว่าแท้จริงแล้วป่าหิกลูเพาะเลี้ยงม้าน้ำเหล่านั้นเพื่อฆ่าและตากแห้งขาย การสร้างเหตุการณ์หักมุมเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจ เพราะผู้อ่านทราบดีว่าป่าหิกลูรักม้าน้ำของเธอมากเพียงใด การต้องฆ่าและตากแห้งม้าน้ำที่เธอรักเองกับมือ จึงสร้างความเจ็บปวดให้เธอไม่น้อย และสิ่งนี้เองที่เป็นกลวิธีที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่งในการนำเสนอปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน เพราะผู้แต่งแสดงให้เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวบีบบังคับให้มนุษย์ไม่มีทางเลือก ถึงขั้นต้องฆ่าสัตว์เลี้ยงที่ตนเองรักกับมือ เพื่อขายแลกเงิน

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“...บรรยากาศในห้องยังคงเงียบสงบ ครูหนึ่งมีคนเดียวมาที่หัวเตียง และปรับเตียงให้ตั้งขึ้น มาวินจึงอยู่ในท่ายืนตรงขณะถูกมัดกับเตียง คนปรับเตียงเดินอ้อมข้างหลังมายืนรวมกับคนข้างหน้า เขาเห็นว่าทั้งหมดมีสามคน สองคนเป็นหญิงชายซึ่งเขาไม่เคยเห็นหน้ามาก่อน ส่วนคนยืนตรงกลางเป็นผู้ชายที่เขาคุ้นเคยอย่างดี...เสรี พ่อของเขานั้นเอง กำลังยืนมองด้วยสีหน้าเรียบเฉย ไร้ความรู้สึกใด ๆ แสดงถึงความเย็นชาที่มีต่อลูกชาย...” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 116-117)

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วทั้ง 4 เรื่องนั้น มีการใช้ภาษาที่สวยงาม และผู้แต่งยังใช้ประโยชน์จากการบรรยายผ่านมุมมองของผู้รู้แจ้ง เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมและอารมณ์กระทบใจแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง การรับรู้และสัมผัสถึงความรู้สึกเศร้า เจ็บปวด เสียใจ น้อยใจ หรือน้อยเนื้อต่ำใจ เพื่อนำเสนอให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาความเหลื่อมล้ำยากจน ทั้งยังช่วยสร้างประสบการณ์จำลองทางอารมณ์ เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกสะท้อนใจ อันจะทำให้เกิดความรู้สึกลงสาร และกลายเป็นความเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นได้ในท้ายที่สุด

4.2.2. การสร้างอารมณ์โกรธ

นอกจากอารมณ์เศร้า หดหู่ และอ้างว้างจะเป็นอารมณ์ที่โดดเด่นในการสร้างอารมณ์กระทบใจในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้วแนวสมจริงแล้ว อารมณ์ที่รุนแรงอย่างอารมณ์โกรธ ก็เป็นอีกหนึ่งอารมณ์ที่ผู้แตงนวนิยายกลุ่มนี้ถ่ายทอดออกมาได้สมจริง และอารมณ์โกรธนี้ยังเป็นผลกระทบทางลบที่เกิดจากปัญหาเยาวชนหลากหลายปัญหาด้วยกัน

ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วแนวสมจริง ปรากฏวรรณกรรมเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด และ *น้ำตาแม่ผัด*

เรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ของ รุจรวี นานอก เล่าเรื่องราวของคราม เด็กชายกำพร้าแม่ ผู้หลงใหลการวาดภาพ โดยเฉพาะภาพท้องฟ้าเช่นเดียวกับแม่ของเขาที่เป็นศิลปิน แต่ครามกลับเป็นโรคตาบอดสีฟ้า ทำให้สีที่เขาเห็นผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง ภาพวาดท้องฟ้าของคราม ไม่เหมือนกับท้องฟ้าที่คนอื่นมองเห็น ครามจึงกลายเป็นเด็กมีปมด้อย แปรลกแยก และถูกกลั่นแกล้งจากเด็กคนอื่น อีกทั้งพ่อของเขายังคงสิ้นหวังและเจ็บปวดจากการสูญเสียภรรยาอันเป็นที่รัก ทำให้ครามที่อยากให้พ่อกลับมารุ่งเรืองเหมือนในอดีต ต้องพยายามกลับมาวาดรูปอีกครั้งเพื่อพิสูจน์ตัวเอง และเพื่อช่วยพ่อให้กลับมาใช้ชีวิตชีวาจากรูปท้องฟ้าของเขา

จากความ “แตกต่าง” ทำให้ครามตกเป็นเป้าของการถูกกลั่นแกล้งอยู่เสมอ โดยเฉพาะจากเด็กชายเกรทที่ชื่อว่า อัคริ อย่างไรก็ตาม แม้แต่เด็กที่สงบเสงี่ยม และเจียมตัวอย่างคราม ก็ยังมีสถานการณ์ที่ทำให้เขาไม่อาจเพิกเฉยต่อการถูกรังแกต่อไปได้ ดังความว่า

“คืนภาพนั้นมาเดี๋ยวนี้ละ” ครามเสียงแข็ง หายใจหอบแรง เพราะเริ่ม โกรธ นาน ๆ ที่ครามจะรู้สึกแบบนี้ และเมื่อปะทุขึ้นมาแล้วก็ห้ามไม่อยู่

“ไอ้ตัวประหลาดก็สู้คนเป็นด้วยเหอ” อัครก็หัวเราะเหมือนครามเป็นตัวตลก...ครามกำหมัดแน่น เขาไม่เคยเห็นด้วยที่ขมื่นว่า “ถ้าใครใครจ้องหน้าหาเรื่อง อย่าไปหลบตาเขา ให้จ้องกลับ...” ครามไม่ยอมมีเรื่องกับใคร แต่ภาพนั้นสำคัญสำหรับเขา ครามจ้องตาอัครก็กลับ เป็นครั้งแรกที่ตัวประหลาดไม่ยอมอ่อนข้อให้อัคร

“ถ้าแกงจริงก็มาเอาคืน ไปสิ”

อัครก็ฉีกภาพนั้นเป็นชิ้น ๆ

แล้วเวลาก็หมุนไปรวดเร็วยิ่งกว่าจรวด...เมื่อสอบสวนปรากฏว่าหมัดแรกที่พุ่งไป ไม่ใช่หมัดของเด็กเกอร์อย่างอัคร

แต่เป็นครามที่ต่อยหมัดแรกทั้งน้ำตา...” (รุจรวี นาเอก, 2561, หน้า 106)

เหตุการณ์ข้างต้นเกิดขึ้นเมื่ออัครก็แย่งรูปที่อึ้งฟ้าที่ครามจะส่งประกวดเพื่อพ่อไป จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งมีศิลปะในการค่อย ๆ ผูกเรื่องราว และเพิ่มระดับความกดดันและความตึงเครียดของเหตุการณ์ขึ้นทีละนิด ๆ จากการขยี้แย่งภาพสำคัญของครามไป การพูดจาขี้ล้อปมด้อยว่าครามเป็น “ตัวประหลาด” จนถึงขนาดนิกรูปสำคัญของครามออกเป็นชิ้น ๆ ซึ่งเป็นปมสำคัญที่ทำให้ครามโกรธจนไม่อาจควบคุมสติได้ ทำให้กล่าวได้ว่าผู้แต่งสร้างอารมณ์โกรธได้อย่างน่าสนใจ เพราะความโกรธของครามไม่ใช่ความโกรธจากอารมณ์ชั่ววูบ แต่เกิดจากความกดดันคั่งแค้นที่สะสมมาเรื่อย ๆ จนปะทุออกมา ซึ่งนับได้ว่าผู้แต่งมีความสามารถในการสร้างฉากและเหตุการณ์เพื่อสร้างอารมณ์โกรธให้กับตัวละครอย่างสมเหตุสมผลและสมจริง

ทั้งนี้ ผู้อ่านยังจะเห็นด้วยว่า ผู้แต่งเลือกใช้คำบรรยายลักษณะอารมณ์โกรธได้อย่างสมจริงและตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านจินตนาการภาพตามได้ไม่ยาก เช่น การพูดด้วยน้ำเสียงแข็งกระด้าง

การหอบหายใจแรง และการกำหมัด ซึ่งเป็นท่าทางโดยธรรมชาติเมื่อคนตกอยู่ภายใต้อารมณ์โกรธ ท่าทางการแสดงออกของครามจึงสมจริง และสามารถสื่ออารมณ์มาถึงผู้อ่านได้เช่นกัน

นอกจากนี้ การเลือกใช้คำว่า “ปะทุ” ซึ่งสื่อถึงไฟ หรือของเหลวที่กำลังเดือดจัด เพื่อบรรยายความรู้สึกอันพลุ่งพล่านของอารมณ์โกรธก็เป็นคำเปรียบที่มีพลังในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของครามไปยังผู้อ่าน และเมื่อครามโกรธจนไม่อาจควบคุมสติตนเองได้ ผู้แต่งก็ใช้ความเปรียบว่า “แล้วเวลาก็หมุนไปรวดเร็วยิ่งกว่าจรวด” เพื่อสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่า เมื่อคนขาดสติ ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเกิดขึ้นเหนือความควบคุม จะรวดเร็วจนไม่อาจจับต้นชนปลายได้ จนทำให้คนที่ขาดสตินั้น รู้สึกราวกับว่าเวลาผ่านไปเร็วยิ่งกว่า “จรวด” ซึ่งเป็นยานพาหนะที่ขึ้นเรื่องความเร็วเป็นอันดับต้น ๆ

การสร้างฉากที่แสดงความขัดแย้งอย่างชัดเจน การสร้างบทสนทนาที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า อคติตั้งใจชั่วร้ายและดูถูกถากถางคราม รวมถึงการขบขันความขัดแย้งให้อคติลึกลับทำลายภาพวาดสำคัญของคราม ถือเป็นกลวิธีที่ดีในการสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับผู้อ่าน ซึ่งรู้เรื่องราวผ่านมุมมองของคราม และรู้ว่าภาพวาดดังกล่าวสำคัญต่อครามขนาดไหนด้วย การสร้างอารมณ์โกรธอย่างสมจริงและเป็นทีประจักษ์นี้ ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนสามารถสร้างบาดแผลทางอารมณ์ให้กับเยาวชนได้อย่างไรบ้าง ทั้งยังทำให้ผู้อ่านตระหนักด้วยว่าปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน สามารถสร้างผลกระทบและผลิตซ้ำปัญหาเดิมเป็นห่วงโซ่ และทำให้เกิดความขัดแย้งใหญ่โตได้

นอกจากเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น แล้ว เรื่อง ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่คุณแต่งสามารถบรรยายอารมณ์โกรธได้อย่างโดดเด่น เช่น เมื่อครั้งที่เสียน่าน แอบฆ่าเป็ดเพื่อน ๆ ของหยก เพื่อเอาไปทำเป็ดพะโล้ นอกจากความเศร้า และหดหูแล้ว อีกอารมณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นแทบจะทันที และรุนแรงกระทบอารมณ์ของผู้อ่าน ก็คือ อารมณ์โกรธ ดังความว่า

“...อันที่จริงเป็ดของผมไม่ใช่เป็ดพันธุ์เนื้อ...เป็ดเหล่านี้เป็นเพียงลูกของไอ้ค่อมนั่งเขี้ยว ไอ้ฮ้วนนั่งเกลบที่แม่ผมนำมาจากนครปฐม...ยิ่งทำให้ภาพของคนซึ่งกำลังสาละวนอยู่ราวเป็ดพะโล้นั้นดูน่ารังเกียจยิ่งขึ้น...

“แล้วที่เหลืออยู่ที่ไหน ไช้ของนั่งสวย...อยู่ที่ไหน”

เสียน่าน ไม่ตอบ หันไปสาละวนกับเปิดพะโล้-ศพของเพื่อนผมบนราวต่อไป ผมเดินเข้าไปขวางหน้าเขย โฉดฮัดฮัดกำหมัดแน่น เสียน่านเงยหน้าขึ้นมามอง เห็นอากัปกริยาของผมก็หัวเราะลั่น... “เอ็งคิดจะสู้ข้าเรอะ ไอ้ดีเป็ด” เสียงเสียน่านกระแทกเย้ยหยัน

ผมก้มหน้าก้มตาแน่น สายตาเท่านั้นที่เหลือบ้องเสียน่านเขม็ง... ไม่ทันที่เสียน่านจะพูดจบ ผมก็กระโจนสวนหมัดเข้าใส่ กำปั้นเล็ก ๆ ของผมเข้าไปฝังได้พอดีกับเข่าของเขย โฉด...” (คบเพลิง สราญ, 2561, หน้า 59-60)

คล้ายกับเรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ผู้แต่งใช้คำตรงไปตรงมา แต่สมจริงในบรรยายอารมณ์ โกรธ เช่น ฮัดฮัดกำหมัดแน่น ก้มหน้าก้มตาแน่น จ้องตาเขม็ง และกระโจนสวนหมัดเข้าใส่ ซึ่งแสดงถึงความเข้มข้นของอารมณ์ โกรธที่ค่อย ๆ พุ่งพล่านขึ้น จนถึงจุดที่ระเบิดออกมา

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้แต่งยังสร้างเสียน่านให้มีท่าทางคำพูดน่ารังเกียจ ดังจะเห็นได้ว่า เสียน่านไม่ได้รู้สึกผิดที่ฆ่าเพื่อน ๆ ของหยกเลยแม้แต่น้อย กลับกันเขารู้สึกมีอำนาจและอยู่เหนือกว่าหยก เพราะเขาสามารถฆ่าเพื่อน ๆ ผู้เป็นที่รักของหยกได้สำเร็จ ท่าทาง คำพูด และน้ำเสียงอันเย้ยหยันของเสียน่าน ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าหยกจะโกรธจนไม่สามารถควบคุมตัวเองได้แต่เพียงเท่านั้น แต่ยังกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์แบบเดียวกันกับหยกด้วย โดยเฉพาะเมื่อผู้อ่านทราบภูมิหลังของเปิดเหล่านั้น รวมถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างพวกมันกับหยก ก็ยิ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมกับหยกได้เป็นอย่างดี สิ่งนี้ออกจากจะสะท้อนปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น อาจสร้างผลกระทบเป็นความบาดหมางและความแตกแยกในครอบครัว แลก่อให้เกิดความรุนแรงลุกลามไม่รู้จบด้วย

ในเรื่อง น้ำตาแม่ผัด ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้แต่งนำเสนออารมณ์ โกรธของตัวละครไว้อย่างโดดเด่น แม้ผู้แต่งจะไม่ได้บรรยายอากัปกริยาท่าทางที่แสดงถึงอารมณ์ โกรธก็ตาม

เรื่อง น้ำตาแม่ผัด เล่าเรื่องราวของเด็กหนุ่มวัย 18 ปี ชื่อเอส และเพื่อน ๆ ของเขา ซึ่งดูเหมือนจะเป็นเพียงวัยรุ่นธรรมดา แต่ทั้งหมดต้องเข้าไปพัวพันกับเรื่องลึกลับบางอย่าง เพราะมินต์

เพื่อนผู้หญิงในกลุ่มเกิดหายตัวไปอย่างปริศนา เอส และ อีตโต้ จึงต้องร่วมมือกันออกตามหามินต์ ในท้ายที่สุด ทั้งคู่ก็ได้รู้ความจริงว่ามินต์หนีออกจากบ้าน และย้ายเข้าไปอยู่ในความดูแลของ คุณนายวัลย์ และมารีญา เพื่อนลูกครึ่งในวัยเด็ก เพราะพ่อแม่ของมินต์แยกทางกัน มินต์อยู่บ้านคนเดียว และถูกลุงข้างบ้านบุกเข้ามาลวนลาม ในขณะที่เดียวกัน เอสก็ได้พบว่าคุณนายวัลย์ป่วยเป็นโรคมะเร็ง และมารีญา เพื่อนในวัยเด็กของเขาก็มาขอร้องไห้ให้เขาช่วยโน้มน้าวให้คุณนายวัลย์ยอมเข้ารักษาตัว แม้อันท้ายที่สุด คุณนายวัลย์จะเลือกที่จะไม่รักษาตัว และใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างคุ้มค่า ก่อนจะจากไปอย่างสงบก็ตาม

ปมขัดแย้งเล็ก ๆ ที่สำคัญหนึ่งในเรื่อง *น้ำตาแม่ผัด* คือความรู้สึกผิดที่เอสมีต่อมารีญา เพราะเขาเคยกลั่นแกล้งมารีญาในวัยเด็ก ตามที่เริ่มซึ่งเป็นเด็กเกเรบังคับ และที่มารีญาถูกกลั่นแกล้งจนไม่มีเพื่อนก็เป็นเพราะ “พวกผู้ใหญ่” ก็เรื่องว่าคุณนายวัลย์ ป้าของมารีญาเป็นแม่ผัดขึ้นมาหลอกเด็ก ๆ เมื่อมารีญากลับมาที่ประเทศไทยอีกครั้ง ความรู้สึกผิดในใจของเอสก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้น เขาจึงโกรธที่ไม่มีผู้ใหญ่สักคนจำเรื่องที่ตัวเองโกหกได้ ทั้งที่เรื่องนั้นเป็นชนวนเหตุสำคัญที่ทำให้เขากลับแกล้งมารีญา ดังความว่า

“...ในทุกวันที่ผมโตขึ้น ได้เห็นเด็กเล็ก ๆ เล่นกันมากขึ้น หัวใจของผมนิ่งถามตัวเองทุกครั้งว่ามารีญาเหงาไหม แล้วทำไมผมไม่ยื่นเคียงข้างเธอ ไม่เห็นแก่ขมของเธอ ไม่เห็นแก่ความใจดีและการไม่เอาเปรียบของเธอ

โงะมัด...คือคำตอบที่ผมใช้คำตัวเอง คำมาตลอดสองปีหลัง แต่แล้วคืนนี้พวกผู้ใหญ่ที่ถูกรื้อเรื่องน้ำตาแม่ผัดขึ้นมากลับจำเรื่องนั้นไม่ได้เลย

พวกเขาไม่คิดจะรับผิดชอบอะไรเลยหรือ...” (ศิลาญชลี

แสงสังข์, 2561, หน้า 41)

จะเห็นได้ว่า ในเรื่อง *น้ำตาแม่ผัด* ผู้แต่งไม่ได้บรรยายอารมณ์โกรธอย่างตรงไปตรงมาอย่างที่ปรากฏในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้า* ไม่เป็น และเรื่อง *ริมคลองนั้นมีผมกับเบ็ด* แต่อารมณ์

ความรู้สึกของเอสซับซ้อนกว่ามาก แม้เขาจะไม่ได้แสดงท่าทางโกรธอย่างเห็นได้ชัด แต่ผู้อ่านก็เห็นได้ว่า เอสโทษตัวเองมาตลอดสองปี จนเกิดเป็นความรู้สึกผิด และกลายเป็นความรู้สึกคับแค้นใจ แต่เมื่อเขาถามเรื่อง “น้ำตาแม่มด” จากผู้ใหญ่ กลับไม่มีใครจำได้เลยสักคน สิ่งนี้ยิ่งทำให้เอสรู้สึกคับแค้นใจมากยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุด เขาก็เลือกที่จะโทษว่าสิ่งนี้เป็นความไม่รับผิดชอบของผู้ใหญ่ในเวลานั้น พัฒนาการด้านอารมณ์ความรู้สึกของเอสมีความซับซ้อนมากกว่าการแสดงอารมณ์ฮึดฮัดอย่างตรงไปตรงมา แต่เมื่อผู้อ่านได้อ่านกระแสความคิดของเอสแล้ว ผู้อ่านก็สามารถซึมซับและเข้าใจอารมณ์ของเอสได้เช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น การแสดงออกของเอส ยังเป็นการถ่ายทอดให้ผู้อ่านรู้ได้ว่า มนุษย์ไม่จำเป็นต้องแสดงท่าทางฮึดฮัดหรือชกต่อยเมื่อรู้สึกโกรธเสมอไป หลายครั้งความโกรธก็เกิดขึ้นในลักษณะของความคับข้องและคับแค้นใจ และอาจกลายเป็นการกล่าวโทษใครสักคนก็ได้ อาจกล่าวได้ว่า ความคับแค้นใจของเอสสามารถสะท้อนความรู้สึกเก็บกดของเยาวชน ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกระทำอันไร้ความรับผิดชอบต่อผู้ใหญ่

นอกจากเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ว เอสยังได้แสดงความรู้สึกอึดอัดคับข้องใจอีกครั้ง เมื่อเขาทราบปัญหาในครอบครัวของมินต์และมารีญา ความว่า

“...ดังนั้นผมจึงไม่รู้สึกสงสารมินต์ แต่รู้สึก โกรธ โกรธไปเสียทุก
 สิ่งทุกอย่าง โกรธพาลไปถึงคุณนายวัลย์ที่ยังทำเป็นยิ้มแย้มอยู่
 ตอนนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ผู้ใหญ่มีสิทธิ์อะไรมาเลิกกัน
 ผู้ใหญ่มีสิทธิ์อะไรมาปล่อยบ้านให้เต็มไปด้วยกองใบไม้
 ผมคิดด้วยความขุ่นเคืองใจ ลอบมองหน้ามารีญา เห็น
 สายตาสิ้นหวังที่เธอมองคุณนายวัลย์แล้วยัง โกรธ
 ผู้ใหญ่พวกนี้มีสิทธิ์อะไรมาตายจากเราไป
 พวกผู้ใหญ่นอกจากจะไม่ยอมเข้าใจอะไรแล้ว ยังเห็นแก่
 ตัวอย่างที่สุด” (กิตาณูชลี แสงสังข์, 2561, หน้า 61)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อแสดงความคับแค้นใจและความอึดอัดใจของเอส คำถามว่า “ผู้ใหญ่มีสิทธิ์อะไร...” แสดงให้เห็นห้วงอารมณ์ความรู้สึก

ของตัวละครที่มองว่าตัวเองไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม และถูกบังคับให้จำยอมอย่างไม่มีทางเลือกจาก ผู้ใหญ่ที่ไร้ความรับผิดชอบ และเห็นแก่ตัว ซึ่งบีบบังคับอย่างกราย ๆ ให้เด็ก ๆ ต้องจำยอมรับ ผลกระทบอันร้ายแรงจากการกระทำของพวกเขา เช่น การหย่าร้าง อันเป็นเหตุให้ทั้งพ่อและแม่ต่าง ทอดทิ้งลูกไว้เพียงลำพังอย่างที่มีนินทา

จะเห็นได้ว่าเอสไม่ต้องการคำตอบจากคำถามของเขา แต่การตั้งคำถามเช่นนี้ก็แสดงให้เห็น ความโกรธเคือง และความอัดอั้นตันใจซึ่งอยู่ในความคิดของเขาได้ ยิ่งไปกว่านั้น คำถามของ เอสก็ยังสื่ออารมณ์ให้ผู้อ่านรับรู้ได้ว่าในทัศนะของเอส เด็กและเยาวชนไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม และไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจ แม้จะตกอยู่ในสถานะที่ตัวเองได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ก็ตาม

นอกจากนี้ การสร้างอารมณ์ โกรธในเรื่อง *น้ำตาแม่มด* ยังสามารถสะท้อนให้เห็น ช่วงเวลาการพยายามต่อสู้และน้อมรับความจริงอันขมขื่นจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป พร้อมกัน ในที่นี้ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นความซับซ้อนของบาดแผลทางอารมณ์ที่เอสกำลังเผชิญจาก การสูญเสียบุคคลสำคัญในชีวิต เพราะคุณนายวัลย์เลือกที่จะตายโดยไม่เข้ารับการรักษา อารมณ์ โกรธที่แสดงออกมานี้จึงช่วยสะท้อนสภาพอารมณ์ของผู้ที่ต้องสูญเสียได้เป็นอย่างดี

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วทั้งสามเรื่องดังที่กล่าวไปนั้น จึงนับได้ว่ามีกลวิธีใน การสร้างอารมณ์ โกรธที่น่าสนใจ ทั้งการใช้ความเปรียบที่สื่อภาพ การใช้ภาษาเรียบง่าย แต่สามารถ แสดงท่าทางได้อย่างสมจริง การสร้างฉากและบทสนทนาที่สื่อถึงความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน การ พัฒนาอารมณ์ของตัวละครอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ เพื่อสื่อให้เห็น ความคับข้องและคับแค้นใจ โดยกลวิธีดังกล่าวสามารถสื่ออารมณ์ โกรธของตัวละคร และสามารถ สร้างอารมณ์ร่วมให้กับผู้อ่าน เพื่อสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ ให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเยาวชน ได้เรียนรู้ ที่จะ “รู้สึก” และรู้เท่าทันอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ และในขณะเดียวกัน การสร้างอารมณ์ โกรธก็ยัง ช่วยนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เยาวชนต้องเจอด้วย

4.2.3. การสร้างอารมณ์หวาดกลัว

อารมณ์พื้นฐานอีกอารมณ์หนึ่งที่วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมจริง และสร้างอารมณ์ร่วมให้กับผู้อ่านได้ คือ “อารมณ์กลัว” ซึ่งปรากฏในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* และ *จิวกับน้อย* โดยอารมณ์หวาดกลัวนี้ก็ยังคงถูกใช้เป็นสื่อในการนำเสนอปัญหาเยาวชนได้เช่นเดียวกัน

ในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* คราม ตัวเอกของเรื่อง ซึ่งมีความผิดปกติด้านการมองเห็น เป็นเด็กที่ขาดความเชื่อมั่น และขาดความมั่นใจในตัวเอง เขารู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนร่วมห้อง และกลายเป็นเป้าของการกลั่นแกล้งจากอัครี ซึ่งเป็นเด็กเกเร เช่น

“...ครามพยายามคืนหนี้ แต่ยิ่งคืนแขนที่รัดคอไว้ก็แน่นขึ้นจนหายใจไม่ออก ภาพของครามที่พยายามหนีเหมือนหนูติดจิ้งยี่เรียกเสียงหัวเราะเฮฮาให้กับวงของเด็กชาย โดยเฉพาะอัครีที่หัวเราะดังกว่าใคร ๆ เขาเดินผิวปากออกไปตั้งหลัก เตรียมตัวเล่นการละเล่นนี้...อัครีเงื้อแขนพุ่งเข้าใส่ กระแทกท่อนแขนเข้าใบหน้าครามเต็ม ๆ จนล้มหงายหลัง หัวโชนพื้น...” (รุจรวี นานอก, 2561, หน้า 43)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้แต่งบรรยายกิริยาท่าทางของครามได้นำสงสาร และนำเวทนา จะเห็นได้ว่าผู้แต่งบรรยายว่าครามพยายาม “คืนหนี้” อย่างสุดความสามารถ และยังใช้ความเปรียบบรรยายท่าทางของเขาว่าเหมือนกับ “หนูติดจิ้งยี่” อันเป็นท่าทางของหนูตัวเล็ก ๆ ซึ่งติดกับดักหนู และพยายามเอาชีวิตรอด การเปรียบเทียบครามกับหนูในสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านรู้สึก ว่าครามตัวเล็ก และไร้ทางสู้ การที่ครามพยายามคืนหนี้จนขัดขึ้นอัครี จึงไม่ต่างอะไรจากภาพของสิ่งมีชีวิตตัวเล็ก ๆ ที่กำลังดิ้นรนเอาชีวิตรอด

ยิ่งไปกว่านั้น การที่ผู้แต่งสร้างฉากให้เพื่อน ๆ ของอัครีรุมล้อมครามไว้ และหัวเราะเขาที่พยายามดิ้นรนต่อสู้จากการถูกกลั่นแกล้งรังแก ยิ่งสร้างภาพของครามให้กลายเป็น “เหยื่อ” ตัวเล็ก

จ้อย ผู้ไร้พลัง และน่าสงสาร สิ่งนี้ช่วยสร้างความรู้สึกสงสารและเวทนาให้กับผู้อ่านได้ และความรู้สึกดังกล่าวก็ช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้อ่านให้อ่อนโยนลง ทั้งยังช่วยสร้างความตระหนักรู้ว่า ความรุนแรงในโรงเรียนสามารถสร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้ง รังแกมากเพียงใด เช่นเดียวกับที่ผู้แต่งพยายามแสดงให้เห็นว่า คราม ผู้ซึ่งรู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยกอยู่ แล้ว ต้องทุกข์ทรมานจากการถูกกลั่นแกล้งซ้ำเข้าไปอีก

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การสร้างความรู้สึกหวาดกลัวในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* จึงไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นบาดแผลทางจิตใจที่มีต้นตอมาจากความรู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยก และความรุนแรงในโรงเรียน แต่ยังแสดงให้เห็นความซับซ้อนของปัญหาที่เยาวชนต้องเจอด้วย ดังที่ ครามตกเป็นเหยื่อของการถูกกลั่นแกล้งเพราะความแปลกแยก และเมื่อถูกกลั่นแกล้ง ครามก็ไม่อาจลุกขึ้นมาต่อสู้หรือปกป้องตัวเองได้ สิ่งนี้เองก็ยิ่งทำให้เขาโดดเดี่ยวแปลกแยกมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การกลั่นแกล้งรุนแรงขึ้นไปอีก

นอกจากเรื่องของครามใน *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* แล้ว เรื่องของน้อย ตัวเอกจากเรื่อง *จิวกับน้อย* ก็สามารถถ่ายทอดความรู้สึกหวาดกลัวมาสู่ผู้อ่านได้เช่นเดียวกัน ดังเหตุการณ์ที่น้อยต้องเห็นพ่อกับแม่ของเขาทะเลาะกันอย่างรุนแรง ความว่า

“...ฉลาด! พ่อตอบแม่ไปเต็มแรง แรงเสียจนแม่ล้มลงไปฟาดกับ จักรยานที่ล้มเจ้าบอสไว้ น้อยตกใจรีบเข้าไปขวางพ่อ “พ่อพอก่อน น้อยเข้าโรงเรียนพี่ใหญ่ได้แล้ว น้อยได้โควตาแล้ว” น้อย ตะโกนออกมาพร้อมส่งจดหมายให้พ่อดู แต่พ่อไม่สนใจกลับยกเท้าถีบที่ยอดคอกเขาไปเต็มแรง แรงเสียจนน้อยกระเด็น “ต่อแهلكะเทยอย่างมีงมีแต่ต่อแهلك ออกไปให้พ้นบ้านกูเดี๋ยวนี้” น้อย ตกใจจนตัวสั่น เขาหันไปหาแม่ แล้วพยายามยื่นจดหมายไปให้แม่ดู แต่แม่กลับปิดมือเขาทิ้ง “คน โง่อย่างแกจะมีปัญญาไปเข้าที่นั่นได้ยังไง วัน ๆ มีแต่สร้างปัญหา อีเด็กสารเลวไร้ค่า มีแต่เลือดชั่วของพ่อแกนั่นแหละ...” (สุริศร แก้วม่วง, 2561, หน้า 145-146)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้แต่งไม่เพียงแต่ใช้ความเปรียบเพื่อสร้างความรู้สึกหวาดกลัวให้กับตัวละครและผู้อ่านเท่านั้น แต่การสร้างฉากที่เต็มไปด้วยความรุนแรง และบทสนทนาของพ่อกับแม่ที่เต็มไปด้วยความเกลียดชัง ก็ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกหวาดกลัวและกดดันให้ตัวละครและผู้อ่านด้วยเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นว่า ผู้แต่งใช้เพียงคำว่า “ตกใจ” ในการบรรยายความรู้สึกของน้อย แต่เมื่อพิจารณาจากฉากที่พ่อกับแม่ทะเลาะกันอย่างรุนแรงจนถึงขั้นลงไม้ลงมือแล้ว ผู้อ่านจะรับรู้ได้ว่าความ “ตกใจ” ที่ผู้แต่งกล่าวถึง แท้จริงแล้วคือความ “หวาดผวา” ที่ต้องเห็นพ่อกับแม่ตบตีลงไม้ลงมือกันอย่างรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อน้อยเข้าไปห้าม เพราะหวังว่า “ข้าวดี” จากเขาจะทำให้พ่อกับแม่หยุดทะเลาะกัน แต่ผลกลับไม่เป็นไปดังที่เขาคาดหวัง น้อยเองก็ถูกทำร้ายร่างกายจากพ่อเช่นเดียวกัน ทั้งยังถูกตำหนิด้วยถ้อยคำหยาบคาย อย่างที่น้อยเองก็ไม่คาดคิดว่าพ่อจะต่อว่าเขาได้ ทำให้น้อย “ตกใจจนตัวสั่น” อันเป็นลักษณะที่มักใช้ในการบรรยายภาพของสัตว์ตัวเล็ก ๆ ที่กำลังหวาดกลัว เช่นเดียวกับเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ผู้แต่งสร้างภาพของน้อยในฐานะ “เหยื่อ” ตัวเล็กข้อย ซึ่งไร้พลัง ไร้ทางสู้ และไร้ที่พึ่ง เพื่อสื่ออารมณ์หวาดกลัวของเขาไปยังผู้อ่าน และเพื่อสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้กับผู้อ่านด้วย สิ่งนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ให้กับผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางร่างกายและทางจิตใจด้วย

ในเรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* ผู้แต่งก็สร้างอารมณ์หวาดกลัวได้ดีเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่นเหตุการณ์ที่โต้ออกอนุญาตพ่อออกเรือเป็นครั้งแรก ใจจริงเขาไม่ต้องการไปออกเรือ เพราะว้ายน้ำไม่เป็น โตจึงคาดหวังให้พ่อและแม่ห้ามปรามไม่ให้เขาออกเรือไปกับสนและน้ำเอก แต่แล้วสิ่งที่เขากลัวที่สุดก็เกิดขึ้น นั่นคือ ถึงแม้จะรู้ดีแก่ใจว่าเขาว้ายน้ำไม่เป็น และไม่สามารถเอาตัวรอดได้หากตกทะเล แต่พ่อและแม่ของโตก็ยังสนับสนุนให้เขาออกเรืออยู่ดี ความว่า

“... โตรู้ตัวว่าปลั่งปากไป เขาว้ายน้ำไม่เป็นและไม่ชอบที่จะไปอยู่เรือ
ถ้าจะถอนคำพูดเขาก็อายเพื่อน นอนกลุ้มใจอยู่นานจนคิดได้ว่า
สถานการณ์นี้มีทางออก เจอหน้าสนอีกครั้งเขาก็อ้างเหตุผลได้ว่า
ทำไมถึงออกทะเลด้วยไม่ได้

ทันทีที่พูดกับพ่อ สีหน้ากังวลของโตยิ่งซึดลงกว่าเดิม

ทิดโองยัง้มและผงกหัว “มิ่งน่าจะไปช่วยไอ้เอกในเรือตั้งนาน
แล้ว ออกโรงเรียน ไปก็ไปกับเรือใหญ่ได้เลย คนบ้านเราทำงานฝั่งไม่
พอกันหรอก”

โต้ทนทุกข้ออยู่กระทั่งแม่กลับมาจากโรงปลา เขาเอ่ยปาก
เสียงสั้น “แม่ พรุ่งนี้ผมกับสนจะไปเรือกับอาเอก”

แดงมองลูกชายหัวจรดเท้า “ว่ายน้ำเป็นแล้วหรือ ตกทะเลไป
เอาตัวรอดได้หรือเปล่าหรานะ”

“พ่อก็บอกให้ไป” เขาพูด

“แล้วแต่เอ็ง ถ้ามั่นใจว่าเอาตัวรอดได้ ไปฝึกงานกับอาเอกก็ดี
เหมือนกัน”

วันนั้น โต้ไม่ได้แะ ไปคู่ม่าน้ำที่บ้านสน และเป็นคืนที่เขาข่ม
ตานอนแทบไม่หลับ เขาอยากออกไปปลอยม่าน้ำ แต่เขาก็กลัวตก
ทะเล...” (เอกอรุณ, 2561, หน้า 72)

จากเหตุการณ์ดังกล่าว สิ่งที่สร้างอารมณ์หวาดกลัวให้ประจักษ์ชัด ไม่ใช่การแสดงท่าทาง
กระวนกระวายของโต้ แต่เป็นการหักมุมให้ตัวละครรู้สึกผิดหวัง ผู้แต่งใช้วิธีการบรรยายความรู้สึก
นึกคิดของตัวละครอย่างผู้รู้แจ้ง ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าโต้ไม่ยอมออกทะเลเพราะว่ายน้ำไม่เป็น และเขา
มองว่าหากพูดเรื่องนี้กับพ่อแม่ พ่อแม่ต้องไม่อนุญาตให้เขาไปออกเรืออย่างแน่นอน สิ่งนี้ทำให้โต้มี
ความหวังว่าเขาจะไม่ต้องเสี่ยงชีวิตออกเรือทั้งที่ไม่สามารถเอาตัวรอดได้ แต่เมื่อเขาพูดเรื่องนี้กับพ่อ
สิ่งที่เขาคาดหวังไว้ทั้งหมดกลับพังทลายทันทีที่พ่อเอ่ยปากอนุญาตให้เขาออกเรือ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเขาว่ายน้ำ
ไม่เป็น ทำให้โต้ถึงกับหน้าซีด อากาณ์ดังกล่าวนี้ไม่ได้มาจากความผิดหวังเพียงอย่างเดียว แต่ยัง
แสดงให้เห็นด้วยว่าความพลิกผันของเหตุการณ์กำลังทำให้โต้หวาดกลัวว่าเขาอาจไม่มีข้ออ้างใน
การไม่ไปออกทะเลกับสน และนั่นอาจทำให้เขาต้องเอาชีวิตเข้าไปเสี่ยงอันตรายทั้งที่ตนไม่มีทางเอา
ตัวรอดได้เลยจริง ๆ

เมื่อพ่อกล่าวอนุญาตแล้ว โต้ซึ่งกำลังตกใจและผิดหวัง จึงฝากความหวังทั้งหมดไว้กับแม่
เขาคิดว่าถึงพ่อจะอนุญาต แต่แม่อาจจะปฏิเสธเพราะเป็นห่วงสวัสดิภาพของเขา ผู้เขียนบรรยายให้
ผู้อ่านเห็นว่าโต้อดทนรออย่างใจจดใจจ่อเพื่อที่จะคุยเรื่องดังกล่าวกับแม่ และเมื่อแม่กลับมา ความ

หวาดกลัวก็ทำให้เขาถึงกับเสียงสั่น แล้วสิ่งที่เขากลัวที่สุดก็เกิดขึ้นจริง เมื่อแม่อนุญาตให้เขาออกเรือ เช่นเดียวกันกับพ่อทั้งที่รู้ว่าเขาว่ายน้ำไม่เป็น การลำดับเหตุการณ์ การเพิ่มความเข้มข้นของอารมณ์ และการหักมุม ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพความหวาดกลัวของโต้ และเกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ได้

การสร้างอารมณ์หวาดกลัวในเรื่อง *ม่านน้ำสีทอง* เป็นกลวิธีที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนว่าส่งผลกระทบต่อเยาวชนอย่างไร เพราะหากพ่อแม่ของโต้ไม่ถูกฐานะทางเศรษฐกิจบีบบังคับแล้ว พวกเขาก็คงไม่ยอมปล่อยให้ลูกชายเพียงคนเดียวออกเรือ ทั้งที่รู้ว่าเขาไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองหรือเอาชีวิตรอดได้ในสถานการณ์คับขัน และโต้ก็คงไม่ต้องรู้สึกหวาดกลัวว่าพ่อแม่จะสนับสนุนให้เขาออกไปเสี่ยงตายเพื่อแลกเงินอันน้อยนิดเช่นนี้

ในเรื่อง *ช่างบิน* ก็มีกลวิธีในการสร้างอารมณ์หวาดกลัวได้อย่างน่าสนใจเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการล่าสัตว์ ซึ่งทำให้อินได้รู้ความจริงว่าพ่อของเขาไม่ใช่พรานดีที่ช่วยเหลือสัตว์ป่าซึ่งกำลังต้องการความช่วยเหลือ แต่แท้จริงแล้ว พ่อของเขาเป็นพรานป่าใจร้ายที่ล่าสัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมายเพื่อนำมาขายในตลาดมืด ความว่า

“ไม่ฆ่าแม่แล้วจะเอาลูกมันมาได้ยังไง! ไอ้ตัวไหน ๆ ที่เอากลับไปก็ต้องยิงแม่มันทิ้งทั้งนั้น อินเองก็ชอบไม่ใช้หรือ” พ่อตวาดไล่เขา ไม่พอใจความใจอ่อนของลูกชาย

เด็กชายอ้าปากค้าง จ้องพรานใหญ่อย่างไม่เชื่อหู เพิ่งเข้าใจความหมายของลูกกำพร้าว้าที่พ่อเอากลับไปขังในบ้าน เขาส่ายหน้าร้องไห้โฮ

“อินไม่เอาก็ได้! อินไม่เอาตัวอะไรแล้วทั้งนั้น ฮือ ๆ กลับบ้านเถอะพ่อ ถ้าต้องฆ่าพ่อแม่มัน อินไม่เอาอีกแล้ว!”... “อย่ายิง พ่อ! เดี่ยว โคนลูกมัน! เดี่ยว โคนลูกมัน!” เด็กชายตะโกน ขณะพยายามดิ้นรนให้หลุดจากพันธนาการ

“เดี๋ยว โคนลูกมัน! เดี่ยว โคนลูกมัน!”

เสียงร่ำไห้วิงวอนของเด็กชายสะท้อนก้อง พลายนินรู้ว่ามันไม่มีวันลืมเสียงร้องขอความเมตตาวันนี้เลย... (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า 144-145)

จากข้อความที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นความหวาดกลัวและความหวาดผวาของเด็กชายอิน อย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่พลายคืนได้รู้จักกับอิน ผู้อ่านซึ่งติดตามตุ๊กตาช่างดินเผายู่ เสมอจะได้รับความคิดอ่านของอินผ่านการสื่อสารทางจิตระหว่างเด็กทั้งสอง ผู้อ่านจะพบว่าอินรัก และเทิดทูนพ่อของเขามาก เขานับถือและมองพ่อของเขาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต อินชื่นชม และยกย่องพ่อในฐานะพรานป่าผู้เป็นวีรบุรุษพิทักษ์ป่าและช่วยเหลือเหล่าสัตว์ป่ายามตกทุกข์ได้ยาก ภาพลักษณ์ที่พ่อแสดงออกมาทำให้เขาภาคภูมิใจในตัวพ่อเป็นอย่างยิ่ง และยังเป็นสิ่งที่ทำให้อิน รักและผูกพันกับป่าที่เขาอาศัยอยู่ ไม่เพียงแต่ในฐานะบ้านเกิดของตัวเอง แต่ในฐานะที่ป่าเป็นบ้าน ของเพื่อนสัตว์ป่าของเขาอีกมากมาย อินจึงตั้งปณิธานไว้ว่า เขาจะ โตขึ้นเป็นพรานผู้พิทักษ์ป่าอย่าง พ่อ และจะรักษาป่าไว้ให้เป็นบ้านของเพื่อน ๆ สัตว์ป่าที่เขารักตลอดไป

ความภาคภูมิใจและความยกย่องเชิดชูพ่อทำให้อินแอบติดตามพ่อเข้าป่า เพื่อที่จะได้เห็น กับตาว่าพ่อช่วยเหลือสัตว์ที่กำลังตกที่นั่งลำบากอย่างไรบ้าง แต่เมื่อความจริงเปิดเผย ทั้งอินและ ผู้อ่านต่างก็ได้รับความจริงว่าพ่อและย่าโกหกอินมาโดยตลอด แท้จริงแล้ว พ่อของอิน ไม่ได้เข้าป่าเพื่อ ไปช่วยเหลือสัตว์ป่าอย่างที่อินภาคภูมิใจ แต่กลับกัน พ่อของเขาเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ และพรากสัตว์ เหล่านั้น โดยเฉพาะสัตว์เล็ก ๆ มาจากครอบครัวของพวกเขาด้วยการฆ่าพ่อแม่ของมัน บาดแผลบน ตัวสัตว์เหล่านั้นที่อินเข้าใจมาตลอดว่าเกิดจากอุบัติเหตุ แท้จริงแล้วคือบาดแผลที่เกิดจากการถูกพ่อ ของเขาทำร้ายอย่างโหดร้ายทารุณ ช่วงเวลาเพียงชั่วครู่ที่ผู้แต่งเปิดเผยความจริงให้อินได้ประจักษ์ สร้างอารมณ์สะเทือนใจอย่างยิ่งต่อผู้อ่านซึ่งรับรู้ว่าคุณภาพจิตใจในตัวพ่อของเขามากเพียงใด ในฉากสั้น ๆ ที่อินเห็นพ่อของเขาเล็งปืนไปที่ครอบครัวของช่างป่าเพื่อฆ่าแม่และพรากลูก จึงเป็น ฉากที่ผู้แต่งเล่นกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านอย่างยิ่งยวด ทำให้ผู้อ่านรู้สึกได้ว่า ไม่เพียงแต่อิน เท่านั้นที่ถูกพ่อหักหลัง แต่ผู้อ่านเองก็ถูกพ่อของอินหักหลังด้วยเช่นเดียวกัน

ความหวาดกลัวเกิดขึ้นหลังจากที่อินผ่านพ้นความรู้สึกสะเทือนใจ เขาได้รู้ความจริงว่าสัตว์ ป่าเจ็บป่วยตัวเล็ก ๆ ทุกตัวที่เขาเฝ้าพยาบาลอยู่ที่บ้าน คือสัตว์ป่าผู้ล่าสงสารซึ่งถูกพ่อของเขาฆ่า ครอบครัวของมันทั้งหมด และพรากมันมาจากบ้านของมัน เมื่อเขาตระหนักได้ดังนี้ ก็ประจวบ เหมาะกับที่พ่อของเขากำลังจะยิงแม่ช่างเพื่อขโมยลูกช่างไปขาย ความหวาดกลัวของอินเกิดขึ้นใน ชั่ววินาทีที่เขาตระหนักได้ว่าพ่อของเขาฆ่าสัตว์เหล่านั้นเพียงเพื่อเอาลูก ๆ ของมันมาเป็นเพื่อนเล่น ให้เขา ความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เพียงความหวาดกลัวจากการมองเห็นพ่อของเขาฆ่าสัตว์ เท่านั้น แต่ความหวาดกลัวนี้ ผู้แต่งประกอบขึ้นมาจากความรู้สึกสะเทือนใจและผิดหวัง จนเกิดเป็น ความเจ็บปวดและความหวาดกลัว อินไม่เพียงแต่หวาดกลัวพ่อของเขา แต่อินยังหวาดกลัวตัวเอง

ด้วยเช่นกัน ว่าที่ผ่านมาเขาเล่นกับสัตว์ตัวน้อยเหล่านั้น โดยหารู้ไม่ว่าพ่อของเขาและตัวเขาเองนั้นแหละ ที่เป็นต้นเหตุของบาดแผลทั้งภายนอกและภายในจิตใจของสัตว์เหล่านั้น เป็นเพราะเขาเองที่อยากได้สัตว์ป่ามาเป็นเพื่อนเล่น จนทำให้พ่อต้องฆ่าครอบครัวของพวกมันทั้งฝูง และพรากพวกมันจากบ้าน ความหวาดกลัวของอินคือการผสมผสานระหว่างหวาดผวา ความสลดหดหู่ และเศร้าสะเทือนใจ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้แต่งก็ยังเน้นย้ำความหวาดกลัวและความหวาดผวาของอินให้เด่นชัดขึ้นอีก เมื่อเขาวิ่งเข้าไปพยายามหยุดยั้งพ่อไม่ให้ฆ่าครอบครัวของช้างน้อยตัวนั้น เสียงร้องของอินและกิริยาท่าทางที่เขาพยายามดิ้นรนเพื่อช่วยเหลือลูกช้างซึ่งกำลังตกอยู่ในอันตราย แสดงให้เห็นว่าเหนือยิ่งกว่าความหวาดกลัวว่าช้างแม่ลูกสองตัวนั้นจะตาย คือเขาหวาดกลัวที่จะต้องประจักษ์ชัดความจริงว่าเป็นพ่อของเขาที่ลั่น ไม้ปืน และเป็นเขาเองที่จิตใจทุกครั้งที่ได้เห็นพ่อนำสัตว์ตัวเล็ก ๆ กลับมาพยาบาลที่บ้าน เขาหวาดกลัวที่ต้องรู้ความจริงว่าตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งของการทำร้ายเพื่อน ๆ ของเขาอย่างโหดร้ายทารุณ จึงกล่าวได้ว่า ช้างบิน ประกอบสร้างอารมณ์หวาดกลัวได้อย่างสมจริงและกระทบใจผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากฉากดังกล่าวที่แสดงให้เห็นความหวาดกลัวของอินแล้ว ผู้แต่งก็ยังสร้างเหตุการณ์คู่ขนานที่แสดงให้เห็นความหวาดกลัวของพ่อด้วย ดังความว่า

“อย่า! อย่ายิง ลูกผมอยู่ในนั้น!” แต่เสียงปืนยังคงดังกลั่นป่า

“อย่า! ผมยอมแล้ว อย่ายิง! เดี่ยว โคนลูกผม เดี่ยว โคนลูกผม!”

เดี๋ยว โคนลูกผม เดี่ยว โคนลูกผม

แต่เสียงร้องของพ่อกลืนหายไปกับเสียงปะทะอาวุธของทั้งสองฝ่าย ไม่มีใครสนใจคำร้องขอของเขา เหมือนที่เขาไม่ฟังคำวิงวอนของเด็กชายก่อนหน้านี้...” (อรเกษม รอดสุทธิ, 2559, หน้า

146)

ข้อความข้างต้นเกิดขึ้นเมื่อตำรวจป่าไม่เข้าล้อมจับและปะทะต่อสู้กับกลุ่มลักลอบค้าสัตว์ป่าของพ่อ ผู้แต่งสร้างเหตุการณ์ดังกล่าวให้ล้อและคู่ขนานไปกับเหตุการณ์ที่อินร้องขอไม่ให้พ่อของเขายิงครอบครัวช้างป่า เพียงแต่กลับกันที่ว่าในเหตุการณ์นี้พ่อและอินไม่ใช่ผู้ล่าอีกต่อไป แต่พวกเขา กลับกลายเป็นเหยื่อเสียเอง ความหวาดกลัวของพ่อเกิดขึ้นทันทีที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ระดมยิงต่อสู้กับกลุ่มลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยที่ไม่รู้ว่าในกลุ่มนี้มีอินแอบติดตามมาด้วย เขาถูกร้องคร่ำครวญให้

เจ้าหน้าที่หยุดยิง เพราะกลัวว่าอิน ลูกชายผู้บริสุทธิ์ของตนจะถูกลูกหลง ชั่ววินาทีนั้นเองที่พ่อได้เรียนรู้ความหวาดกลัวของเหล่าสัตว์ป่าที่ตนเคยลงมือสังหาร และพลัดพรากพวกมันออกจากครอบครัวและถิ่นเกิด การสร้างอารมณ์หวาดกลัวในเหตุการณ์นี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจและสังเวชใจต่อชะตากรรมของนายพรานใจร้ายเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักด้วยว่าในท้ายที่สุดแล้ว สิ่งมีชีวิตล้วนแล้วแต่มีความรู้สึกและมีจิตใจ ในระหว่างขณะของความเป็นและความตาย สิ่งมีชีวิตล้วนแล้วแต่หวาดกลัว ไม่ใช่เพียงแต่หวาดกลัวว่าจะต้องสูญเสียชีวิตของตน แต่ยังหวาดกลัวที่จะต้องสูญเสียผู้เป็นที่รักไปด้วย สิ่งนี้ทำให้เส้นแบ่งระหว่างมนุษย์และสัตว์พร่าเลือนไปเหลือเพียงแต่ความรู้สึกนึกคิดอย่างที่มีชีวิตพึงมี ผู้แต่งสร้างอารมณ์หวาดกลัวในเหตุการณ์นี้ขึ้นไม่เพียงแต่เพื่อสร้างอารมณ์กระทบใจแก่ผู้อ่าน แต่ยังทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ที่จะเห็นนอกเหนือใจ สิ่งมีชีวิตอื่น และพึงตระหนักที่จะไม่ทำลายและคุกคามสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นให้ต้องเจ็บปวดหรือตกอยู่ในอันตราย สิ่งนี้เองที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการนำเสนอปัญหา การคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเรื่อง จึงกล่าวได้ว่าผู้แต่งมีความสามารถในการสร้างอารมณ์กระทบใจเพื่อนำเสนอปัญหา และยิ่งไปกว่านั้น ผู้แต่งยังมีความสามารถในการใช้อารมณ์กระทบใจเพื่อทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักและเรียนรู้ที่จะไม่สร้างปัญหาดังกล่าวต่อไปด้วย

ดังนั้น การสร้างความรู้สึกหวาดกลัว จึงมีบทบาทในการช่วยนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เยาวชนต้องเผชิญ ทั้งปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ซึ่งเป็นผลผูกพันมาจากการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน และปัญหาการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างความรู้สึกหวาดกลัวทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนอารมณ์ ซึ่งอาจนำไปสู่ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ต้องประสบกับปัญหาเหล่านี้ และในท้ายที่สุดผู้อ่านก็อาจเกิดความตระหนักที่จะไม่สร้างปัญหาเหล่านี้ต่อไป

4.2.4. การสร้างอารมณ์ยินดี

นอกจากอารมณ์เชิงลบแล้ว วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ก็ยังมีกลวิธีในการนำเสนออารมณ์เชิงบวกไปสู่ผู้อ่านด้วย โดยวรรณกรรมเยาวชนที่โดดเด่นในการสร้างอารมณ์ยินดี ได้แก่ เรื่อง *กล่องตุ๊กตาใส่กับจดหมายของพ่อ* และ *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ถึงแม้ว่าอารมณ์ยินดี จะไม่ได้มี

จุดประสงค์หลักเพื่อนำเสนอปัญหาของเยาวชน แต่อารมณ์ยินดีก็มีส่วนสำคัญในการนำเสนอทางออกของปัญหาที่เยาวชนต้องเจอ

เรื่อง *กล่องตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ* เล่าเกี่ยวกับความผูกพันของต้นข้าว กับพ่อผู้ล่วงลับ ถ่ายทอดผ่านจดหมายหลายฉบับที่พ่อเขียนฝากไว้ให้เธอ ก่อนที่เขาจะหมดลมหายใจ และจดหมายแต่ละฉบับนั้นก็ถูกกำซัปรไว้ว่า ต้นข้าวจะเปิดอ่านจดหมายแต่ละฉบับได้ก็ต่อเมื่อ เธอกำลังประสบปัญหาแบบเดียวกับที่จดหมายจำหน่ายไว้เท่านั้น

ตลอดทั้งเรื่อง ผู้อ่านจะได้ติดตามปมขัดแย้งต่าง ๆ ในชีวิตของต้นข้าว และได้เห็นข้อคิดและวิธีการรับมือที่พ่อฝากไว้ให้เธอในจดหมายแต่ละฉบับ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ต้นข้าวกับพ่อรักและผูกพันลึกซึ้งกันมากเพียงใด แม้ว่าพ่อจะจากไปนานแล้ว แต่จดหมายทุกฉบับก็ถ่ายทอดความรัก ความห่วงใยที่พ่อบอกต้นข้าวได้อย่างละเอียดละออ และนุ่มนวล จนทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าพ่อยังอยู่กับต้นข้าวเสมอ และพร้อมจะยื่นเคียงข้างเธอ ประคับประคอง ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำ ช่วยเธอแก้ปัญหาชีวิตไปทีละนิด ๆ ไม่ว่าจะปัญหานั้นจะเล็กหรือใหญ่เพียงใดก็ตาม ยกตัวอย่างจากจดหมายของพ่อที่เขียนถึงต้นข้าว สำหรับให้เธออ่านเมื่อเวลาของแม่มาถึง ความว่า

“...คงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเขียน ถ้าพ่อรู้ว่าแม่ได้จากไปแล้ว ฉันเก็บจดหมายฉบับนี้ติดตัวตลอดงานศพของแม่ ฉันไม่กล้าพอที่จะเปิดอ่าน จึงรอจนกระทั่งวันสุดท้ายของงานที่ฉันส่งแม่ขึ้นสวรรค์ ฉันมองควีนจากเมรุค่อย ๆ ลอยขึ้นฟ้า หัวใจฉันสลาย และคงไม่ง่ายที่จะทำใจ แต่ก็เป็นอย่างอื่นครั้งที่จดหมายของพ่อทำให้ฉันรู้สึกดีขึ้นบ้าง จดหมายฉบับนี้พ่อเขียนไว้สั้นที่สุด...”

[เมื่อแม่จากไปแล้ว]

ไม่ต้องร้องไห้ แม่อยู่กับพ่อแล้ว...” (จรรยาพัฒน์ สุขภัทราพิรมย์, 2561, หน้า 87)

การพรากจากบุคคลที่รักเป็นความสูญเสียอันยิ่งใหญ่ที่ยากจะรับมือเสมอ จากข้อความข้างต้น ต้นข้าวตัดสินใจเปิดอ่านจดหมายของพ่ออีกฉบับ หลังจากที่เธอต้องสูญเสียแม่ไปอีกคน

แม้ว่าต้นข้าวจะไม่ใช่เด็กที่ต้องร้องขอความเห็นและคำปรึกษาจากพ่ออีกต่อไป แต่ผู้อ่านก็รับรู้ได้ว่าการตายของแม่ก็ยังทำให้เธอเสียใจ ดังที่เธอกล่าวแก่ผู้อ่านว่า การพรากจากที่เกิดขึ้นนั้นทำให้เธอ “หัวใจสลาย” และแม้เธอจะไม่ใช่เด็ก และอาจผ่านพ้นการสูญเสียมาหลายครั้งแล้ว ในชีวิต แต่เธอก็ยังยอมรับว่าความตายของแม่ไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้ใจได้ง่าย ฉากสั้น ๆ ที่ต้นข้าวมองคว้นจากเมรุลอยขึ้นฟ้าด้วยความเศร้า ก็สามารถทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพความรู้สึกโศกเสียใจของเธอได้ แต่เมื่อเธอเปิดจดหมายของพ่อออกมาอ่าน ความรู้สึกของผู้อ่านก็เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง

จดหมายที่พ่อเขียนถึงวิธีการรับมือกับการจากไปของแม่ เป็นจดหมายที่สั้นที่สุดที่พ่อเขียนถึงต้นข้าว แต่การสรรความที่สั้น กระชับ และเรียบง่ายของผู้แต่งว่า “ไม่ต้องร้องไห้ แม่อยู่กับพ่อแล้ว” กลับทำให้ผู้อ่านรู้สึกอึดอัดใจเช่นเดียวกับต้นข้าวได้ เพราะผู้อ่านรู้ว่าพ่อไม่ได้มีชีวิตอยู่กับต้นข้าวมานานแล้ว เสียงที่พ่อสื่อสารกับต้นข้าว มาจากจดหมายที่เขาเขียนฝากไว้ให้เธอเท่านั้น ซึ่งทำให้ทั้งต้นข้าวและผู้อ่านรู้สึกว่าพ่อยังเฝ้าดูอยู่ไม่ไกล เมื่อพ่อเขียนจดหมายถึงการตายของแม่ว่า นั่นคือการกลับมาพบกันใหม่ จึงช่วยโน้มน้าวให้ทั้งต้นข้าวและผู้อ่านคิดได้ว่า ในท้ายที่สุดพ่อกับแม่ของเธอก็ได้กลับมาพบและอยู่ด้วยกันอีกครั้ง และเมื่อแม่มาอยู่กับพ่อ แม่ก็จะยังคงคอยเฝ้าดูเธอเช่นเดียวกับที่พ่อทำ สิ่งนี้ทำให้ต้นข้าวเปลี่ยนจากความเศร้าโศกเสียใจ ในขณะที่มองเห็นคว้นลอยขึ้นจากเมรุ ให้กลายเป็นความยินดีได้ เมื่ออ่านจดหมายจบ ทั้งผู้อ่านและต้นข้าวจึงไม่ได้รู้สึกว่า การตายของแม่ คือความสูญเสียแต่อย่างใด ข้อความนี้จึงเป็นข้อความที่ทรงพลังอย่างมาก ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและกินใจได้ อีกทั้งการนำเสนอสารว่าความตายคือการกลับไปอยู่ร่วมกับผู้คนที่เรารัก ก็ยังช่วยปลอบประโลมใจของผู้อ่านที่อาจกำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความสูญเสียให้สามารถทำใจยอมรับการพรากจากได้ง่ายขึ้น และยังเป็นการนำเสนอสารไปถึงเยาวชนด้วยว่าเมื่อเกิดการพรากจากขึ้น นอกจากความสูญเสียแล้ว ก็ยังมีความหวังอยู่ด้วยเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ให้กับผู้อ่านเยาวชน ให้สามารถเตรียมรับมือกับความพรากจากที่อาจจะเกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายที่พ่อถ่ายทอดมาสู่ต้นข้าว ว่าความตายนั่นจะทำให้ผู้เป็นที่รักได้กลับมาพบกันอีกครั้ง ซึ่งช่วยปลอบประโลมใจผู้ที่กำลังตกอยู่ในภาวะสูญเสียบุคคลที่รักให้สามารถก้าวข้ามบาดแผลทางจิตใจได้ง่ายขึ้น การสร้างความรู้สึกยินดีในที่นี้ จึงไม่ใช่การนำเสนอปัญหาของเยาวชน แต่เป็นการถ่ายทอดและนำเสนอแนวคิดที่ช่วยให้เยาวชนรับมือกับช่วงเวลาอันยากลำบากจากความสูญเสีย และสามารถก้าวข้ามปัญหาดังกล่าวได้ง่ายขึ้น

เรื่อง เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีกลวิธีสร้างความรู้สึกรับผิดชอบได้อย่างเด่นชัด ดังข้อความเมื่อขมื่นบอกครามว่าเธอชอบรูปห้องฟ้าที่ครามวาด ดังนี้

“เราชอบออก” วาดต่อเถอะ ขมื่นยิ้ม ดวงตาเปล่งประกาย
ระยิบระยับ ครามมองขมื่น ไม่เชื่อหูและตาของตัวเองว่าสิ่งที่เขา
รับรู้อยู่นี้เป็นความจริง ความจริงที่สั้น โลกของครามอีกครั้ง...
ครามขังใจ ใจหนึ่งก็ไม่กล้า แต่อีกใจก็บอก เชื่อเถอะ เชื่อรอยยิ้ม
นี้ เชื่อว่าดวงตาจะไม่โกหกเพราะมันฉายคำว่า “ชอบ” เพียงคำ
เดียว นานเหลือเกินที่ครามไม่ได้เห็นดวงตาแบบนี้จากใครอีก
ตั้งแต่แม่ไม่อยู่... ทำทางร้ายของขมื่นเป็นสิ่งแปลกตาในโลกอัน
เงียบเหงาของคราม... มีเพียงเรื่องเดียวที่เขาพอจะเข้าใจได้อย่าง
แท้จริง คือเรื่องที่เขาดีใจมากเพียงใดที่มีคนบอกว่า ชอบ...”
(รุจรวี นานอก, 2561, หน้า 62)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งใช้คำบรรยายความรู้สึกของครามได้อย่างสมจริง และมีพัฒนาการของอารมณ์ เมื่อขมื่นบอกครามว่าเธอชอบรูปห้องฟ้าของเขา ทั้งที่ใคร ๆ ต่างคิดว่า น่าขันและน่าหัวเราะเยาะ ครามจึงประหลาดใจระคนตกใจจนปฏิเสธความจริงในตอนแรก ดังที่ผู้แต่งบรรยายว่าคราม “ไม่เชื่อหูและตาของตัวเอง” อันสอดคล้องกับภูมิหลังของตัวละครซึ่งรู้สึกแปลกแยก ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง และมักจะตกเป็นเป้าของการกลั่นแกล้งรังแกอยู่เสมอ เมื่อขมื่นกล่าวชื่นชมเขาจากใจจริง สิ่งแรกที่ครามรู้สึก จึงเป็นความผสมปนเปกันของความประหลาดใจและตกใจ และเมื่อความรู้สึกทั้งสองความรู้สึกนั้นค่อย ๆ เบาลงลง ครามจึงเริ่มยอมรับว่าขมื่นพูดความจริง และเขาดีใจถึงขนาดที่รู้สึกว่าการที่โลกของตัวเอง “สั้นไหว”

จากข้อความนี้ จะเห็นได้ว่าผู้แต่งเลือกใช้ความเปรียบได้อย่างน่าสนใจ และกระทบใจ เพราะความเปรียบนี้แสดงให้เห็นว่าความรู้สึกยินดีของคราม “ไม่ธรรมดา” แต่เป็นความรู้สึกที่ผสมปนเปกันทั้งความยินดี และความตื่นตัน เพราะเมื่อครามรู้ว่าอย่างน้อยที่สุด ก็มีขมื่นที่ชื่นชมผลงานของเขา เพียงเท่านั้น โลกของเขาก็เปลี่ยนไปแล้ว ความจริงที่ขมื่นชอบผลงานของเขา จึง “สั้น” โลกของเขาได้ทั้งใบ

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าผู้แต่งลำดับอารมณ์ของครามอย่างน่าสนใจ เพราะแม้เขาจะดีใจที่ขมिनกล่าวชื่นชมผลงาน แต่เพราะเขาเป็นคนขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง จึงทำให้ครามถึงยอมรับถึงปฏิเสธคำชมของขมिन ดังที่ผู้แต่งใช้คำว่า “ใจหนึ่งก็ไม่กล้า แต่อีกใจก็บอกเชื่อเถอะ” ซึ่งแสดงให้เห็นความไม่มั่นใจและแบ่งรับแบ่งสู้ แต่เมื่อเขายอมเชื่อใจขมिनในท้ายที่สุด ผู้แต่งก็แสดงให้เห็นว่าท่าทางของขมिनทำให้ครามยินดีมากเพียงไหน ด้วยการเปรียบเทียบว่าความสดใสของขมिनคือ “สิ่งแปลกตาในโลกอันเงียบเหงา” ซึ่งสื่อให้เห็นว่าขมिनโดดเด่น และเป็นเหมือนแสงสว่างในโลกอันมืดดำของคราม คำว่า “ดีใจ” ที่ผู้แต่งใช้ปิดท้ายจึงทรงพลัง เพราะทำให้ผู้อ่านเห็นว่ครามยอมรับผู้อื่น และยอมรับตัวเองได้ในที่สุด เขาจึงยอมรับความรู้สึกดีใจที่เกิดขึ้นกับตัวเองได้ โดยไม่ต้องรู้สึกกลัว ๆ กลัว ๆ อีกต่อไป และสิ่งนี้ก็สร้างอารมณ์กระทบใจแก่ผู้อ่านด้วยเช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้น การสร้างความรู้สึกยินดีของครามให้เป็นที่ประจักษ์เช่นนี้ ก็ยังช่วยนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องความรู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยกของเยาวชนด้วย ว่าแม้ครามจะเป็นเด็กที่ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง แต่เมื่อมีคนยอมรับนับถือเขาจากใจจริง และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกดังกล่าวให้เขารับรู้ได้ ก็จะสามารถช่วยประคับประคองเขา และทำให้เขาเริ่มยอมรับตัวเองได้เช่นกัน การยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่มองไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง ด้วยการยอมรับตัวตนของเขาโดยไม่มีเงื่อนไข จึงเป็นวิธีการที่ดีในการช่วยให้เยาวชนที่ประสบปัญหาดังกล่าวสามารถก้าวข้ามปัญหานั้นไปได้

นอกจากเหตุการณ์ข้างต้นแล้ว เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น ก็ยังใช้การบรรยายกิริยาท่าทางของตัวเองเพื่อสื่ออารมณ์ยินดีด้วย ดังความว่า

“วาริชไม่อาจกลืนน้ำตาไว้ได้ น้ำตาที่คลออยู่ในดวงตาล้นร่วงลงมาหนึ่งหยด ไม่ใช่ น้ำตาของความทุกข์ หากเป็น น้ำตาของความสุข เมื่อเห็นว่าลูกชายซึ่งผิดหวังจากโลกของภาพ หวนกลับมารักมันอีกครั้ง และบอกรักเขาด้วยท้องฟ้าจากดวงตาของเขาเอง...” (รุจรวี นาเอก, 2561, หน้า 142)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งบรรยายท่าทางของวาริช ซึ่งดีใจจนไม่อาจกลืนน้ำตาไว้ได้ เมื่อภาพวาดท้องฟ้าของครามได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวด จากมุมมองของผู้รู้แจ้งทำให้ผู้อ่านได้เห็นว่าความยินดีของวาริชนั้น ไม่ได้มาจากการที่คราม ลูกชายของเขาได้รางวัลที่ 1 จากการประกวด ความยินดีของเขาไม่ได้มาจากรางวัลที่ลูกชายได้มาด้วยซ้ำ แต่ความยินดีของวาริชเกิดจากการที่ลูกชายกลับมารักในสิ่งที่เขารักได้อีกครั้ง เพราะนั่นคือสิ่งที่บอกกับวาริชว่า ครามยอมรับตัวเองได้ในท้ายที่สุด ทั้งเรื่องที่เขาชอบวาดภาพ และเรื่องที่เขาตาบอดสี การบรรยายท่าทางและความรู้สึกของวาริชจึงสามารถสื่ออารมณ์ไปถึงผู้อ่านได้ และเมื่อผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมกับตัวละครแล้ว ผู้อ่านก็อาจจะได้เรียนรู้ว่า ความรู้สึกยินดีนั้นเรียบง่าย และมนุษย์ไม่จำเป็นต้องประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อให้เกิดความรู้สึกยินดีแต่อย่างใด และนอกจากนี้ ยังทำให้ผู้อ่านเห็นด้วยว่าการมองเห็นคุณค่าในตัวเองนั้นสำคัญเพียงใด ไม่ใช่เฉพาะต่อตนเองเท่านั้น แต่กับบุคคลที่ตัวเองรักด้วยเช่นกัน ดังที่ครามทำให้พ่อของเขา กลับมามีความสุขได้ เพราะเขาเริ่มกลับมายอมรับนับถือตัวเอง การสร้างความยินดีในเรื่อง *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* จึงไม่เพียงแต่เป็นการนำเสนอวิธีการช่วยเหลือ หรือวิธีการแก้ปัญหาเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นความสำคัญของการรับมือและแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

เรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม* เป็นวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วเรื่องหนึ่งที่มีความน่าสนใจมาก กลวิธีการนำเสนอที่โดดเด่นของวรรณกรรมเรื่องนี้คือการใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน อย่งไรก็ตาม วรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ก็ยังคงใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์กระทบใจได้อย่างน่าสนใจ และที่โดดเด่นที่สุดคือการแสดงอารมณ์ยินดีในตอนจบเรื่อง ดังความว่า

“...มาวินยิ้ม จับมือแม่ของเขาแน่นและหันไปบอกว่า

“พ่อกับบ้านเรากันเถอะครับ”

แม่ลูกพากันจับมือหัวหน้าครอบครัวที่อยู่ในสภาพสีส้มทั่วร่างกายและก้มหน้าทำใจไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น เส้นทางข้างหน้านั้นไม่มีใครคาดเดาได้ว่ามันจะดีขึ้นหรือแย่ลง” (กิตติพัฒน์ วิริยะ, 2561, หน้า 134)

แม้ว่าข้อความข้างต้นจะเป็นข้อความขนาดไม่ยาวนาน แต่เมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องหลักที่นำเสนอความเป็นวีรบุรุษผู้ผจญกรรมของตัวละครเอกแล้ว จะพบว่าข้อความข้างต้นเป็นฉากปิดเรื่องที่มีความน่าสนใจ เพราะเป็นฉากที่แสดงให้เห็นชัยชนะของตัวละครเยาวชนในฐานะวีรบุรุษต่อความยุติธรรมและการกดขี่ข่มเหงของรัฐเผด็จการ ซึ่งถูกนำเสนอให้ว่าพ่ายแพ้จากกิริยาท่าทางของพ่อ

ปมขัดแย้งสำคัญของเรื่อง *Color Land* ดินแดนสีส้ม คือปัญหาการถูกรัฐเผด็จการและค่านิยมดั้งเดิมในสังคมกดทับและกดขี่ข่มเหง ดังจะเห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ตัวละครเอกคืนชนต่อสู้ และออกเดินทาง จนกระทั่งกลับมาปลดแอกผู้คนในรัฐที่รันได้สำเร็จ ฉะนั้นแล้ว ฉากปิดของเรื่องที่แสดงให้เห็นชัยชนะของตัวละครต่อสิ่งที่กดทับเขาอยู่จึงเป็นฉากที่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างให้เกิดความกระตือรือร้น ทั้งนี้ ผู้แต่งก็สามารถสร้างอารมณ์ยินดีได้อย่างน่าสนใจ จากการผูกเรื่องอย่างเข้มข้นและการสร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างตัวละครเอกกับรัฐ ก่อนจะคลี่คลายด้วยชัยชนะและความสงบสุขของตัวละครเอกซึ่งเป็นฝ่ายธรรมะ

ตลอดทั้งเรื่องผู้อ่านจะเห็นว่าตัวละครพ่อเป็นตัวละครปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ในฐานะหัวหน้าครอบครัว พ่อแสดงออกอย่างชัดเจนว่าเขาเป็นหัวหน้าครอบครัวที่บ้าอำนาจ และต้องการให้สมาชิกทุกคนในบ้านอยู่ในคำสั่งและการควบคุมของเขา ดังจะเห็นว่าเขาคู่คำภรรยา และไม่อนุญาตให้เธอออกเสียงหรือแสดงความคิดเห็นในทุกอย่าง ในขณะเดียวกัน เขาก็พยายามบังคับให้ลูกชายใช้ชีวิตตามค่านิยมทั้งในเรื่องชีวิตส่วนตัว เรื่องเรียน และเรื่องอนาคต ส่วนในฐานะของพนักงานรัฐที่รัน พ่อก็แสดงออกอย่างชัดเจนว่าเขาสนับสนุนรัฐเผด็จการอย่างเต็มรูปแบบ และพร้อมที่จะปราบปรามผู้คิดต่างทุกคน แม้ว่าคนเหล่านั้นจะเป็นภรรยา หรือลูกชายของตนเองก็ตาม ความสุดโต่งและความหัวรุนแรงของพ่อแสดงให้เห็นว่าพ่อเป็นภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อสวัสดิภาพของมาวิน ผู้ซึ่งฝึกฝฝายสีส้มอันเป็นตัวแทนของรัฐที่ให้ความสำคัญต่ออิสรภาพและเสรีภาพของประชาชน ลักษณะปฏิบัติของพ่อได้รับการนำเสนออย่างเด่นชัดตลอดทั้งเรื่อง และชัดเจนที่สุดเมื่อมาวินย้อนกลับมาที่รัฐที่รันเพื่อช่วยเหลือครอบครัว เขาพบว่าแม่หายตัวไป และเขาเองก็ถูกจับตัวไปทรมานเช่นกัน แต่ที่น่าสลดที่สุดก็คือพ่อเป็นคนที่แจ้งความจับทั้งแม่และเขา ทั้งยังเป็นหัวหน้าผู้คุมในการทรมานเขาด้วย

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าพ่อเป็นตัวแทนของทั้งค่านิยมและรัฐเผด็จการซึ่งกดทับและกดขี่ข่มเหงเยาวชนอยู่ในท้ายที่สุด ความพ่ายแพ้ของพ่อจึงเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าเยาวชนซึ่งถูกกดขี่ข่มเหงตลอดมานั้น สามารถคืนรนต่อสู้และเอาชนะความอยุติธรรมนั้นได้

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าฉากจบของวรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะประนีประนอม เพราะตัวละครปฏิบัติอย่างพ่อนั้นไม่ได้ถูกนำเสนอว่าพ่ายแพ้อย่างหมดรูป แต่ถูกนำเสนอให้เห็นว่าพ่อซึ่งยึดถือค่านิยมขบถโบราณนั้น ท้ายที่สุดก็ไม่สามารถต่อต้านความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ร่างกายของพ่อเปลี่ยนเป็นสีสน้ำตาลทั้งตัว ไม่ว่าจะเขาจะต้องการหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าเขาจะยอมรับหรือไม่ก็ตาม เพราะความเปลี่ยนแปลงได้เดินทางมาถึงแล้ว และถึงแม้พ่อจะเป็นตัวละครปฏิบัติที่แสดงตัวเป็นภัยต่อตัวละครเอกอย่างชัดเจนมาตลอดทั้งเรื่อง แต่ในท้ายที่สุด มาวินก็ยังให้โอกาสและพร้อมที่จะประคับประคองให้เขามีชีวิตต่อไปได้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง สิ่งนี้เองที่แสดงให้เห็นความเป็นวีรบุรุษของมาวินอย่างชัดเจน เพราะความยินดีที่เกิดขึ้นกับมาวิน ไม่ใช่เพียงแต่ความยินดีที่เกิดจากชัยชนะต่อความฝ้ายอธรรมเท่านั้น แต่เป็นความยินดีที่ในท้ายที่สุด เขาสามารถช่วยเหลือให้ทุกคนหลุดพ้นจากการถูกกดทับและกดขี่ข่มเหงโดยรัฐได้ ไม่ว่าจะคนเหล่านั้นจะเป็นประชาชนทั่วไป หรือแม้แต่พ่อของเขาเอง ที่แสดงตนเป็นฝ่ายปฏิบัติมาโดยตลอด การสร้างอารมณ์ยินดีในฉากจบนี้จึงมีความลึกซึ้งและมีความหมายต่อการนำเสนอปัญหาการถูกกดทับของเยาวชนอย่างมาก เพราะฉากดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างอารมณ์ยินดีเพื่อให้ผู้อ่านเยาวชนรู้สึกมีความหวังและมีกำลังใจที่จะต่อสู้เพื่อเอาชนะปัญหาที่ตนกำลังเผชิญอยู่เท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าความเป็น “วีรบุรุษ” และ “ชัยชนะ” ที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่การเข่นฆ่าหรือละทิ้งฝ่ายปฏิบัติ แต่เป็นการช่วยเหลือและประคับประคองให้เขาค้ำชีวิตอยู่ต่อไปได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงด้วย ความยินดีของมาวินจึงมีความลึกซึ้งและมีความหมายต่อเนื้อเรื่องมากกว่าเพียงแต่เป็นการจบเรื่องอย่างสุภาพนฤกรรม เพราะนอกจากจะสร้างอารมณ์กระแทกใจให้กับผู้อ่าน ซึ่งติดตามการต่อสู้ของมาวินมาตลอดทั้งเรื่องแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ด้วยว่าความเป็น “วีรบุรุษ” และ “ชัยชนะ” ที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่แค่เพียงการเอาชนะ แต่เป็นการเกื้อกูลผู้แพ้ด้วยเช่นกัน

การสร้างอารมณ์ยินดีเป็นกลวิธีสำคัญในการปิดเรื่องของวรรณกรรมเยาวชน เพราะความรู้สึกยินดีก่อให้เกิดความหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อความรู้สึกยินดีดังกล่าวได้รับการนำเสนอควบคู่กับการแก้ไขปัญหที่เยาวชนต้องเผชิญ เพราะเมื่อผู้อ่านรู้สึกยินดีไปกับตัวละครนั้น ๆ ก็จะทำให้ผู้อ่านมีหวังว่าปัญหาที่ตัวละครหรือตนเองกำลังประสบอยู่จะสามารถแก้ไขได้ และความคิดดังกล่าวก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอารมณ์และจิตใจของเยาวชน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วแนวสมจริง มีความโดดเด่นในเรื่องกลวิธีการสร้างอารมณ์กระทบใจอย่างเห็นได้ชัด ทั้งกลวิธีการสร้างฉากและตัวละคร การหักมุม การสรรคำและสรรความ และการใช้ความเปรียบ เพื่อสร้างอารมณ์กระทบใจแก่ผู้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์เศร้า อารมณ์โกรธ อารมณ์หวาดกลัว และอารมณ์ยินดี โดยทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเยาวชนควรรู้เท่าทัน นอกจากนี้ การสร้างอารมณ์ดังที่กล่าวมายังมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอปัญหาเยาวชนด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องด้วย โดยการนำเสนอปัญหาผ่านการสร้างอารมณ์ตัวละครนับมีความน่าสนใจ เพราะเมื่อการสร้างอารมณ์สามารถกระทบใจผู้อ่านได้ ผู้อ่านก็จะเกิดความเห็นอกเห็นใจ หรือความตระหนักในปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มากยิ่งขึ้น วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วกลุ่มนี้จึงมีคุณค่าในฐานะวรรณกรรมเยาวชนซึ่งมุ่งเน้นพัฒนาและเป็นคู่มือให้กับเยาวชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจำลองประสบการณ์ทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นแก่พวกเขาด้วย และในขณะเดียวกันวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วกลุ่มนี้ก็ยังช่วยสร้างสรรค์สังคมด้วยการสร้างความตระหนักให้กับเยาวชนด้วย

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง “ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2558-2561” มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเยาวชนร่วมสมัย ซึ่งสะท้อนอยู่ในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2561 จำนวนทั้งหมด 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ช้างบิน ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด เอกอีเอ็กเอย เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น จี๊กับน้อย ม้าน้ำสีทอง *Color Land* ดินแดนสีสัน กล่องตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ วันเกิดของเค้าโมง น้ำตาแม่มด เด็กชายต้นไม้ และเรื่อง กระจกแดงแห่งสวนกว้าง รวมทั้งกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเหล่านั้น โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ระหว่างปี พ.ศ. 2558 -2561 เน้นการนำเสนอปัญหาหลากหลายด้านที่เยาวชนต้องเผชิญในปัจจุบัน เช่น ปัญหาความรู้สึกแปลกแยกต่อสังคม ภาวะซึมเศร้า การใช้ความรุนแรง การถูกกีดกันเนื่องจากข้อบกพร่องทางร่างกายหรือสถานภาพทางสังคม เป็นต้น ปัญหาเยาวชนเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านการประกอบสร้างเรื่องอย่างมีศิลปะ เน้นความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างอารมณ์กระทบบใจผู้อ่านเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร มีผลการศึกษาดังนี้

ปัญหาเยาวชนร่วมสมัยที่พบในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ปัญหาภายในจิตใจของเยาวชน ปัญหาของเยาวชนกับครอบครัว และปัญหาของเยาวชนกับสังคม

ด้านที่ 1 ปัญหาภายในจิตใจของเยาวชน พบว่า ปัญหาที่เยาวชนไทยในปัจจุบันต้องเผชิญเป็นสิ่งสำคัญ คือ ปัญหาเรื่องการพลัดพรากและการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และ ปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

ทั้งนี้ ปัญหาเรื่องการพลัดพรากและการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ส่วนใหญ่ว่าด้วยเรื่องความตายของบุคคลสำคัญในชีวิตของเยาวชน เช่น คนในครอบครัว เพื่อน สัตว์เลี้ยง หรือแม้แต่ตัวของเยาวชนเอง ในที่นี้พบว่า นอกจากจากนำเสนอว่าเยาวชนไทยต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านี้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและการเติบโตแล้ว วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วกลุ่มนี้ยังได้นำเสนอวิธีการรับมือกับการพลัดพรากหรือความสูญเสียที่เกิดขึ้นด้วย โดยการถ่ายทอดมโน

ทัศนคติเกี่ยวกับความตาย ได้แก่ มโนทัศน์ที่ว่าความตายคือหนทางของการหลุดพ้นจากชีวิตที่ทรมาณ ความตายคือการพบกันใหม่ของดวงวิญญาณ และความตายคือเรื่องธรรมดาของชีวิต มโนทัศน์เหล่านี้ได้รับการนำเสนอเพื่อให้เยาวชนได้ยึดจับเป็นหลักในการปลอบประโลมจิตใจตัวเองจากการสูญเสีย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังพบว่า การนำเสนอความตายในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ นอกจากจะช่วยปลอบประโลมจิตใจที่อ่อนแอของเยาวชนได้แล้ว ยังได้ชี้ให้เยาวชนเห็นด้วยว่า การมีชีวิตอยู่อย่างคุ้มค่านั้นเป็นเช่นไร ปัญหาเรื่องความตายของบุคคลสำคัญหรือแม้แต่ตัวเยาวชนเองที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมกลุ่มดังกล่าว จึงไม่เพียงแต่สะท้อนว่าความตายสร้างปัญหาอะไรให้กับเยาวชน แต่วรรณกรรมกลุ่มนี้ยังทำหน้าที่เป็นคู่มือในการเตรียมพร้อมรับมือกับความสูญเสียและปลอบประโลมพวกเขา และในขณะเดียวกันก็ช่วยชี้แนะด้วยว่าการมีชีวิตอยู่อย่างคุ้มค่านั้นเป็นเช่นไร และเยาวชนควรทำอย่างไรให้ชีวิตของพวกเขามีความสุข

ปัญหาภายในจิตใจเยาวชนที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่ยังคงได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่องในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มคือปัญหาเรื่องการขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง (Low self-esteem) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อบุคลิกภาพ และการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการขาดความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชนไทย มีที่มาจาก 2 แหล่งด้วยกัน ได้แก่ ความบกพร่องหรือความพิการทางกายของเยาวชน และครอบครัวที่ไม่สนับสนุนให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในตัวเอง

วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า ความบกพร่องพิการทำให้เยาวชนรู้สึกที่ตัวเองแปลกแยกและแตกต่างจากคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้เขามักจะปลีกตัวหรือขาดความมั่นใจ และสิ่งนี้เองก็เป็นผลที่ทำให้คนอื่น ๆ ในสังคมละเลยหรือทอดทิ้งพวกเขาให้โดดเดี่ยว ยิ่งไปกว่านั้น ในบางครั้งความบกพร่องพิการนี้ ก็ยังทำให้เยาวชนตกเป็นเป้าของการกลั่นแกล้งรังแกด้วย อย่างไรก็ตาม ความเข้าอกเข้าใจจากทั้งครอบครัวและคนในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้เยาวชนที่ประสบปัญหาเหล่านี้สามารถยอมรับตัวเอง และก้าวข้ามความแตกต่างนี้ไปได้ ทั้งนี้ น่าสนใจที่ “ความเห็นอกเห็นใจ” ที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมกลุ่มนี้ ไม่ได้ได้รับการนำเสนอในรูปแบบที่บีบบังคับให้เยาวชนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าการยอมรับในตัวคนที่แตกต่างของเยาวชน เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พวกเขาสามารถก้าวข้ามปัญหานี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงความบกพร่องพิการนั้น

นอกจากนี้ วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าครอบครัวอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เยาวชนขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงต่อเยาวชน ไม่ว่าจะด้วยความประพฤติกเลาะวาจา และครอบครัวที่มีแนวโน้มเพิกเฉย ละเลยเยาวชน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้มองว่าบางครั้ง ครอบครัวก็ไม่ใช่ “พื้นที่ปลอดภัย” ของเยาวชน ความน่าสนใจของวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วช่วงปี พ.ศ. 2558-2561 คือวิธีการแก้ไขปัญหามีความรู้เท่าทัน และร่วมยุคสมัย ไม่ใช่การบังคับให้แต่ละครอบครัวพยายามเข้าใจ และแก้ไขปัญหาตนเองอย่างไร้ทิศทาง ดังจะเห็นได้ว่า มีการแนะนำให้ครอบครัวที่ประสบปัญหา ดังกล่าวขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาเกี่ยวกับครอบครัวเพื่อบรรเทาปัญหานั้น และในขณะเดียวกัน วรรณกรรมกลุ่มนี้ก็ชี้ให้เห็นด้วยว่า ไม่ใช่ว่าทุกครอบครัวจะเข้าใจและยอมรับแก้ไขปัญหานี้ได้ และผลลัพธ์ของการละทิ้งปัญหา ก็คือความแตกสลายของเยาวชนอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

คำานที่ 2 ปัญหาเยาวชนกับครอบครัว มีเพียงปัญหาเดียวที่สำคัญอย่างยิ่งและได้รับการนำเสนอเรื่อยมาในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ คือ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (Abusive Family) ทั้งความรุนแรงทางร่างกายและความรุนแรงทางจิตใจ จากพ่อ แม่ หรือทั้งพ่อและแม่

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วตั้ง พ.ศ. 2558-2561 จะยังคงถ่ายทอดปัญหาครอบครัวแบบเดิมที่ยังคงไม่หมดไปจากสังคมไทย แต่วิธีการวิเคราะห์ปัญหาทำได้ลึกซึ้งและสมจริงมากกว่า โดยไม่มีการสร้างภาพเหมารวมว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจหรือความยากจน ดังที่มักจะได้รับคำแนะนำในงานวรรณกรรมเยาวชนของไทย ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของ ศิริพร ศรีวรกานต์ เรื่อง *วรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990: การศึกษาเปรียบเทียบ* (ศิริพร ศรีวรกานต์, 2551, หน้า 148) เพราะปัญหาความรุนแรงที่สะท้อนออกมาในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความรุนแรงทางกายภาพ (Physical Abusive) ไม่ได้เกิดในครอบครัวยากจน และไม่ได้เกิดจากพ่อที่ว่างงาน หรือติดสุรา แต่เกิดจากทั้งพ่อและแม่ในครอบครัวคนชั้นกลาง ที่มีการศึกษาสูง และมีหน้าที่การงานที่ดี สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การนำเสนอภาพปัญหาครอบครัวในวรรณกรรมเยาวชนของไทยกลุ่มนี้มีพัฒนาการและมีความสมจริงขึ้น และในขณะเดียวกันก็มีความพยายามในการลดอคติทางชนชั้นลงด้วย

ด้านที่ 3 ปัญหาเยาวชนกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ปรากฏทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ปัญหาเยาวชนกับค่านิยมในสังคม และปัญหาเยาวชนกับสิ่งแวดล้อม

ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความยากจน เป็นปัญหาสังคมอย่างหนึ่งที่เยาวชนไทยยังคงต้องเผชิญมาอย่างยาวนาน วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์กลุ่มนี้ แสดงให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำและความยากจน ทำให้เยาวชนต้องเผชิญหน้ากับปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการ ทั้งการถูกดูถูกเหยียดหยาม การถูกกลั่นแกล้งผลักไส และความรู้สึกอับอาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพและความภาคภูมิใจในตัวเองของเยาวชน ยิ่งไปกว่านั้น ความเหลื่อมล้ำและความยากจนยังทำให้เยาวชนไทยถูกผลักออกจากระบบการศึกษา ซึ่งทำให้พวกเขาขาดโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง เป็นเหตุให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนย่ำอยู่กับที่ด้วย

การนำเสนอปัญหาเยาวชนกับค่านิยมในสังคมนับว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่อย่างมากในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ เพราะเท่าที่มีการศึกษา นวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแคว์มักจะส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนรักษาค่านิยมดั้งเดิมของไทย โดยเฉพาะค่านิยมการให้ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ในสังคม จึงทำให้ไม่ค่อยเห็นการแสดงความเห็นขัดแย้ง หรือพฤติกรรมขัดแย้งของตัวละครเด็กต่อตัวละครผู้ใหญ่ในวรรณกรรมกลุ่มนี้มากนัก หรือหากตัวละครเด็กแสดงออกถึงความขัดแย้งดังกล่าว ท้ายที่สุด เรื่องก็ต้องปิดลงด้วยการยอมรับ และปรับปรุงตัวให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม แต่ในทางกลับกัน วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์ เรื่อง *Color Land ดินแดนสีส้ม* ซึ่งได้รับรางวัลชมเชยในปี พ.ศ. 2561 กลับวิพากษ์วิจารณ์ค่านิยมดังกล่าวอย่างชัดเจน ทั้งยังสนับสนุนให้เยาวชนตั้งคำถามกับอำนาจรัฐและค่านิยมที่ครอบงำพวกเขาอยู่ และในท้ายที่สุดตัวละครเยาวชนก็ไม่ยอมจำนนต่ออำนาจรัฐและค่านิยมนั้น ทั้งยังสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามความต้องการของพวกเขาที่จะอยู่อย่างมีสิทธิมีเสียง และมีเสรีภาพด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ จะเป็นการนำเสนอความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ หรือความไม่พอใจในรัฐเผด็จการก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว์เริ่มมีแนวคิดที่จะวิพากษ์วิจารณ์สังคมที่ตีกรอบทางความคิดของเยาวชน ด้วยการนำเสนอปัญหาความกดดันและการถูกกดทับจากค่านิยมหรืออุดมการณ์ของรัฐที่เยาวชนกำลังเผชิญ และยิ่งไปกว่านั้น วรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ ก็สนับสนุนให้เยาวชนลุก

ขึ้นมาต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่ยอมจำนน ซึ่งแสดงให้เห็นแนวคิดในการสนับสนุนเยาวชนที่เป็น “เยาวชน” โดยไม่ยึดโยงกับ “อุดมคติ” ของสังคม

ปัญหาเยาวชนกับสังคมอีกปัญหาหนึ่งที่ได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่องในวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ คือปัญหาเยาวชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า และการทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ซึ่งอาจทำให้เกิดภัยพิบัติที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษยชาติในอนาคต และวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ก็ยังสนับสนุนให้เยาวชนลงมือเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ธรรมชาติตามที่ตนจะทำได้ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่มองว่าเยาวชนมีส่วนสำคัญในการช่วยประคับประคอง และแก้ไขปัญหาลึกเกี่ยวกับการคุกคามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลก และในขณะเดียวกัน ก็ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่รอคอยการแก้ไขอยู่

จากที่กล่าวมานี้ ทำให้เห็นว่าเยาวชนรางวัลแวนแคว่ พ.ศ. 2558-2561 มีคุณค่าในแง่ของวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งมีแก่นสำคัญในการช่วยให้เยาวชนมีประสบการณ์และเติบโต โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับการเป็นวรรณกรรมเพื่อสั่งสอนให้เยาวชนเป็น “คนดีตามอุดมคติ” มากนัก เพราะวรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้นำเสนอปัญหาของเยาวชนที่มีความร่วมสมัย ทว่าซับซ้อน และในขณะเดียวกันก็ยังชี้แนะวิธีการรับมือกับปัญหาที่ไม่เพื่อฝันจินตนาการจริงด้วย

นอกจากเนื้อหาที่กล่าวถึงปัญหาและวิธีการรับมือกับปัญหาข้างต้นแล้ว กลวิธีการนำเสนอก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่มียุคคุณค่าในฐานะวรรณกรรมเยาวชน เพราะกลวิธีการนำเสนอเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเพลิดเพลิน โดยไม่รู้สึกรำคาญบังคับให้อ่าน

ทั้งนี้ ปัญหาเยาวชนเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านการประกอบสร้างเรื่องอย่างมีศิลปะ เน้นความคิดสร้างสรรค์โดยการใช้กลวิธีการสร้างแบบแฟนตาซีผสมผสาน (Mixed Fantasy) และการสร้างอารมณ์กระทบใจผู้อ่าน เช่น การสร้างเหตุการณ์หักมุม การสรรคำ และการใช้ความเปรียบ เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร ดังผลการศึกษาต่อไปนี้

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแคว่ ช่วงปี พ.ศ. 2558-2561 สามารถจำแนกอย่างชัดเจนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มวรรณกรรมที่มีการใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน และกลุ่มที่เป็นวรรณกรรมแนวสมจริง โดยทั้งสองกลุ่มนี้ มีกลวิธีการนำเสนอที่โดดเด่น แตกต่างกัน

ในกลุ่มที่มีการใช้ลักษณะแฟนตาซีผสมผสาน (Mixed Fantasy) ปรากฏกลวิธีการนำเสนอ ได้แก่ การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต การสร้างตัวละครผู้มีพลังวิเศษ การสร้างตัวละครแนววีรบุรุษ การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทางข้ามเวลา และการเดินทางข้ามเขตแดน

การสร้างตัวละครสัตว์พูดได้ เป็นกลวิธีที่มีความน่าสนใจอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ในการสร้างเสริมจินตนาการให้แก่ผู้อ่าน ดังจะเห็นได้ว่าตัวละครสัตว์พูดได้ทำให้ผู้แต่งมีโอกาสนำเสนอความเป็นมนุษย์และเสียงพูดลงในตัวละครเหล่านี้ เพื่อเล่าเรื่องความทุกข์ยากลำบากของตัวเองจากน้ำมือมนุษย์ และในขณะเดียวกันก็วิพากษ์วิจารณ์การกระทำของมนุษย์ผ่านท่าทางที่ใสซื่อไร้เดียงสาของตัวเอง ซึ่งกลวิธีดังกล่าว นอกจากจะตอบสนองความต้องการของเยาวชนในการเห็นสัตว์ต่าง ๆ พูดคุยตอบโต้กับตัวเองแล้ว ยังช่วยสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาการคุกคามและแทรกแซงธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจทั่วโลกด้วย

ในขณะเดียวกัน การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิต ก็ไม่เพียงแต่สร้างขึ้นบนพื้นฐานความคิดที่ว่าของเล่นมีชีวิตทำให้เนื้อเรื่องมีความน่าสนใจ และตอบสนองจินตนาการของเด็กเช่นเดียวกัน แต่ตัวละครของเล่นมีชีวิตเป็นกลวิธีที่ได้รับการเลือกสรรมาเพื่อถ่ายทอดปัญหาเยาวชนอันแตกต่างหลากหลายในเรื่อง และในขณะเดียวกันก็ตอบสนองกับโครงเรื่องที่มีการเดินทางผจญภัยอย่างสุดขีดด้วย เพราะตัวละครของเล่นมีชีวิตทำให้เกิด “ความเป็นไปไม่ได้ไม่จำกัด” ในเรื่องอย่างแนบเนียน แตกต่างจากตัวละครสัตว์พูดได้ซึ่งยังมีข้อจำกัดของการเป็นสิ่งมีชีวิตจริง ๆ การสร้างตัวละครของเล่นมีชีวิตในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกวกลุ่มนี้จึงความน่าสนใจในแง่ของการเป็นกลวิธีที่ “ถูกที่ถูกทาง” กับทั้งโครงเรื่อง และการนำเสนอแนวคิด

การสร้างตัวละครผู้วิเศษ ยังคงมีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งคือการเป็นตัวละครผู้ช่วยเหลือ แต่ทั้งนี้ ตัวละครผู้มีพลังวิเศษในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแกวก็ยังมีลักษณะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งด้วย นั่นคือการเป็นตัวละครช่วยถ่ายทอดปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนได้เป็นอย่างดี

การสร้างตัวละครแนววีรบุรุษ ก็มีความน่าสนใจในแง่ที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำเสนอปัญหาการถูกกดทับจากรัฐและค่านิยมในสังคมที่เยาวชนต้องเจอ โดยวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ เลือกว่าจะเชิดชูความกล้าหาญที่จะต่อกรกับอำนาจรัฐของเยาวชน มากกว่าที่จะกดทับ

และบังคับให้เยาวชนต้องอยู่ในอุดมคติและค่านิยมแบบดั้งเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางการ
ตัดสินวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ว่าเริ่มมีแนวคิดที่จะสนับสนุนเยาวชนให้ยึดถือใน
อุดมการณ์ร่วมสมัยของพวกเขา มากกว่าจะเป็นคนดีของสังคมตามค่านิยมเดิม

ในขณะเดียวกัน การสร้างโครงเรื่องที่มีการเดินทาง ทั้งการเดินทางข้ามเวลา และ
การเดินทางข้ามเขตแดน ก็มีความเหมาะสมกับแก่นเรื่องที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ นั่นคือ การ
เดินทางข้ามเวลาเป็นกลวิธีที่ผู้แต่งใช้เพื่อชี้ให้เห็นภัยพิบัติในอนาคต จากความไม่ตระหนักรู้ใน
ปัจจุบัน ส่วนการเดินทางข้ามเขตแดน ก็เป็นกลวิธีที่ทำให้ตัวละครเอกได้รับประสบการณ์ที่
แตกต่างหลากหลาย เพื่อตามหาตัวตน และเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ในกลุ่มของวรรณกรรมแนวสมจริง พบว่ามีลักษณะเด่นในการสร้างอารมณ์
กระทบใจแก่ผู้อ่าน โดยสามารถแบ่งออกเป็นอารมณ์พื้นฐาน ได้แก่ อารมณ์เศร้า อารมณ์โกรธ
อารมณ์หวาดกลัว และอารมณ์ยินดี ซึ่งเป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ ทั้งนี้ การเรียนรู้อารมณ์เหล่านี้
สามารถช่วยให้ผู้อ่านเยาวชนรู้เท่าทัน เข้าใจตัวเองและผู้อื่น รวมถึงยังช่วยขัดเกลาให้พวกเขามีจิตใจ
ที่อ่อนโยนลงด้วย

ทั้งนี้ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2558-2561 สามารถถ่ายทอด
อารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มายังผู้อ่านผ่านการสร้างฉากและบทสนทนาที่เอื้อให้เกิดการบรรยายอารมณ์
ความรู้สึกของตัวละคร การสรรคำเพื่อบรรยายอารมณ์ความรู้สึก การใช้ความเปรียบที่ทำให้เกิดภาพ
และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อให้อ่านได้ติดตาม สิ่งเหล่านี้ช่วยทำให้อ่านเกิดความรู้สึก
ร่วมกับตัวละคร และกลายเป็นความรู้สึกกระทบใจ ซึ่งช่วยขัดเกลาให้อ่านเหล่านี้จิตใจอ่อนโยนลง
และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้นด้วย

แม้ว่าจะมีงานวิจัยอื่นที่ใช้ตัวบทเดียวกันกับงานวิจัยนี้ ได้แก่งานวิจัยของ **Hu
Qiubo** และ **ซีโรซติ เกิดแก้ว** (2563) เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว
พ.ศ. 2558-2561 แต่ผู้วิจัยพบว่าข้อสรุปของงานวิจัยมีหลายประการที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง
ประการที่หนึ่งคือด้านวิถีความเป็นอยู่ ซึ่งงานวิจัยข้างต้นได้ข้อสรุปว่า “...ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่
พบว่าวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทจะมีความเรียบง่าย อยู่ใกล้ชิดและพึ่งอาศัยธรรมชาติสูงมีคุณภาพ
ชีวิตที่ดีเนื่องจากแวดล้อมด้วยธรรมชาติที่บริสุทธิ์ สวยงาม...” (QIUBO และ เกิดแก้ว, 2561, หน้า

443) แต่ผู้วิจัยกลับพบว่าตัวบทที่ศึกษาไม่ได้สะท้อนภาพความเป็นอยู่ที่งดงามของผู้คนในชนบทเพียงอย่างเดียว ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* ซึ่งนำเสนอปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนในชนบทอย่างเห็นได้ชัด และปัญหาดังกล่าวยังทำให้เยาวชนต้องสูญเสียสวัสดิภาพในชีวิตไป ทั้งการเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาที่ดี และการต้องเสี่ยงอันตรายเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว ในขณะที่เดียวกัน ตัวบทดังกล่าวก็นำเสนอว่าชนบทไม่ได้บริสุทธิ์งดงาม เพราะมนุษย์ได้ทำลายสิ่งแวดล้อมจนทำให้สัตว์มากมายสูญพันธุ์ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวประมงต้องละทิ้งครอบครัวออกเรือไปหากินในน่านน้ำต่างแดน และในแง่ของชนบท ผู้วิจัยก็ได้ผลการวิจัยแตกต่างจากงานวิจัยข้างต้น เพราะจากตัวบทเดียวกันเรื่อง *ม้าน้ำสีทอง* และ *เด็กชายต้นไม้* และจากตัวบทอีก 3 ตัวบทที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยข้างต้น ได้แก่ เรื่อง *ช่างบิน* *เอกอ้อเอ็กเออ* และ *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง* ทำให้ผู้วิจัยพบว่านวนิยายทั้ง 4 เรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นปัญหาการคุกคามและแทรกแซงชนบทอย่างรุนแรง เพราะมนุษย์ทำลายชนบทจากความเห็นแก่ตัวและความสะเพร่าของตนเอง มีสัตว์จำนวนมากต้องถูกพรากจากแหล่งที่อยู่ตามธรรมชาติของพวกมัน และมีสัตว์จำนวนมากต้องตายจากความไม่รู้คิดของมนุษย์ ในขณะเดียวกัน ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมก็เสื่อมโทรมจนทำให้มนุษย์ในปัจจุบันขาดแคลนแหล่งทำมาหากิน และยังทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติในอนาคตด้วย ผลการวิจัยนี้จึงเป็นคลื่นกระทบกับที่ปรากฏในงานวิจัยข้างต้นซึ่งได้ข้อสรุปว่า “...ความสัมพันธ์กับธรรมชาติจะอยู่ในฐานะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน มนุษย์อาศัยปัจจัยยังชีพจากธรรมชาติ ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ดูแลรักษาธรรมชาติด้วย...” (QIUBO และ เกิดแก้ว, 2561, หน้า 443)

ในขณะทำงานวิจัยของ *ทิพวรรณ แสงทอง* และ *สารทิ ขาวดี* (2563) เรื่อง แนวคิดในนวนิยายสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว รางวัลชนะเลิศ พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2560 ซึ่งมีตัวบททับซ้อนกับงานวิจัยนี้ 3 เรื่อง ได้แก่ *ช่างบิน* *ริมคลองนั้นมีผมกับเป็ด* และ *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น* ปรากฏผลการศึกษากลับเคียงกันคือปัญหาเรื่องความขาด แต่งานวิจัยข้างต้นได้ข้อสรุปว่าวิธีการรับมือกับความขาด โดยเฉพาะความขาดบุคคลอันเป็นที่รัก คือการได้รับการทดแทนจากบุคคลอื่น ในขณะที่ผู้วิจัยพบว่า นอกจากวิธีการแก้ปัญหาข้างต้นแล้ว วรรณกรรมเยาวชนทั้งสามเรื่องนี้ ยังนำเสนอปัญหาความขาดบุคคลอันเป็นที่รัก เพื่อให้ตัวละครเอกได้เรียนรู้คุณค่าในชีวิตของตนเองด้วย ผลการวิจัยข้างต้นกับงานวิจัยนี้จึงแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงพิสูจน์ได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2558-2561 แสดงให้เห็นปัญหาร่วมสมัยที่เยาวชนต้องเผชิญ รวมทั้งแนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น ในวรรณกรรมเยาวชนของไทย และในขณะเดียวกันก็นำเสนอวิธีการรับมือกับปัญหาเหล่านั้น อย่างสร้างสรรค์และตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ซึ่งทำให้วรรณกรรมเยาวชนกลุ่มนี้ตอบสนองต่อความสนใจและการเติบโตของเยาวชนได้ ในขณะเดียวกัน กลวิธีการนำเสนออีกที่มีความน่าสนใจ ทั้งในกลุ่มที่เป็นวรรณกรรมแนวแฟนตาซีผสมผสาน และวรรณกรรมแนวสมจริง ซึ่งนอกจากได้รับการเลือกสรรมาอย่างดีและเหมาะสมกับการนำเสนอแก่นเรื่องและแนวคิดในแต่ละเรื่องแล้ว ยังช่วยสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้อ่านได้ด้วย วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2558-2561 จึงมีคุณค่าในฐานะวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความรื่นรมย์ให้แก่เยาวชน และช่วยให้พวกเขาเติบโตขึ้นเอง

ข้อเสนอแนะ

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วยังคงมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแบบเฉพาะประเภทน้อย สามารถทำการศึกษาโดยแยกศึกษาเฉพาะเรื่องที่ใช้กลวิธีนำเสนอแบบแฟนตาซี หรือแฟนตาซีผสมผสานได้

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

- Blount, M. (1975). *Animal's Land The Creatures of Children's Fictions*. New York: William Morrow & Company.
- Chunxiao Chen. (2560). ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแคว่ พ.ศ. 2553-2555. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ, ประเทศไทย.
- Frevert, U. (2014). *Learning How to Feel: Children's Literature and Emotional Socialization, 1870–1970*. Oxford: Oxford University Press.
- Gates, P. S., Steffel, S. B., & Molson, F. J. (2003). *Fantasy Literature for Children and Young Adult*. Lanham, Maryland, and Oxford: The Scarecrow Press.
- HU QIUBO, และ ชีร โชติ เกิดแคว่. (2561). ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแคว่ พ.ศ. 2558-2561. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12*, (หน้า 434-444). กรุงเทพฯ.
- Hunt, P. (1992). *Literature for Children: Contemporary Criticism*. London: Routledge.
- Luo Yan. (2560). กลวิธีการแต่งและแนวคิดในนวนิยายสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลแวนแคว่ พ.ศ. 2557. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ, ประเทศไทย.
- Reynolds, K. (2011). *Children's Literature: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Talley, A. L. (2015). *Keywords for Children's Literature*. Retrieved from [keywords.nyupress.org: https://keywords.nyupress.org/childrens-literature/essay/young-adult/](https://keywords.nyupress.org/keywords.nyupress.org/childrens-literature/essay/young-adult/)
- Wolf, S. A., Coats, K., Enciso, P., & Jenkins, C. A. (2011). *Handbook of Research on Children's and Young Adult Literature*. New York: Taylor & Francis e-Library.
- Workpoint News. (29 กันยายน 2562). <https://workpointtoday.com/greta-thunberg-profile/>. เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com>: <https://workpointtoday.com/greta-thunberg-profile/>

เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์. (2561). *เด็กชายต้นไม้*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

เอกอรุณ. (2561). *ม่านน้ำสีทอง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

แสงทอง ท., ขาวดี ส. (2563). แนวคิดในนวนิยายสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว รางวัลชนะเลิศ พ.ศ. ๒๕๕๑ - พ.ศ. ๒๕๖๐. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต*, (หน้า 734-746).

กฤษดา ฅ หนองคาย. (2544). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2522-2542. (*วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

กิตติพัฒน์ วิริยะ. (2561). *Color Land ดินแดนสีฝัน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

กฤษณา ซาพิมล. (2557). การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัลชนะเลิศรางวัลหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลแวนแก้ว และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๔๖ - ๒๕๕๕. (*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา, ประเทศไทย.

ขจรพัฒน์ สุขภัทราพิรมย์. (2561). *กล่องตุ๊กตาใสกับจดหมายของพ่อ*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

คบบเพลิง ทราย. (2561). *ริมคลองนั้นฉันมีผมกับเป็ด*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

กิตาณูชลี แสงตั้งษ์. (2561). *น้ำตาแม่มด*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

จันทร์รังสี. (2561). *วันเกิดของเค้าโมง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

จิตรารุณ หาดูจกราพิทักษ์. (2553). องค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในนวนิยายเยาวชนที่ชนะการประกวดรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2544-2553. *พินนเศรษฐสาร*, 81-91.

จิตรารุณ หาดูจกราพิทักษ์. (2557). องค์ประกอบของเรื่องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในนวนิยายเยาวชนที่ชนะการประกวดรางวัลแวนแก้ว พ.ศ. 2544 – 2553. (*วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่, ประเทศไทย.

จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (14 มีนาคม 2558). *คลังความรู้*. เข้าถึงได้จาก สำนักงานราชบัณฑิตยสภา:

<http://legacy.orst.go.th/?knowledges=%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A0%E0%B8%B9%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B9%83%E0%B8%88%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%95%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%87-%E0%B9%91%E0%B9%94-%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%99>

จินดนา ไบกาซูยี. (2534). *การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2545). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.

ศรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล. (11 พฤษภาคม 2562). <https://www.bbc.com/thailand>. เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com: https://www.bbc.com/thai/thailand-48197874>

ทิพวรรณ แสงทอง, และ สารณี ขาวดี. (2020). แนวคิดในนวนิยายสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว รางวัลชนะเลิศ พ.ศ. 2551 – พ.ศ.2560. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2563*, (หน้า 734-746).

นันทนา วงษ์ไทย. (2555). อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 43-64.

ปราณี เขียงทอง. (2526). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปราณี กุลละวณิชย์. (2527). ว่าด้วยคำว่า "ตาย". *ศาสตร์แห่งภาษา*, 36-41.

ปาริฉัตร วงศ์ศิ้อย. (2560). *วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ประเภทนวนิยาย ปี พ.ศ. 2553-2556. (สารนิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม, ประเทศไทย.

พรณนิดา ปานเอี่ยม. (2554). การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย. *(วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม, ประเทศไทย.

- ภัทรราชวิญญู สงยาง. (2561). *คิด เขียน สร้าง นิทานและหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มันทนา บุญฤทธิ์. (2539). วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในวรรณกรรมเยาวชนของมาลา คำจันทร์ ที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ. (*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย.
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (30 พฤศจิกายน 2559). ผู้พิทักษ์เด็ก. กรุงเทพฯ, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaichildrights.org/multimedia/emagazine/e-magazine>
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2525). *วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุจรวี นานอก. (2561). *เด็กชายผู้ระบายสีฟ้าไม่เป็น*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ลลิตา สุขชนสินเชษม. (2551). การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2544-2547. (*วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.
- วิริยะ สิริสิงห. (2524). *การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศาดพจี รินสุวรรณ. (2561). *กระรอกแดงแห่งสวนกว้าง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ศิริ มะลิแย้ม. (2559). *เอกอ้อเอ็กเออ*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ศิริพร ศรีวรกานต์. (2551). วรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990: การศึกษาเปรียบเทียบ. (*วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.
- สงกรานต์ รัตน์พลที, และ ณัฐกานต์ อัครพงษ์พิศักดิ์. (2562). ผลกระทบจากรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่ม “ดาวดิน”. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 93-105.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2561). *ประวัติการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงของเด็กก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ : สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย.

สนั่น มีขันหมาก. (2537). *วรรณกรรมวิจารณ์สำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: เท็คโปรมอชั่น แอนด์ แอดเวอรี่ไทซิ่ง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจสถานการณ์ เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุริศร แก้วม่วง. (2561). *จิวกับน้อย*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

อรเกษม รอดสุทธิ. (2559). *ซ้างบิน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

อารยา ผลชัยญา, และ กุลวดี ทองไพบูลย์. (2021). *บาดแผลทางจิตใจ : การคัดกรองและการประเมินผู้ได้รับผลกระทบสำหรับนักจิตวิทยาคลินิก*. *Thai Journal of Clinical Psychology*, 41-61.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	Warachaya Liaotianchai
วัน เดือน ปี เกิด	16 November 1994
สถานที่เกิด	Khon Kaen, Thailand
วุฒิการศึกษา	Chulalongkorn University
ที่อยู่ปัจจุบัน	159 SK Mansion Room 404 Petchburi Rd, Thoongphayathai sub-district, Ratchathewi district, Bangkok, 10400

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY